АРЧИБАЛД КРОНИН
ПЪТЯТ НА ДОКТОР ШЕНЪН

Превод от английски: Невяна Розева, 1992

chitanka.info

ЧАСТ ПЪРВА

I

Влажна декемврийска вечер, петата от този месец през 1919 година — дата, която отбелязва началото на голяма промяна в моя живот; часовникът на университетската кула удари шест. Лека мъгла откъм реката Елдън бе обгърнала сградите на Института за експериментална патология в подножието на Фенър Хил и проникваше в дългата ни лаборатория, която лъхаше леко на формалин и беше осветена само от настолни лампи със зелени абажури.

Професор Ъшер беше още в кабинета си. Свръхчувствителният ми слух долавяше всеки тон на гласа му зад затворената врата вдясно, докато той говореше по телефона. Погледнах крадешком другите двама асистенти, които работеха заедно с мен при професора.

Точно насреща Спенс седеше на чина си и разклащаше епруветки с микробни култури, очаквайки пристигането на съпругата си. Тя идваше да го взема всеки петък, за да вечерят вън от къщи, а след това да отидат на театър. Косо проникнал слънчев лъч отразяваше в жестока карикатура на стената обезобразения му профил.

В другия край на лабораторията Ломекс бе зарязал вече работата и почукваше лениво с цигара нокътя на палеца си — знак, че е приключил, което той се стараеше да извърши винаги неусетно и нехайно. След малко се изправи отегчено, забулен в неподвижен облак от тютюнев дим, и приглади вълнистите си коси пред огледалото над своя умивалник.

— Да отидем някъде тази вечер, Шенън. Да вечеряме заедно и да идем на кино.

Поканата беше ласкателна, но тази вечер аз, разбира се, я отклоних.

— А вие, Спенс? — обърна се Ломекс към другия чин.

— Съжалявам, но излизаме с Мюриел.

— Ужасно необщителен град — оплака се Ломекс.

Нейл Спенс се поколеба, почти готов да се извини, прикри брадичка с лявата си ръка — едно несъзнателно движение, което му

придаваше сякаш повече самоувереност и винаги ме трогваше, засилвайки съчувствието и дълбоката ми обич към него.

— Защо не дойдете с нас?

Предложението накара Ломекс да се спре.

— Не бих искал да се натрапвам и да ви проваля вечерта.

— Няма да я провалите.

В същия миг се чу сигнал на моторна тромба и лаборантът Смит влезе почти веднага да съобщи, че мисис Спенс чака отвън.

— Да не бавим Мюриел. — Облякъл вече палтото си, Спенс чакаше Ломекс пред вратата. — Предполагам, че ще харесате пиесата… „Момичето от планините“. Лека нощ, Робърт.

— Лека нощ.

Когато излязоха, аз огледах с разтуптяно сърце любимия кът — затворения, потаен и тайнствен свят на нашата лаборатория — и спрях очаквателно и плахо поглед върху вратата на професора.

В същия миг тя се отвори и Хюго Ъшер влезе. Неговите влизания и излизания и изобщо всичките му движения бяха малко театрални, напълно отговарящи на строгата му осанка, посивели коси и ниско подстригана брадичка, и аз винаги изпитвах неприятното впечатление, че той е не толкова именит учен, колкото артист, който играе прекалено сполучливо тази си роля. Той се изправи до хофмановата центрофуга недалеко от чина ми. Въпреки сдържаното му изражение не беше мъчно да прочета по лекото свиване на мускулите на челото, че моята личност не му се нрави — като се почне от извехтялата флотска униформа, която упорито носех, и се стигне до неуспеха ми да проявя през последните шест седмици въодушевление към проучванията, които ми бе възложил.

Кратко мълчание. След това, с изблик на сърдечност, целеща да смекчи строгостта му, той каза кратко:

— Не, Шенън… съжалявам.

Сърцето ми престана да подскача и почти замря, а лицето ми пламна от разочарование и огорчение.

— Но сигурно, сър, ако бяхте прочели изложението ми…

— Прочетох го — прекъсна ме той и за доказателство остави на чина машинописния лист, който му бях представил същия ден; този лист беше сега за пламналия ми поглед нещо като измърсен и жалък отхвърлен ръкопис. — Съжалявам, че не мога да се съглася с

предложението ви. Възложената ви работа е извънредно важна. Невъзможно е… да ви позволя да я преустановите.

Аз наведох поглед; нараненатa гордост ме възпираше да настоявам, а пък и знаех, че решенията му са неотменими. Макар и с наведена глава, почувствах, че погледът му се спря върху купчинката предметни стъкла, натрупани по изгорялото от киселини дърво на чина ми.

— Завършихте ли последните изчисления?

— Не още — отвърнах аз, без да вдигна поглед.

— Знаете, че се нуждая особено много от тях за нашия пролетен конгрес. А тъй като ще отсъствам няколко седмици, ще трябва да работите колкото е възможно по-бързо.

Аз не отговорих и той се намръщи още повече. Поизкашля се. Предположих, че ще чуя лекция за благородството на научните изследвания по патология, особено във връзка с любимия му предмет — теорията за опсонините, защитните антитела в кръвта. Но той само повъртя в ръце широкополата си черна мека шапка, преди да я сложи на темето си.

— Довиждане, Шенън.

И излезе, след един научен в чужбина официален поклон.

Аз стоях дълго време съвсем неподвижен.

— Смятам вече да затворя, сър.

Сух и мъртвешки блед както винаги, лаборантът Смит ме поглеждаше с крайчеца на окото си; същият Хърбърт Смит, който при първото ми влизане в зоологическата лаборатория преди шест години обезсърчи с песимизма си моето младежко въодушевление. Сега беше старши лаборант в Института по патология, но това повишение не го бе променило и той проявяваше към мен мрачно недоверие, което малкото ми успехи, включително получаването на диплома с отличие и златния медал Листър, не само не разсеяха, а още повече засилиха.

Без да проговоря, покрих микроскопа, прибрах предметните стъкла, взех шапката си и излязох. Горчиво замислен изминах тъмния мокър булевард по Фенър Хил, пресякох многолюдната Пардайк роуд — където трамваи тракаха и подскачаха по замърсената настилка под искрите, припламващи от допира на лирата с жиците — и свих в занемарения квартал Киркхед. Терасовидно разположени старинни къщи, които пазеха отчаяно своето достойнство срещу нашествието на

кръчми, сладкарници за сладолед и жилища за работниците от близките корабостроителници, издигаха тук високите си мрачни фасади с изкъртени гипсови корнизи, разкривени колонади и полусъборени водосточни тръби, оплаквайки сякаш своята някогашна слава под вечно задименото небе.

Като стигнах номер 52, където на прозорчето над входната врата се четеше изисканото име *Ротсей*, а по-надолу, със ситни и вече изтъркани позлатени букви беше написано *пансион*, аз изкачих няколкото стъпала и влязох.

II

Стаята ми, в най-горния етаж на пансиона, беше малка, почти таванска, бедно мебелирана, с желязно походно легло, бял дървен умивалник и извезан с разноцветни вълни текст от Библията в черна рамка. Но тя имаше предимството да е до малък цветарник със зелени стени, запазил и досега стойките и пейките си — останка от цветущите дни на сградата. При все че беше студен през зимата и задушен през лятото, той ми служеше доста добре за кабинет.

За това удобство и за две яденета на ден аз плащах на сестрите Дийри, собственички на пансиона, скромната сума от тридесет и четири шилинга седмично, която — трябва веднага да призная — не бях в състояние да надвиша. Парите, оставени от дядо ми, „за да завърша колежа“, бяха изпълнили това задължение, а възнаграждението, което получавах като асистент и за извънредния труд при упражненията по бактериология със студентите от трета година, възлизаше на сто гвинеи годишно — далечен намек за златни монети, с който се прикриваше обстоятелството, че в Шотландия се пазят да не разглезват бъдещите гении. Поради това в събота, след като заплатях храната и квартирата си в пансиона, оставаха пет шилинга в джоба, от които трябваше да плащам обедите си в студентския клуб и да си купувам дрехи, обувки, книги, цигари — с една дума, бях обидно беден и носех извехтялата си униформа, която оскърбяваше чувството за приличие на професор Ъшер не защото желаех това, а защото тя беше единственият костюм, който притежавах.

Въпреки всичко тази бедност не ме смущаваше. През детството си в Ливънфорд свикнах с разни превратности на спартанския живот — с каша на буци, невероятно разводнено синкаво мляко, кърпени дрехи и обувки с дебели подметки, подковани с габъри, за да бъдат по-трайни. Освен това аз смятах сегашното си положение за съвсем временно, за прелюдия към блестящо бъдеще, а съзнанието ми изцяло беше погълнато от начинанието, което щеше да ме отведе към голям и незабавен успех, така че не се вълнуваше от дреболии.

Когато се прибрах в куличката си, откъдето виждах само една очернена тухлена стена, над която се издигаше коминът на градската станция за изгаряне на сметта, аз постоях известно време дълбоко замислен, разглеждайки листа, който Ъшер ми бе върнал.

— Ще закъснеете за чая.

Трепнах и се обърнах към натрапника, застанал неуверено пред прага. Беше, разбира се, мис Джин Лоу, моя непосредствена съседка по коридор. Тази девойка, една от петимата студенти медици, които живееха в Ротсей, посещаваше моите упражнения по бактериология и през цялата сегашна сесия ме удостояваше с добросъседско внимание.

— Звънецът удари пред пет минути — промълви тя със своето северно произношение и забелязвайки раздразнението ми, пламна с топло, скромно изчервяване, което обагри светлата й кожа, но не я накара да сведе кестенявите си очи. — Почуках, само че вие не ме чухте.

Аз смачках хартията.

— Помолих ви вече, мис Лоу, да не ме безпокоите, когато съм зает.

— Не съм забравила… само че чаят ви… — възрази тя и от смущение произнесе още по-гърлено буквата „р“.

Въпреки волята си, като я гледах в тъмносинята и шевиотна пола, простичката бяла блуза, черните чорапи и солидни обувки да ме моли с такава настойчива загриженост, сякаш загубата на чая би била смъртна беда, бях принуден да се усмихна.

— Добре — съгласих се аз, като възприех нейния тон. — Ей сега ще дойда.

Слязохме заедно в трапезарията, една ужасна стая с мебели с изтъркано червено кадифе, където и линолеумът дори бе пропит от миризма на варено зеле. Върху камината, покрита с кадифен тишлайфер с ресни, беше изложена гордостта на сестри Дийри, белег за достолепието на покойния им родител и за това, че са били възпитани като „видни дами“: отвратителен, отдавна спрял зелен мраморен часовник, поддържан от две фигури с позлатени шлемове, с алебарди в ръка, и надпис: *Подарък на капитан Хемиш Дийри при оттеглянето му от поста началник на уинтънската пожарна команда.*

Вечерята, бледо мършаво подобие на обичайния „вечерен“ шотландски чай, бе вече започнала и мис Бет Дийри заемаше почетното място на махагоновата маса, покрита със закърпена, но чиста бяла покривка, върху която имаше няколко чинии с хляб, пирожки и соленки, голямо блюдо с пушени риби — по една на човек — и чайник от алпака, завит със синя плетена покривка.

При все че се отнасяше с необходимото уважение към лекарското ми звание, а мис Лоу беше безспорна нейна любимка, високата, безукорна, ъгловата мис Бет, четиридесет и пет годишна мома с повехнало приятно лице, мрежа за коса и стегната с банели дантелена рокля с висока яка, които сякаш подчертаваха понизеното й благородническо потекло, ни отправи, докато наливаше чай, своята бледа „страдалческа“ усмивка, която изчезна, едва когато пуснах един пенс в малката дървена кутийка до празното буренце за бисквити сред трапезата, с надпис „За слепите“. Точността и учтивостта бяха един от многото принципи на по-старата мис Дийри и всеки, който идваше след прочитането на молитвата, трябваше да си плати глобата, при все че е позволено да се усъмним, дали тази дан е стигала някога до предназначението си.

Започнах да ям мълчаливо рибата си, която беше солена, мазна и този път съвсем дребна. Двете почтени жени мъчно свързваха двата края и мис Бет — която „ръководеше“ пансиона, докато мис Ейли готвеше и чистеше, се грижеше никой да не съгреши с чревоугодие по нейна вина. Въпреки това доброто име на този дом се почиташе в университетските среди и в пансиона рядко можеше да се намери празно място. Тази вечер забелязах, че от шестимата пансионери отсъстват двамата четвъртокурсници Голбрейт и Харингтън, отишли да прекарат у дома си съботата и неделята. Но срещу мене седяха другите двама студенти медици — Харолд Мъс и Бабу Лал Чатърджи.

Мъс беше дребен осемнадесетгодишен младеж с вечно пъпчиво лице и невероятно изпъкнали зъби. Той беше още първокурсник и обикновено мълчеше почтително, но понякога, когато му се стореше, че е казана шега, избухваше внезапно в несдържан дрезгав смях.

Лал Чатърджи, индус от Калкута, по-възрастен от Мъс, почти тридесет и три годишен, беше извънредно пълен, възнисък, с гладко мургаво лице, подчертано с малка черна брадичка и неизказано глупаво сияещо изражение. Петнадесет години наред той се мъкнеше

из уинтънските аудитории с широките си панталони, които висяха от чина като празни торби за картофи, и с големия зелен дъждобран в напразни усилия да получи лекарски диплом. Добродушен и бъбрив, с неспирен порой от любезни и безинтересни приказки, той си бе спечелил прякора Бабу и се бе превърнал в комично допълнение на университета. Още щом влязохме, той започна с високия си напевен глас, настроен всякога минорно, като гласа на мюезин, възвестяващ часа за молитва:

— А, добър вечер, доктор Робърт Шенън и мис Джин Лоу, страхувам се, че ние изядохме почти всичко. Закъсняхте и може да загинете от недояждане. Да, да, възможно е, ха-ха-ха! Мистър Харолд Мъс, подайте ми горчицата, моля ви се. Благодаря. Ще се позова на колегата доктор. Кажете, доктор Робърт Шенън, нали горчицата възбужда дейността на слюнчените жлези? Те бяха две, нали — подезичната и друга, на която съм записал името в бележника си? Извинете, сър, как се казваше втората?

— Панкреас — припомних му аз.

— Да, сър, панкреас — съгласи се Бабу, светнал от доволство. — Това именно имах предвид и аз.

Мъс, който пиеше чай, се задави внезапно.

— Панкреас ли? — обади се задъхано той. — Аз не разбирам много, но той е в стомаха!

Лал Чатърджи погледна укорно своя превиващ се от смях колега.

— О, бедни мистър Харолд Мъс! Не се излагайте с невежеството си. Припомнете си, моля, че съм много по-отдавнашен студент от вас. Аз имах честта да пропадна на изпит по изящните изкуства в Калкутския университет, когато вие навярно не сте бил още роден.

Мис Лоу се мъчеше да привлече погледа ми и да ме вмъкне в разговора си с мис Бет. И двете евангелистки, те разискваха със сериозност и увлечение предстоящото изпълнение на Месия в залата Сент Андрюс — едно забележително зимно събитие в Уинтън. Но тъй като имах съображения да съм особено сдържан по религиозните въпроси, аз не отделях поглед от чинията си.

— Толкова много обичам хорова музика. Навярно и вие, мистър Шенън?

— Не — казах аз. — За съжаление не я обичам.

В това време мис Ейли Дийри влезе безшумно с вехтите си плъстени пантофи и донесе „кристала“ — дълбока стъклена чиния с варени, но корави като камък сини сливи — неизбежен като смъртта завършек на всяка вечеря с пушена риба.

За разлика от сестра си мис Ейли беше кротко и нежно същество с доста небрежна външност, тантуресто, тромаво, със загрубели от домакинска работа ръце. Мълвеше се — вероятно студентска измислица, подкрепена от факта, че единственото й развлечение беше да чете вечер романи, заемани от общинската библиотека — че като девойка преживяла някаква нещастна любов. Зачервеното от печката приятно лице, което не трепваше дори от хапливите забележки на сестра й, беше тъжно и замислено, а по челото й падаше постоянно тънко кичурче коса, което тя бе свикнала да издухва леко нагоре. Може би поради собствената си несрета тя изпитваше съчувствие към моите грижи. И сега се наведе, прошепвайки с мило съучастие на ухото ми:

— Как мина днешният ден, Робърт?

За да я успокоя, направих усилие да се усмихна, а тя кимна със задоволство, издуха косата си и излезе.

Сърцето на мис Ейли беше по-меко от сушените й сливи! През следващите пет минути се чуваше само шумно дъвчене и тракането на разклатените кучешки зъби на Мъс по твърдия плод.

Когато по масата не остана нищо за ядене, мис Бет Дийри стана, за да възвести края на вечерята — като господарка на замък, която е дала банкет. Ние тръгнахме към стаите си; Харолд Мъс вадеше разсеяно с показалеца си попадналите между зъбите му кости от риба, а Лал Чатърджи се оригваше музикално, с ориенталска важност.

— Мистър Шенън — прошепна мис Лоу, като ме догони (бях я отвикнал най-после да ме нарича „доктор“ — ненавиждах тази титла поради посредствеността на тия, които я носеха), — никак не съм уверена в доклада си върху trypanosoma gambiens… Нали знаете, въпроса, който ни зададохте днес. Той е много интересен за мен… Ще го… бихте ли били така добър да го прегледате?

При все че бях уморен и загрижен, не намерих сили да й откажа — беззащитната свежест на изражението й отклони грубия ми отговор.

— Донесете го — изръмжах аз.

След пет минути, настанен върху счупените пружини на единственото кресло в цветарника, аз четях доклада й, а тя седеше на

крайчеца на стола, тапициран с изтъркана мушама, обгърнала с ръце шевиотната пола под коленете и загледана съсредоточено и тревожно в мене.

— Добре ли е? — запита тя, когато свърших.

Докладът беше отлично написан, с няколко съвсем нови наблюдения и редица извънредно точни скици за развитието на камшиковидния паразит. Наблюдавайки я, трябваше да призная, че тя не приличаше на мнозинството девойки, които идваха на тълпи в университета с намерение „да станат“ лекарки. Някои идваха за развлечение, други — подтиквани от честолюбиви родители еснафи, трети само за да се омъжат за подходящ младеж, който ще стане един ден скучен, не особено подготвен, но парично осигурен и почитан лекар в някое предградие. Ни една от тях нямаше действителна дарба или способност за професията си.

— Виждате ли — промълви тя, сякаш искаше да ме насърчи да кажа мнението си, — мястото ми е готово. Затова бързам да свърша.

— Работата ви е значително по-добра от обикновените доклади — казах аз. — Наистина изключително добра.

Руменина пропълзя по нежните бузи.

— О, благодаря, доктор… мистър Шенън. Това е много нещо, щом го казвате вие. Не мога да ви кажа колко много ние, студентите, ценим вашето мнение… и вашата… да, позволете ми да кажа, вашата блестяща надареност. Зная, разбира се, и колко сте изстрадали през време на войната.

Аз събух пантофа си и започнах да разглеждам цепката при пръстите. Опитвал се бях неведнъж да си обясня защо не мога да обидя моята странна съседка и потърсих друг отдушник за раздразнената си чувствителност. Нямах сдържан и потаен нрав и съвсем не бях лъжец по природа. Но пред този лъчезарен, доверчив поглед някакъв дявол, който бях наследил може би от непоправимия си прадядо, започна през последните седмици да ми играе възмутителни шеги, заслонен зад моето замислено и дори тъжно лице.

При честите ни разговори аз й бях доверил, че произхождам от богато и благородно ливънфордско семейство, но останал сирак и избрал медицината вместо предопределеното ми поприще, бях лишен от средства и изгонен от бащиния дом.

Невинната ѝ доверчивост ме подтикна към по-нататъшни измислици.

През четиригодишната война бях водил еднообразното, досадно съществуване на хирург в лек кръстосвач, придружаващ подводници в Северно море. Седмичните ни пътувания из неприятелските минни полета бяха навярно доста опасни, но и неизказано скучни. В пристанищата пиехме джин, играехме на карти и ловяхме змиорки. Веднъж заловиха коменданта ни в кабината му в неофициално облекло с една хубавичка дама, на която — както ни разправи по-късно — обяснявал сложното изкуство на корабоплаването. Нищо друго не наруши това еднообразие до битката при Ютланд, а тогава всичко мина така мълниеносно, че в съзнанието ми остана само смътно впечатление от трясък и пламъци, сред които се потях в амбулаторията между палубите, като работех лошо, с треперещи пръсти, и така повръщах от морска болест, че още цяла седмица ме мъчиха ужасни колики.

Това не беше, разбира се, подходящ разказ за внимателно заслушаната мис Джин Лоу. Затова аз измислих за нея много по-живописно приключение. Разказах ѝ как ни торпилираха, как прекарахме дълго време на сал из Тихия океан, направих драматични описания на глад и жажда, на борба с акули и какви ли не ужасни изпитания, докато най-после се събудих бледен, но тържествуващ — истински герой — в някаква южноамериканска болница.

Когато замълчах, тя правеше явно усилие да се овладее, но ресниците ѝ затрептяха, а това винаги е признак на сдържано вълнение.

— Мислех… искам да кажа… че не е много редно, мистър Шенън, аз да зная толкова много неща за вас… а вие да не знаете нищо за мене. — Тя се позапъна, след това продължи смело, с поруменяло лице. — И се питах дали не бихте желали да дойдете някоя събота у нас в Блерхил.

— Как да кажа — отговорих аз, почти смутен от неочакваната покана. — Тази зима ще бъда изобщо много зает.

— Разбирам. Но вие сте толкова добър към мене, че бих искала да се запознаете с близките ми. Ние, разбира се — побърза да добави тя, — сме скромни хора, не сме като вас. Баща ми — тя се изчерви отново, но все пак продължи смело, като човек, взел след дълъг

размисъл мъчното си решение — не е някоя важна личност. Той е… хлебар.

Настъпи продължително мълчание. Не знаех какво да кажа и да сторя и седях като дръвник. Започнах да се чувствам неудобно, когато тя се усмихна неочаквано и съживи с искрица шеговитост ангелската си настойчивост.

— Да, хлебар е. Работи в хлебопекарницата ни заедно с брат ми и един работник. Разпраща хляб по селата с каруца. Дребно предприятие, но отдавнашно, както можете да предположите. Затова, въпреки произхода си, не ни гледайте отвисоко, моля ви се.

— Господи, за какъв ме смятате? — ужилен от думите й, аз я погледнах бързо, но по лицето й нямаше ни следа от насмешка.

— Ще дойдете, значи. — Тя стана с доволно изражение, взе доклада си от облегалото на креслото ми и го загледа. — Много съм ви благодарна за помощта по въпроса за трипанозомите. Тропическата медицина ме интересува особено много. — Въпросителният ми поглед я наклони към окончателна изповед. — Виждате ли, ние принадлежим към братството в Блерхил… и… щом свърша… заминавам като лекарка в нашето заселище… в Кумаси, Западна Африка.

Лицето ми трябва да се е удължило най-малко с един инч от смайване: нямаше ли да има най-после край невероятната й способност да ме изненадва? Най-напред щях да се изсмея, но погледът й, засиял сякаш бе зърнала светия потир на „Тайната вечеря“, ме накара да се въздържа. Докато я наблюдавах, трябваше да призная, че е поне напълно искрена.

— Откога ви е хрумнала тази глупава мисъл?

— Откакто започнах да следвам. Затова именно избрах медицината.

Явно беше, че не бе дошла в университета за развлечение или за да се омъжи като другите. Но все още не можеше да ме убеди.

— Звучи много благородно — казах бавно аз. — Романтично и самопожертвователно… на книга. Но ако отидете… питам се дали наистина знаете какво ви чака.

— Трябва да отида. — Тя се усмихна спокойно. — Сестра ми от пет години е там възпитателка.

Трябваше да замълча. Тя се поспря на вратата, после се измъкна усмихнато от стаята. Аз поседях известно време без да мръдна,

загледан глупаво неизвестно къде, заслушан несъзнателно и почти недоволно в тихите й движения пред съседната врата, после вдигнах рамене, свих устни и се замислих за собственото си положение.

Да се подчиня ли на указанията на професор Ъшер, или да тръгна по собствения си път — още неясен и пълен с опасност — на борба с авторитетите и съдбата?

III

Следващият ден, събота, беше мой почивен ден и аз излязох от пансиона още в шест часа сутринта, за да отида в село Дрийм, на двадесет и шест мили от градчето. Уинтънските улици бяха още тъмни, влажни от нощната роса и, като изключим стъпките на някой подранил работник, съвсем безлюдни и тихи. Когато слънцето се показа из мъглата, аз бях отминал вече предградията, оставил бях с облекчение зад себе си последните къщурки, пръснати сред зеленчукови градини, и вървях из полето, където широкото разлято устие на Клайд се спускаше пред мен към морето — позната лъчезарна гледка, която винаги ме изпълваше с радост и бодрост.

Към пладне изядох ябълката, която мис Ейли бе пуснала предната вечер в джоба ми, без да се страхува от недоволството на сестра си. После минах реката по ферибота при Ерскин, на пет мили зад Ливънфорд, и навлязох из прекрасните стопанства по бреговете на Фърт, прочути с богатото си скотовъдство, където овци и крави пасат из вълнисти ливади, оградени със сиви каменни стени.

Докато наближавах селото, мисълта ми беше погълната изцяло от целта на това пътуване, колкото и наивна да беше тя. От една година вече, откакто след демобилизацията през 1918 година университетската управа ме удостои с приемане в Елдънския факултет, мистър Ъшер ме използваше за най-обикновени проучвания на някои опсонини, въпрос интересен за него, но маловажен за мене — защото цялото учение за опсонините беше вече отречено от по-видните учени.

Възможно е да се влияех от дълбокото си уважение към по-раншния шеф на Института, професор Чалис, който ме бе учил и вдъхновявал в университета: прекрасен седемдесетгодишен старец, оттеглил се вече в сянката на частния живот. Както и да е, не обичах заместника му и нямах вяра в него. Студен, понякога подкупващо любезен, подтикван от богата и честолюбива жена, Хюго Ъшер изглеждаше лишен от вдъхновение и творчески дар, неспособен да жертва всичко за науката, един опортюнист, който се бе издигнал с дарбата си да прави статистически изчисления и главно чрез оказване

на натиск, навременна реклама и забележителна способност да използва чуждите мозъци. Приемайки в Института обещаващи младежи, той си бе създал слава на човек с лични изследвания — така например по-раншната ми монография за функцията на лигавицата, едно може би незначително, но с голям труд постигнато проучване, бе издадена като съвместна работа на професор Хюго Ъшер и доктор Робърт Шенън.

При това робуване аз търсех с трогателно усърдие някоя действително важна тема за изследвания, широка и оригинална, с такова безспорно значение, което ще окаже влияние или дори ще промени напълно развитието на общата медицина.

Тежка задача, разбира се. Но аз бях млад, едва двадесет и четири годишен, страстно увлечен в работата си, изгарящ от мъчителното честолюбие на мълчаливия си и саможив нрав, копнеещ в своята бедност и неизвестност да смая света.

Търсех я напразно от месеци насам, докато тя ми се представи изневиделица и ненадейно. Няколко земеделски области из страната бяха засегнати през есента от странна епидемия, която нарекоха инфлуенца, вероятно поради липса на по-подходящо название. Смъртността при тази зараза беше висока, а разпространението й много голямо — във всекидневния печат се появяваха от време на време сензационни заглавия, а в медицинските списания проследих доста доклади от Америка, Холандия, Белгия и други чужди страни, които съобщаваха за избухването на подобни епидемии и там. Признаците — силни тръпки, треска, упорито главоболие и болки по тялото — се проявяваха много остро и довеждаха до смъртоносна пневмония или, в случаите на оздравяване, до продължителна слабост. Докато ги изучавах, у мене се появи подозрението, че това не е инфлуенца, а ново, съвсем различно заболяване; с течение на времето това подозрение се засили и дълбоко ме развълнува.

Интересът ми се засили още повече от обстоятелството, че едно от главните местни средища на епидемията бяха околностите на Дрийм. И когато влязох в три часа следобед в селцето с ниски сиви къщи, пръснати покрай брега на една ленива рекичка, винаги тихо, а сега, поради неотдавнашната епидемия, още по-тихо и безлюдно, любопитството надделя над умората и ме накара да ускоря ход. Без да

се спра в единствената селска кръчмица за обичайното похапване с хляб и сирене, отидох направо у Алекс Дюти.

Той беше в къщурката си, седнал с лула в уста в приятната кухня, където момченцето му Саймън играеше на килимчето пред краката му, а съпругата му Алис, спокойна и добра домакиня, точеше на масата.

Алекс беше нисък, спокоен тридесет и пет годишен мъж, в чисти тъмносиви панталони, дебели чорапи и фланелена риза на черти. Той ме поздрави с неуловимо кимване, по-точно с едно почти невидимо мръдване на лицето, в което имаше повече сърдечност, отколкото и в най-дългото приветствие. В същото време погледна с насмешка уморения ми и изпрашен вид.

— Да не сте пропуснал автобуса?

— Не, Алекс. Исках да се поразходя. — И като не можах да се овладея, продължих веднага: — Надявам се, че не съм закъснял. Уредихте ли всичко?

Той сякаш не ме чу; после се усмихна сдържано и извади лулата от устата си.

— Що за чудак сте да избирате събота следобед? Повечето хора предпочитат в тоя ден да си починат, особено след това, което преживяхме. — Той помълча достатъчно, за да засили безпокойството ми. — Но успях все пак да ви намеря мнозина. Ей сега ще отидем в клуба.

Докато му изказвах с възклицание благодарността си, той стана, отиде до решетката пред камината и почна да връзва обущата си.

— Ще пиете ли чашка чай, докторе? — запита мисис Дюти. — В такова време тялото се нуждае от нещо топло.

— Не, благодаря, Алис. По-добре да се заема веднага с работата си.

— Ще вечеряте и нощувате у нас — обади се Алекс с тона на човек, който не възнамерява да приеме отказ. — Сайм иска да ви покаже новата въдица, която му направих.

Той взе фуражката си и излязохме. Петгодишният Сайм, сдържана и мълчалива душица като баща си, ни изпрати до вратата.

— Много неприятности ви създавам, Алекс — казах аз, като тръгнахме по шосето. — Не бих ви помолил да направите всичко това, ако не мислех, че е важно.

— Вярно е — съгласи се смръщено той. — Малко ни главоболите, Роб. Но нали ви обичаме, не ни тежи.

Моята дружба с Алекс Дюти и изобщо с Дрийм бе започнала отпреди шест години, още преди войната, когато като самотен студент в университета изоставях книгите си, за да задоволявам рибарската си страст в това устие с приливи и отливи, където сребърната морска пъстърва правеше всяка пролет необикновени набези. Една вечер Алекс ми бе помогнал да изтегля грамадна риба; при тази трескава среща и при последвалото мило тържество бе посято семето на трайното ни приятелство. При все че беше само обикновен работник — главен скотовъд на земеделското сдружение в Дрийм — Алекс Дюти беше много уважавана личност и години наред бе избиран за кмет на малката община. Държането му беше понякога сурово, а езикът, когато решаваше да си послужи с него, често пъти груб, но не зная да бе извършил някога дребнаво или недостойно дело. Тъй като селото беше много отдалечено и нямаше постоянен лекар, аз се обърнах към него със сегашното си не много уместно искане, което можеше да хрумне само на един възторжен и наивен младеж и беше наистина малко безсмислено.

Клубът беше малка тухлена сграда, построена неотдавна от земеделското сдружение, с няколко зали и читалня. Алекс ме поведе по главния коридор към една от залите, където бяха събрани тридесетина души, които четяха и разговаряха, но личеше, че ни чакат. При влизането ни настъпи тишина.

— И така — провикна се Алекс, — това е доктор Шенън. Повечето от вас го познават като добър риболовец. Но освен това той е и нещо като професор в университета и иска да проучи проклетия „грип“, който налетя насам. Затова е дошъл да поиска услуга и от вас.

Тези думи бяха на място и мнозина се усмихнаха, при все че повечето изглеждаха още бледи и болнави. След като им благодарих за идването, аз обясних какво ми е необходимо и обещах да не ги бавя. После отворих еднодневката, извадих цяла серия номерирани епруветки и се залових за системна работа.

Всички бяха, разбира се, селяни, повечето земеделци и всички бяха прекарали неотдавнашната епидемия. Някои познавах лично: едрия Сем Лауден, който често поставяше мухи на въдицата ми, проницателния Хари Венс и други, които бях срещал привечер до

колене във вода да хвърлят дългите си жилави въдици. Вземането на кръв беше много лесно, а другарското им и добродушно търпение ме улесняваше още повече. Но въпреки това аз се забавих повече, отколкото предполагах, защото пръстите ми леко потрепераха, щом помислех какво значение може да има това за мене.

Най-после всичко се свърши — и последният пациент спусна ръкава си, ръкува се с мен и си отиде. Когато вдигнах глава от бележника си, видях Алекс, седнал на пейка недалеч от мене. Явно беше, че се опитва да проникне в характера ми — със странен, проницателен поглед примесен с вещо любопитство, което се постара да прикрие, когато погледите ни се срещнаха.

И двамата мълчахме. Разправил му бях вече какво съм намислил. И казах твърдо:

— Трябва да го направя, Алекс. Не мога иначе… Просто трябва да направя някакво откритие.

Ново мълчание; след това Дюти пристъпи бавно и сграбчи ръката ми.

— Вие сте разумен момък, Роб, и аз ви желая сполука, разбира се. Ако мога да ви бъда пак полезен, обадете се. — Безжизнена усмивка сви ъглите на очите му. — А сега да отидем на вечеря. Алис ни е приготвила чудесен пудинг с бъбречета и пържено месо.

Усмихнах се.

— Вървете, Алекс, аз ще дойда, щом привърша бележките си.

— Добре, моето момче. Но не се бавете.

След като той си отиде, аз поработих около половин час, като разпределях и подреждах образците, после излязох от клуба с раница на рамо и тръгнах по тясната уличка към къщичката на Дюти. Спускаше се ясна нощ и тъничка луна бе изгряла вече със звездния си спътник в мразовитото небе. Лекият въздух беше студен и тих и мисълта ми литна внезапно в радостен устрем към изгледите, които се разкриваха пред мене, към изпълненото с трудност и опасност откривателско пътешествие из непознати морета.

Пред вратата на Алекс се спрях. Светлинките на селото мигаха около мене, а зад тях се разливаше тъмното устие на реката, където тайнствено проблясваха звезди. Докато стоях така почти неподвижен, загледан в бавно извисяващата се луна, заслушан в последните земни шепоти, които заглъхваха в полярното безмълвие, почувствах душата

си обгърната от плаща на вечната самота. И разбрах какво съм и какво навярно винаги ще бъда — един самотник, съвършено сам срещу целия свят.

Побиха ме тръпки, припомних си, че съм гладен, и уверен, че ще намеря храна, топлота, приятелство и тихия смях на малкия Сайм, влязох в дома на Алекс.

IV

Следващия петък се случи очакваното събитие, на което възлагах по-нататъшния си план за действие.

През цялата седмица, изпълнявайки като автомат длъжността, към която бях прикован в университета, забелязах, че професор Ъшер е необичайно внимателен към нас; макар и рязък както обикновено, той се усмихваше с такава изкуствена любезност, че космите на врата ми настръхваха.

В петък следобед тази учтива проява на колегиалност стигна своя връх, когато професорът обиколи лабораторията, поизкашля се и ни изгледа доверително усмихнат.

— Господа, както без съмнение ви е известно, направена ми е честта да бъда поканен за председател на консултативния комитет в предстоящия конгрес на патолозите, а това отличие ме заставя да посетя различни университети заедно с моя уважаван колега професор Харингтън, за да можем да съставим подходящ и изчерпателен дневен ред.

След многозначително мълчание той продължи:

— Мисис Ъшер и аз заминаваме за Лондон тази вечер в шест часа. Ще отсъстваме осем седмици. Зная, разбира се, че в мое отсъствие работата в института ще продължи гладко и бързо, според най-добрите изследователски традиции. Имате ли въпроси?

Никой не се обади. Той кимна, за да установи сякаш обстоятелството, че помежду ни владее пълно съгласие; след това погледна часовника си, поклони се всекиму поотделно и напусна института. Смит излезе заедно с него, за да се погрижи за багажа.

Едва можах да сдържа вълнението си, когато вратата се затвори. Макар и да очаквах, че ще си поотдъхна от надзора на началника си, вестта за това двумесечно отсъствие беше толкова приятна, че наистина ме замая. Колко нещо щях да свърша през това време!

Ломекс бе вече станал и ме погледна косо, с уморена усмивка, докато палеше цигарата си.

— Почувствахте ли как искаше да ни внуши да работим без отдих, докато го няма? Толкова много го обичам, че с мъка се разделям с него.

Блед, с вълнисти руси коси, разочарован поглед и почти цинично изражение, четири години по-възрастен от мен, Адриан Ломекс беше от ония щастливи хора, които привличат неусетно със своя жар и красота. Той беше единствен син на богата вдовица от Лондон и бе получил образованието си в Уинчестър и Оксфорд, които оставят обикновено своя отпечатък на възпитаниците си. След като завършил, възнамерявал да следва в чужбина, но междувременно бе избухнала войната и сега, поради някакво далечно родство между професор Ъшер и семейството му, бе дошъл в Уинтън да „изкара“ дванадесетмесечния си стаж в проучвания. Той имаше слабост към екзотичното, презираше високомерно много неща и отхвърляше всичко, което не може да се обясни с терминологията на естествените науки. Нехайният му скептицизъм подсказваше дълбок запас от знания, а със своето леко вдигане на рамене, презрителна усмивка и метафизически изрази често се опитваше да погуби напълно вярата ми. Себелюбив и превзет, той прикриваше разглезеното си тщеславие, като съзнателно не проявяваше никаква снизходителност към Спенс и към мене. А беше все пак безкрайно привлекателен. Подготвяйки се за блестяща кариера, той презираше усърдието, работеше на пристъпи и недоволен от изгнанието си, се стараеше да пропилява безгрижно щедрата си издръжка, като купуваше всичко най-хубаво, за да си нареди удобно и разкошно жилище.

Сега ровеше из шкафчето си, откъдето най-после извади весело бутилка бенедиктин.

— Това ми попадна. Да се почерпим по случая. Веднага.

Той извади запушалката и наля в три чисти мензурки щедри дози от златистото питие.

Нейл Спенс, третият представител в тима на професор Ъшер, не беше склонен към веселие. Като някой рак отшелник той се показваше само по изключение от черупката си. Едно от тия изключения бяха редовните седмични излизания със съпругата му. Но сега се присъедини дружелюбно към Ломекс.

Същото сторих и аз. Мисълта за дръзкото ми решение да използвам университетската лаборатория за собствените си опити ме

изпълваше със свобода и възбуда, която стигаше почти до екзалтация и ми вдъхваше непобедимо желание да отпразнувам случая.

— За отсъстващите приятели! — Ломекс изпразни чашата си. — Между които и хер професор Хюго. Надявам се, че питието ви харесва. Моите уважавани колеги заслужават само най-хубави неща.

— Много хубаво — каза Спейс със своя спокоен и сериозен глас.

— Приготвят го монаси. — Ломекс обърна към мен насмешливия си поглед. — На вас, Шенън, трябва особено да ви хареса. Вие сте католик, нали?

— Да… разбира се — отговорих с обезоръжаваща самоувереност.

Ломекс напълни отново чашите, като се усмихваше с едва уловима подигравка.

— Аз пък мислех, Робърт, че сте човек на науката. А не е възможно да примирите Битието[1] с учението за превръщането на видовете.

— Не се и опитвам. — Отпих глътка от загряващото приятно питие. — Едното е жалка действителност… другото — романтична тайна.

— Хм… — каза Ломекс. — А папата?

— Много добре се разбираме.

— Обичате ли го?

— Несъмнено. — Престанах да се усмихвам. Шегите на Ломекс на тая тема почти винаги ме ядосваха. — Признавам, че не съм примерен в това отношение… всъщност тъкмо обратното. Но все пак има нещо, от което не мога да се откажа… въпреки разума си, ако желаете… Не желаете да ви кажа, надявам се, че съжалявам за това.

— Съвсем не, драги колега — каза любезно Ломекс.

Нейл Спенс погледна часовника си.

— Почти шест. Мюриел трябва всеки миг да дойде!

Той извади кърпичка и започна да изтрива крадешком влагата в ъглите на устата си.

Една нощ, когато Спенс се бе поизправил непредпазливо във влажния мрак на окопа край Марна, за да отмори свитите си крака, един германски шрапнел бе избухнал и разтрошил долната му челюст; и при все че хирургът я бе закърпил чудесно с едно от ребрата му, последствията бяха явни: едно жалко обезобразено човешко лице.

Брадичката заместена от сърдита резка, две стиснати устни, произлизащи от тоя белег — жестока противоположност на прекрасното широко чело, под което тъмните, почти наплашени очи се криеха несъзнателно. Обезобразяването беше още по-ужасно поради това, че по-рано Спенс е бил красив младеж, много ухажван на местните вечеринки, излети и състезания по тенис сред спокойното и безгрижно уинтънско общество.

— Жена ви е очарователна — забеляза учтиво Ломекс. — Останах безкрайно доволен от театъра миналата седмица. Да полеем ли още веднъж хер Хюго?

— Не, недейте — каза благоразумно Спенс. — Достатъчно пихме.

— Но той ни каза да пием според най-добрите традиции на института — казах аз.

Засмяхме се всички, дори и Спенс. Нещо, което рядко правеше: смехът разкриваше много зле лицето му. В същия миг смехът ни бе прекъснат от шум зад нас.

Мисис Спенс бе влязла без предизвестие в лабораторията, с дръзкото изражение на човек, съзнателно нарушил реда. Тя ни се усмихна жизнерадостно зад воала с точици, който се спускаше от шапката и придаваше особена привлекателност на слабото й лице.

— Смит не се вижда никъде и аз трябваше да чакам… да чакам… като осъдена душа.

Двадесет и седем годишна, средна на ръст, слаба, хубавичка, с тънки китки и глезени, със светлокестеняви коси и тясно, почти безцветно лице, в което сивите очи светваха понякога с детинска игривост, Мюриел Спенс беше истинска награда за злочестината на Спенс. Той бил сгоден за нея още преди войната, а когато се върнал напълно обезобразен, тя не го изоставила, устоявайки на натиска на своето семейство и собствените му усилия да й върне свободата. Шумната венчавка предизвикала голям интерес. При все че бе загубила твърде много от младежката си хубост и се държеше някак изкуствено, Мюриел беше все още привлекателна в тъмния костюм с яка от кафява кожа и озари с присъствието си мрачната ни лаборатория. От внимание към Спенс, който беше най-добрият ми приятел, аз се стараех да обикна и Мюриел, но стеснителен и сдържан по природа, все мислех, че съм й неприятен и се държах настрана.

Тя повдигна воала си, за да целуне леко по бузата своя съпруг, забелязвайки с едва уловим укор:

— Ще закъснеем за вечерята, мили. Защо не си се приготвил?

— А знаете ли, мисис Спенс — каза Ломекс, като вдигна изискано едната си вежда, — че влезете ли веднъж в тази зала на ужасите, може и никога да не излезете от нея?

Тя наклони глава на една страна и ме докосна със светлия си предизвикателен поглед.

— Чувствам се в пълна безопасност, щом мистър Шенън е тук.

При тия думи, неизвестно защо, Ломекс и мисис Спенс се усмихнаха. Спенс, чиито тъмни очи бяха втренчени с почти кучешка преданост в лицето на жена му, бе облякъл вече палтото си и тя мушна под лакътя му своята облечена в ръкавица ръка.

— Ние с Нейл отиваме във вашата посока, мистър Ломекс — заговори подкупващо тя. — Желаете ли да ви отведем?

Настъпи кратко мълчание.

— Благодаря — каза най-после той. — Много сте любезни.

Излязох заедно с тях; разделихме се пред леката открита кола на Мюриел, оставена до входа на сградата. Те заминаха с колата към града, а аз тръгнах към Фенър Хил с намерение да взема от жилището си образците от Дрийм и да се върна незабавно с тях в лабораторията.

Вдясно от пътя ми изкуственото езеро в Елдън парк беше здраво замръзнало и препълнено с пързалящи се кънкьори. В тихия въздух се носеше острото весело звънтене на стоманените кънки по леда. Възбуден от бенедиктина и радостната мисъл за заминаването на Ъшер, почувствах, че ми се пее. Главата ми беше приятно замаяна, светът изглеждаше наистина прекрасен.

Когато наближих познатия пансион вратата на Ротсей се отвори, за да даде път на Харолд Мъс и мис Лоу, и двамата с кънки, увиснали на метнати върху китките им връзки. При тази гледка питието опроверга своя манастирски произход и се прояви по-силно, отколкото бих предположил. Не мога да си обясня защо появата на мис Лоу в такава компания, със спретнатия бял пуловер и вълнена шапчица с червен пискюл, тръгнала не да помага и спасява, а да укрепи здравето си с полезна гимнастика, ме накара да се разсмея безгласно.

— Какво има, мистър Шенън? — спря се тя, щом ме видя. — Да не сте болен?

— Ни най-малко — отвърнах аз, като престанах да се държа за парапета. — И душевно, и телесно съм в отлично състояние… готов за подвиг, който може да разтърси света. Ясно ли се изразих?

Мъс сдържа смеха си; той бе отгатнал състоянието ми, но скромното лице на мис Лоу изразяваше само съчувствие и дълбока загриженост.

— Не искате ли да дойдете с нас на езерото? Ветрецът може да ви помогне.

— Не — отвърнах аз. — Няма да дойда на езерото — и добавих съвсем на място: — Нямам кънки.

— Аз мога да ви заема кънки — предложи лукаво Мъс, — но ледът е хлъзгав.

— Млъкнете, Мъс — казах строго аз. — Не виждате ли как се съсипвам от работа за вас… и за цялото човечество?

— И наистина се съсипвате, мистър Шенън. — Развълнуваната мис Джин бе взела съвсем буквално думите ми. — Нали помните, че ми обещахте да дойдете в Блерхил. Аз си отивам довечера. Дайте си един ден почивка и елате утре.

Докато гледах нежните кестеняви очи, почувствах, че изобретателността внезапно ме напуска. Не можах да намеря никакво извинение, затова промълвих неуверено след миг:

— Добре, ще дойда.

---

[1] Става дума за „Битие“ от Библията. ↑

V

Влакът за Блерхил в един и тридесет се движеше непоносимо бавно, старите му купета бяха толкова мръсни, че при всяко подрусване от плесенясалата тапицировка на седалките излиташе облак прах. Той се влачеше из задимената индустриална Лоуландс[1], покрай изригващи пушек фабрични комини, из местности, където нямаше ни стръкче трева, като спираше на всяка гаричка, а аз се укорявах, че изпълнявам обещание, което изобщо не бях мислил да давам и се мъчех да се утеша с мисълта, че след един ден почивка ще се върна ободрен към изследванията си.

Най-после след едночасово пътуване ние се измъкнахме от най-грозната част на „Черната област“ и нахълтахме в Блерхил. За да не се случи на нещастния пътник да го отмине, името беше написано с бели камъчета между две внушителни борики на перона на гарата. А там, понадигайки се на пръсти и оглеждайки нетърпеливо със светнали очи извитата снага на спрелия влак, стоеше мис Джин Лоу.

Когато отворих вратата на вагона и тръгнах към нея, забелязах, че в чест на моето посещение или може би само в чест на седмичната си почивка, тя бе сложила под широкото палто плетения бял пуловер, а върху кестенявите къдри, по-очебийни от всеки друг път, малкото вълнено шапче с пискюл, наричано в Шотландия „кул“. Щом ме забеляза между излизащите пътници, тя се усмихна приветливо. Ръкувахме се.

— О, мистър Шенън! — извика радостно тя. — Колко мило, че дойдохте. Почти се страхувах…

Тя млъкна, но аз довърших вместо нея мисълта й.

— Че ще ви излъжа.

— Как да кажа… — Тя се изчерви както винаги. — Зная, че сте зает. Но нали дойдохте, и то при такова чудесно време, много нещо ще мога да ви покажа, и при все че не аз би трябвало да кажа това, мисля, че ще прекарате добре.

Докато тя говореше, вървяхме по тясната главна улица. Градът не беше толкова занемарен, колкото очаквах; той се намираше в

обширното имение на херцозите Блерхил и приличаше на старинно укрепено градче, с настилка от ръчно ломени камъни, криволичещи улички и стар пазарен площад. Изпълнена с гордост към родното си място, моята спътница ми обясни, че „сегашният херцог“ и Блерхилското историческо дружество са направили много за опазване на местните исторически ценности и ме увери сериозно и възторжено, че след запознаването ми с домашните й ще ме разведе навсякъде.

Когато стигнахме до върха на нанагорнището, тя се спря внезапно срещу една прихлупена малка сграда и каза с неспокойно стеснение, издадено от мигащите клепки:

— Това е нашата хлебарница, мистър Шенън. Ще трябва да влезете и да се запознаете с баща ми.

Последвах я през ниската врата в постлано с чакъл дворче, покрай лакирана каруца с вдигнат към небето процеп, после, през тясна врата, между струпани торби брашно слязох в полутъмно приземие с под от глина, осветено от тъмночервеното отражение на две пещи и изпълнено с приятна миризма. Когато очите ми свикнаха постепенно с полумрака, забелязах двама мъже по риза, всеки с по една дълга дървена лопата в ръка, да работят усърдно пред отворените пещи, откъдето вадеха на дълги дървени табли изпечения хляб, докато пламъкът хвърляше червеникав отблясък върху белите им престилки.

Няколко минути наблюдавахме мълчаливо работата, изискваща, както изглеждаше, сила, сръчност и бързина. После, когато бутнаха в пещите нова партида хлябове и железните врати се затвориха, по-близкостоящият от двамата се обърна веднага и тръгна към нас, изтривайки с престилката ръката си, с още полепено по ноктите засъхнало тесто.

Дейниел Лоу беше към петдесет и пет годишен, среден на ръст, блед поради занаята си, но със здрав вид, широкоплещест и як. Въпреки очилата с бели рамки и късата черна брада, която закриваше донякъде чертите му, човек виждаше едно откровено, сериозно лице с открито чело, оросено сега с капчици пот. Явно беше, че той не се усмихва лесно, но все пак, когато топлите му пръсти стиснаха моите, устните му се разтвориха леко за поздрав, показвайки едри зъби, поразвалени малко от брашното, което беше навред.

— Радвам се да се запозная с вас, сър. Моята дъщеря ми разказа за добротата ви към нея в университета. Всеки приятел на дъщеря ми е

добре дошъл у нас.

Дълбокият му глас прозвуча патриархално, особено когато произнесе думата „университет“, а щом спомена за Джин Лоу, очите му блеснаха с любов зад очилата.

— Много съжалявам, че сме толкова заети сега. В събота следобед работим само двамата със сина ми. Люк! — извика той през рамо. — Ела малко насам!

Седемнадесетгодишният младеж, който пристъпи усмихнат, подръпвайки сакото си, приличаше твърде много на сестра си по цвета на лицето и очите. Имаше топло, весело, човечно изражение, което ме завладя веднага. Не можеше да постои повече, защото трябваше да впрегне коня и да тръгне с каруцата из областта. Всъщност забелязах, че и Лоу бърза, въпреки учтивото си държане, затова, поглеждайки отстрани колежката си, предложих да не му отнемаме повече време.

Лоу кимна в знак на съгласие.

— Клиентите ни трябва да си получат хляба, сър. А утре е неделя. Но ще се видим по-късно вкъщи. Към пет часа. До това време за вас ще се грижи дъщеря ми.

Докато продължавахме пътя си из покрайнините на града, покрай по-нисички къщи в малки градини, спътницата ми продължаваше да ме поглежда от време на време крадешком, полунеспокойна, полунетърпелива, сякаш се опитваше да отгатне мнението ми за близките й. Най-после, след един завой на спокойната широка улица, засенчен от голите надвиснали клони на няколко диви кестена, стигнахме до малка каменна вила, спретната и скромна, с плет от подстриган сибирски дрян и безукорно чисти дантелени завеси на прозорците. Неможеща повече да се въздържа, сложила ръка върху дръжката на желязната врата с месингова фирмичка „Силоам“, мис Лоу се обади:

— И баща ми, и Люк ви харесаха. Разбрах веднага. Сега ще видите майка ми.

Докато тя говореше, от входната врата излезе да ни посрещне една слаба, приятна жена със сребристи коси и нежна прозрачна кожа, облечена в широка дреха от черна алпака. След като хвърли бърз поглед към дъщеря си, без да се опита да скрие перушинената метличка, която държеше в ръка, тя спря продължително и

изпитателно върху ми своите доверчиви, спокойни очи. После, като че успокоена, реши да заговори.

— Сварихте ме преди да съм се преоблякла, мистър Шенън. Тъкмо привършвах чистенето на гостната, когато ви видях, че идвате по улицата. Заповядайте, седнете.

— Не, майко — възрази веднага Джин. — Ще излезем да използваме следобеда.

Мисис Лоу сведе към спътницата ми своя спокоен, опитен поглед, в който, извън любовта и разбирането на младежката нетърпеливост се долавяше и известна майчинска снизходителност.

— Достатъчно време имате, моето момиче.

— Не е достатъчно за това, което съм намислила.

— Ще вземете ли и Малкълм с вас?

— Разбира се, не, майко — отговори малко припряно дъщерята. — Нали знаеш, че той не е тук днес следобед?

„Кой е този Малкълм! — запитах се разсеяно аз. — Може би някой млад роднина, а може би и куче?“

— Добре, добре… вървете тогава — съгласи се мисис Лоу със спокойната си разсъдливост. — Но да се върнете навреме за вечеря. Всички ще сме вкъщи и аз ще бъда готова с яденето точно в шест часа. Довиждане засега, мистър Шенън.

Тя се усмихна и се оттегли с достойнство към гостната, а мис Джин Лоу ме взе в свое изключително разпореждане, с облекчението на човек, свършил успешно всички предварителни церемонии.

— Сега вече — каза смело тя — мога да ви разведа навсякъде.

Тръгвайки пред мен, тя влезе в дворче от около половин акър[2] и ме поведе внимателно по постланите с чакъл пътечки между кръгли лехи, ивици, засадени с ревен, и една зелена полянка. Когато похвалих уредбата й, тя ме стрелна с признателна усмивка.

— Земята ни е малка, разбира се… като в предградие. Сигурно никак не прилича на вашия имот, мистър Шенън.

Престорих се, че не съм чул въпросителната интонация в гласа й и побързах да посоча навеса за сечива, където беше оставен един мотоциклет.

— На Люк е. — Тя отговори с охота на неизказания въпрос. — Той е луд по мотори, пък и разбира от тях… при все че баща ни не

одобрява това. Но след като пътува толкова бавно с каруцата, горкият Люк обича да се понесе на воля със своя „Индиан“.

Доброто ми мнение за Люк се засили още повече. Като човек, мечтаещ за луната, и аз копнеех отдавна за такава машина, която би могла да ме носи поне със седемдесет мили в час. Много би ми се искало да поразгледам това чудо, но мис Джин бързаше да ме поведе обратно покрай къщата, за да излезем на шосето. Тя нагласи по-добре шапчето върху кестенявите къдри, погледна внимателно часовника си и отбеляза решително:

— Имаме цели три часа. Ще се опитаме да видим всичко.

— Не можем ли да си починем малко? — предложих аз, като погледнах двата стола в един засенчен ъгъл на верандата. Не бях спал половината нощ, за да обмислям как ще получа култура от взетите образци кръв.

Тя се засмя весело и забеляза дяволито, сякаш бях казал нещо смешно:

— Вие сте наистина чуден човек, мистър Шенън. Та ние едва сега тръгваме.

Готов съм да се закълна, че никога не е имало по-добросъвестен водач и по-предан чичероне от хубавичката дъщеря на блерхилския хлебар.

Тя ме развеждаше усърдно и неуморно из новото и старото градче. Показа ми общината, библиотеката, франкмасонския храм, мавзолея на херцозите, старите предачници по Котарс роу, останките от римската стена (три разрушени камъка) и най-после, с истинско благоговение, салона на Братството на Лямблейн. Посочи ми дори точно мястото на кръстопътя, където провидението бе съборило Клевърхауз от коня, когато се опитвал да разпръсне едно тайно молитвено събрание.

Когато вече се зарадвах, че поклонничеството ни се е свършило, тя ме погледна тайнствено, пое си за миг дъх и с весело кимване ми подсказа, че е оставила най-хубавата изненада за края.

— Не можем да пропуснем белите крави — заяви тя и добави кокетно, сякаш четеше от пътеводител: — Те са нещо неповторимо.

За да видим тези баснословни животни, докарани тук — както ме предупреди тя — от бащата на покойния херцог, който ги взел от прочутото стадо в Шато льо Роа, Франция, трябваше да се върнем на

около две мили и да влезем през вход с високи колони в обширно имение, наричано Хай парк, което покойният херцог благоволил да отдели от собствените си владения и да подари на града.

То беше наистина прекрасна местност с гори и ливади, запазила и досега някогашния си вид на частен имот — защото наоколо не се виждаше жива душа.

Но мис Лоу не можа да намери кравите. При все че ги търсеше усърдно и пламенно, сякаш бе заложила в това начинание честта си, като ме мъкнеше със себе си по хълмове и долища, през дървени стъпала и обрасли с храсталак полянки, оглеждайки се все по-загрижено и смутено наоколо, тя бе принудена най-после да се спре на върха на последния тревист хълм и, поглеждайки ме засрамено, да се признае за победена.

— Съжалявам, мистър Шенън… — добави тя в последен изблик на засегната гордост. — Наистина невероятно.

— Навярно са се скрили от нас сред дърветата.

Тя поклати глава, без да усети шегата ми.

— Такива хубави животни. Млечнобели, с прекрасни извити рога. Трябва да са ги прибрали за през зимата. Друг път ще ви ги покажа.

— Добре — казах аз. — А сега да поседнем.

Денят беше съвсем тих и сравнително топъл за сезона, леко забуленото слънце пръскаше кехлибарен светлик, който отразяваше гледката с покоя на някакъв незнаен свят. Очертанията на стихналата гора изчезваха някъде под нас, закривайки рекичката, която споделяше общото настроение и се промъкваше с притаен дъх от вир до вир, като налагаше и на нас същото безмълвие.

Докато мис Джин Лоу, седнала до мене, дъвчеше стръкче кафява орнаментна трева и загледана право пред себе си все още мислеше за поражението си, аз се облегнах на лакът и започнах несъзнателно да я изучавам, като се опитвах да разгадая наслуки личността й. Не можех да променя, разбира се, мнението си за нейното простодушие, но бях все пак принуден да призная, че тя е безусловно най-естествената от малкото млади жени, които бях срещал. Тя излъчваше, особено сега, поразителна младежка свежест. Кестенявите й очи, косите и кожата й подхождаха на гористата местност така, както й подхождаха изпънатата шия и твърдата брадичка. Зъбите, които дъвчеха жилавата

трева, бяха бели и здрави. Наблюдавайки я отстрани, човек почти можеше да забележи кръженето на топлата кръв в нежната извивка на горната устна. Но от нея лъхаше преди всичко необикновена чистота. От нямане работа реших, че тъй като тази добродетел е на второ място след благочестието, мис Лоу сигурно се мие цяла сутрин и вечер с уиндзорски сапун. Уверен бях, че цялата й видима и невидима същност е чиста и неопетнена.

Докато я разглеждах така критично, тя се обърна внезапно и срещна неочаквано изпитателния ми поглед. Тя го издържа за миг с обичайната си безстрашна честност, после наведе скромно очи, а лицето й бавно и леко поруменя. Настъпи тягостно мълчание, което беше сякаш част от окръжаващата ни тишина, изпълнено с напразно и мъчително очакване за дума или жест от моя страна. След това почти сърдито, като че не искаше да се поддаде на смущението, тя погледна кръглия си сребърен часовник и скочи изведнъж.

— Време е да се връщаме! — И добави тихо с глас, който се опитваше да бъде равнодушен: — Трябва да сте изгладнял вече.

Когато се върнахме в Силоам, цялото семейство ни чакаше в безукорно чистата трапезария; мисис Лоу, облечена в гълъбова копринена рокля „за гости“, мистър Лоу и Люк, стегнати в ленени ризи и прилични костюми от черно сукно. За моя изненада имаше още един гост, когото ми представиха като мистър Ходн; този човек, който се обаждаше с приятна усмивка, щом кажеха Малкълм, веднага се прилепи към Джин и беше явно много близък с цялото семейство Лоу.

Той беше приятен, възпитан младеж на около двадесет и пет години, добре сложен, с открито, но малко прекалено сериозно изражение, стиснати устни и плътна четвъртита глава; облечен беше спретнато и грижливо в кафяв костюм и висока колосана яка. Винаги склонен да завиждам на другите за качества, противоположни на моите, аз се почувствах леко огорчен от присъствието му, защото той имаше спокойната самоувереност на човек, който държи всеки ден беседа в ИМКА[3], мъжествен и откровен, съзнаващ собствената си почтеност и очакващ да види у всеки същото качество. От горния десен джоб на сакото му се подаваше един камертон и няколко подострени молива, явно необходими за професията му — след малко разбрах, че е учител в блерхилското основно училище.

Когато той ми подаде приятелска ръка, мисис Лоу скрепи окончателно запознаването ни с думите:

— Между вас има много общо. Малкълм ни е много близък, мистър Шенън. Той ръководи всяка седмица нашето неделно училище. Истински труженик, уверявам ви.

Тъй като вечерята беше готова, всички седнахме веднага около трапезата. Дейниел прочете една дълга молитва, в която, отправяйки замъглен поглед към оставената на камината снимка на дъщеря му Агнес в сестринско облекло, спомена трогателно за „отсъстващата, която работи сега в чужда земя“. След това мисис Лоу започна да ни поднася щедро големи порции от сложената пред нея варена лакерда.

Винаги бърз, аз се нахвърлих на нея с апетит, който може да се очаква от пансионер на мис Дийри. Към рибата имаше в изобилие други закуски: варени картофи, зимни зеленчуци, студена шунка и език, краставички, домашно сладко; простото и вкусно ядене би задоволило всъщност много по-изтънчено небце от моето. В чест на посещението ми хлебарят бе приготвил специален кейк с глазура от марципан и замразени череши. Но най-много ми хареса хлябът. Лек, добре втасал, с тънка, крехка корица, той издаваше много сладка миризма и се топеше в устата. Когато похвалих произведението му, Лоу бе наистина поласкан. Той взе един резен, опита плътността му, помириса го внимателно, след това го разчупи така, като че извършваше тайнство. И забеляза, поглеждайки с професионално изражение сина си отсреща:

— Малко е недоопечен днес, Люк… но не е лош. — После се обърна към мене и продължи простодушно: — Ние си гледаме добре работата, сър. За повечето бедни селяни нашият хляб е насъщна храна. Тези въглекопачи, орачи, земеделски работници с големи семейства, печелещи може би само по тридесет и пет шилинга седмично, не могат да купят много нещо. Затова приготвяме хляба с най-хубаво брашно и мая и го изработваме ръчно.

— Най-хубавият хляб в нашия край — намеси се Малкълм, като ми кимна. Той седеше до Джин и подаваше весело и спокойно блюдата.

Дейниел се усмихна.

— Да, някои пресрещат каруцата ни на пет мили, за да си купят хляб. — Той замълча и се поизправи с достойнство на стола си. — Вие

сигурно знаете, мистър Шенън, какво казва Писанието за произвежданата от нас храна. Спомняте си как Спасителят умножи хлябовете, за да нахрани множеството, как преломи хляб за учениците си на Тайната вечеря.

Потвърдих със смутен шепот и докато Люк ме извади от затруднението, подавайки ми мармалад от ягоди и смигвайки едва уловимо с лявото око, аз се опивах да заговоря полугласно с него за качествата на мотоциклета му. Но Дейниел не позволяваше да го пренебрегнат. Глава на семейство, проповедник на събранията на братствата, той бе свикнал да не отстъпва. Ето защо, отправил през масата към мен своя сериозен и благосклонен поглед, той изглеждаше решен да ме изпита докрай.

— Разбира се, докторе, и вашата професия е благородна. Да лекуваш болни, да възвръщаш силите на сакати, да помогнеш на недъгавия да проходи — има ли нещо по-достойно? Аз бях горд и щастлив, сър, когато дъщеря ми реши да се посвети на тази велика и прекрасна професия.

Аз не отговорих, защото не можех да призная, че не възнамерявам да упражнявам професията си, а смятам да се посветя изключително на научна работа.

Без да се смути от мълчанието ми, с присъщата му странна смесица от достойнство и смирение, Дейниел се върна към по-раншния разговор, спомена християнските добродетели, братството и взаимната помощ между хората, после, заел удобна позиция, ме запита направо:

— Мога ли да зная, сър, какво е вероизповеданието ви?

Аз отпих дълга глътка чай. Като изключим Ходн, чийто поглед издаваше кротка бдителност, всички ме наблюдаваха с любезно внимание, очаквайки с добродушно любопитство отговора ми, сякаш той беше наистина кръстът, необходимият крайъгълен камък, който щеше да завърши здравата сграда на общото им одобрение. Мис Джин особено, леко поруменяла от силното топло питие, ме гледаше с полуотворена уста и светнали очи.

Какво трябваше да кажа? Познавах много добре тия провинциални вероизповедни вражди, та разбирах какво вълнение ще предизвикам, ако кажа самата истина — че съм католик, който се залутва понякога из мрачните пътеки на скептицизма, но все пак

държи в сърцето си за своята първоначална вяра. Тази мисъл ме накара да потърся опора в измислицата, която бях построил вече за мис Лоу. Имаше ли всъщност някакво значение всичко това? Никога вече нямаше да видя това почтено семейство, затова предпочитах да не нарушавам хармоничната обстановка, а ако бъда достатъчно ловък, нямаше да е необходимо и да излъжа.

— Как да кажа, сър — започнах аз с лекота, от която сам се възмутих, сякаш тия почтени хора бяха пробудили най-лошите черти в нрава ми, — трябва да призная, че заниманията ми с биология ограничават донякъде възможността да ходя на църква. Но в Ливънфорд бях възпитан в строга неконформистка обстановка. Всъщност — използвайки пак обстоятелството, че бях получил смесено възпитание, аз доусъвършенствах скромно едно от най-невероятните самохвалства на баба ми, — един мой прачичо по майчина линия е засвидетелствал с кръвта си на Марстън Мур своето единство с Ковенантистите[4].

Последва мълчание. Докато отговорът ми заглъхваше бавно, аз разбрах, че въздействието му не само задоволи, но направи и дълбоко впечатление на слушателите.

— Така ми кажете! — Дейниел наклони глава с обяснимо любопитство. — Марстън Мур! Да, там погинаха мъченически толкова светци! Вие трябва да се гордеете с такъв прадядо, мистър Шенън. И — добави с мило лукавство — надявам се, че ще се ръководите от неговия пример.

След прескачането на това препятствие вечерта мина в приятно единодушие. Когато Малкълм си тръгна с многократно повтаряни съжаления, за да ръководи вечерни лекции в Блерхилския институт — извънреден труд, както ми довери мисис Лоу, с който той издържал овдовялата си майка — ние се преместихме в гостната, където мис Джин изсвири по общо настояване нещо от Григ. После заговорихме за отсъстващата Агнес. Нейното извънредно весело неотдавнашно писмо бе прочетено на глас. След това ни показаха с любов пожълтели и леко замъглени снимки — групи мършави туземчета, странно трогателни, с големи очи и бели престилчици, поддържани от здрава и усмихната възпитателка; и рояци дървени хижи, зад които се виждаше празен двор, а още по-назад буйна зелена гора от огромни папратовидни дървета, огрени от слънце или тънещи в сянка.

Когато удари осем, аз си тръгнах сред сърдечни ръкостискания и увещания да остана още малко.

— За нас беше чест да ви приемем, сър — каза Дейниел и добави с неочаквана топлота в погледа: — А идния път може и да пренощувате.

— Да, заповядайте пак, и то по-скоро. — Мисис Лоу ми бутна в ръката един пакет и пошушна доверително: — Малко шотландски кейк с плодове, да си дояждате у мис Дийри.

Когато Люк и сестра му ме изпратиха до гарата, навън беше вече съвсем тъмно. Докато вървяхме, Люк предложи великодушно да ми даде мотоциклета си, ако желая да го използвам. А докато локомотивът набираше пара, мис Джин Лоу се разхождаше под прозореца на вагона ми.

— Надявам се, че сте доволен от посещението, мистър Шенън. Ние всички сме много доволни.

Останал сам в купето, аз се свих в един ъгъл, уморен от прекалената любезност, и се опитах да преценя собственото си отношение към нея. Искреността налага да призная, че запознаването с това простодушно и трудолюбиво семейство засили отвращението, което изпитвах към себе си — почувствах се дребен, жалък, а имах достатъчно основание да се сметна и направо за подлец.

После си припомних, как в Хай парк Джин Лоу се бе изчервила невинно със сведен поглед. Не бях имал сантиментални приключения и бях лишен от самомнение в тая насока. Но една мисъл ме прониза сега като стрела. Аз трепнах и се изправих възмутено на седалката в празното купе.

— О, не! — извиках. — Не би могла… не е възможно… Би било истинска глупост!

---

[1] Лоуландс — Южна Шотландия. — Бел.пр. ↑

[2] Акър = 406 кв.м. — Бел.пр. ↑

[3] Младежко християнско дружество. — Бел.пр. ↑

[4] Ковенантисти — презвитерианци. — Бел.пр. ↑

VI

Настъпи февруари, още по-мразовит, със студени, ясни, слънчеви дни, които съживяваха кръвта. Повече от месец вече бях потънал изцяло в собствената си работа. Наистина беше приятно да се живее.

Ломекс и Спенс забелязваха, разбира се, заниманията ми, но Смит, когото улавях от време на време, че ме наблюдава втренчено, хапейки края на рошавия си мустак, не можеше да отгатне какво правя. Откакто професор Ъшер отсъстваше, той прекарваше по-голямата част от деня в университетския бюфет.

Работата, с която се бях наел, не беше лека. Не смятайте, че научните изследвания се вършат в приятен поетичен унес; преди да види зората, човек трябва да се лута из пътеките на лабиринти или като Сизиф да тика непрестанно нагоре търкалящия се камък.

И все пак, след като опитах много средства, които се оказаха безполезни за целта ми, успях най-после да отгледам в пептонов бульон една култура от донесените от Дрийм образци, в която смятах да открия причинителя на епидемичното заболяване. Докато гледах жълтите чертички, образуващи в светлосинята течност шафранови нишки, които се разрастваха и съединяваха като ярък минзухар — много по-ценни за мене от най-рядкото цвете — сърцето ми подскачаше от дълбоко вълнение. Не бях виждал досега такава култура, тя обещаваше нещо особено и ново, а това укрепваше люшкащата се сграда на моите надежди.

Тъй като времето, с което разполагах, намаляваше, аз ускорих усилията си да получа чрез подбор здрави и чисти образци от този скъпоценен организъм. Имах ключ от страничната врата на Института по патология, откъдето можех да вляза в лабораторията, след като всички си отидат. След чая у мис Дийри аз се връщах в института и стоях там, потънал като водолаз в хладната самота на зеленикавия полумрак, свързан със света само чрез една едва уловима нишка от съзнанието ми, докато часовниците възвестят полунощ в безшумния университет. Това бяха най-продуктивните ми часове.

Убеден бях, че ще мога да довърша тази съществена фаза от работата си до следващата събота, първи февруари, и да залича още същата нощ всякакви следи от опитите. Всичко беше прекрасно нагласено, като добре нарисувана мозайка — професор Ъшер бе писал, че ще се върне в понеделник, трети февруари, и щеше да ме завари на мястото ми, зает с неговите опити.

В сряда вечер от последната седмица към девет часа сметнах, че културата е най-после готова за изследване и нанесох с платинена шпатула част от нея върху едно предметно стъкло. Настъпил бе решителният миг. Без да си поема дъх, поставих стъклото под обектива за имерсия и ахнах неволно, когато тъмните форми заподскачаха върху светлия фон.

Стъклото беше преизпълнено с малки бацили във форма на запетая, каквито не бях виждал досега.

Дълго стоях неподвижен, загледан в откритието си, обзет от опиняващ възторг. Най-после се опомних, отворих бележника си и започнах да описвам с научна точност организма, който нарекох заради формата му бацил С. Пишех може би от петнадесетина минути, когато вниманието ми бе внезапно прекъснато от светването на прозорчето над вратата на лабораторията. След няколко мига чух стъпки в коридора, вратата се отвори и смразен от смущение видях как професор Ъшер влиза в лабораторията. Беше в сив костюм и тъмна пелерина, а бледото сурово лице беше изпрашено от пътуването. Отначало не можах да повярвам, че е наистина той. Но скоро разбрах, че идва направо от влака.

— Добър вечер, Шенън. — Той пристъпи бавно, сдържано. — Още ли сте тук?

Аз примигах и го погледнах през стъкленичките с културите. Той гледаше именно тях.

— Проявявате забележително трудолюбие. Какво е това?

Съвършено смутен от това залавяне, аз не продумах. Защо, защо се бе върнал по-рано?

И изведнъж видях зад професор Ъшер злокобната птица, застанала не в бялото си сако, а в нескопосан костюм, с протегнат дълъг врат и хлътнали очни орбити — видях Смит. Едва тогава разбрах, че ще трябва да призная.

Когато започнах да обяснявам със замълчавания, пазейки ревниво тайната си, държането на Ъшер стана по-отчуждено и строго. Когато свърших, лицето му се бе смразило.

— Искате да кажете, че съзнателно сте изоставил моята работа заради вашата?

— Идната седмица ще продължа изчисленията.

— Колко направихте, докато отсъствах?

Аз се поколебах.

— Нито едно.

Тясното лице с резки черти посивя от яд.

— Изрично ви казах, че желая докладът да бъде привършен до края на месеца… за моя отдавнашен приятел и колега професор Харингтън… който ме удостои с гостоприемството си… А още щом обърнах гръб… — Той почти заекна. — И защо? Защо?

Аз не снемах поглед от подплатата на пелерината му. Беше от тъмнозелена коприна. И промълвих:

— Трябваше да проуча тази…

— Разбира се. — И ноздрите му дори пребледняха. — Добре, сър, без заобикалки. Веднага ще изоставите всичко.

Усетих, че се разтрепервам, но обуздах непокорните си нерви.

— Качеството на асистент сигурно ми дава право на изказване по въпроса?

— Като професор по експериментална патология аз имам последната дума.

Аз не избухвах лесно, имах по-скоро стеснителен и безобиден нрав, вярвах дълбоко във всеобщата търпимост и в благословеното начало „Живей и оставяй и другите да живеят“, но сега пред очите ми заплува червеникава мъгла.

— Не мога да се откажа от тия проучвания. Смятам ги много по-важни от опитите с опсонини.

Застаналият назад Смит преглътна изведнъж, при което изпъкналата му адамова ябълка се издигна и спусна по шията, като че бе глътнал вкусно парче. Ъшер се изправи с цял ръст, стиснал тънките си устни.

— Вие сте крайно невъзпитан човек, Шенън. Това личи от държането ви, от несъответстващото на званието ви облекло, от оскърбителното ви неуважение към мене. Аз съм свикнал да работя с

джентълмени. Бях снизходителен към вас, защото вярвах, че при подходящо ръководство може да отидете далеко. Но ако вие предпочитате да се държите като простак, ще съумеем да се справим с вас. Ако не ми представите в понеделник писмено извинение за тази непростителна простъпка, ще поискам да напуснете института.

Настъпи гробна тишина.

След подходящ промеждутък Ъшер извади кърпичка и изтри устните си. Видя, че ме е накарал да млъкна и както винаги чувството за личния му интерес надделя.

— Сериозно, Шенън, за ваше собствено добро ви съветвам да се опомните. Въпреки всичко, не бих желал да прекъсна съвместната ни работа. А сега, извинете, защото още не съм си ходил вкъщи.

Той наметна пелерината си като матадор, завъртя се и излезе. Смит остана след него и подсвирквайки в рошавите си мустаци, започна да почиства умивалника на Спенс, без да ме поглежда.

Очакваше, разбира се, да му заговоря и аз имах глупостта да попадна в клопката.

— Е добре — казах горчиво аз, — вие смятате, както изглежда, че сте ми объркал плановете.

— Чухте шефа, сър. Трябва да изпълня нарежданията му. Нося отговорност.

Знаех, че това е чисто лицемерие. Всъщност Смит таеше в душата си една почти болезнена завист към мен, и то поради най-невероятно основание. Беден, като самия мен, и той се бе стремил някога към най-високото научно равнище. А сега, победен, онеправдан и изпепелен от завист, не можеше да се примири с мисълта, че аз бих могъл да успея там, където той бе пропаднал.

— Вината не е моя, сър. — Той затърка умивалника и се ухили предизвикателно. — Аз само изпълнявам задълженията си.

— Поздравявам ви.

Извадих културите, поставих регулатора в инкубатора на съответната температура, а през това време той ме наблюдаваше някак странно и крадешком. После взех шапката си и излязох.

Отвратен и огорчен, тръгнах в тъмнината по Фенър Хил.

При пресечката на Пардайк роуд с Киркхед терас влязох във файтонджийското кафене на ъгъла и си поръчах за ободряване голяма чаша кафе. Седнал на висок стол, опрял лакти на тезгяха, си налях

тъмното гъсто питие, сляп за окръжаващия ме вихър на нощния живот в този бедняшки квартал — познатите тълпи около кръчмите и дюкянчетата за пържена риба, продавачи, които викат пред количките си под светлината на петролни лампи, бавно разхождащи се жени, тичащи между колите и хората вестникарчета, които разгласяват най-новите сензации.

Унесен в мислите си, усетих след миг, че някой ме докосва леко с чадър по рамото и когато се обърнах, видях Бабу, сияещ, преизпълнен с приятелство и любов към всички.

— Добър вечер, сър.

Аз се намръщих, но той дръпна стол и изкачи запъхтяно до тезгяха тромавото си тяло.

— Каква щастлива среща! Идвам от вариете Алхамбра. Второразредно заведение, разбира се, но страшно весело. — Той почука с чадъра си за келнера. — Кафе, моля, с много захар. И голямо парче плодов кейк. Хубаво парче, моля ви.

Обърнах му гръб. Но Чатърджи продължи да ми описва с шумни въздишки и смехове тазвечерното забавление, в което прочутият шотландски комик сър Хари Лаудер играел една от първите роли.

— Хе, хе, хе! Така се смях на шегите на този забавен благородник, че щях да падна от мястото си в първия ред на балкона. Казвам ви, сър, ужасно се влюбих в шотландската музика и искрено искам да се науча да свиря на гайда. Можете ли да ми препоръчате някой учител, сър?

— Оставете ме на мира, за бога.

— А знаете ли колко ще е забавно за моите приятели от Калкута, сър, когато се върна с дипломата си да им посвиря шотландски песни, облечен във фустанела на планинец? — Той замаха в такт дебеличкия си показалец и запя с фалцет: — Ай, ай, ай… ла, ла, ла… с прелестно девойче… край брега на хубавия Клайд… когато слънцето залязва за почивка… е любимият ми час… за разходка във… за разходка в здрача… Извинете, доктор Робърт Шенън, какво значи точно на шотландски здрач? Горичка, гора, долчинка или изобщо скрито кътче за любов? Хе, хе, хе! Така ли е, сър?

Потърсих в джоба си пари, оставих на тезгяха една монета за кафето и станах веднага.

— Чакайте, чакайте, чакайте, доктор Робърт Шенън! — Той се опита да ме задържи с дръжката на чадъра си. — Отгатнете, сър. Кого, мислите, видях от мястото си на балкона тази вечер? Двама ваши приятели, доктор Адриан Ломекс и съпругата на доктор Спенс бяха в първите редове и се забавляваха чудесно. Не си тръгвайте, сър. Искам да ви придружа.

Но аз вече бях излязъл от кафенето. В съзнанието ми се бе породил нов страх, който насочи стъпките ми обратно към института.

„Аз трябва да изпълня нарежданията му.“

Докато се връщах почти тичешком, мислех с растяща тревога за онзи последен блясък в очите на прислужника.

Когато наближих, видях, че зданието е съвсем тъмно. Отворих бързо страничната врата и влязох в лабораторията. Още с влизането си разбрах, че успокоителното шумолене на инкубатора не се чува. Завъртях с отмаляло сърце електрическия ключ над чина ми, отворих инкубатора. И се уверих. Смит бе изхвърлил моите култури. Стъклениците стояха празни на чина и четири седмици упорит труд бяха пропилени.

VII

На другата сутрин не отидох в университета, а след закуска тръгнах към Парксайд крешент, където на едно тихо и отстранено възвишение над Келвин гроув гардънс живееше самотно професор Чалис. Уверен бях, че ще получа съвет и подкрепа от добрия старец, който ме бе насърчавал толкова често в миналото. Отвори ми омъжената му дъщеря Беатрис, приятна млада жена, облечена в басмена работна престилка, зад която надничаха двете й светлооки момиченца.

— Извинете, че ви безпокоя толкова рано, Беатрис. Мога ли да видя професора?

— Но, Робърт — извика тя с топлия си глас, като се усмихна неволно на тревожното ми изражение, — нима не знаете?… Той отсъства.

Разочарованието ми трябва да е проличало много ярко, защото тя промени веднага изражението си и започна да ми обяснява бързо, че баща й, тежко болен от артрит, бил заведен от свои приятели в Египет, за да се лекува. И щял да остане там през цялата зима.

— Няма ли да влезете за малко? — добави любезно тя. — Закусваме с децата с горещо какао и бисквити.

— Благодаря, Беатрис. — На тръгване се опитах да се усмихна.

През целия мрачен, облачен ден скитах безцелно из града, по Синклер и Менфийлд стрийт, загледа във витрините на големите магазини, без да виждам нещо в тях; следобед отидох към доковете, където черно-белите речни параходи, забулени от студената мъгла, стояха един до друг в зимна почивка. После се върнах в пансиона и повече по навик, отколкото от желание влязох за чая.

С крайчеца на окото си забелязах, че мис Джин Лоу, която бе отсъствала — не зная къде — през последните три дни, беше пак на обичайното си място. Стори ми се, че изглежда някак особено, като че е била болна — беше пребледняла, носът и очите й бяха подути и леко възпалени, сякаш страдаше от силна простуда — но сам аз бях толкова угрижен, че не я погледнах втори път. Тя напусна рано трапезата.

Когато след десетина минути се прибрах горе, намерих я застанала в коридора, облегната на вратата ми. Заговори ми рязко, не с обичайния си тон.

— Мистър Шенън, бих искала да разменя две думи с вас.

— Не сега — отвърнах аз. — Уморен съм. Зает съм. И стаята ми е разхвърляна.

— Елате в моята стая тогава. — Устните й бяха решително стиснати.

Тя отвори вратата и преди да успея да възразя, аз се озовах в стаичката й, която обратно на моето разхвърляно и нечисто леговище — беше образец на свежа чистота. Когато видях за пръв път тясното, спретнато „оправено“ бяло легло, ръчно плетено килимче, снимката на родителите й в сребърна рамка, поставена на масичката до гребена и четката, аз си спомних смътно, че за да помага на мис Ейли, тя „оправяла“ сама стаята си.

— Седнете, мистър Шенън. — Тъй като аз се готвех да седна на прозореца, тя се обади с внезапна насмешка: — Не, не там… на стола, моля ви… Там е много по-подходящо за джентълмен като вас.

Погледнах я втренчено. Тя дишаше бързо, по-бледа от всеки друг път — с бледност, от която подутите й кафяви очи потъмняваха, а сенките под тях ставаха още по-дълбоки. Видях с изненада, че трепери. Но продължаваше да ме гледа невъзмутимо и заговори твърдо, с леко изкривени устни:

— Мистър Шенън, аз съм ви много задължена. Забележително е наистина, че човек с вашето високо положение благоволи да прояви внимание към едно бедно създание като мен, дъщеря на дребен занаятчия.

Въпреки волята си слушах с мрачно внимание.

— Забелязали сте може би, че отсъствах няколко дни. И навярно сте се потрудили да разберете къде съм била.

— Не — отвърнах аз. — Не съм.

— Ще ви кажа тогава, мистър Шенън. — Тъмните й очи светнаха. — Бях из вашия край. Баща ми отива да говори всяка година на молитвени събрания на открито и, макар че това може да ви се види смешно, аз го придружавам. Тази година събранието беше в Ливънфорд.

Започнах да се досещам смътно какво ще последва, а това още повече ме ядоса.

— Надявам се, че шатрата ви не се е съборила върху вас.

— Не, не се събори — отвърна разпалено тя, — при все че сигурно бихте желали това.

— Напротив, аз обичах цирковете. Какво правихте? Прескачахте книжни обръчи ли?

— Не, мистър Шенън. — Гласът й потрепери. — Извършихме великолепно, полезно дело. В Ливънфорд има и добри хора. След първото събрание се запознах с някои от тях. С една прекрасна стара дама… мисис Леки.

Колкото и да се бях подготвил, все пак трепнах. Макар и да не бях я виждал вече повече от година, имах много основания да помня тази неукротима жена, едновременно опора и чук в детинството ми, това съвършенство, което носеше по шест долни фусти и обуща с ластик отстрани, в чието легло бях спал до седемгодишна възраст, любителка на сектантските сборища на открито, на ревен, и ментови пастили; понастоящем — пресметнах набързо аз — осемдесет и четири годишна. Тя е моята прабаба.

Застанала пред мен с искрящ поглед, мис Лоу видя, че е улучила на място. И цяла потрепери.

— В родния ви град, разбира се, заговорихме за вас. Баща ми запита дали някои от богатите ви роднини не биха се съгласили да подкрепят делото ни. Тя ни изгледа смаяно, после се разсмя. Да, мистър Шенън, разсмя се с глас.

Почувствах, че се изчервявам, като си представих този сбръчкан, жълт смях, но моята мъчителка продължи безмилостно и рязко:

— Да, тя ни разказа всичко за вас. Отначало не можехме да повярваме. „Тук има някаква грешка — каза баща ми. — Този момък има много видни роднини.“ Тогава тя ни поведе през градската градина.

— Млъкнете! — викнах яростно аз. — Не ме интересува какво е правила.

— Поведе ни и ни показа вашето имение. — Бледа, разтреперана, почти задъхана, мис Джин Лоу отсичаше думите си. — Жалко, самотно, буренясало, с простряно пране. Тя изобличи една след друга всичките ви жалки лъжи. Каза ни, че не сте претърпял и

корабокрушение и не сте се спасили на сал през войната. „Не можете го надлъга — каза тя. — Прилича на проклетия си дядо.“ Да, каза ни дори — гласът й измени при споменаването на най-големия ми грях — към коя църква принадлежите.

Аз скочих яростно. Това беше последната капка, от която чашата преля.

— Какво право имате да ми държите проповеди? Аз просто се пошегувах.

— Шегували сте се? Още по-срамно тогава.

— О, млъкнете! — викнах аз. — Не бих го направил, ако вие не тичахте подире ми и не ми се натрапвахте постоянно с вашите проклети медицински доклади и… и глупави бели крави.

— Така било значи! — Тя прехапа безмилостно устни, но не можа да сдържи сълзите си. — Узнахме истината. О, вие, изискан джентълмен, герой, аристократ… Вие, жалък Ананий[1], заслужавате да ви унизят по същия начин. — Тя се изчерви, пребледня, преглътна, после се разплака изведнъж, неудържимо и безумно. — Не искам да ви видя никога вече, никога, никога, докато съм жива.

— Много ми е приятно. Никога не съм поискал пръв да ви видя. И не ме интересува дали ще идете в Блерхил, в Западна Африка или Тимбукту. Вървете по дяволите всъщност. Сбогом.

Излязох от стаята и хлопнах вратата.

---

[1] Ананий — библейски лъжепророк. — Бел.пр. ↑

VIII

Цяла нощ не можах да заспя, мислейки за несигурното си бъдеще. Стаята беше студена, през прозореца, който държах винаги отворен, чувах тракането на нощните трамваи по Пардайк роуд. Шумът пронизваше главата ми. От време на време откъм корабостроителниците долиташе глухият стон на някой параход, който се спускаше с прилива по течението на реката. От съседната стая не се чуваше никакъв шум. Легнал по гръб, сложил ръце под главата си, аз предъвквах горчивите си размишления.

Това, което Ъшер не можеше да разбере, беше вътрешният подтик, или ако искате, наречете го вдъхновението, което ме водеше към моите проучвания. Как можех да ги изоставя, без да изменя на съвестта си на учен, направо казано, без да се продам? Желанието да установя истината за тази епидемия, да открия нейния странен бацил, беше непреодолимо. Не можех да се откажа от него.

Станах още щом съмна. Когато се обличах, скъсах плетения пуловер, който носех под сакото си — отдавнашна дреха, към която се бях привързал, защото не бях я свалял през цялата война. Започнах да се бръсна ядосан и се порязах. После изпих чаша чай, изпуших една цигара и тръгнах към университета.

Беше прекрасно мразовито утро, всички изглеждаха в най-добро настроение. Минах покрай група девойки, увили с шалчета главите си; те се смееха и бъбреха, отивайки на работа в джилморската пералня. Тютюнопродавецът на ъгъла чистеше витрината си.

Чувствах се все още потиснат и огорчен, а колкото повече наближавах сградата на Института по патология, толкова по-неспокоен ставах, защото, уви, да се появя както подобава беше подвиг, надвишаващ силите ми. Когато влязох в лабораторията и видях, че целият състав е вече налице, почувствах как пребледнявам.

Всички ме наблюдаваха. Отидох до чина си, отворих всички чекмеджета и започнах да вадя оттам книгите и книжата си. Тогава професор Ъшер се приближи към мен.

— Приготвяте се за работа ли, Шенън? — Държането му беше рязко, като че моето подчинение се разбираше от само себе си. — Когато привършите, бих желал да поговоря с вас за плана на работата ни.

Поех си бързо и дълбоко дъх, за да заговоря със спокоен глас.

— Не мога да се заема с тази работа. И още тази сутрин напускам института.

Пълно мълчание. Направил бях явна сензация, но не почувствах задоволство от това. Усетих, че очите ме засмъдяха. Ъшер се мръщеше предизвикателно. Разбрах, че не е очаквал такъв изход.

— Схващате ли какво значи да се откажете така внезапно от асистентството?

— Обмислил съм всичко.

— Професорската колегия ще постави несъмнено лоша бележка срещу името ви. И никога не ще ви се удаде нов случай.

— Ще се примиря със съдбата си.

Защо мърморех едва чуто? Исках да бъда спокоен и хладнокръвен, особено след като недоумението и досадата бяха изчезнали от лицето му и той ме гледаше с явна ненавист.

— Добре, Шенън — каза строго той. — Вие постъпвате невероятно глупаво. Но щом настоявате, не мога да ви спра. Просто си измивам ръцете от цялата работа. Отговорността ще падне изцяло върху вас.

Той сви рамене, обърна се и тръгна към кабинета си, а аз продължих да си прибирам книжата. Когато ги подредих и ги вдигнах с две ръце, хвърлих поглед към лабораторията. Полуусмихнат както винаги, Ломекс разглеждаше ноктите си, а Смит, застанал гърбом към мене, се занимаваше с привидно безразличие с клетките. Само Спенс прояви загриженост и прошепна, когато минах покрай чина му:

— Обадете ми се, ако мога да ви бъда полезен.

Това беше все пак съчувствие към моята гибел. Кимнах му и вдигнах глава, но когато минавах през двойната летяща врата, купчината книги се залюля и въпреки усилията ми излетя от ръцете ми. Трябваше да коленича в тъмния коридор, за да събера пипнешком имуществото си.

Навън хладният въздух лъхна разгорещеното ми лице и аз почувствах смущение, че се прибирам толкова рано; вълнението ми се

увеличи още повече, когато едва не се препънах в кофа със сапунена вода в тъмното преддверие на Ротсей. Къщата ми се стори някак чужда, с още по-спарен въздух.

Качих се в стаята си, измих по навик ръце, седнах пред масата и загледах опушените тапети. Какво ще правя? Още преди да си отговаря на този въпрос, вратата се отвори и мис Ейли влезе с вехта престилка и подпетени пантофи, с метла и лопатка за смет в ръка. Тя трепна леко от неочакваното ми присъствие.

— Какво има, Роб? Да не сте болен?

Поклатих отрицателно глава; тя ме наблюдаваше загрижено и мило.

— А защо не сте в университета тогава?

Поколебах се за миг, после изплюх направо истината.

— Напуснах, мис Ейли.

Тя не настоя за повече обяснения, само ме погледна безмълвно, продължително, с прекрасно, почти нежно изражение. После духна кичура, надвиснал над избледнелите сини очи, и каза:

— Не се тревожете, Роб. Ще си намерите друго място.

Тя замълча; после, за да ме отвлече сякаш от собственото ми нещастие, добави:

— Една беда не идва никога сама. Тази сутрин ни напусна мис Лоу. Съвсем неочаквано. Такова прекрасно девойче! Отива да учи за изпитите у дома си.

Посрещнах с мълчание тази вест, но унилото ми лице се изчерви виновно под чистосърдечния поглед на мис Ейли.

— Хайде, хайде — заяви тя. — Така не бива.

Тя напусна стаята без други обяснения, но след малко се върна с чаша мътеница и парче кейк. Как бе успяла да измъкне тия скъпоценности от кухнята под острия поглед на сестра си, не мога да си представя. Тя седна и с явно задоволство започна да наблюдава как ги изядох, защото не желаех да я оскърбя. За мис Ейли храната беше лек за повечето злини — едно напълно разбираемо убеждение в такъв дом.

— Така! — извика тя, когато свърших.

Една-единствена дума. Но какво изобилие от чувства вложи тя в нея! И какво насърчение ми вдъхна нейната доброта.

Бъдещето ми се стори сега не толкова мрачно. В смутената ми душа израсна бавно решение като слънце, което изплува из сиви мъгли. Ще продължа самостоятелно работата си и ще я завърша успешно как да е, къде да е, съвършено сам. Защо не? Други са работили при почти непреодолими мъчнотии. Стиснах пестник и го стоварих върху масата… Ще го сторя, ей богу. Ще намеря някъде работа още сега… незабавно… и ще продължа.

IX

Придобил отново вяра в себе си, аз излязох и тръгнах уверено към Северната болница, която се намираше съвсем наблизо, на левия бряг на Елдън, недалеко от университетската кула. Най-доброто разрешение — при все че можеше да се сметне като „понижение“ — беше очевидно да потърся назначение като ординатор в някоя от големите градски болници, където щях да имам ограничени, но все пак сигурни възможности да продължа проучванията си. Избрах Северната не само защото беше удобна и много известна, но и защото познавах секретаря й, Джордж Кокс.

Предполага се, че влизането в една градска болница може да предизвика смут у всекиго, но аз минах с равнодушието на вътрешен човек през редица постлани с тухли коридори покрай заплашителната армия от облечени в бели блузи санитари, болногледачи и сестри. Влязох в канцеларията на секретаря и седнах до писалището на Кокс, наблюдавайки няколко мига как подписваше набързо цял куп листове за храна.

— Кокс — казах аз, когато видях, че привърши, — бих искал да постъпя при вас.

Той ме погледна, усмихна се сърдечно и запали цигара. Беше здрав, набит, тридесет и две годишен мъж с плоско, грозно, добродушно лице, подстригани руси мустаци и груба, зачервена, мазна кожа с безброй разширени пори. Беше извънредно силен — цялото му същество излъчваше безгрижна жизненост — и разнообразните излишества, които си позволяваше, като се почне с непрестанно пушене и се свърши с това, което сам наричаше „търкаляне по керемидите“, не накърняваше ни най-малко здравето му. Увлечен в атлетиката, той бе представлявал като студент университета при всички известни състезания, а сега, като не искаше да скъса връзките си с едно заведение, заради което бе чупил почти всичките си кости, бе скочил ловко на тази административна длъжност в университетската болница.

Най-после отговори с мрачна шеговитост:

— Управителят още не е решил окончателно да се оттегли. Когато реши, ще ви съобщя.

— Не се шегувам — отвърнах бързо аз. — Искам наистина да постъпя като ординатор при вас.

Той беше толкова изненадан, че мъчно можа да се отърве от усмивката си.

— А какво става с асистентството?

— Свърши се внезапно… тази сутрин.

Кокс се размърда на стола си и загаси грижливо угарката на пода.

— Жалко, Шенън. Нямаме нито едно свободно място. Току-що направихме всички назначения за следващите шест месеца, а ординаторите до един изглеждат отчайващо здрави.

Последва мълчание, изпълнено с тракането на пишеща машина отвъд стъклената преграда. Виждах, че този добър човек се чувства неудобно, почти стеснително, задето лекар с моите знания е принуден да търси набързо едно неподходящо назначение. А знаех, че отговорът му е напълно искрен.

— Добре, Кокс. Ще опитам тогава в Александринската.

— Да, вижте там — настоя той. — Да им позвъня ли?

— Благодаря — казах аз. — Ще отида лично.

Отидох в болницата Александра. В голямата Източна, в крал Джордж, безплатната кралска; с една дума, направих с растящо огорчение изтощителна и безполезна обиколка на всички болници в града. Никога не бе ми минало през ум, че може и да не успея в търсенето на работа. Забравил бях, че през време на войната, за да се задоволят извънредните нужди, медицинският курс бе така съкратен и ускорен, че стотици младежи и девойки бяха изкалъпени и изхвърлени набързо с диплома в ръка от аудиториите на пазара. Като последица от това лекарското съсловие беше претрупано и аз бях само един от множеството.

Това обстоятелство ми се натрапи още по-остро през следващите няколко дни, когато се наредих между безработните пред уинтънската служба за настаняване на лекари. В болниците нямаше никакви свободни места. Можех да откупя за три хиляди лири право на свободна практика. Можех също, ако желая, да получа двуседмично заместничество в отдалечения остров Скайл, но докато размишлявах доколко си струва труда да приема това временно разрешение, случаят

бе грабнат под носа ми от бледия младеж с очила, застанал зад мен. В края на седмицата бях принуден за мой срам да потърся по-възрастната мис Дийри в малката й канцеларийка под стълбите.

— Много се извинявам, мис Бет. Не мога да ви платя тази седмица. Нямам ни стотинка в джоба.

Тя се отдръпна в сянката като дебнеща змия, погледна ме със страдалчески укор и каза с благочестиво благородство:

— Така и предполагах, докторе… Защото имам известен опит… за жалост. Нашите правила в такива случаи са, разбира се, строги. Но вие сте отдавнашен клиент на пансиона и можете да останете.

Когато излизах от светилището, почувствах с благодарност, че мис Бет бе проявила голяма толерантност към мене. Но уви! Не беше в нрава й да проявява тази добродетел за дълго и тъй като дните ми минаваха в безуспешно търсене, тя все по-често замълчаваше на трапезата, въздишаше мъченически и ме поглеждаше от време на време с примирение на светица, около която натрупвам дърва на кладата, или насочваше умишлено разговора към тревожните въпроси за цената на електричеството и поскъпването на месото. Забелязах също, че порциите ми започнаха постепенно и с математическа точност да намаляват. Най-после, за да не се чувствам като просяк, аз започнах да не се вестявам на вечеря, като разчитах да притъпя глада си с хляба и сиренето, които мис Ейли смогваше да внесе скришом в стаята ми.

В края на месеца, колкото и да отбягвах мис Бет, почувствах, че развръзката не е далеко и че скоро ще се озова на улицата, вън от Ротсей, без никакъв подслон. Тъкмо по това време, един съботен ден, мис Ейли ме извика от стаята ми, защото ме търсили по телефона. Обаждаше се Спенс.

— Наредихте ли се вече, Шенън? — Докато аз се колебаех какво да отговоря, защото се срамувах да призная поражението си, той продължи: — Ако не сте, току-що научих, че в Далнейрската селска болница имало вакантна длъжност. Заведението е малко, за заразноболни, а тамошният лекар, доктор Хейнс, напуска някак неочаквано. Спомняте ли си Хейнс? Изглеждаше винаги полузаспал. Според него нямало много работа. Ще имате предостатъчно свободно време. Помислих, че мястото може да ви интересува… особено защото е по пътя за Ливънфорд… към вашия край.

Щом започнах да му благодаря, той прекъсна разговора и аз трябваше да закача слушалката, като си казвах колко добър приятел е спокойният и ненатрапчив Спенс. Ломекс не бе се обадил нито веднъж. Трябваше да получа на всяка цена това място, а тъй като Далнейр беше близо до Ливънфорд, почти неволно се сетих как да постъпя. Време беше да се простя с последните останки на гордостта си.

Върнах се в стаята си и съчиних с голяма мъка едно писмо до единствения човек, на когото знаех, че мога да разчитам. Заех една марка от мис Ейли и пуснах писмото в пощенската кутия в хола. После, щом почна да се мръква, увих микроскопа си в калъфа от зелено сукно и го занесох през парка в Хилър, заложната къща зад университета, която обслужваше специално останалите без средства студенти. Заложих моята вещ за осем лири и петнадесет шилинга. Микроскопът беше Лайц, струваше навярно двадесет гвинеи, но аз не умеех да се пазаря и взех без възражения парите.

Без да обръщам внимание на дългокосия млад чиновник с издаден зад ухото молив, засилващ общата му изостреност — който, след като сключи мъчната сделка и отрече последователно всички достойнства на микроскопа ми, беше готов да разговаря сега любезно за времето — аз поставих в един плик седемте лири, дължими на мис Бет за четириседмичния ми наем. Пет шилинга, стойността на билет отиване и връщане до Ливънфорд, прибрах в горния джоб на жилетката си. Оставаха ми още тридесет шилинга и тъй като споменът за едномесечните лишения, оскъдната храна, коричките хляб и парченца сирене нахлу като вълна в съзнанието ми, реших безразсъдно да похарча веднага тия пари за вечеря в близката гостилница Роб Рой, много известно заведение, покровителствано от факултета и предлагащо превъзходна местна кухня.

Когато излязох от Хилър и, облизвайки се вече, тръгнах по задния булевард — всъщност една павирана пътека, извиваща между смоковници към възвишението, където се издигаше университетът — съгледах внезапно някаква самотна женска фигура, леко приведена от тежестта на учебниците, с унесено и тъжно изражение, което ме прониза болезнено, щом познах, че тази девойка, слизаща бавно по същата пътека към трамвайната спирка, е мис Джин Лоу. Тя вървеше с наведена глава и впит в земята поглед и няколко секунди не ме забеляза, но когато стигна на двадесетина крачки от мене,

предупредена сякаш от всичките си сетива за опасното присъствие на чуждо същество, вдигна замъглените си очи, които срещнаха моите.

Тя трепна, поспря се за миг, после продължи пътя си, а лицето й, наглед равнодушно и поизцапано от работата през деня, още по-дребно и уморено от всеки друг път, стана по-бяло от брашното на баща й. Искаше да отвърне поглед, но не успя и тъмните й очи останаха въпреки волята й приковани в мене, със смаяно, изплашено, почти виновно изражение. Бяхме вече толкова близо, че ароматът на уиндзорския сапун докосна ноздрите ми. Какво ставаше с мене? Внезапно вълнение сви сърцето ми при тая близост. А тя вирна глава, отмина ме студено и изчезна почти незабавно от моето зрително поле.

Не се обърнах да я погледна, но появата на тази унила и самотна фигура ме развълнува и разстрои до непоносимост. Защо не я заговорих? Толкова лесно би било, както имах пари, да направя любезен опит за помирение, като я поканя да вечеряме заедно. Отчаян и ядосан от глупостта си, най-после се обърнах. Но тя си бе отишла, изчезнала в полумрака, който се спускаше бързо под разлистващите се смоковници. Тогава изругах.

После… не мога да обясня следващата си постъпка, за която съжалих още щом я извърших, нито ще се опитам да защитя нещо явно незащитимо, но тъй като съм се обрекъл на истината, трябва да призная със срам станалото.

Както вървях нагоре из тесните стари улички зад университета, продължавайки да се укорявам, стигнах до църквата „Рождество Христово“, където в първите години на студентството си ходех всеки ден и където все още, въпреки неустановения ми живот и гибелните душевни противоречия, посещавах службата; тук именно, повлечен от неотменим вътрешен подтик, идвах от време на време в момент на умиление, да се покая в полумрака, да обещая, че ще стана по-добър, да излея сърцето си и да си изляза ободрен и утешен.

Обзет от непреодолим подтик, като че някой ме сграбчи и хвана изотзад, аз вдигнах глава, премигах и се вмъкнах бързо и несъзнателно в църквицата, изпълнена с лекия мирис на тамян, вощеници и влага. После, вършейки сякаш престъпление, мушнах бързо трите смачкани десетшилингови банкноти в запечатаната желязна кутия до вратата със сив надпис „Сен Венсан де Пол“ и се измъкнах, без дори да погледна към олтара.

„Така! — обърнах се без ни най-малко удовлетворение аз към светиите, които биха ме видели. — Стой сега без вечеря, прокълнати глупчо!“

X

На другия ден в два часа следобед пристигнах в Ливънфорд. Често си бях обещавал да направя едно сантиментално поклонничество до това градче на брега на Клайд, където бях израснал, където сивата фасада на академията, затревената градска градина с малка желязна естрада за оркестъра, огромното очертание на Касъл Рок, прозиращо между високите комини на корабостроителниците, и подаващия се далеко зад тях Бен Ломонд, бяха пропити със спомени от ония прекрасни години. Но все не бях намирал случай да си позволя това — времето бе разкъсало много от връзките, които ме свързваха с града. И сега, докато вървях по главната улица към кантората на Дънкан Маккелър и мислех за предстоящото, поискано от мен свиждане, аз съзирах повече прозаичната занемареност, отколкото романтиката в окръжаващата ме обстановка. Градът изглеждаше малък и нечист, жителите му угнетително прости, а внушителната някога адвокатска кантора, сгушена срещу жалко смалената община, се нуждаеше отчаяно от боядисване.

Самият Маккелър обаче беше малко променен, само носът му беше може би по-червен, но иначе той си беше все така гладко обръснат и ниско остриган, със суров, пронизващ поглед изпод русите вежди, сдържан, разумен и безпристрастен. Той не ме накара да чакам, а когато седнах до широкото му махагоново писалище, започна да глади мълчаливо дебелата си долна устна и да ме наблюдава иззад полираните кутии с книжа.

— Е, добре, Робърт — заговори най-после той сдържано, след като завърши разглеждането. — Какво има тоя път?

Въпросът беше твърде обикновен, но нотката на спокойно неодобрение в него ме накара да погледна отбранително домакина. Още от ония дни, когато, минавайки покрай мене, ми тикваше, без да продума, билети за концертите на пианола, чувствах, че този човек изпитва съчувствие и интерес към мене. Той вземаше моята страна, когато бях още момче, грижеше се като безукорен пазител и неофициален опекун за парите, оставени за образованието ми,

съветваше ме и ме насърчаваше по време на студентството ми. Но сега клатеше мрачно и разочаровано глава.

— Казвайте, моето момче. От какво се нуждаете?

— От нищо — отговорих аз, — щом сте в такова настроение.

— Хайде, хайде, не ставайте глупав. Говорете.

Потискайки оскърбеното си самолюбие, аз се опитах да му обясня.

— Виждате колко е важно всичко това. А за да мога да продължа проучванията си, трябва да получа работа в болница. Далнейр не е кой знае какво място, разбира се, но там ще имам достатъчно свободно време за собствената си работа.

— Да не мислите, че държа назначенията в джоба си като камъчета?

— Не. Но вие сте ковчежник в здравната служба на графството. Имате влияние. Можете да ме настаните.

Маккелър започна да ме разглежда отново със свити вежди, после избухна, неспособен да сдържи раздразнението си:

— Я се погледнете, човече! Одрипавял, изпаднал. Палтото ви без копчета, яката ви скъсана, неподстриган, със спукани обуща. Трябва да ви кажа, сър, че опозорявате мен, себе си, и цялото лекарско съсловие. Та вие не приличате на лекар, дявол да го вземе! И то след всичко сторено за вас! Приличате на скитник.

Прехапах мълчаливо устни при тези унищожителни нападки.

— А най-лошото е — продължи той, като в яда си заговори окончателно на шотландски, — че всичко това става само по ваша вина, от упоритост и глупост. Като си помисля какво поприще имахте, как получавахте медали, почести, асистентство, какви надежди възлагаха хората на вас… а сега да стигнете дотук… Ех, човече, жалко, много жалко!

— Имате право. — Аз станах. — Сбогом. И благодаря.

— Седнете — изкрещя той.

Последва мълчание. Седнах. Той направи усилие да се овладее и забеляза сдържано:

— Не мога вече да нося сам цялата отговорност, Робърт. Повиках тук още една личност, която държи на вас и чийто здрав разум много ценя, за да обсъдим заедно въпроса.

Той натисна звънеца на бюрото и след миг вярната му прислужница мис Глени въведе почтително в стаята едно лице неизменно като съдбата и предопределено като орис, с историческата пелерина с черни мъниста, обувки с ластик отстрани и шапчица от черен креп с бяла ивичка в края.

Прабаба Леки беше единствената ми останала в Ливънфорд роднина; всички други се бяха пръснали по света. Откакто синът й бе починал от апоплексия наскоро след като бе напуснал градската здравна служба, тя живееше в неговия дом на Ломонд вю, вече осемдесет и четири годишна, но телесно здрава и напълно владееща всичките си умствени способности, непобедима и неразрушима, последен стълб от сградата на едно рухващо семейство.

След изискан поклон към Маккелър, който се понадигна от мястото си, старицата седна изправено, после ме изгледа внимателно, без да покаже с израза на своето продълговато, сурово, жълтеникаво, дълбоко набръчкано лице, че ме е познала. Ръката в ръкавица с един пръст продължаваше да стиска чантата. Косите, вчесани на път, изглеждаха по-редки, но не бяха посивели; не бяха посивели и космите върху кафявата брадавица над горната устна. И зъбите й тракаха точно както някога.

— И така, мадам — каза Маккелър, откривайки официално съвещанието, — всички сме тук.

Старицата се поклони отново и сякаш се намираше в църква, очаквайки да се възхити от особено строга проповед, извади от чантата си и сложи бавно в уста една ментова пастилка.

— Положението е накратко следното — продължи адвокатът. — Нашият Робърт, въпреки всички благоприятни обстоятелства и най-добри изгледи за бъдещето му, седи пред нас без спукана пара в джоба си.

При това обвинение, което беше съвсем вярно, защото извън билета си за връщане в Уинтън аз нямах наистина никакви налични пари, прабаба ми отново кимна вдървено, за да изтъкне, че разбира плачевното ми положение.

— Той би трябвало — разсъждаваше Маккелър, пламвайки отново, — би трябвало да е вече на свободна практика. Има хора, които биха му помогнали в това, стига да продума. Той има мозък в главата. Представителен е. Знае как да се държи, когато иска. Много

лесно може да печели в Ливънфорд по хиляда лири на година чисти пари. Може да се нареди, да се ожени за някоя прилична девойка, да стане солиден и почитан член на обществото, какъвто приятелите му винаги са искали да го видят. Вместо да стори това, какво прави той? Хукнал е да гони вятъра, а вятър пари не носи. Ето го сега, дошъл да ме моли за назначение в някаква залутана болничка за заразноболни, вехта селска болничка, дето ще пропадне, с не повече от сто и двадесет лири на година!

— Забравяте нещо — казах аз. — В тази болница ще имам възможност да работя това, което искам да работя, което ще ме измъкне от неизвестността, и според вашите собствени материалистични преценки, ще ми донесе много по-голямо признание от това, което бих могъл да спечеля като лекар на свободна практика в Ливънфорд.

— Уф! — Маккелър отхвърли довода ми, като сви гневно рамене. — Всичко това е празна работа. Там е нещастието ви — че сте съвършено непрактичен.

— Не съм съвсем уверена, че е така! — заговори за пръв път старицата, като погледна загадъчно адвоката. — Робърт е още млад. Той се стреми към големи дела. Ако го направим обикновен лекар на свободна практика, никога няма да ни прости.

Едва можех да повярвам. Явно залагал на мощната й поддръжка, Маккелър я погледна разочаровано.

— Трябва да помним, че Робърт се намираше под твърде различни влияния, когато беше момче. Нека да му дадем време да се отърси от тях. Мисля, че не ще бъде лошо да му се даде такава възможност. Ако се отърси, добре. Ако не… — Тя замълча. Аз разбрах какво ще последва. — Ще трябва да приеме условията ни.

Адвокатът гледаше сега някак особено баба, като я стрелваше с многозначителни погледи, а в същото време свиваше устни и си играеше с тежката линия на бюрото.

Аз се възползвах от замълчаването.

— Помогнете ми да заема длъжността в Далнейр. Ако не успея в това, с което съм се заел и дойда отново за помощ при вас, давам ви думата си, че ще постъпя както желаете.

— Хм! — Маккелър изсумтя и се запъна, като продължаваше да поглежда изпод вежди старицата със смесено изражение, в което все

пак преобладаваше неволна почит.

— Това предложение ми се струва разумно — забеляза кротко тя, като го погледна с едва уловима многозначителна усмивка.

— Хм! — повтори Маккелър. — Предполагам… предполагам… Добре… — и най-после реши. — Така да бъде. Имайте предвид, Робърт, че не мога да ви обещая това място, но ще направя всичко възможно. Познавам доста добре Мастърс, председателя на комитета. Но ако получа назначението, очаквам и вие да изпълните безусловно обещанието си.

При тия думи си стиснахме ръце и след кратък разговор си тръгнах.

Исках да се измъкна, докато старицата не е успяла да ме пипне. Но щом излязох на улицата, чух, че тя върви по петите ми.

— Робърт!

Трябваше да се обърна.

— Не бързайте толкова.

— Бързам за влака.

Тя не обърна внимание на оправданието.

— Хванете ме под ръка, Робърт. Не съм вече млада като едно време.

Скръцнах със зъби. Бях двадесет и четири годишен, бактериолог, който работи с презрение с най-смъртоносни микроби и е придобил тежък жизнен опит след войната. Но пред тая жена годините ми отлетяха и аз станах отново дете. Тя ме смали. Унизи ме. От властното й сграбчване разбрах, че ще трябва да се разправям с нея през целия следобед, че шибайки ме с езика си като с бич, тя ще ме накара да й разкажа цялото си житие.

Когато свихме тържествено под ръка по Чърч стрийт, тя се наведе към мене, помитайки и сетните останки от съпротивата ми.

— Най-напред трябва да махнем тази вехта униформа от гърба ви. Ще отидем в кооперативния магазин да ви облечем в приличен костюм от местен плат. После, вместо тия пропукани кундури, ще нахлузим нови обуща на заблудените ви нозе. Да, да, драги, ей сега ще ви направя да заприличате от малко-малко на човек.

Изтръпнах при мисълта, как продавачките в обущарските и дрехарските магазини ще ме „докарат“ под нейния орлов поглед.

А тя се наведе още по-близо до мене, лъхна още по-силно на мента и прошепна сърдечно в ухото ми:

— А сега, Робърт, разкажете ми подробно за оная девойка Лоу.

ЧАСТ ВТОРА

I

На Далнейрската гара ме посрещна болничният шофьор и слуга, който бе пристигнал със старичка, проблясваща с месинга си аргилска санитарна кола, приличаща повече на катафалка — доста олющена, но затова пък с блестящи стъкла. Той ми се представи с името Питър Пим, качи лениво чантата ми и след много клатушкания успя да подкара колата. Потътрихме се тежко и шумно покрай разхвърляни вехти къщурки, мръсно дюкянче, трапища за вадене на глина и изоставени тухларници; след това минахме през една река, която се бореше храбро да прочисти калното си русло, а оттам продължихме през калните полуградски покрайнини, над които ранната пролет бе метнала свеж зелен покров.

Седнал на коравата предна седалка, аз хвърлях от време на време изпитателен поглед към безизразния профил на моя съсед, който изглеждаше изпаднал в такава летаргия под своята фуражка, че не посмях да му заговоря. Но все пак дръзнах най-после да похваля доброто състояние на остарялата кола, с която той явно се гордееше, ако се съди по карането.

Той не отговори веднага, а едва след някое време, без да отделя поглед от пътя пред нас, направи едно дълбокомислено изявление.

— Аз се интересувам от машини, сър.

Щом е тъй, помислих аз, той ще може да ми бъде полезен, затова изказах демократичната надежда за приятелство помежду ни.

Той изпадна в нов размисъл.

— Мисля, че ще се разбираме, сър. Аз се старая винаги да се разбирам с хората. Бях в отлични отношения с доктор Хейнс, сър. Съжалявам, че си отива.

Поизстуден от тази похвала за предшественика ми и от съжалението, с което бе изказана, аз потънах в мълчание. Така се изкачихме бавно до тясната уличка на върха на хълма и свихме по покрита с чакъл пътека, която ни отведе до няколко спретнати тухлени постройки. Когато спряхме пред най-голямата от тях и слязох от колата, забелязах една ниска, мургава жена в униформа, вероятно

управителката, която бе застанала на стъпалата, като придържаше с ръка бялата си касинка срещу вятъра и се усмихваше сърдечно за добре дошли.

— Доктор Шенън, предполагам. Много ми е приятно да се запозная с вас. Аз съм мис Труджън.

Докато Пим се отдалечаваше с кисело изражение, тя ме посрещна весело и още преди да се опомня, ме отведе в жилището ми: кабинет, спалня и баня в източното крило на главната сграда. След това ме поведе шумно, изпълнена с енергия и възторг, и ми показа с гордост цялото заведение.

То беше съвсем малко, състоящо се от четири отделни павилиончета, разположени в ъглите на една градинка зад административната сграда и отредени съответно за лекуване на скарлатина, дифтерит, шарки и „други заразни болести“. Уредбата беше примитивна, но старомодните болнични стаи с лъснати подове и безукорни малки легла светеха от чистота. Малобройните пациенти бяха главно деца и когато ги видях да ни се усмихват в червените си пижамки, докато следобедното слънце нахлуваше през големите прозорци, почувствах, че службата ми ще бъде приятна. Сестрите в отделението — по една във всеки павилион — изглеждаха също успокоително тихи и разумни. С една дума, тази непретенциозна болничка на високия ветровит хълм, откъдето се виждаха всички обслужвани от нея селища в долината, оставяше впечатление на едно уредено и полезно заведение.

В подножието на градината, малко по-далечко от четирите павилиона, се виждаше някаква странна кафява сграда от ръждясало желязо, малко изоставена и почти изцяло скрита в храсталак.

— Там беше отделението за вариола — обясни мис Труджън, чиито прозорливи очички бяха отгатнали мисълта ми. — Не се използва, както виждате… затова няма да влезем в него. За щастие дафиновите храсти го закриват. — И добави самодоволно: — Не сме имали ни един случай през последните пет години.

Оттук, с все същото изражение на оправдана гордост, тя ме заведе в трапезарията на сестрите, в кухнята и приемната — всички безукорно блестящи — и най-после в стая с дълга дървена маса, с газови и електрически уреди и две порцеланови мивки. Няколко полирани маси и два чина бяха струпани до стената.

— Това е нашата лаборатория — забеляза управителката. — Как ви се струва — хубавичка ли е?

— Много.

Не казах нищо повече, разбира се. Но веднага разбрах, че съм си намерил идеална лаборатория. Докато се връщахме по пътеката, аз се разпореждах вече мислено със свободното помещение и решавах как ще се наредя.

Когато се върнахме в главната сграда, мис Труджън настоя да ми поднесе чай в своята гостна, просторна хубава стая откъм главния вход, с прозорец балкон, с покрити с кретон диван и кресла и китайска ваза със зюмбюли на пианото; не можех да не призная, че това помещение е по-хубаво от всички, които бяхме посетили досега. Когато тя позвъни, едно селско девойче с румени страни, с колосана шапчица и престилка, което ми бе представено с името Кети, наша „обща“ прислужничка, внесе прибори за чай и специалния висок поднос с кейк. Говорейки непрестанно, мис Труджън се настани официално до тази трапеза и ми предложи по избор индийски или китайски чай и чудесен кейк със сливи, току-що изваден от пещта на болничната кухня.

Тя изглеждаше към петдесетгодишна и преди да „се установи“ в Далнейр, бе прекарала, както ме уведоми, десет години в Бенгалия като армейска медицинска сестра — служба, от която едрите й изпъкнали черти бяха придобили меден цвят, а в гласа и обноските й имаше нещо фелдфебелско. Още когато вървеше пред мене из болничните стаи, тя ми направи впечатление с изпъкналия си бюст, изпъчената стойка и клатушкането на късите, внушителни бедра. А грубоватата сърдечност, гръмкият смях и резките решителни движения като че допълниха сега образа на една личност, подходяща повече за казармен двор, отколкото за болнична стая.

Но най-много ме порази това, че се гордееше с болницата като със своя собственост. Тя се върна полушеговито към тази главна тема в разговора.

— Радвам се, че харесахте кътчето ни, докторе. То е малко поостаряло, разбира се, но аз се опитвам да го оправя с някоя и друга войнишка хитрост. Много труд положих, докато го докарам до сегашния ред. Да, немалко труд наистина положих за него.

Настъпи кратко, неловко мълчание, но скоро за мое облекчение се чу леко почукване и в отговор на казаното от мис Труджън „влезте“ дръжката на вратата се наведе безшумно и на прага застана висока, слаба, червенокоса сестра. Щом ме видя, тя трепна, а бледозеленикавите й очи, засенчени от светлоруси ресници, потърсиха погледа на мис Труджън с умолително покорство, от което бронзовото лице на управителката се озари със снизходителна усмивка.

— Влезте, влезте, мила, не бягайте. Докторе, това е нощната сестра Ефи Пик. Обикновено пие чай с мене, когато стане от следобедната си почивка. Седнете, мила.

Сестра Пик влезе скромно в стаята, седна на един нисък стол и взе поднесената й чаша.

— Много ми е приятно, че се видяхте със сестра Пик — продължи мис Труджън. — Тя е навярно най-полезният човек от моя персонал.

— О, не. — Бледата червенокоса сестра отхвърли похвалата, като потръпна с малоценната си плът, после се обърна към мене и промълви: — Нашата управителка е прекалено добра. Всяка нейна дума е, разбира се, от голямо значение. Защото всички се уповават на нея. А тя е толкова отдавна тук, че ние просто не бихме могли да се справим без нея. В края на краищата лекарите идват и си отиват. А управителката си остава.

Като перифразира така за мое назидание Тенисоновия „Ручей“, това бледо създание — избледнели бяха дори червените й коси и млечнобялата кожа — потъна в почтително мълчание. След няколко минути, не смеейки сякаш да отнема повече времето ни, тя стана, погледна като сърна към управителката и се измъкна от стаята, за да започне нощната си служба. Не останах дълго след нея. Станах, изказах на мис Труджън благодарността си за топлия прием и се извиних, че трябва да разтворя и подредя вещите си.

— Моля, моля, докторе. Предстои ни да работим заедно. Аз съм отдавна тук, както каза сестра Пик. — Тя стана с усмивка, погледна ме за миг проницателно и добави с весела настойчивост: — Ще видите, надявам се, че моето държане тук е най-правилно.

Доволен от посрещането, аз тръгнах със странно смесени чувства към жилището си и докато се въртях из стаята си, разглеждайки строгата, но удобна наредба с окото на човек, който

трябва да живее и свикне с тези непознати неща, си казах, че макар и малко грубовата, може би мис Труджън беше весела и сърдечна; а в същото време се чувствах смутен от прекалената жизненост в нейното държане и от впечатления и вълнения, които не можех напълно да определя.

II

Но нищо, нищо не можеше да ме обезсърчи или да угаси задоволството ми от факта, че ще възобновя проучванията си след толкова седмици вбесяващо отлагане.

Както и предполагах, службата ми се оказа приятна и неуморителна. Болницата беше малка, с не повече от петдесет пациента, ако са заети всички легла, а сега, когато нямаше никаква епидемия, имахме само дванадесетина деца, всички на оздравяване от обикновена шарка, та колкото и да удължавах визитацията, свършвах напълно работата си още до обед.

Лабораторията се оказа по-добра, отколкото си я представях. В шкафовете и чекмеджетата намерих най-разнообразна апаратура, която можех да си присвоя и да използвам. В болниците лесно се натрупват материали, поръчани в изблик на въодушевление, които после се изоставят и се забравят. Скоро инсталирах собствените си инструменти и срещу залагане на първата си заплата освободих микроскопа си от Хилър. Започнах веднага на болнични бланки усърдна преписка с неколцина лекари от други засегнати от епидемията земеделски области и се опитах отново да получа култури е бацил С от образците, които те имаха любезността да ми изпратят.

Всичко това вършех, разбира се, тайно. Внимавах да изпълнявам най-добросъвестно служебните си задължения и да проявявам постоянно любезно внимание към управителката, която в тия начални седмици ме наблюдаваше иззад усмихнатата си сърдечност, както опитен боксьор изучава противника си пред първия рунд на ринга.

Тя беше странно същество. Когато дошла в Далнейр, в „доброто старо време“, оплаквано от Пим — който, както открих скоро, беше постоянен мърморко — болницата била много занемарена. Тя бе променила постепенно целия ред, успяла бе да спечели благоволението на болничната управа и бе взела напълно властта в ръцете си. Сега управляваше заведението от тавана до зимника с твърдост, пестеливост и неуморна целесъобразност.

— По цял ден съм под нейна заповед — оплака ми се с тъжно достойнство Пим една сутрин, когато, седнал на обърната кофа, лъскаше вехтата санитарна кола. — И най-малките ми права изчезнаха. Ще повярвате ли, сър, тя мери дори сапуна за външната умивалня.

При все че закусвах и вечеря сам, в Далнейр беше прието докторът и управителката да обядват заедно. Така че всеки ден в един часа тя идваше в стаята ми „да похапнем“, както се изразяваше, сядаше на масата и пъхваше кърпата за ядене в пазвата си. Мис Труджън обичаше да си похапва, особено ястия със силни подправки, които се появяваха често в менюто, поднасяни с манго и настърган кокосов орех. Тя препълваше чинията си, разбъркваше грижливо всичко, после потапяше във вкусната смес лъжицата си — защото това ястие се яде само с лъжица, казваше тя — и поливаше хапките си с лимонов сок и сода. Освен тези бенгалски рецепти, с които се гордееше, тя имаше и богат запас от анекдоти, свързани със службата й в армията; най-любимият беше едно забавно описание за борбата с холерата в Богра, водена през 1902 година от нея и доктор Сътлър от бенгалската медицинска служба.

Въпреки тези често повтаряни истории, тя имаше усет към хумора, който, макар и твърде груб за моя вкус, все пак успяваше да ме спаси, поне засега, от неприязнено чувство към нея. Беше може би прекалено строга, но обезоръжаваща с гръдния си смях, а понякога умееше да бъде и мила. Към сестрите, които си гледаха работата и не й противоречаха, тя беше изобщо добросърдечна и справедлива. Години наред се бе борила с управата — една съвсем не лека задача — да подобри трудовите условия и неподобаващо малките заплати на персонала. В болница като Далнейрската имаше винаги сериозна опасност от заразно заболяване, а щом някоя сестра се разболееше, мис Труджън, която само преди една седмица би могла да я наругае за нещо, се грижеше за нея като майка.

Една от слабостите й беше играта на дама; тя ме канеше от време на време привечер в стаята си да поиграем. Моят прадядо, голям майстор в това изкуство, ме бе научил докато бях още момче на всички дяволски тънкости в играта и при безбройните си схватки на шахматната дъска аз бях усвоил от него всички дребни хитрости, които отвеждат противника до поражение. Още при първата игра с управителката аз разбрах в първите тридесет секунди, че тя не е

равностоен противник — за мене всъщност бе много трудно да загубя играта. Но за най-голямо нейно удоволствие и от разумна дипломатичност аз губех при всяка игра. След победата тя се облягаше на стола си, изгракваше от задоволство, осмиваше ме, че не съм могъл да я победя и завършваше неизменно с разказа си за историческата игра, която водила срещу полковник Сътлър по време на холерната епидемия в Богра през 1902 година.

Предизвикателството беше тежко, но като имах предвид главната си цел, аз го понасях с похвално търпение. Една вечер обаче тя прекали и подигравките й ме разсърдиха.

— Горкото момче! — смееше се тя. — Къде ви е умът? Как сте станал лекар, за бога? Ще трябва да ви давам уроци. Разказвала ли съм ви историята на играта ми с…

— Научих я почти наизуст — отвърнах рязко аз. — Наредете пак фигурите си.

Тя ги нареди, като се тресеше от смях, че е успяла най-после да ме ядоса. Започнахме играта и с пет премествания аз пометох отбраната й заедно със самата нея.

— Я гледайте как ви провървя! — извика тя едва вярвайки на очите си. — Да изиграем още една игра.

— Непременно.

Този път тя игра по-предпазливо, но пак без никакъв успех. Два пъти й взех по три пионки с една моя и след четири минути я победих.

Настъпи тягостно мълчание. Лицето й бе станало тъмночервено. Но тя все още смяташе, че и второто поражение е само случайност.

— Няма да ви пусна така. Още една игра.

Този път би трябвало да бъда по-благоразумен, но бях все още ядосан от острия й език. Освен това тези нескончаеми игри отнемаха от времето за личната ми работа, затова исках да им сложа край. Използвайки двойното разместване, усъвършенствано от стария Денди Гау, пожертвах набързо четири пионки, а след това пометох с две обходни движения всичките й фигури.

Тържествуващата усмивка, която бе започнала да озарява лицето й, се смрази в гневна гримаса, жилите по врата и челото й се надуха. Тя затвори дъската и прибра пионките в кутията.

— Достатъчно за тази вечер. Благодаря, докторе.

Съжалявайки вече за стореното, аз се засмях някак извинително.

— Чудно нещо как се извъртяха тези игри.

— Много чудно — съгласи се рязко тя. — Изглежда, че вие съвсем не сте такъв, какъвто се показвате на пръв поглед.

— Невъзможно е да имам винаги такова щастие. Сигурен съм, че следващия път ще победите вие.

Тя не можа да овладее раздразнението си и стана.

— За каква ме смятате? За съвършена глупачка ли?

— Ни най-малко, мис Труджън.

Тя едва се овладя.

— Затворете вратата тогава, като излезете.

Когато се върнах в стаята си, започнах да си давам сметка за това колко глупаво постъпих, като я обидих, и пъхнал унило ръце в джобовете си загледах през прозореца, ядосан повече на себе си, отколкото на нея.

В този миг до ушите ми стигна бързо бръмчене, един червен мотоциклет сви по пътеката и спря под стаята ми. Когато гологлавият мотоциклетист подпря тежката машина и свали очилата си, аз го познах, трепвайки от изненада. Беше Люк Лоу.

Отворих прозореца.

— Здравейте, Люк.

— Здравейте и вие.

Веселата му усмивка разпръсна опасенията ми; той влезе в стаята ми през прозореца, свали дългите си кожени ръкавици и ми стисна ръката.

— Докарах ви колелото — съобщи той и забелязал учудването ми добави: — Спомняте ли си? Казах, че ще ви го дам за някое време.

— Не ви ли трябва?

— Не. — Той поклати отрицателно глава. — Поне за следващите няколко седмици. Отивам в Тайновата пекарна в Нюкасъл. Да се науча как пекат хляб от едро смляно брашно. Баща ми познава управителя.

Не бях очаквал тази любезност и ми беше стеснително да я приема, но Люк отхвърли най-естествено възраженията ми, изтегна се в едно от креслата и запали от моите цигари.

— На вашия покорен слуга не позволяват да пуши. Но аз обичам да си подръпна някоя угарка и си подръпвам, щом сметна, че няма да ме подушат. Нямате представа каква мъка е, когато ти забраняват всичко. И аз искам да живея като хората. — Той изпусна буйно и

весело дима през носа си. — А искам и да върша работа, която ми е по вкуса. Кой иска да приготвя ръчно хляб? Едро смляно, брашно! Хм! Изостанали сме с цели двадесет години! Аз искам да работя с машини, с велосипеди и мотоциклети, да имам собствена фабрика. Бива ме за тия неща… мога да подкарам работата. Да мога само да модернизирам работилницата… да докарам машини за месене… електрическа пещ…

— Ще го направите… по-нататък.

— Кой знае… — въздъхна той. — Може би.

Виждах, че въпреки младостта и добродушието си, Люк започва да роптае срещу родителските ограничения и да изявява право на собствено съществуване.

След кратко мълчание той ме погледна някак смутено, осъждайки не толкова с укор, колкото с полушеговито съжаление глупостта и слабостите на целия женски род.

— Работите вкъщи вървят лошо, Робърт. Заради Джин…

За да скрия чувствата си, аз се наведох да взема цигара от кутията. Пламнах от самото споменаване на името й. Люк приличаше така невероятно на нея с откритото си изражение, кестеняви очи, къдрави коси и свежо, мургаво лице, че не смеех да го погледна.

— Да не е болна? — запитах предпазливо.

— Много по-лошо! — извика той. — Най-напред беснееше срещу ужасните мошеници и подлеци по света. — Той се засмя. — Това бяхте вие, разбира се. После изпадна постепенно в униние. А през последните няколко седмици само плаче. Опитва се да крие, но аз я познавам.

— Може би се тревожи за изпитите — подсказах аз.

— Нали това лято са последните?

— Никакви изпити не разстройват така Джин. — Той помълча и добави поверително, като опитен мъж: — Всъщност вие знаете не по-зле от мен каква е работата. Ето — тя ме помоли да ви предам това писъмце.

След като порови из вътрешния джоб на своето норфолско сако, той извади една сгъната хартийка, която аз взех със странно ускорен пулс.

Драги доктор Шенън, узнавайки съвсем случайно, че брат ми възнамерява да ви посети по своя работа, възползвам се от случая да ви изпратя тия няколко реда.

Трябва да ви кажа всъщност нещо, което не се отнася до никого от нас и не е особено важно, но все пак, ако отидете случайно в Уинтън идната сряда, не бихте ли дошъл към пет часа да пием чай у Грант на Ботаник роуд. Възможно е, разбира се, да имате предвид нещо много по-приятно. А може би и съвсем сте ме забравил. В такъв случай все едно. Моля да извините натрапчивостта ми.

Ваша както винаги,

Джин Лоу

П.П. — Миналата събота се разходих сама из Хай парк и открих защо не видяхме белите крави. В стадото имало заболяване и много животни умрели. Срамота, нали?

П.П.П. — Зная, че имам много недостатъци, но поне казвам винаги истината.

Оставих писъмцето и погледнах чистосърдечното, въпросително изражение на младия Лоу, като се питах дали цялата работа — посещението на Люк, даването на мотоциклета, поканата за чай идната седмица не е била нагласена от Джин с неизвестна, но определена цел. Досегашното ми униние изчезна, под кожата пропълзяха радостни тръпки.

— Ще отидете ли? — запита Люк.

— Предполагам — отвърнах аз с глас, на който се стараех да предам равнодушие и твърдост, въпреки разтуптяното си сърце.

— Жените са цяла напаст, нали? — каза с внезапно съчувствие Люк.

Аз се засмях и в избли на разчувстване настоях да остане за вечеря. Похапнахме приятно заедно, после пихме кафе и пушейки с разкопчани яки, поведохме разговор за мотоциклети, модели на самолети, за братството между мъжете, за електрически машини за месене на хляб и за необяснимата поквара на нежния пол.

III

Уинтън беше доста жалко градче с чести дъждове, посивяло под димната плащаница на вечно пушещи комини, потискащо с монументалната си архитектура и ужасни статуи; но славата му, ако изобщо можеше да претендира за слава, се дължеше на неговите чайни. Мрачните му улици се оживяваха от десетки чайни, оазисчета за почивка и похапване, където, минавайки през преддверието, отредено за продажба на кейкове и шотландски сладкиши, уинтънските граждани — чиновници, машинописки, продавачки в магазини, студенти, та дори солидни търговци и индустриалци — се събираха по всяко време на деня в задното помещение около маси с бели покривки, отрупани с пирожки, плодов кейк и пасти, да се подкрепят с чаша чай или кафе.

От всички тези заведения студентите посещаваха най-много сладкарницата Грант, където, освен на прочутите крем-пити човек можеше да се наслади и на добър вкус, представен от интериор в тъмна дъбова ламперия, над която, между кръстосани ками и дълги шотландски саби, бяха окачени истински картини от членове на Шотландската академия.

И така в следващата сряда аз отидох у Грант със странна смесица от нетърпение и плахост. Бях решил да си взема отпуск за целия следобед, защото имах да свърша и една работа, свързана с проучванията ми. Бях подранил за срещата, но мис Лоу все пак ме бе изпреварила. Когато влязох в препълнената чайна, бръмнала от разговори и дрънкане на лъжички, една дребна фигурка се понадигна в дъното под най-голямата сабя и ме покани с нетърпелив жест на масата, която бе запазила храбро, въпреки противопоставянето на посетителите. Никакъв друг поздрав, а когато успях да се промъкна и седнах най-после до нея, забелязах, че за разлика от приятните дни в миналото, когато носеше шотландско кепе и пуловер, сега беше облечена по-официално в тъмносив костюм и елегантна черна шапка. Беше бледа, невероятно бледа, явно отслабнала и мъчително развълнувана, въпреки старанието си да скрие това.

Настъпи стеснително мълчание, докато тя, вдигнала свития си показалец, успя най-после да се справи с мъчнотията да осигури обслужването ни.

— С лимон или със сметана?!

Това бяха първите й думи. Тя отправи въпроса глухо, без да смее да ме погледне, а келнерката стоеше пред нас и въртеше нетърпеливо молива си.

Поръчах чай с лимон.

— Бихте ли желал и крем пита?

Приех и добавих:

— Черпя аз, разбира се.

— Не — отвърна упорито тя, макар и с трепереща устни. — Аз ви поканих.

Мълчахме, докато келнерката се върна, после започнахме все така мълчаливо да закусваме.

— Доста много хора, нали? — заговорих най-после аз. — Много посещавано заведение.

— Да. — Мълчание. — Извънредно много посещавано. И то заслужено.

— О, да. Крем питата е чудесна.

— Нали? Много се радвам.

— Няма ли да си вземете и вие?

— Не, благодаря. Не съм гладна.

— Много ми е жал за вашите бели крави.

— Да, горките… много жалко.

Ново мълчание.

— Лятото беше доста влажно досега, нали?

— Доста влажно. Кой знае какво ще бъде по-нататък.

Още по-продължително мълчание. След това, ободрявайки се с глътка чай — забелязах, че ръката й трепери докато оставяше чая — тя се обърна към мене със сериозен и втренчен поглед.

— Мистър Шенън — изрече тя на един дъх, като преглътна. — Питам се дали все пак е възможно да бъдем приятели.

Погледнах я в недоумение, а тя продължи, като ту се изчервяваше, ту пребледняваше и се задъхваше от време на време от усилието да говори спокойно и разумно.

— Като казвам приятели, имам предвид именно приятели… нищо повече, нито по-малко. Приятелството е толкова прекрасно нещо. И толкова рядко се среща. Имам предвид истинското приятелство. Вие, разбира се, може и да не желаете приятелството ми. Аз съм едно нищожество. И признавам, че беше глупаво да вземам работите толкова присърце и да се скарвам с вас. Сега разбирам, че вие просто сте се шегували, а пък аз съм постъпила съвсем детински. Но ние сме все пак разумни, възрастни хора, нали? Принадлежим наистина към различни вероизповедания, но колкото и да е важно това, съвсем не е престъпление или най-малко не е пречка да пием понякога чашка чай заедно. Много жалко ще е, ако престанем да сме приятели, просто за нищо… и се разминаваме… като плаващи нощем кораби… Искам да кажа, ако никога вече не се срещаме… Когато, ако сме разумни, може да се срещаме често, искам да кажа, понякога, като добри приятели…

Играейки с лъжичката си, тя млъкна, леко поруменяла, със светнали кестеняви очи, които срещнаха плахо, но все пак решително моите.

— Как да кажа — започнах неуверено аз. — Малко мъчно ще е може би. Аз съм на служба. А вие учите усилено за изпитите си.

— Да, зная, че сте зает. И аз, разбира се, не трябва да се отпускам. — Странна липса на възторг се долавяше в гласа на някога ревностната студентка по патология, която добави бързо, сякаш искаше да ме убеди, че и придобиването на знания трябва да се върши разумно: — Но понякога трябва и почивка. Искам да кажа, че е невъзможно да се работи през цялото време.

Настъпи мълчание. Чувствайки може би, че се е изчервила, тя наведе най-после поглед и се облегна на стола си, за да се скрие от любопитството на посетителите. Поглеждайки я бегло, аз се учудих как съм могъл да се отнасям с пренебрежение към нея. Руменината, спуснатите ресници, едва засенчващи свежите бузи, й придаваха нежно, почти ангелско изражение. Нищо, нито претенциозните черни кожени ръкавици, нито старомодният кръгъл ръчен часовник, нито дори глупавото кораво шапче не можеше да намали пронизващия чар на нейната красота.

Изведнъж почувствах с изненада, че ме обзема топло вълнение и чух как отговарям решително и логично:

— Предполагам, че това не е забранено. Смея да мисля, че ще може да се виждаме от време на време.

Лицето й засия. Тя се наведе леко напред с развълнувана, щастлива усмивка и каза с глас, в който звучеше почит към моята по-висша мъдрост:

— Много се радвам. Страхувах се… искам да кажа, вашето гледище е толкова разумно.

— Добре. — Приех с великодушно кимване похвалата й, подтикван от някаква необяснима подбуда, погледнах светналите й очи. — Какво ще правите тази вечер?

Този неочакван въпрос бе последван от едва уловимо отдръпване на цялото й същество.

— Ами… ще отида да видя сестри Дийри… нали знаете колко добри бяха те към мене. След това ще замина за Блерхил с влака в шест и половина.

Обзет от изблик на безразсъдство, аз предложих равнодушно:

— А вместо това не бихте ли дошла на театър с мен?

Тя трепна, а плахостта в погледа й се засили, докато аз продължих:

— Имам малко работа, която ще ми отнеме около един час. Да се срещнем пред театър Роял в седем. Играе Мартин Харвей, в „Единственият път“. Трябва да го видите.

Тя ме погледна отново, поразена и безмълвна, като че поканата ми разкриваше всички житейски ужаси и опасности. След това преглътна.

— Струва ми се, че няма да ме разберете, мистър Шенън. Но аз не съм ходила никога на театър.

— Господи! — При все че би трябвало да очаквам тия думи, едва можах да повярвам на ушите си. — А защо, за бога?

— Нали знаете какви строги разбирания имаме вкъщи.

Тя наведе поглед и започна да рисува с пръст по покривката на масата.

— Нашето братство не позволява игра на карти, танци, посещаване на театри. Баща ми не ни забранява изрично, разбира се… но ние не сме и помислили за такова нещо.

Наблюдавах я смаян.

— Крайно време е да помислите тогава. Та всъщност — заговорих великодушно аз — театърът оказва най-голямо културно влияние. Имайте предвид, че според мен „Единственият път“ не е кой знае какво нещо, но като начало не е лошо.

Тя мълчеше и продължаваше да рисува в мъчителна, унила нерешителност. После вдигна бавно глава и заговори със запъване, тъй като пуританското й възпитание отказваше да отстъпи.

— Съжалявам, мистър Шенън, не мога да дойда.

— А защо?

Тя не отговори, само погледна умолително, тъжно и смутено. Срещу блюдото на нейното естествено, живо и пламенно влечение натежаваше другото, с всички тъжни и мрачни поуки, втълпявани й още от детинство, със строгите предупреждения против светските съблазни, с апокалиптичните пророчества за вечна гибел.

— Добре! — извиках сърдито аз. — Това просто на нищо не прилича! Загубихте половин ден да ме увещавате, че трябва да се виждаме понякога. А когато ви каня да отидем на едно съвсем невинно развлечение, на едно класическо представление по прочутата повест на Чарлз Дикенс, вие направо отказвате да дойдете.

— О, Дикенс ли?… — промълви едва чуто и сякаш поуспокоена тя. — Чарлз Дикенс. Той е много голям писател.

Но аз бях закопчал вече сърдито сакото си и търсех с очи келнерката, за да платя.

Ужилена от моето раздразнение, Джин наблюдаваше с възобновено вълнение тези признаци за незабавно тръгване; после въздъхна леко и отстъпи с трепет.

— Добре — промълви безпомощно тя. — Ще дойда.

Въпреки умолителния поглед аз не й простих веднага, а едва след като платих — което тя не дръзна да оспори — и я изпратих до улицата. Тогава се обърнах и казах на сбогуване приятелски, но все пак с предупредителен тон:

— В седем часа пред театъра. Не закъснявайте.

— Да, мистър Шенън — промълви покорно тя, като ме погледна развълнувано; после се обърна и се отдалечи.

Аз постоях малко, преди да тръгна към Института по патология, където се надявах, че Спенс — комуто бях писал предварително — ме очаква.

Когато стигнах сградата, часът беше шест и четвърт и като не желаех в никакъв случай да се натъкна на Ъшер или Смит, огледах внимателно коридорите, преди да вляза в лабораторията. Както се надявах, Спенс беше сам, унесен в работа на чина си.

Движех се безшумно, затова той ме забеляза едва когато се изправих до рамото му. Тогава видях с изненада, че не работи, а разглежда замислено някаква снимка.

— Вие ли сте, Робърт? — Той ме огледа някак унило. — Липсвахте ми. Как сте в Далнейр?

— Много добре — отвърнах весело аз. — Малко не върви с управителката. Но получих нова култура от бацила — и то съвсем чиста.

— Чудесно. Установихте ли вида му?

— Не съм, но ще го установя. По това работя сега.

Той кимна.

— И аз бих искал да се махна оттук, Робърт. Да можех да пипна някое преподавателско място в по-малките школи… В Абърдийн или в Сент Андрюс!

— Ще успеете — казах насърчително аз.

— Да. — Гласът му беше странно унесен. — Здраво работих през тия четири години… заради Мюриел. Тя ще се чувства добре в Сент Андрюс.

— А как е Ломекс? — запитах аз.

Спенс вдигна към мене безизразния си поглед. Настъпи тягостно мълчание.

— Красив и дързък както винаги. Напълно доволен от живота… и от себе си.

— Не съм го виждал цяла вечност.

— Напоследък изглежда доста зает. Да-а, приятно ми е да чуя, че работата ви напредва. Получих писмото ви. И мога да ви дам колкото искате глицерин.

— Благодаря, Спенс. Знаех, че мога да разчитам на вас.

Той махна нехайно с ръка. Настъпи неловко мълчание. Аз отвърнах стеснително поглед, който се спря върху снимката пред Спенс. Очите му проследиха моите.

— Погледнете го по-добре — каза той, като ми подаде снимката. Тя представляваше приятен младеж с красиви черти и ясно,

жизнерадостно изражение.

— Много хубава — казах аз. — Кой е?

Той се засмя и смехът му прозвуча странно; защото макар да се усмихваше понякога, твърде рядко го бях чувал да се смее.

— Бихте ли повярвал? — каза той. — Аз съм.

Издадох неразбираем шепот. Не знаех какво да кажа. И го погледнах неловко. Той беше толкова далеко от обичайното си кротко и спокойно състояние!

— Да, такъв бях на осемнадесет години. Какво странно значение има едно лице… Нямам предвид някое хубаво лице… а едно най-обикновено, дори грозно лице. Нали знаете какво четем в романите: „Лицето му имаше някаква очарователна грозота“. Но в половина лице няма романтичност, невъзможно е. Колизеят е прекрасна гледка. Обаче само на лунна светлина и за половин час. Кой би желал да гледа постоянно някаква проклета развалина? Всъщност, Шенън, ако искате да знаете, тя може да разстрои нервите на всеки до полуда.

Не, никога досега не бях виждал Спенс в такова възбудено, болезнено настроение. Спокойната му сдържаност ни караше да забравяме, че той трябва да проявява към себе си невероятна строгост, за да не се самосъжалява. Бях развълнуван, чувствах се неловко и се питах дали да заговоря. Но в същия миг, когато почти изглеждаше, че не ще издържи, той се овладя внезапно, скочи и отиде към полиците с лекарства.

— Елате — каза рязко той. — Да приготвим поръчката ви.

Последвах го бавно.

Избрахме заедно половин дузина шишета по половин литър със съответния разтвор и ги опаковахме със слама в здрава тръстикова кошница. След това си тръгнах, като още веднъж горещо му благодарих. Тази странна промяна у него наистина ме разстрои.

IV

В подножието на хълма взех червения трамвай за централната гара, където оставих кошницата в гардероба. После влязох в бюфета и похапнах набързо студена пирожка с месо и чаша бира. Започвах да се безпокоя и да се питам дали чувствителната съвест на мис Джин не ще бъде непреодолима пречка за нашето забавление.

Но когато я срещнах пред театъра, тя бе отхвърлила скрупулите си, лицето й изразяваше нетърпение и приветливост, тъмните зеници искряха от възбуда.

— Гледах афишите — каза тя, когато влизахме във фоайето. — Но не видях нищо лошо в тях.

Макар и евтини, местата ни бяха сравнително добри — две резервирани места на третия ред — и тъкмо седнахме, когато оркестърът засвири. Моята дама ме погледна със заразително вълнение и се наведе веднага над програмата, която й подадох. После, за да се освободи сякаш от всичко, което би могло да й пречи, извади часовника и ми го подаде.

— Приберете го, моля ви се. Много е хлабав. Цял следобед ме е тревожил. Страхувах се да не го изгубя.

След малко загасиха лампите, а след кратка увертюра завесата се вдигна и пред нас се появи сцена от Париж през осемнадесети век, където шумната мелодрама на френската революция започна да разкрива полека своите преплетени теми от безнадеждна любов и героично самопожертване.

Представяха вечно свежата драматизация на „Разказ за два града“, с която несравнимият Мартин Харвей, подлагайки благородно всяка нощ и всяка сряда следобед глава на гилотината, вълнуваше от двадесет години насам провинциалната публика.

Отначало моята съседка се въздържаше предпазливо от всякаква преценка; след това постепенно се поизправи, а ясните й очи пламнаха от любопитство и удоволствие. Без да отделя поглед от сцената, тя прошепна развълнувано:

— Каква прекрасна сцена.

След това бе покорена от бледата, мургава красота на Сидни Картон и нежния неземен чар на Люси Манет.

В първия антракт тя се поотпусна бавно, въздъхна и ме погледна признателно, докато си вееше с програмата, за да разхлади поруменялото си лице.

— Чудесно, мистър Шенън. Съвсем различно от това, което очаквах. Не мога да изкажа колко се радвам.

— Желаете ли един сладолед?

— О, не. Не мога и да помисля за такова нещо= То би било истинско светотатство след това, което току-що видях.

— Пиесата не е първокласна, разбира се.

— Аз пък намирам, че е — настоя тя. — Прекрасна е. Толкова ми е жал за горкия Сидни Картон. Той е така влюбен в Люси, а тя… О, трябва да е ужасно, мистър Шенън, да сте влюбен до полуда в човек, който не ви обича.

— Да — съгласих се важно аз. — Но те са извънредно добри приятели. А приятелството е прекрасно нещо.

Тя погледна програмата, за да прикрие изчервяването си.

— Всички ми харесват — каза тя. — Девойката, която играе Люси, е много мила, има такива чудни руси коси. Казва се мис Н. де Силва.

— А в действителност — отвърнах аз — е съпруга на Мартин Харвей.

— Нима? — извика тя, като вдигна възбудено глава. — Колко странно!

— И е навярно на четиридесет и пет години, а русата коса е перука.

— Моля ви, мистър Шенън, не говорете така — извика възмутено Джин. — Как можете да се шегувате с такива неща? Така ми харесва всичко — и най-малката дреболия! Шт! Завесата се вдига.

Второто действие започна със зелено осветление и тиха, тъжна музика. Чувствителното лице на моята съседка отразяваше все повече и повече вълненията, пробудени в нейното сърце. Дълбоко развълнувана, тя почти не заговори през антракта. Но когато последното действие започна и я омагьоса, неизвестно как се случи нещо странно — малката й овлажняла ръка се вплете в моята. Топлият прилив на кръвта й беше толкова приятен, че аз не прекъснах допира.

И ние останахме така, с преплетени пръсти, сякаш се бяхме свързали, за да се подкрепяме, докато драмата на Картоновото самопожертване отиваше към своя сърцераздирателен край. Когато този благороден мъж направи и последната жертва, изкачвайки се твърдо на гилотината с пребледняло лице и грижливо разчорлени черни къдри, оглеждайки развълнувано галерията и партера, усетих как снагата на съседката ми, почти допряна до мене, потрепери конвулсивно; в следващия миг топли и нежни сълзи закапаха като пролетни дъждовни капки една след друга по ръката ми.

Най-сетне всичко свърши, залата зашумя и повика многократно на сцената мис Де Силва и Мартин Харвей — който изглеждаше наистина щастлив и великолепен в своята копринена риза и високи лачени ботуши след чудното възкресение от гроба. Но мис Джин Лоу беше така развълнувана, че не взе участие в тия твърде обикновени ръкопляскания. Безмълвна, смазана сякаш от чувства, които не могат да се изразят с думи, тя стана и ме придружи към изхода. Едва когато излязохме на улицата се обърна към мене.

— О, Робърт, Робърт — прошепна тя със светнали очи, — не можете да повярвате колко приятна бе за мен тази вечер.

Тя ме нарече за пръв път с малкото ми име.

Стигнахме мълчаливо до централната гара и тъй като нейният влак, последен за днес, заминаваше след петнадесетина минути, застанахме малко стеснително под часовника до вестникарския павилион.

Изведнъж, събудена сякаш от сън, мис Джин се опомни и трепна.

— Часовникът ми! — извика тя. — Щях да го забравя.

— Да — усмихнах се аз. — И аз съвсем го бях забравил.

И започнах да търся в джоба на сакото си поверения ми накит.

Но не можах да го намеря. Търсих безуспешно из всички външни и вътрешни джобове на сакото. После започнах да ровя с растяща тревога из джобовете на жилетката.

— Господи! — промълвих аз. — Като че го няма.

— А трябва да е у вас. — Гласът й прозвуча рязко и странно. — Дадох ви го.

— Зная, че ми го дадохте. Но аз съм такъв разсеян нещастник. Всичко губя.

Търсех напразно и почти без надежда из джобовете на панталоните си, когато, вдигайки случайно поглед, зърнах изражението на мис Джин — изражение на почтена девойка, която открива най-после, че наистина има работа с мошеник, който я е изиграл, измамил и излъгал, изражение, изпълнено с толкова мъка, съмнение и покруса, че аз прекратих смутено търсенето.

— Какво има?

— Часовникът не е мой. — Устните й бяха смъртно бледи, гласът й по-тих от всеки друг път. — На майка ми е. Подарък от баща ми. Поисках й го от суетност, за да се докарам пред вас. О, боже, боже! — Неизчерпаемите извори в очите й бликнаха отново. — След тази чудесна вечер… когато ви повярвах… и обикнах.

— Господи — изкрещях аз, — да не мислите, че съм откраднал проклетия часовник?

Вместо да отговори тя окончателно се разплака. Когато отвори чантата, за да извади мократа си кърпичка, вътре светна внезапно златен предмет, който озари мрачния свод на гарата. Тя трепна, а аз си спомних, че докато седеше унесена, бях пуснал за по-сигурно часовника в чантата й, защото наистина се страхувах да не го загубя.

— О! — ахна ужасено тя! — О, боже, господи!… — После ме загледа невероятно съкрушена и едва успя да промълви: — Как ще мога… да ви се извиня някога… за съмнението си?

Гробно мълчание от моя страна.

Някъде зад нас се чу острата свирка на кондуктора, последвана от предупредителния сигнал на локомотива.

— О, Робърт! — извика обезумяла тя. — Какво да кажа… скъпи, какво да направя?

Аз я погледнах студено. Локомотивът повторно изпищя.

— Съветвам ви да се качите във влака, ако не възнамерявате да нощувате из уинтънските улици.

Тя премести замаяно поглед от мене към линията, където влакът потегляше с бавни, тътнещи полюшвания. Поколеба се за миг, след това простена едва чуто, обърна се и изтича.

След като видях, че се качи благополучно, аз си тръгнах, прибрах кошницата и няколко минути по-късно взех последния влак за Далнейр, не особено недоволен от себе си. Напълно съзнавах, че съм

донякъде неискрен, но и аз като Сидней Картон бях успял да спечеля поне засега известен ореол и се наслаждавах на това приятно чувство.

V

Когато се върнах в болницата малко преди полунощ, забелязах с изненада, че прозорецът на мис Труджън още свети. Тъй като на черната дъска в хола не беше записан никакъв новоприет случай, аз заключих, с намерение да се прибера веднага. Но щом влязох в жилището си, чух откъм коридора умилкващ се глас, който можеше да принадлежи само на сестра Пик.

— Докторе… доктор Шенън.

Отворих.

— Докторе. — Тя ме погледна с кротката си, унила усмивка. — Управителката желае да ви види.

— Какво?

— Да, докторе, веднага, в кабинета й.

Тази повелителна покана, изпратена чрез друг човек и по това време, ми се стори истинско нахалство. От желание да запазя добри отношения, отначало помислих да отида. След това почувствах, че тя прекалява.

— Предайте моите почитания на управителката. Ако желае да говори с мене, тя знае къде може да ме намери.

Сестра Пик вдигна смаяно поглед, но по бързината, с която излезе, можех да разбера, че не й е неприятно да бъде почтен посредник при възникналите разногласия между управителката и мене. Тя бе предала сигурно с особено усърдие отговора ми, защото мис Труджън се втурна само след миг в стаята, в своята тъмна униформа, но без касинка, маншети и яка. Лишено от тези бели ленени украси, лицето й изглеждаше още по-жълто.

— Доктор Шенън, при моето ежемесечно обхождане на болницата влязох днес и в лабораторията. Намерих я в най-ужасен безпорядък, пълна с непотребни вещи, непочистена, разхвърляна, замърсена.

— Какво от това?

— Ваше дело ли е?

— Да.

— Вие нямате, нямате никакво право да вършите такова нещо. Трябваше да ме попитате предварително.

— Защо?

— Защото трябваше. Тя е под мое ведомство.

— Да не би цялата болница да е под ваше ведомство? — започнах да губя самообладание аз. — Вие искате да управлявате цялото заведение и не мирясвате, докато не заставите всички да ви се кланят и да пълзят пред вас. Всъщност вие се държите така, като че заведението е ваша лична собственост. А не е. И аз имам известни права. В случая се занимавам с важни научни изследвания. Затова използвам лабораторията.

— Тогава ще бъдете любезен да я освободите.

— Предлагате да прекратя заниманията си?

— Съвсем безразлично ми е какво вършите, стига да изпълнявате длъжността си. Но аз искам да върнете лабораторията чиста и подредена.

— Защо? Тази стая никога не се използва.

Тя се засмя кратко.

— Ето къде грешите. Използва се всяка година по това време. За лекции на сестрите. Не сте ли забелязал чиновете? Курсът започва в събота.

— Можете да използвате някоя друга стая — възразих аз, чувствайки, че почвата под краката ми се свлича.

Тя поклати решително глава.

— Няма друга стая със съответните удобства. Само изолационната зала. А тя е прекалено влажна и неприветлива. Не желая да е неудобно не само на сестрите, но и на вас, докторе, защото, виждате ли — хвърли тя с парлива насмешливост последната си стрела, — вие именно ще изнасяте лекциите.

Надхитрен — по-точно напълно притиснат до стената — аз можех само да я гледам втренчено, в безпомощно мълчание. От насмешливата веселост, искряща в очите й, когато тръгна към вратата, личеше колко е доволна, че е могла да разчисти сметките си с мен и да ме постави на място.

Легнах си, но продължих да обмислям новото затруднение. Закалена от живот сред свади и шум, закоравяла в нескончаеми разправии с прислужници, търговци, болногледачки и сестри,

клатушкайки се победоносно с цяла свита покорни лекари, тя беше наистина костелив орех. Колкото и да ми беше противно това, засега не ми оставаше никакъв друг изход, освен да предприема стратегическо отстъпление.

На другия ден, по време на обеда, аз й съобщих официално след кратко мълчание, че ще напусна лабораторията.

Като награда за капитулацията тя ме удостои с мрачна усмивка.

— Знаех, че ще се разберем, докторе. Мога ли да получа малко чътни[1], ако обичате? Спомням си, че когато бях в Богра…

Искаше ми се да счупя бутилката в главата й. Но вместо това й я подадох също тъй мрачно усмихнат.

След един час, в два и половина, тръгнах нехайно към изоставения малък изолационен павилион за болните от вариола, после се шмугнах бързо в храстите, които го закриваха. Мис Труджън беше заета в стаята за бельото, но аз исках все пак да бъда предпазлив.

Изолационният павилион беше развалина — невъзможно е да се употреби друга дума — в която можах да вляза само след като разбих една ръждива желязна врата. Съвършено тъмен, студен като гроб, покрит само с прах и паяжини, личеше, че не е отварян от години. Драснах кибрит, с който опарих пръстите си, и огледах изоставената развалина. В дървената стена имаше отвор, откъдето бяха изведени тръбите на печката. Очукан, пожълтял и ръждясал емайлиран леген беше оставен на пода. И водата дори беше прекъсната, а крановете бяха почти изцяло ръждясали.

Излязох, отчаян, намерих Пим в гаража и му обясних положението.

— Ще се преместя в стария павилион за болни от вариола.

Той се засмя недоверчиво.

— В онова местенце ли? Та то не става за нищо!

— Можем да го поправим.

— Никога.

Той продължи да настоява, че е невъзможно, но когато пуснах в ръката му десет шилинга, се съгласи, макар и неохотно, с намерението ми.

Още същата вечер, щом се стъмни, пренесохме всичките ми вещи от лабораторията в полуразрушения павилион. След това, мърморейки непрестанно, Пим започна да внася някакви първобитни

подобрения, направи ми ново кранче, свърза прекъснатата електрическа инсталация, поправи най-изгнилите дъски. Мръсни и уморени, прекратихме работата в десет часа, когато той трябваше да доведе от гарата някои от сестрите.

Още две вечери бяха необходими, за да завършим работата, но резултатът беше доста жалък. И все пак това помещение, в което духаше отвред и нямаше никакво отопление, беше мое, имаше здрав чин, вода, електричество, четири стени и покрив. Сестра Камерон, която завеждаше павилиона за болни от скарлатина, ми приготви от стари пижами три червени бархетни завеси, които окачих пред дървените капаци на прозорците, така че никаква светлина да не прозира навън. Нов ключ осигуряваше само на мене правото на влизане и излизане. А като прокара невидима жица от звънеца пред входа на жилището ми, Пим ме снабди с уред, който щеше да ме предупреждава, когато ме търсят. С една дума, имах тайна лаборатория, крепост, арсенал за издирвания, откъдето никой не можеше да ме измести. Всяка вечер, след последната визитация, аз тръгвах към гъсталака и се вмъквах в тъмнината между гъстите дафинови храсти, за да вляза в светилището. В девет часа вече бивах потънал в работа.

Поддържайки силите си с турско кафе, което си приготвях сам, работех обикновено до един часа след полунощ, а понякога, унесен в търсенията си, оставах до зори и изобщо не си лягах, разчитайки, че студеният душ и силен масаж ще ме освежат за закуска и за служебните ми задължения през деня.

Работата ми напредваше бързо, но това постоянно усърдие почна да се отразява на нервите ми, затова в следобедите започнах да използвам мотоциклета на Люк. Нямаше нищо по-ободрително от бързото летене по безлюдните провинциални шосета, от замайващата упойка на скоростта, а мотоциклетът, пропит сякаш с копнеж по родното огнище, винаги ме насочваше към Блерхил, отнасяйки ме с рев и трясък покрай вратата на вила Силоам.

Един следобед, вместо да прелетя край нея, аз намалих ход, отведох машината по задната уличка и спрях зад градинския зид. Каменният зид не беше висок, така че лесно се покатерих по него. Долу, почти в краката ми, в малката градинска беседка беше дъщерята на блерхилския хлебар.

Без да подозира още присъствието ми, тя седеше пред проста градинска маса гологлава, с късо палто, опряла брадичка о дланта си, сложила пред себе си някакъв медицински учебник и книжна кесия със сливи. Явно беше, че учи. Но изражението й беше така замислено, държането — унесено, погледът — блуждаещ, а пръстите й толкова често ровеха из книжната кесия, та започнах да се страхувам, че вниманието й към Ослеровата „Медицинска практика“ съвсем не е на необходимата висота. Откакто бях дошъл, тя изяде тъжно три зрели сливи, без да обърне ни една страница, после избра все пак печално четвъртата, захапа с белите си зъби вкусния плод и въздъхна тихо, а няколко капчици червеникав сок потекоха по брадичката й; но в същия миг вдигна ненадейно глава, зърна ме на зида, трепна и едва не глътна костилката.

— Няма нищо — казах аз. — Не съм дошъл да крада.

Тя продължаваше да се дави от костилката.

— О, мистър Шенън… колко се радвам, че ви виждам… Тъкмо мислех… за нашето ужасно недоразумение… и се чудех как бих могла да го оправя.

— А аз мислех, че учите.

— Да, учех — съгласи се тя, като се поизчерви. — Учех донякъде. Изпитът ми е след четири седмици. — Тя въздъхна. — Но не съм напреднала много, струва ми се.

— Може би трябва да се освежите — предложих аз. — Тук съм с мотоциклета на Люк. Искате ли да се поразходим?

Очите й светнаха.

— От все сърце.

Мис Лоу стана и аз прострях ръце, за да й помогна — съвсем без нужда, защото тя беше пъргава и лека — да се покатери по зида. Скочихме и двамата от другата страна. В следващия миг тя вече седеше на задната седалка, аз включих на скорост, дадох газ и хукнахме.

Беше светъл августовски ден и щом се измъкнахме от криволичещите улички на Блерхил, насърчен от слънчевото време и приятната скорост на движението, а ръководен може би и от някакъв странен, тъжен подтик, аз поех пътя към село Маркинч, на южния бряг на Лох Ломонд. Околността беше великолепна, подножието на Даррок блестеше от узряла пшеница, изпъстрена с килими от алени макове. По

плодородните склонове на Гоури дърветата в овощните градини бяха натежали от ябълки, круши и сливи, а берачките, които пълнеха като че нехайно завързаните за кръста им панери, ни махаха с ръка, когато минавахме край тях. Без да обръщам внимание на въздушното течение, аз извиках през рамо на спътницата си:

— Прекрасно, нали? — Преживяхме редица весели сътресения и минахме само на няколко инча край една спряна селска кола. — Добре се държите. Предполагам, че често излизате с Люк?

Почти допряла устни до ухото ми, тя извика в отговор:

— О, да, доста често.

Но в гласа й имаше нещо, което отхвърляше настрана всички досегашни излети, поставяше строго Люк на мястото, което му се падаше като на брат, и издигаше настоящия миг до едно несравнимо равнище. Аз чувствах все по-осезателно ръцете й около кръста си, чувствах лекия допир на снагата й, притискането на бузите й до гърба ми, когато се свиваше, за да се защити от вятъра.

Към пет часа стигнахме до върха на Маркинч Бре и пред нас се ширна езерото, прохладно и гладко, отразило дълбоката синева на безоблачното небе, с гористи склонове, издигащи се от бреговете му към по-бледосинкавата островърха планинска верига в далечината. Разсичайки повърхността на неподвижната шир, редица зелени островчета се отразяваха в нея като кехлибарена огърлица, а на близкия бряг се гушеха пръснати варосани къщици, обвити в орлови нокти и диви шипки.

Това беше Маркинч, любимото ми убежище на младини, където идвах толкова често сам или с приятеля си Гевин Блер да търся утеха за наранената си душа. Докато слизахме по стръмния лъкатушен път, изпитах отново и много по-силно неугасващия възторг, пробуждан всякога в душата ми от това заспало, забравено кътче, кацнало на склона в летния покой, пропито с ухание на орлови нокти, където се чуваше само жужене на пчели, плясък на риба из плитчините и не се виждаше жива душа освен едно-единствено овчарско куче — дремещ страж на белия пясък край малкото пристанище, на което само веднъж в седмицата спираше дребно като играчка езерно параходче с червен комин.

В края на късата селска уличка аз спрях мотора и ние скочихме бързо и някак стеснително от машината, която димеше и миришеше на

сгорещено масло, но все пак бе издържала горещината и товара по пътя.

— Да-а… — казах аз, изпитвайки странно затруднение да срещна погледа й след близостта при пътуването. — Славно препускане беше. Надявам се, че вече ви се е допило чай.

Тя се огледа внимателно и като не откри поне някакво селско дюкянче, се обърна към мене усмихнато, с израз на сърдечност.

— Тук е прекрасно. Но не ще намерим нищо за ядене.

— Няма да ви оставя гладна. — Тръгнах към последната къщичка в улицата, над чиято врата, почти закрита от пълзящите яркочервени фуксии, се подаваше вехта фирма с тайнственото име „Минерални води“, което в тези северни области значеше „безалкохолни напитки“.

Почуках. След малко на вратата се появи дребна, прегърбена жена в тъмна карирана рокля.

— Добър ден. Можете ли да ни приготвите чай?

Тя вдигна поглед и поклати обезсърчително глава.

— Не, не. Продавам само газирани води… лимонада „Рейд“ и бира „Барс Айрън брю“.

Моята спътница ме стрелна с оправдаваща усмивка, но аз продължих:

— Учудвате ме, Джейнет. Вие сте ми приготвяла неведнъж чудесен чай. Не си ли спомняте, когато идвахме тук да ловим риба… с Гевин… и ви уловихме лакерда?… Аз съм Робърт Шенън.

Щом я назовах по малкото й име, тя се стресна, загледа ме като стара вещица, позна ме и възкликна радостно, с вик, изтръгнат почти неволно от глъбините на планинското й сърце, което мъчно разпознава чуждите хора, но всякога е топло към приятелите.

— Бог да ви пази! Ако бях с очилата, щях да ви позная веднага. Та вие сте си все същият, Робърт.

— Същият съм, Джейнет. А това е мис Лоу. Ако ни върнете, ще офейкаме и никога вече няма да дойдем.

— Само че аз няма да направя такова нещо! — извика уверено Джейнет. — Пази боже! След десет минути ще пиете най-хубавия чай в Маркинч.

— Може ли да го изпием в градината, Джейнет?

— Можете, можете. Гледай ти! Робърт Шенън, пораснал и станал доктор… Да, да, не можете да отречете. Четох нещо за вас в „Ленъкс хералд“…

Продължавайки възклицанията си, Джейнет ни въведе в задната градина, после забърза към кухничката, където я видяхме през отворения прозорец да се суети с голям тиган в ръка.

В резултат на усърдния й труд ние се озовахме скоро в дървената беседка пред простата, но вкусна храна, която бях намирал тук в миналото — пресни пирожки и домашно масло, пресни варени яйца, полски мед във вощена пита и силен чай. Джин прочете сериозно молитва със затворени очи, после съвсем естествено и с охота започна да яде здравата селска храна.

Старата Джейнет се въртеше отначало около нас, разпитваше ме, гледаше ни с вродената си прозорливост и ни затруднияваше доста много с въпросите си. Но малко по-после, след като напълни отново чайника, тя ни остави сами. Мис Джин въздъхна облекчено и се обърна към мене:

— Колко е хубаво! — извика щастливо и чистосърдечно тя. — А като си помисля, че всичко това можеше да не бъде. Ако не бях ви помолила да бъдем приятели, когато се срещнахме в Грант… Нямате представа колко много ми струваше това… цяла треперех.

— Съжалявате ли?

— Не. — Тя се изчерви леко. — А вие?

Аз поклатих мълчаливо глава и продължих да я гледам така, че я накарах да сведе поглед — свенливост, която ме трогна както някога, когато я отминах, тъжна и самотна, пред Хилър на Фенър Хил. Колко хубавичка беше тя в тази селска обстановка, загоряла от вятъра и слънцето, невинна и мила! Циганка може би. Гъстите й коси бяха тъмнокестеняви, прибрани с тъмнокафява панделка, кестеняви бяха и очите, и лицето, изпъстрено с по-тъмни петънца от прах.

Като си играеше неспокойно с чайната лъжичка, тя отбеляза, сякаш се стараеше да насочи отново разговора към обикновена тема:

— Усещате ли мириса на орловите нокти? Сигурна съм, че растат някъде в градината.

Не отговорих, при все че уханието на цветето или на нещо по-приятно опиваше кръвта ми. Обзет от странно, непознато вълнение, аз се стараех да насоча мислите си към нещо разумно, към опитите си,

към безбройните дисекции, които бях правил в моргата. Как можех след това да виждам нещо красиво в човешкото тяло? Можех, уви! Тогава насочих отчаяно мисълта си към амебите, към най-нисшата форма на клетъчен живот, които започват несъзнателно да се събират, щом ги поставите под микроскопа. Нямах ли ум, разсъдък и воля, за да се спася от този сляп нагон? Но съвсем независимо от желанието си, чух гласа си:

— Да се поразходим ли? Не е късно. Няма да ходим далеко.

Тя се поколеба. Не искаше сякаш да разсее магията, която ни бе обгърнала.

— Хайде — настоях аз. — Рано е още.

— Още мъничко тогава — съгласи се тихо тя.

Оставих щедра почерпка на масата, след което се сбогувахме с Джейнет. После тръгнахме полека по тясната пътека около лъкатушния бряг на езерото. Започваше да се мръква, лунният сърп се рееше високо в небето на изток и се отразяваше в тайнствените глъбини на тъмните води. Въздухът беше лек и приятен като ласка. Далеко някъде се обади щъркел, на който по-отдалеко отговори другарят му. После тихият плисък на езерото се сля с нощната тишина.

Ние се движехме безмълвно по стихналия бряг, докато стигнахме до едно малко песъчливо заливче, заслонено с цели редици орешец и див джоджен, където спряхме неочаквано и се обърнахме един към друг. Устните й бяха топли и сухи, полуотворени като за жертвоприношение, поднесени с чистото и пълно съзнание, че никой мъж не ги е целувал досега.

Никой не продума. Аз сдържах дъха си, сърцето ми туптеше като пред гибел. Но не, магията завърши само с тази сладостна, единствена целувка. Невинността победи.

Докато се връщахме бавно, чиста бяла мъгла пълзеше над водата като дихание върху огледало. Парата се влачеше като було по земята, изпълвайки сякаш долините с призрачен скреж. А при все че за мен луната сияеше по-лъчезарна от всеки друг път, скъпата ми спътница трепереше.

---

[1] Лютива индийска подправка от плодове, чеснов лук, оцет и др. — Б.пр. ↑

VI

На 29 септември следобед в лабораторната книга, която използвах като дневник и протоколна книга за работата си, записах тържествено:

Тази сутрин в 2 часа най-после установих бацил С.

Той не е нищо друго, освен brucella melitensis, един малко познат бацил от рода на коките, отделен от Дейвид Брус през 1886 г. при една епидемия от треска, причинена в Малта от млякото на заразени кози.

На този бацил, който се среща както изглежда само по средиземноморското крайбрежие и според медицинските ръководства се предава само чрез козите, се е отдавал предимно исторически интерес и твърде малко значение от гледище на общата медицина. Това схващане е напълно неправилно.

Тъкмо обратно, brucella melitensis е причинителят на неотдавнашната тежка епидемия тук, а почти сигурно и на другите клинично сходни епидемии, за които се съобщава от Европа и Съединените щати. След грижливо проучване на данните, с които разполагам, убеден съм, че в сегашния случай предаването чрез козе мляко трябва да се отхвърли като невъзможно. За причинител подозирам всъщност кравето мляко. Ако излезе така, значението на това откритие, е наистина огромно.

Захвърлих писалката, погледнах часовника, грабнах шапката си и изскочих от болницата към гарата, за да не пропусна влака. Имах среща с Джин в Уинтън в три часа и горях от нетърпение да й съобщя чудесната новина.

През това бавно отминаващо лято, решило да зашемети разума с вълшебната красота на своите дни, ние ставахме все по-близки и по-

близки. Аз бях навярно съзнателна жертва, но по темперамент и вероизповедание, по най-съкровените схващания на семейството й за живота моята приятелка съзираше по-ясно пречките за нашата близост, разкрила се така внезапно през оная вечер в Маркинч. Свързана от мрежата на родителската власт, затворена в неумолимите граници на своята вяра, за нея нямаше по-страшен кошмар от мрачния призрак на моята религия. Тя заявяваше неведнъж разплакана, че сродяването между нас е невъзможно. Но когато след тъжно сбогуване се връщах в Далнейр, телефонът в стаята ми иззвъняваше и гласът й затреперваше по жицата.

— О, не, Робърт, не… не можем да се разделим.

Разкъсвани от магията на това ново чувство, отнесени сякаш от порой, ние чезнехме в безнадеждна любов.

След половин час, когато слязох от влака и забързах към спокойното кафене, което бяхме открили недалеко от централната гара в Уинтън, ръмеше есенен дъжд. Тя бе вече дошла и седеше самотно в дъното на почти празното заведение.

— Джин! — извиках аз, като избързах към нея и взех и двете й ръце. — Открих го най-после.

Сядайки до нея на пейката до стената, разказах на един дъх успеха си.

— Разбираш ли огромното значение? Не козе мляко… от остров Малта. А краве мляко, и то отвсякъде. Краве мляко, сирене, масло, все млечни продукти… най-разпространените храни из целия свят… Чрез тях именно се предава заразата. Нещо повече. Тази сутрин телефонирах на Алекс, Дюти. Той ми каза, че имали големи тревоги в кравефермата точно преди епидемията. Няколко животни измрели. Това не е случайно… тук трябва да има някаква връзка. Той каза всъщност, че имало тежки епидемии сред добитъка из цялата страна… Заболели били тридесет и пет на сто. Ако се разболее още някое животно в Дрийм, Алекс обеща да ми прати проби от млякото. Разбираш ли какво може да стане, Джин… О, ако се открие някаква връзка между двата факта…

Аз млъкнах развълнуван, а тя ме гледаше със спокойна радост.

— Много се радвам, Робърт. — Тя се поколеба, усмивката й посърна. — Няма да е лошо, ако ми зададат този въпрос утре на изпита.

Последва мълчание, през което вълнението ми постепенно стихна. Аз бях напълно забравил, че сме в навечерието на това важно събитие — последния й изпит. Тревогата й пред изпитанието, което започваше на следното утро и щеше да трае пет дни, беше така явна, че просто ме съкруши. Аз работех упорито всяка нощ, изпълнен с неизчерпаема енергия, и напредвах в проучванията си, избягвайки като по чудо опасностите от провал. А тя? Когато ми заговорваше плахо за часовете, пропити от тревога за бъдещето, аз й казвах да не мисли за него, а да работи и от време на време я подготвях по някои въпроси, които предполагах, че може да изтегли на изпита. Но нима не можех да й помогна повече, с по-голямо търпение, вместо да я отвличам постоянно от заниманията й?

— Всичко ще мине успешно — казах насърчително аз. — Ти се подготвяше много усърдно.

— Предполагам — отвърна унило тя. — Но не съм много уверена. Ще изпитва професор Кенерли… А той е много строг.

Сърцето и съвестта ми трепнаха отново. Това ли беше някогашната безгрижна и трудолюбива начинаеща студентка, изпълнена с вяра в призванието си и с нетърпение да лекува, дошла в залата, където преподавах, за да разгадае вълнуващите тайни на трипанозомите?

— Джин — казах тихо аз. — Признавам, че бях голям егоист.

Тя поклати безмълвно глава, с трепереща устни.

— И аз заслужавам не по-малък укор.

Наведох се мълчаливо и стиснах здраво пръстите й. Тя прошепна:

— Но поне сме заедно.

Продължавах да се обвинявам и след като излязохме от кафенето, на път за гарата, в желанието си да я поразвеселя и може би да успокоя съвестта си, спрях пред малко антикварно магазинче на ъгъла на Уулмаркет. На минаване по тази уличка бях зърнал на витрината една евтина зелена огърлица от просто стъкло, но хубавичка, изискана и наистина старинна. Докато спътницата ми разбере какво ще правя, аз я помолих да почака, влязох в магазинчето и купих огърлицата. Поднесох й я малко по-късно, когато застанахме на обичайното си място под часовника при вестникарския павилион.

— За да ти донесе щастие — казах аз. — На мене зеленият цвят ми носи винаги щастие.

Тя се изчерви от изненада, а лицето й, загубвайки унилия израз, светна от удоволствие. Не бях й подарявал нищо досега.

— Колко е хубава — каза тя.

— Нищо подобно. Такава дреболия. Остави да ти я сложа.

Взех огърлицата, закопчах я на шията й, после в изблик на нежност, без да искам и да зная, че сме на публично място и край нас минават хора, я прегърнах и целунах.

Тя трябваше да изтича веднага към влака. Когато си тръгвах обратно, зърнах внезапно една висока дама, която стоеше като вкаменена и не отделяше от мене своя възмутен и смаян поглед. Познах я със замиращо сърце и разбрах, че е видяла даването на огърлицата и неясната прегръдка. Направих една стъпка към нея, но тя си тръгна, кимвайки ми леко с леден поглед. Беше мис Бет Дийри.

С Джин се уговорихме да не се виждаме до края на седмицата. Но докато работех неуморно в Далнейр, мислех постоянно за нея и в следващия понеделник станах рано, за да изтичам до будката за вестник „Хералд“, преди да са го занесли в приемната на мис Труджън. Списъкът на завършилите лекари се отпечатваше веднага в началото на последната страница и аз започнах да го преглеждам набързо, застанал по пижама и пардесю на пътеката. След това го прочетох отново, по-внимателно и със засилваща се тревога.

Името на Джин не се виждаше. Не можех да повярвам. Пропаднала бе на изпита.

При все че ме бе предупредила да не я търся, обзет от дълбоко състрадание реших, че трябва да й телефонирам веднага. Отидох до телефонния номератор в хола и докато сестра Пик се въртеше наоколо, наострила слух, повиках номера в Блерхил.

— Ало! Желая да говоря с мис Лоу.

Обади се женски глас, но уви, не на Джин, а по всяка вероятност на майка й.

— Кой се обажда?

Поколебах се.

— Един познат.

Последва мълчание. Най-после гласът се обади отново.

— Съжалявам. Мис Лоу не е в къщи.

— Слушайте, моля ви — казах аз. И млъкнах, защото рязко изтракване до ухото ми подсказа, че от другата страна затвориха.

През целия ден не можах да си намеря място и работех упорито, тъжен и угнетен. След вечеря, щом удари седем, реших да си възстановя силите с нощна работа в лабораторията, но в това време прислужницата Кети, изнесла вече чиниите, потропа отново на вратата.

— Един господин ви търси, сър.

— Болен ли?

— О, не, сър.

— Роднина?

— Надали, сър.

Погледнах я учуден: не бях свикнал на посещения по това време.

— Добре… поканете го.

Тази вечер бях изпаднал явно в умопомрачение. Помислих, че сънувам, когато в стаята ми влезе с уверена стъпка Дейниел Лоу.

Щом затвори вратата, той ме удостои със своя сериозен и твърд поглед.

— Надявам се, че не се натрапвам в неподходящо време, докторе? Много бих искал да поговоря с вас, ако нямате нищо против.

— Защо не… разбира се — заекнах аз.

При тия думи той се поклони, съблече тежкия си черен балтон, сгъна го внимателно и го остави заедно с шапката си на леглото. После дръпна един стол, седна срещу мене в официален тъмен костюм, бял нагръдник и дълга връзка, сложи ръце на коленете си и ме прониза отново с твърдия си поглед.

— Докторе — започна спокойно той. — Никак не ми беше лесно да дойда при вас. Дълго се борих и молих преди да предприема тази стъпка. — Той замълча. — Често ли се срещате с дъщеря ми напоследък?

Усетих, че ужасно се изчервявам.

— Струва ми се — да.

— Мога ли да ви запитам защо?

— Защото… защото всъщност… много я обичам.

— Ох! — В това кратко възклицание нямаше ни укор, ни насмешка, само мрачна, почти студена загриженост. — И ние я обичаме, докторе. Още откакто дойде на този свят, тя бе за нас това,

което е агнето за пастира. Затова ще разберете колко голямо бе разочарованието ни, когато научихме днес, че не е успяла да вземе диплома. А главната причина за това, както предполагам, е, че вместо да работи, е пропилявала времето си в скитане.

Аз замълчах.

— Разбира се — продължи проповеднически той, — аз имам пълно доверие в дъщеря си. Ние трябва да понасяме търпеливо ръката господня, когато се стовари върху ни, и дъщеря ми ще излезе пречистена от това изпитание. Моята свята съпруга и аз поговорихме с нея. След неколкомесечна непрекъсната подготовка тя ще се яви отново на изпит. Но ние сме разтревожени от друг, много по-сериозен въпрос. Не зная докъде е стигнало познанството ви, докторе — не мога да науча нищо от дъщеря си и малкото сведения, които имам, дължа само на мис Дийри — но все пак трябва да се съгласите, струва ми се, че при сегашните обстоятелства то е стигнало твърде далече.

— Не ви разбирам — казах бързо аз. — Защо сте против познанството ми с дъщеря ви?

Той не отговори веднага. Само притискаше един о друг пръстите си и мислеше съсредоточено.

— Докторе — започна внезапно и твърдо той. — Аз се надявам, че дъщеря ми ще се омъжи. Надявам се, че един ден ще бъде щастлива съпруга. Но такова щастие тя може да постигне само с човек от нейното вероизповедание.

Нагазили бяхме вече доста дълбоко, но аз се втурнах дръзко още по-напред.

— Не съм съгласен с вас — казах. — Религията е съвсем личен въпрос. Не сме виновни за това в какво вероизповедание сме родени. Пък и напълно възможно е всеки от нас да зачита вярата на другия.

Той поклати мрачно глава със студена, странно предизвикателна усмивка, с която искаше сякаш да подчертае, че никой не знае по-добре от него пътищата и тайните на всеведущия Бог.

— Мога да бъда снизходителен към вас, защото сте млад и неопитен. Но на тоя свят има само една истинска вяра, само едно истинско братство на вярващи. В това истинско братство на богопомазани е била възпитана и моята дъщеря. И тя не ще се оскверни никога във водите вавилонски.

По някакво странно противопоставяне, докато той говореше, мисълта ми отлетя внезапно и неудържимо към прекрасните води на Маркинч, покрай които скитахме с Джин и разменихме под нежния и снизходителен небесен покров първата си сладостна целувка.

— Младежо! — забелязал по лицето ми признаци на огорчение и непокорство, той заговори по-рязко. — Аз ви желая доброто и се надявам, че просветлението ще осени един ден и вас. Но редно е да разберете най-после, че дъщеря ми не е за вас. В нашето братство имаше един проповедник, за когото тя всъщност е сгодена. Имам предвид Малкълм Ходн. Вие го видяхте в моя дом. Той е засега учител, но мечтае да стане един ден проповедник, който ще разнася из пустинята факела на Словото. Той се показа с всички прояви на разума и душата си достоен да я ръководи и насочва по пътеките на тоя земен живот.

Настъпи мълчание. Гостът очакваше навярно да заговоря, но тъй като аз, потънал в креслото си, не продумвах, той стана все така спокоен, облече бавно балтона си и след като закопча и последното копче, ме погледна с тъжна снизходителност и студено предупреждение.

— Радвам се, че разговорът ни не бе безполезен, докторе. Всички трябва да се покоряваме Богу… да разбираме истински волята му… На раздяла ви предавам на неговите грижи.

Той взе шапката си и излезе от стаята с твърда стъпка и израза на човек, обречен на ясна и непоколебима дисциплина.

Дълго време не мръднах. Въпреки строгото му тесногръдо гледище, почтеността ми налагаше да призная, че постъпваше според убеждението си. Но това не ме утешаваше. Тонът на неговото слово, в което всяка дума беше извлечена от Апокалипсиса, ме прониза до кръв. А Ходн… беше наистина безкрайно горчив хап.

Оскърбен, разгневен и влюбен, аз помислих за Джин. И стиснах здраво зъби. Не бях обещал във всеки случай, че вече няма да се срещам с нея.

VII

В такова неспокойно и неприятно настроение направих вечерната визитация. След като дадох нарежданията си на сестра Пик, отидох както винаги в изолационния павилион, но не можах да се съсредоточа. Чисто научните изследвания, на които се бях посветил, изискваха пълно откъсване от житейските тревоги. А аз не се интересувах вече от дадения тържествен обет. Пред мене беше образът на Джин, стройна и свежа, със замъглени от младежки унес кестеняви очи. Аз я обичах. И трябваше да я видя.

На другия ден следобед, щом привърших работата си, изтичах в гаража. Телефонирал бях вече два пъти във вила Силоам, но и двата пъти се бе обадил гласът на мисис Лоу и аз закачвах веднага слушалката, като че беше от нажежено желязо. При все че ръмеше, тръгнах с мотоциклета за Блерхил.

Заобиколих с разтуптяно сърце вила Силоам и стигнах откъм задната страна до беседката. Тя беше празна, никой не седеше на стола, на простата масичка не се виждаше Ослеровото ръководство по „Медицинска практика“. Седнах неуверено на зида и загледах как дъждовните капки се стичат по зелените решетъчни стени на беседката; после скочих в градината и стигнах все покрай зида до предната страна на къщата. Почти половин час се притулвах из храстите, втренчил поглед към тайнствените прозорци с дантелени завеси. Но при все че зърнах няколко пъти майката, която се движеше из полутъмната гостна, съдбата не ме удостои ни веднъж с щастието да видя Джин.

Но внезапно чух приближаващи стъпки по пътеката. Отначало помислих, че е Дейниел Лоу. След миг обаче се показа Люк. Тръгнах към него.

— Люк! — извиках аз. — Не знаех, че сте се върнал.

— Да, върнах се — потвърди той.

— Защо не ми съобщихте? Само вие можете да ми помогнете.

— Така ли?

— Да, Люк. Слушайте. — Говорех с измъчена настойчивост. — Трябва да видя Джин, още сега.

— Няма да го бъде — отвърна колебливо той, като поглеждаше ту мене, ту безмълвната фасада на къщата. После, вземайки като че някакво решение в моя полза, добави: — Не можем да разговаряме тук. Елате да слезем надолу.

Той ме поведе обратно към града, като поглеждаше от време на време през рамо, после, на един малко съмнителен ъгъл недалеч от пазарния площад се шмугна в ярко боядисано заведение с надпис: „Блерхилски спортен бар“. След като седнахме в едно сепаре зад неприветната зала, която, ако се съди по наредените кегли и автомати, служеше навярно за сборище на блерхилската златна младеж, Люк поръча две бири. После ме погледна продължително и загадъчно.

— Този път загубихте — каза най-после той. — Ако питате мене… всичко е свършено.

Веднага се наведох към него.

— Какво се е случило?

— Най-лошото. Когато майка научи от мис Дийри, искам да кажа, когато научи за вас, отведе безшумно и тъжно Джин настрана и веднага я разплака. А когато баща ни се върна за чая, направиха дълго съвещание. После майка отиде да доведе Малкълм, а баща ни отиде да се моли почти цял час с Джин в стаята й. Чак в кухнята чувах риданията й; просто мислех, че ще й се скъса сърцето. Когато слязоха, вече не плачеше. Беше пребледняла, но спокойна. Всичко бе свършило.

— Люк! Какво искате да кажете?

— Накарали са я навярно да обещае, че няма да ви види повече.

Необходима ми бе цяла минута, за да схвана напълно думите му, но скоро ме сграбчи безпомощна увереност, че той казва истината. При все че такова нещо е почти невероятно в нашия напредничав век, в това семейство съществуваше родителска власт от времето на Стария завет, когато галаадските племена на Хет са изживявали съдбата си из Моабитските равнини, пасейки стадата си, покорявайки се на по-старите и вярвайки сляпо в Бога.

Такъв именно патриарх беше Дейниел Лоу. Той все още живееше според книгите Царства, Числа и Второзаконие. Сред трясъка в епохата на машините, сред влудяващия рев на джаза и примамливите светлини на киното той бе възпитал децата си в тази традиция не със

заплахи, защото не беше тиран, а с умерена твърдост и най-вече с непоклатимата проява на своята дълбока вяра, с незагасващия светлик на собствения си пример. Общоприетият, малко смешен образ на площаден проповедник подхождаше за Дейниел Лоу толкова, колкото някое гнило семе прилича на грамаден и здрав дъб. Той не беше слабоволен разносвач на брошури, нито хленчещ псалмопевец. Беше истински праведен и доблестен Павел, който смразяваше с пламенния си поглед змията на злото още преди да я смаже с ногата си. Той притежаваше, разбира се, и несъвършенствата на тия качества. Погледът му беше проницателен, но виждаше само пред себе си. За него не съществуваше нещо средно — всяко нещо беше или черно, или бяло. Извън блестящата орбита на собствената му вътрешна светлина за божия избраник съществуваше само мрак, изпълнен с изкушения и с мрежите на сатаната, препъващи като преплетени корени в тъмна гора. Търпимостта беше забранена слабост, дума, която той всъщност не можеше да разбере. Ако човек не е „спасен“, той е уви завинаги загубен. Това именно бе задържало години наред дъщеря му в каменистия път, спасило я бе от изкушенията на танците, картоиграчето и театъра, ограничило я бе да чете само доброто слово и поклонническите подвизи, а сега бе изтръгнало от нея с молитви и натиск разплаканото обещание да се откаже от своя недостоен любим.

Всичко това прелетя в мисълта ми, докато седях срещу Люк в жалката студена пивница. И при все че от тези мисли се замаях като човек, който се е блъснал в каменна стена, при все че изпитвах тлеещо недоволство към Джин, задето ми бе изменила, все пак не можех чисто и просто не можех да се откажа от нея.

— Люк — казах възбудено аз, — вие трябва да ми помогнете.

— Как? — запита без особена охота той.

— Просто трябва да видя сестра ви — извиках почти отчаяно аз.

Той не отговори. Само изтри устни с набрашнения си маншет и ме погледна с тъжна усмивка.

— Трябва да го направите, разбирате ли? — продължих аз. — Ще чакам тук, докато отидете вкъщи и кажете на Джин да дойде.

Все така безмълвен той поклати съчувствено глава.

— Джин не е в къщи. Не е и в града.

Загледах го, без да мръдна; той кимна полека.

— Вижда се, че не познавате баща ни. Още снощи я изпратиха у леля ни Елизабет в Бетнал Грийн. Там ще учи през идните четири месеца, докато се яви пак на изпит. — Той помълча. — А мисис Ръсел, леля ни, има нареждане да отваря всичките й писма.

Бетнал Грийн, лондонско предградие, на повече от триста мили оттук — недостижимо място за злодея Шенън! И никакви писма, моля! О, мъдри, съобразителен Дейниел! Истински пророк Данаил в Съдния ден! Аз продължавах да седя все така неподвижно, но очите ми бяха пълни със сълзи.

Настана продължително мълчание, от което най-после ме събуди гласът на Люк, който питаше съчувствено:

— Бихте ли желал още една бира?

Вдигнах наведената си глава.

— Не, благодаря, Лок. — Той поне беше добронамерен. — Да, да не забравя да ви върна мотора.

— Няма защо да бързате.

— Не, трябва да го върна. — Видях, че възразява само от учтивост. — Той е на уличката зад къщата ви. Ето ключа.

Люк го взе без по-нататъшни възражения; после станахме и излязохме. След като огледа внимателно улицата, той ми стисна тъжно, но дружелюбно ръка. Тръгнах към гарата.

Заваля вече по-силно, дъждът струеше от водосточните тръби, разкалваше тясната улица, придаваше на всичко сив, печален вид.

О, боже, мислех аз във внезапен пристъп на страдание, какво търся в това жалко, забравено градче? Искам да бъда на слънце, далеч от тая бъркотия, несигурност и безкрайни борби! Бих искал да съм в лодка, която се спуска по Нил, да скитам по слънчевите хълмове на Сорето, да се припичам на слънце над синьото Тиренско море. Не, дявол да го вземе, бих предпочел да бъда в мъглата и дима на Бетнал Грийн.

Но знаех, че не мога да отида там.

VIII

После всичко ме връхлетя наведнъж… Но аз ще се постарая да го разкажа спокойно и последователно. Не възнамерявам да изтъквам постоянно душевното си състояние. То приличаше на времето, с непрестанни дъждове и равноденствени бури, които изтръгваха от дърветата последните неизсъхнали листа и вейки и покриваха пътеката с мокър килим.

В болницата имаше извънредно много работа, предимно с дифтеритни случаи. Епидемията се бе разразила в западния край на Уинтънската околия. Аз бях боледувал от тази болест, затова съчувствах особено много на децата, които пристигаха с това заболяване. Засега можехме да се похвалим, че нямаме нито един смъртен случай и мис Труджън се перчеше гордо из заведението, като че това се дължеше лично на нея. А може и да се дължеше — нейната ползотворна дейност все повече и повече ме поразяваше и аз започнах неволно да се възхищавам в душата си от тази ревностна, способна и неукротима бойна кобилка, чиито скрити достойнства надвишаваха твърде много видимите, не особено привлекателни качества. Но се пазех да не се издам. Изобщо в сегашното си настроение бях намусен и суров към всички.

И ето че на трети ноември през нощта — тази съдбоносна дата е записана точно и незаличимо в паметта ми — аз се довлякох с наведена глава от павилиона в жилището си и се отпуснах в креслото.

Не минаха и десет минути, когато настойчив звън стигна до слуха ми. Звънеше телефонът на нощната ми масичка; звънеше слабо, защото бях забравил да го включа отново преди да напусна павилиона. Отидох в спалнята си и вдигнах уморено слушалката.

— Ало!

— Ало! Вие ли сте докторе? Много се радвам, че ви намирам. — Въпреки лошата връзка, в гласа се долови явно успокоение. — Тук е Дюти, Алекс Дюти, от Дрийм. Докторе… Робърт… трябва да ми помогнете.

Още преди да отговоря, той продължи:

— Касае се за Сайм. От една седмица е болен от дифтерит. И не отива на добре. Искам да ви го доведа в болницата.

Не се поколебах нито за миг. У нас беше вече препълнено, а Алекс живееше извън границите на нашата околия и не можеше да иска помощ от нас. Но и през ум не ми мина да откажа.

— Добре. Поискайте от вашия доктор да подпише бележка, а аз ще изпратя колата за бърза помощ, щом съмне.

— Не, не! — обади се бързо той. — Момчето е много зле, Робърт. Пред вратата чака кола, а то е добре увито в одеяла. Искам да ви го докарам още сега.

Не бях уверен дали е редно да приема така ненадейно един пациент извън района. Но поради дълбоката ми почит към Алекс трябваше да поема този риск.

— Тръгвайте тогава. Надявам се да стигнете за един час. Внимавайте да не го простудите по пътя.

— Ще внимавам. И благодаря, драги… благодаря.

Закачих слушалката и тръгнах по коридора към стаята на управителката. Но лампата й беше угасена, затова трябваше да позвъня на нощния звънец за сестра Пик. Когато тя дойде, дадох кратки нареждания да приготви едно легло в страничната стая на отделение Б, удобно допълнително помещение, запазено обикновено за частни пациенти и единствено незаето засега. После седнах да чакам.

Очакването не трая дълго. Малко преди полунощ пред главния вход спря затворено такси; когато отворих вратата срещу вятъра и плискащия дъжд, Алекс се появи пред мене, прегърнал увития в одеяла Сайм. Въведох го в приемната. Лицето му беше бледо и тревожно.

Той остави момчето на леглото, където сестра Пик започна да го приготвя за прегледа, изтри чело с опакото на ръката си и застана мълчаливо настрана, втренчил в мене замаян и изпитателен поглед.

— Не се тревожете толкова. Кога се разболя Сайм?

— В началото на седмицата.

— Инжектираха ли го?

— Два пъти. Но не му помогнаха много. — Дюти заговори по-бързо. — Налепите са вече дълбоко в гърлото. Като видяхме, че с всяка минута става все по-зле, реших да го доведа веднага. Имаме вяра във вас, Роб. Прегледайте го, за бога.

— То се знае. Но не се вълнувайте.

Когато отидох до леглото, успокоителното изражение, което си бях наложил заради Дюти, изчезна веднага от лицето ми. Щом спрях поглед на смъртнобледото дете, което се бореше със затворени очи и стиснати пестничета за всяко свое дихание, изтръпнах от мъка. Започнах мълчаливо да го преглеждам. Температурата му беше 40°, пулсът почти неуловим. Не се опитах да преброя вдишванията. Плътна жълта ципа покриваше задната част на гърлото и се спускаше опасно към ларинкса. Детето изживяваше явно последните си минути.

Погледнах Дюти, който бе застанал безмълвно до мене и се опитваше да прочете истината по лицето ми; при все че го съжалявах, бях страшно ядосан, загдето ме поставяше в такова тежко положение.

— Не е трябвало по никакъв начин да го изнасяте навън. Детето е много зле.

Той преглътна сухо.

— Какво има всъщност?

— Дифтеритен ларингит. Ципата е запушила дихателната тръба… и му пречи да диша.

— Не може ли да се направи нещо?

— Само трахеотомия… и то веднага. Но не можем да я направим тук. Нямаме операционна, нямаме необходимите удобства. Отдавна е трябвало да го закарате в някоя голяма инфекциозна болница в града. — Тръгнах към телефона. — Ще позвъня в Александра и ще наредя да го приемат веднага.

Започнал бях да избирам номера за бърза помощ, когато детето простена изведнъж със слабо, отчаяно хъркане, което изхриптя и заглъхна в стаята.

Алекс ме дръпна за ръката.

— Не ще можем да го закараме до друга болница. Господ знае как го докарахме и дотук. Направете сам каквото трябва.

— Не мога. Това е работа на специалист.

— Не, не! Направете нещо, моля ви се, направете нещо!

Задържан от ръката му, аз го гледах смаяно и безпомощно като глупак. Както вече споменах, имах извънредно ограничени познания в медицинската практика и ни веднъж не бях се опитвал да правя някаква сериозна операция. Застанал в ясните висини на чистата наука, аз се отнасях винаги с пренебрежение към суетливия лекар на свободна практика, който се нахвърля с една инжекция срещу каква да

е болест. Но ужасната неотложност на сегашния случай не можеше да се отрече. Касаеше се всъщност не за часове, а за минути — защото знаех, че ако се изплъзна под предлог да препратя болното в болницата Александър, то няма да стигне живо дотам. Чувствайки ясно безнадеждната си неподготвеност, аз простенах безгласно.

— Събудете управителката — обърнах се към сестра Пик. — И пренесете веднага болното в страничната стая.

След шест минути мис Труджън, сестра Пик и аз бяхме в страничната стая, около простата дървена маса, върху която, в чиста бяла нощница, лежеше в безсъзнание задъхващото се дете. Извън това конвулсивно дишане в тясната стаичка владееше мъртва тишина. Запретнал бях ръкави, измил бях набързо ръцете си с карболов разтвор, а сега ме бе обзел такъв смъртен страх, че поглеждах неволно, почти несъзнателно, за помощ към управителката.

Тя беше възхитително спокойна, мълчалива, съобразителна и съвсем прилично облечена: при все че току-що бе станала от сън и бе навлякла набързо униформата си, дори колосаната й касинка беше сложена така, че ни един косъм не се подаваше от нея. Въпреки враждата помежду ни, не можех да потисна възклика си на възхищение и дори на завист към нея. Тя познаваше отлично работата си, а самообладанието й беше великолепно.

— Няма ли да трябва упойка? — запита полугласно тя.

Поклатих отрицателно глава. При такова дишане не можеше да се даде никаква упойка. Положението на детето беше и без това безнадеждно.

— Добре тогава — каза насърчително мис Труджън. — Аз ще държа главата и ръцете. А вие, сестра Пик, дръжте краката.

Докато говореше, тя ми подаде един ланцет от правоъгълника бяла марля в емайлирания леген, застана решително до масата и улови здраво раменете на Сайм. Нощната сестра улови колебливо глезените му.

При все че бе минал, разбира се, само един миг, стори ми се, че стоя цяла вечност пред тях с ножчето в неподготвената си безпомощна ръка.

— Ние сме готови, докторе — напомни ми управителката и — ако искате вярвайте — в гласа й прозвуча отново насърчение.

Поех дълбоко дъх, стиснах зъби, опънах кожата и направих разрез в гърлото на детето. Бликна гъста тъмна кръв, която закри раната. Попивах я непрестанно с марля и режех все по-дълбоко. Сайм беше в безсъзнание, та бях сигурен, че не усеща нищо, но все пак при всяко докосване той се виеше и гърчеше на масата в предсмъртни мъки. В същото време повтаряше на пресекулки ужасното усилие да си поеме дъх, от което се гърчеше като риба на суша. Тези внезапни непредвидени движения увеличаваха затруднението ми. Опитах се да вмъкна в прореза ретрактор. Той влезе, но изскочи веднага обратно и падна шумно на пода. Кръвта бликна още по-силно, не със светла шуртяща струя, която бих могъл да спра, а в бавен лепкав поток, който задръстваше всичко. Не можех да си служа вече с ланцета. Бях много близо до големите кръвоносни съдове на шията. Едно погрешно клъцване — и можех да прережа вратната вена. Опитвах се да отделя с показалец мускулите, ровех се в раната, търсех отчаяно трахеята. Ако не успеех да я намеря бързо, свършено беше със Сайм. Лицето му бе почти почерняло. Усилията му да поеме въздух, при които хлътваха и ребрата, и гръдната му кост, бяха все така отчаяни, но все по-редки и по-слаби. Настъпваха все по-продължителни промеждутъци, през които той изобщо преставаше да диша. Тялото му вече изстина и овлажня.

Едри капки пот оросиха челото ми. Чувствах се толкова зле, щото ми се струваше, че всеки миг ще припадна. Не можех да намеря дихателната тръба, просто не можех да я намеря, а детето почти свършваше. О, Господи… помогни ми да намеря тази трахея!

— Пулсът престава, докторе.

Тихо, укорно прошепване на сестра Пик, която притискаше от време на време с пръсти китката на момчето. Но управителката, застанала откъм главата му, все още не продумваше.

Не зная какво стана с мене — взех с отчаяна смелост ланцета и разрязах по-дълбоко. И изведнъж, като по магия, в раната изскочи тънката, бяла, лъскава като сребърно стъбло трахея, която така неумело и отчаяно търсех. И от моите гърди се изтръгна тежка, задъхана въздишка, изтрих потта от очите си и резнах откритата трахея. Веднага се чу свистящо поемане на пресен въздух, благодатен поток изпълни затворените, задъхващи се дробове. Зажаднялата гръд пое дълбоко въздух веднъж, дваж. Още веднъж и още веднъж, замаяна от

облекчение. Отначало бавно, после все по-често и по-дълбоко умиращото дете започна да диша равномерно. Тъмният цвят на кожата изчезна, посивелите устни си възвърнаха бавно червенината, то престана да се бори.

Бързо, с треперещи пръсти, аз вмъкнах двойната цев, вързах няколко малки кръвоносни съда, заших раната и я превързах, оставяйки свободен тесния метален отвор на цевта. Коленете ми се подкосяваха, сърцето ми щеше сякаш да изскочи от гърдите, а най-тежкото бе, че трябваше да крия вълнението си. Разрошен и запотен, аз застанах без сили, с окървавени пръсти, докато управителката отнесе внимателно Сайм на леглото в страничната стая и го огради с много възглавници и топли бутилки.

— Така — обади се най-после мис Труджън. — Сега ще му е добре. Вие ще поемете това болно, сестра, и ще го пазите особено внимателно цяла нощ.

Когато се обръщаше да излезе, тя ме погледна бегло, без укор и без одобрение, сякаш искаше да каже: „Работата беше опасна, но вие се отървахте по-добре, отколкото заслужавате“. За пръв път се разбрахме един друг.

И след излизането на управителката аз не се решавах да си отида. Сестра Пик дръпна до леглото един стол и взе табличка с марли, за да попива лигите, които бликваха от време на време от цевта, а аз стоях зад нея и наблюдавах детето, което почиваше с поруменяло лице. То бе задремало от изтощение, но неочаквано отвори за миг очи и по някаква странна случайност погледът му срещна моя. То се усмихна за миг или поне устните му се полуотвориха като за усмивка. После притвори клепачи и заспа.

Нищо не би могло да ме развълнува така дълбоко, както тази лека детска усмивка. Не бих могъл и да мечтая дори за по-голяма награда.

— Отивам си вече, сестра — казах кратко аз. — Знаете как да постъпвате, нали?

— О, да, докторе.

Едва когато излязох, си спомних за Алекс Дюти, който все още чакаше в приемната и в желанието си да прекратя тревогата му ускорих ход под блещукащите пеещи звезди. Да, той беше на същото място, седнал изправено на дървения стол, с лице към вратата, с

изстинала и празна лула в ръка. Като че не бе мръднал, откакто го бяхме оставили. Когато влязох, той още повече се вдърви, после се изправи и застана мълчаливо пред мене, а в очите му гореше въпросът, който не смееше да зададе.

— Добре е вече.

Лицето му беше толкова свито, че не можа да го отпусне веднага. Виждах как мускулите му потръпваха под кожата, после размърда внезапно уста и изрече тихо:

— Вие ли го оперирахте?

Кимнах утвърдително.

— Вече може да диша. Сега спи. Когато дифтеритът мине — след десетина дни — ще извадим цевта, и раната ще заздравее. И белег дори няма да остане.

Дюти пристъпи към мене, сграбчи ръката ми и я раздруса с такава благодарност, сърдечност и вълнение, че ме накара да политна.

— Никога няма да забравя какво сторихте за нас тази нощ! Никога! Никога! Казах ви вече — жената и аз имахме вяра във вас. — Той пусна милостиво смазаните ми пръсти. — Мога ли да й телефонирам? Тя чака в дома на управителя на стопанството.

След минута той беше вече в хола, откъдето предаде несвързано добрата вест. Когато привърши, аз го придружих до таксито, край което забравеният шофьор, нахлупил фуражка до ушите си, крачеше търпеливо назад-напред.

— Всичко се оправи, Джо! — извика възбудено Дюти. — Малкият прескочи трапа.

Седнал вече в таксито, добрият Алекс се наведе през прозореца и каза развълнувано, в израз на признателност.

— Утре ще дойда, моето момче, заедно с жената. И още веднъж… от все сърце… благодаря!

Колата отмина, а аз продължих да стоя в студения, ветровит мрак. Когато чух, че часовникът в хола удари един, тръгнах замаян към спалнята си. Бях така уморен, че не исках да мисля за нищо. Но въпреки всички разочарования и грижи в душата ми владееше странен покой. Заспах веднага, припомняйки си само усмивката на Сайм.

IX

Трябва да съм спал около четири часа, когато някой ме побутна по ръката, за да ме събуди. Отворих очи и видях, че лампата свети, а сестра Пик стои до леглото с разстроено лице и вика истерично до ухото ми:

— Елате веднага… веднага.

Тя просто ме измъкна из завивките и докато навличах палтото и домашните си пантофи, разбрах, макар и още сънен, че само някаква злополука е могла да накара това вяло създание да се втурне в стаята ми по тоя начин и по това време. Тя изглеждаше наистина загубила ума си и докато я следвах към отделение Б, продължаваше да повтаря като заучен урок, тичайки пред мене:

— Не съм виновна! Не съм виновна!

В полутъмната топла стая Сайм лежеше на гръб върху високите възглавници, както го бях оставил, спокоен и тих. Но изглеждаше неестествено тих и когато вдигнах абажура на нощната лампичка, за да надникна по-отблизо, видях с ужас, че лъскавият отвор не се подава от превръзката, че цевта не е вече в гърлото му. Грабнах набързо един форцепс и изчистих лигите, задръстили раната, после улових отпуснатите му ръце, за да опитам изкуствено дишане.

Продължих като обезумял изкуственото дишане повече от час. Но той бе издъхнал преди да дойда. Прекратих дишането, закопчах измачканата нощница, подредих мъничкото същество, което се бе борило и изтърпяло толкова много, след това положих главата му на възглавницата.

Докато оправях леглото, открих неочаквано в една гънка на смачканите чаршафи задръстената и замърсена от мембрани трахеотомична цев. Погледнах я като замаян, после се обърнах към сестра Пик, която стоеше през цялото време облегната до вратата.

— Задръстена е — казах изненадано аз. — Трябва да е изхвърлена при кашляне.

Разбрах веднага всичко; и още преди да признае, разбрах по изражението й, че подозрението ми е вярно. И друга мисъл ми мина

през ум. Минах бавно покрай нея и влязох в кухнята на отделението. Да, на същата маса, където се бяхме борили за живота на Сайм, имаше чайник, сандвичи със сардели и недоизпита чаша изстинал чай. Съблазнителна закуска.

— О, докторе! — Тя ме бе последвала, кършейки ръце. — Никога не можех да допусна… то спеше толкова спокойно… Оставих го само за минута.

Не можах да издържа. Мислех, че сърцето ми ще се пръсне. Напуснах кухнята и излязох през отделението на чист въздух. Последните звезди гаснеха вече, първите зари на утрото прорязваха мрака на изток. Удряйки чело със стиснати пестници, отидох в кабинета си и се свлякох в едно кресло до масата. Жалех не затова че бяха провалили незначителното ми постижение. Това, което изгаряше, измъчваше и тровеше цялото ми същество, беше безсмисленото превръщане на победата в поражение, егоистичното и престъпно погубване на един живот. Потънал в сляпо вцепенение, аз изпаднах в отчаяние.

Дълго трябва да съм седял неподвижно, защото бях все още с палто и пижама, когато Кети влезе в девет часа да нареди масата за закуска. Не можех да понасям съчувствения й поглед, затова отидох през спалнята в банята, обръснах се като автомат и се облякох. Когато се върнах, намерих богата закуска — препечен хляб, кафе, бекон и яйца под метален похлупак. Но макар да се нуждаех от храна, не можах да хапна нищо; стомахът ми отказваше да приеме дори няколко глътки кафе. Отидох до прозореца и погледнах навън. Утрото беше студено и мъгливо, предвестник на облачна и влажна зима.

Някой почука на вратата. Когато се обърнах, мис Труджън влизаше бавно в стаята, спокойна, както винаги, но все пак с малко разтревожен поглед. Държането й беше дружелюбно. Тя отида до камината, където няколко сурови клонки пращяха с влажен дим.

— Сестра Пик беше при мене. — Гласът й беше сериозен и сдържан. — Много е съкрушена.

— Не се учудвам — казах горчиво аз.

— Разбирам как се чувствате, докторе. Особено след всичките ви усилия. Много е тежко, наистина. — Тя помълча. — Що се отнася до мене, аз съжалявам извънредно много, защото едва ли интересите на тази болница са някому така присърце, както на мене. Но такива

злополуки се случват, докторе, и в най-уредените заведения. А дългият опит ме е научил, че има само едно средство да се справяме с тях.

— Какво е то? — не се стърпях да запитам аз.

— Да не им обръщаме внимание.

Поех си с мъка дъх.

— Това не може да се отмине без внимание. То не е злополука, а груба небрежност, за която виновният трябва да бъде наказан.

— Да допуснем, че постъпим както предлагате. Какво ще стане? Ще уволнят сестра Пик, ще има приказки и разправии, болницата ще си спечели лошо име, а от всичко това никой не ще спечели.

— Тя ще трябва да си отиде — отвърнах упорито аз. — Тя е лоша сестра и погуби детето.

Мис Труджън махна успокоително с ръка.

— Разбирам схващането ви, докторе. И съм съгласна с него. Но… в тази болница… трябва да се имат предвид и други, по-практични съображения.

— Недопустимо е тя да остане тук и да повтори същото нещо.

— Няма да го повтори — побърза да каже управителката. — Тя няма да забрави този урок. Убедена съм в това. Мога да ви уверя, докторе, че сестра Пик има много добри черти и ще бъде съвсем неразумно, да не кажа несправедливо, да се провали бъдещето й — защото последицата ще бъде именно такава — само за тази единствена грешка.

Погледнах я твърдо, припомняйки си несвойствената за нрава й любезност към нощната сестра. И се запитах дали Ефи Пик не се радва на някаква особена привилегия тук. Когато се готвех да заговоря, някой почука тихо на вратата и на прага се появи отново Кети.

— Мистър и мисис Дюти ви чакат в приемната, сър.

Почувствах, че изстивам, неволна тръпка пролази по цялото ми тяло. Отговорът към управителката замръзна на устните ми. Погледнах тъпо за миг пода; после си наложих да тръгна към вратата.

Когато излизах, мис Труджън се приближи до мен и настоя с безусловна искреност:

— Бъдете внимателен, докторе. Във ваш собствен… и мой интерес.

Бях така замаян и неуверен, че коридорът ми се стори съвсем замъглен, но като влязох, почти залитайки, в приемната, видях ясно, че

Дюти и жена му се усмихват, сякаш не можеха да сдържат дълбоката си вътрешна радост. Щом влязох, Алекс скочи със сияещо лице и сграбчи ръката ми.

— Надявам се, че не сме подранили, драги. Но ние с жената просто не си намираме място тази сутрин. Искаше ни се да пеем по пътя дотук.

— Истина е, докторе. — Алис Дюти също стана и се изправи до мъжа си; нейното простичко, измъчено от грижи лице сияеше. — Всичко дължим на вашата опитност и умение.

Облегнах се на масата. Краката ми се подкосяваха, главата ми беше като че напълнена с памук, а най-лошото беше, че чувствах как всеки миг мога да се разплача.

— Ех, драги! — извика Алекс. — Та вие сте съвсем изтощен! Не е и чудно, всъщност; сигурно цяла нощ не сте спал заради нас. Няма да ви безпокоим нито минута повече. Само ще идем да погледнем Сайм.

— Почакайте… — едва успях да изрека аз, безпомощен и сломен.

Те ме погледнаха отначало учудени, после загрижени, най-сетне явно разтревожени.

— Какво има? — запита с променен глас Алекс. След кратко мълчание добави така, като че едва измъкваха думите му от устата: — Да не е пак зле?

Кимнах почти без да мисля.

— Много по-зле ли е? Господи, не стойте така, човече! Кажете ни как е.

Не можех да погледна Алис; едва смогвах да гледам Алекс, чието помръкнало, посивяло лице беше наистина жалко.

— Боже господи! — промълви той с тих, угаснал глас. — Дано само не е…

Настъпи продължително мълчание. Не зная колко трая. Времето нямаше вече никакво значение, всичко се замъгли и потъмня. Видях само, че Алис се разплака и Алекс я прегърна. Когато най-после заговори, гласът му беше студен и твърд.

— Може ли да го видим?

— Да — промълвих аз. — Да дойда ли с вас?

— Ако нямате нищо против, ще отидем сами.

Когато тръгна към вратата, той, се обърна към мене като към чужд човек.

— По-леко щеше да ни бъде, ако не бяхте ме накарали снощи да помисля, че сте спасил детето. Не искам да ви видя вече.

Върнах се в стаята си и почнах да се разхождам безцелно из нея, като вземах и отново оставях ту една, ту друга вещ.

Когато погледнах по едно време през прозореца, видях Алекс и мисис Дюти, които се показаха откъм ъгъла на заведението и продължиха бавно по пътеката. Той изглеждаше прегърбен и сломен, все още обгърнал с ръка раменете на жена си, за да я придържа и подкрепя, докато тя пристъпваше без сили, без да вижда нещо от плач.

Тогава именно кипнах. Обърнах се и слязох в столовата на сестрите. Както и предполагах, сестра Пик беше сама. Тя седеше в удобно кресло пред запаления огън, със зачервени очи, но вече успокоена, сякаш, след като си бе „поплакала“, смяташе, че най-лошото е минало. Току-що бе обядвала — както винаги твърде рано, преди да се прибере за почивка — и на чинията й забелязах два старателно изчистени от месото кокала от котлети.

Обзе ме пристъп на дива, безразсъдна ярост.

— Жалка, безполезна, безсърдечна твар! Как смеете да седите така, да се тъпчете с ядене, да пиете и да се топлите след това, което сторихте? Не разбирате ли, че егоистичното ви нехайство погуби нещастното дете? По ваша, само по ваша проклета и престъпна вина то е мъртво сега!

Изражението ми изглежда я уплаши. Тя се измъкна от креслото и побърза да се отстрани в един ъгъл. Последвах я, улових я за раменете и я разтърсих така, че зъбите й затракаха.

— И се наричате още сестра! Дявол да го вземе, та и котките ще се изсмеят на това! Ако останете тук, ще се погрижа да си получите заслуженото. Трябва да ви обесят за тая постъпка. Помнете това, когато се опитате още веднъж да оставите някой болен, за да пиете чай.

Тя не се опита да ми отговори, но докато стоеше покорна, безпомощна и разтреперана, зелените й очи святкаха.

Обърнах се и излязох. При все че не съжалявах за избухването, чувствах, че беше неуместно и глупаво. Но колко глупаво — разбрах много по-късно.

X

След три седмици, докато пиехме кафето си следобед, мис Труджън ми подаде дружелюбно едно писмо. Борбата между нас бе приключила през нощта, когато бях направил трахеотомията. Тя не се опитваше вече да ме излага, аз бях готов да се закълна в нейната искреност и готовност за услуги. Дори ми се струваше, че макар и против волята си, тя започваше да ме обича.

— Управителният съвет ще направи днес следобед годишното си посещение.

Прочетох внимателно написаното на пишеща машина съобщение, което ми бе подала.

— Ще трябва да си туря чиста яка в чест на събитието.

— Няма да е лошо… — Малките й очи примижаха. — Трима души са… Мастърс, Хоун и Глог. Но са много придирчиви. Тази година идват по-рано от друг път.

— Каква е процедурата?

— Храним ги… това е доброто начало… После ги развеждаме навсякъде. — Тя ме погледна лукаво. — Вие няма защо да се тревожите. Всички криви дърва се стоварват върху мене.

Не отдадох особено внимание на предстоящото посещение. Бях толкова угнетен и огорчен, та едва отскоро бях успял да подновя изследванията си. От Джин не бях получил нито ред, а двете писма, които й пратих, ми бяха върнати, надписани от чужда ръка. През целия следобед долавях смътно някакви приготовления, метене и тичане из коридорите, последно лъскане на винаги безукорно чистите подове и стени. На бюфета в моята стая се появи специален поднос със спиртни напитки, разтегателната маса бе разтворена, украсена с цветя и наредена за тежко угощение.

В четири и половина една затворена кола спря пред главния вход, а след няколко минути разговори и смехове в хола управителката се появи засмяна, в най-новата си униформа и въведе в стаята членовете на управителния съвет.

— Доктор Шенън… мистър Бен Мастърс… мистър Хоун… и мистър Глог.

Тя ме представи със сърдечен, почти стеснителен поглед, като че винаги сме били най-добри приятели и сме се разбирали отлично, после се зае да налива на гостите големи чаши уиски, приемани от тях с достойнство и чувство за отговорност, като нещо, което им се полага.

Най-важният от тримата, мистър Мастърс, беше висок, сух, петдесетинагодишен мъж със сурово, обветрено лице, с хлътнали очи и гръмък, рязък глас на човек, свикнал да дава заповеди на открито. Стори ми се, че прилича на някакъв фелдфебел, а всъщност бил — както наскоро разбрах — предприемач в близкия град Принтън. Докато пиеше уиски и слушаше мълчаливо разприказвалата се управителка, почувствах, че ме наблюдава преднамерено над чашата си.

През това време в мен се бе вкопчил вторият член на управителния съвет, мистър Хоун, пълничък спретнат мъж с напомадени мустаци, стегнат тъмносин костюм и гети. Изглеждаше суетен и бъбрив, но държането му, макар и с маниери на търговец, беше приятно.

— Виждате ли, докторе — довери ми той, — няма нищо по-достойно от това да служиш на ближните си като член на управителен съвет на болница. Тази работа отнема време, то се знае, а времето днес е пари, особено когато човек има собствени предприятия — аз съм в текстилния и мебелния бранш — но погледнеш ли какво добро вършиш… Благодаря, сестра, нямам нищо против. Работникът си е заслужил надницата. Чудесно уиски! Интересно колко ли струва… А пък знаете ли, докторе, колко нещо научих от медицината! Завчера жената ми показа, че най-малкото ни дете — едно хубаво бебе, при все че не на мен се пада да кажа това — се изринало, и като й казах да не се тревожи — това става от кръвта, нали знаете! — „Слушай, Албърт, казва тя, трябва да те похваля, при все че си ми съпруг: та ти познаваш всички болести — цял доктор си станал!“ Да ви дам картичката си. — Той извади от горния джоб на жилетката си една визитка и я бутна поверително в ръката ми. — Както виждате, имам между другото и погребално бюро. Не е зле да знаете, в случай че на роднините на някои по-заможни ваши пациенти потрябват услугите ми. Всичко се урежда много прилично, докторе. И на разумна цена.

Мистър Глог, последният член на съвета, мъж на средна възраст, дребен, с остър поглед, не бе продумал досега, но навеждаше глава към говорещите, сякаш не искаше да пропусне нито дума от разговора и от време на време, в знак на съгласие с колегите си, изръмжаваше някакво одобрително възклицание.

— А сега, господа — заяви мис Труджън с най-сладкия си глас, — надявам се, че сте дошли с добър апетит. Да седнем ли вече?

Гостите приеха без колебание поканата. Бяха несъмнено готови да направят чест на този ежегоден безплатен обед и при все че мистър Мастърс, който седеше на почетното място, казваше от време на време някоя груба духовитост, обедът като цяло мина в мълчание — чуваше се само отмереното тракане на прибори и челюсти.

Въпреки гостоприемните настоявания на мис Труджън, усърдието на гостите в яденето постепенно намаля и най-после съвсем престана. След кратка почивка мистър Мастърс бутна стола си и стана, изтърсвайки деловито трохите от жилетката си.

— А сега, мис Труджън, ако е удобно, бихме желали да обиколим заведението заедно с вас. И с доктора.

Тази подкана установи официалния тон на обиколката, а от напрегнатото изражение на управителката разбрах скоро, че изпитанието е по-голямо, отколкото ми го бе представила.

В административната сграда гостите прегледаха подред канцеларията, пералнята, кухнята, където мистър Глог прояви забележителна дарба да наднича в бюфетите, да души из тъмните ъгли, да отхлупва тенджери и тигани и да опитва вечерята на персонала.

След това всички минахме в болничните отделения, където, озовавайки се пред главната си задача, членовете на управителния съвет се движеха бавно, с почти царствена важност. Решен да не пропусне нищо, Глог отиваше навсякъде, надничаше дори под леглата от желание да открие недопустим прах. По едно време изостана в тоалетната на отделение Б, но се появи скоро с изражение на победен, защото бе намерил всичко в пълен ред. Мастърс беше също придирчив, разговаряше с болните, разпитваше всеки поотделно — с дрезгав шепот, който се чуваше из цялата стая — има ли от какво да се оплачат. В това време Хоун смяташе за свой дълг да се занимава с персонала, особено с по-младите сестри, които разпитваше със сладникава фамилиарност за здравето и работата им. По едно време се

спря, посочи един типичен случай на шарка и ми каза през рамо, с театрален шепот и изражение на познавач:

— Чудесен изрив, докторе. Лещенка, нали? От цяла миля мога да я позная.

Не му възразих. Всъщност аз се държах колкото се може по-настрана. Отговорността се носеше от управителката и при все че й съчувствах, нямах никакво желание да привлека към себе си неприятелския огън.

Може би бях предубеден: управителният съвет изпълняваше навярно задачата си, воден от най-възвишени подбуди, но все пак не можех да прогоня мисълта, че тия хора са неосведомени и невъзпитани клюкари, своего рода провинциални политикани, които се натрапват в обществените организации, за да си осигурят някаква лична изгода и щом получат и най-незначителна власт, най-грижливо се старят цялостно да я упражнят.

Но и това се свърши най-после; излязохме от последното отделение в студения ноемврийски въздух и аз се готвех да изпратя с облекчение неканените гости, когато Мастърс извика ненадейно и явно преднамерено:

— А сега да погледнем павилион Е.

Смаях се, изненадаха се всъщност и другите; след това проследих с ужас погледа му.

— Имате предвид изолационното отделение за вариола ли? — запита неуверено управителката.

— Кое друго? — отвърна раздразнено Мастърс. — То е част от болничните сгради; искам да видя и него, като другите. — Той се поколеба за миг. — Мисля, че може да го възстановим.

— Разбира се… — промълви мис Труджън, без да мръдне. — От известно време не го използваме.

— Да — побързах да се намеся и аз. — То е съвсем занемарено.

— Ние ще преценим. Да вървим.

Тръгнах подир другите, като се чудех откъде ме връхлетя тази беда. Зле прикритата изненада и недоволството на управителката ме убеждаваха, че тя няма пръст в случая. Мастърс беше вече пред вратата и натискаше с ръка дръжката, а с рамо самата врата. Тъй като тя не се отвори, аз взех едно съвсем погрешно решение.

— Вероятно е закована. И не ще може да влезем.

Настъпи неловко мълчание. След това Хоун запита кротко:

— Не желаете ли да ни пуснете, докторе?

В това време Мастърс, който бе запалил восъчна кибритена клечка и се бе навел да разглежда ключалката, извика ненадейно, като че е направил откритие:

— Ключалката е нова… съвсем нова. — Той се изправи. — Какво става тук? Глог, кажете на Пим да донесе един лост.

Разбрах, че няма да се размине. Не желаех да намесват и Пим, а тъй като и управителката изглеждаше разтревожена, бръкнах във вътрешния си джоб и извадих ключа.

— Аз ще ви въведа. — Стараех се да изглеждам спокоен, отключих вратата и завъртях електрическия ключ.

И тримата нахълтаха като детективи вътре и загледаха втренчено и възмутено съоръженията ми. След досегашното безплодно обикаляне, за тях беше истинска манна небесна да открият тази нередност.

— Дявол да го вземе! — извика Мастърс. — Какво е това?

Усмихнах се любезно.

— Много просто, господа. Занимавам се с научни изследвания и тъй като този павилион беше съвсем свободен, позволих си да го използвам за лаборатория.

— Кой ви разреши!

Въпреки решението си да се държа смирено, почервенях от тона на Мастърс.

— Необходимо ли е било да искам разрешение?

Мастърс се намръщи. И ме загледа втренчено.

— Не разбирате ли, че сте отговорен за всичко пред управителния съвет? Вие нямате никакво право да си позволявате такава волност.

— Не разбирам гледището ви. Нима е волност да се отдавам на научни изследвания?

— Разбира се. Вие сте лекар в тази инфекциозна болница, а не някакъв си изследовател.

Хоун се поизкашля леко в шепата си.

— Може ли да запитам кое време използвате за вашите така наречени изследвания? Предполагам, че ги вършите през времето, когато трябва да сте из отделенията и да се грижите за болните.

— Работех през свободното си време, нощем, след като привърша служебните си задължения.

— Вашите служебни задължения не се свършват никога — прекъсна ме рязко Мастърс. — Вие имате непрекъснато работно време. Ние ви плащаме, за да бъдете на пост двадесет и четири часа в денонощие, а не да се измъквате и заключвате с разни микроби. За какъв бяс са ви те?

Забравяйки мъдрия пример на управителката — че единственият начин да се справиш със самомнителен чиновник е да го ласкаеш и да му се подмилкваш — аз загубих самообладание.

— За какъв бяс мислите, че съм ги събрал? Да ги отглеждам като котенца ли?

Искрено възмутен, Хоун се намеси:

— Безочливостта няма да ви помогне, докторе. Работата е неприятна, много неприятна. Кой плаща според вас електричеството, което горите, и газта, с която затопляте пещите? Ние представляваме данъкоплатците от околията. Вие не можете да вършите частната си работа в служебно време и с обществени средства.

— Ще трябва да докладваме цялата работа в главния комитет — заяви Мастърс. — Аз ще докладвам лично.

— Ъ-хъ — добави Глог.

Прехапах безпомощно устни. Зрънцето истина в думите на Хоун ги правеше още по-непоносими. И през ум не ми бе минало, че е необходимо, но сега виждах, че би било много по-разумно да поискам най-напред разрешение. Можех само да скърцам със зъби в безмълвна ярост и да чувствам как страданието ми се засилва от странно съчувствения поглед, който мис Труджън ми отправи, докато заключвах съдбоносния павилион и тръгнах след другите към главното здание, където тримата ми врагове глътнаха набързо малко алкохол, за да се предпазят от студа, загърнаха се в палтата и шалчетата си и се приготвиха да си вървят.

Сбогуването им с управителката беше сърдечно, но на мен едва казаха едно студено сбогом.

Завлякох се мрачно до стаята си. Злополуката беше голяма, но все още не мислех, че ще последва и сурово наказание. Не бях извършил никакво престъпление; когато разгледат въпроса на спокойствие, сигурно щяха да разберат почтеността на подбудите ми.

Решен да не оставя нищо на случайността, седнах веднага на бюрото си и написах пълен доклад за целта на изследванията ми. Когато го изпратих, се почувствах по-самоуверен.

Вечерта, на връщане от последната визитация, срещнах в коридора сестра Пик. Тя не бе започнала още службата си — книгата за нощните дежурства беше под мишницата й. Явно беше, че ме е чакала. Когато ме видя, тя си пое бързо дъх.

— Добър вечер, доктор Шенън. Надявам се, че сте прекарал приятно следобеда.

— Какво казахте? — запитах аз.

— Надявам се, че днешното посещение ви е било приятно.

Гласът й беше странно писклив; самият факт, че ме заговори, беше всъщност твърде необичаен, затова привлече веднага вниманието ми. Тя ме отбягваше напоследък, а когато се срещахме, отминаваше, без да ме погледне. Като втренчих поглед в полутъмния коридор, видях, че се е свила до стената. Но въпреки страха си продължи задъхано и бързо:

— Чудесно трябва да сте се чувствал, когато са влезли в изолационния павилион. И са открили прекрасната ви лаборатория. Сигурна съм, че ви е било много приятно.

Продължих да я наблюдавам. Бях изненадан, че толкова много ме ненавижда.

— Да, наистина, любезни доктор Шенън, аз не съм от тия, които някой може да изрита. Да! Този случай ще ви послужи може би за урок да не оскърбявате дамите. Защото за ваше сведение — тя преглътна невероятно тържествено — председателят на управителния съвет, мистър Мастърс, е мъж на сестра ми!

Преди да отговоря, сякаш се страхуваше да не я ударя, тя се завъртя и избяга.

Продължих да стоя, без да мръдна — дълго време след като си беше отишла.

Всичко ми стана ясно: случило се бе това, което най-малко бих допуснал. Едно време предполагах, че може да ме издаде управителката, но никога не би ми минало през ума за Ефи Пик. Тя ме е виждала при нощните си дежурства да излизам от павилиона и след по-щателно проследяване бе направила доноса пред важния си роднина. Чудесна отплата! Когато първоначалната ми безумна ярост

позаглъхна, почувствах се отвратен и отчаян. Как може човек да се бори с такава личност? Оскърбил бях непростимо плахата й чувствителност. Това не беше обикновена отмъстителност или злоба, а нещо много по-силно. Тя е била очевидно жертва на нервен припадък и не е могла да се овладее. А аз не можех да поправя нищо. И нямах вече нито искрица надежда.

В последния ден на месеца получих официално съобщение от управителния съвет, подписано от Бен Мастърс, с което ми се предписваше да си подам оставката от длъжността лекар в Далнейрската болница. Прочетох писмото с вкаменено лице.

Персоналът се отнесе много съчувствено към мене. По предложение на управителката събраха известна сума и при краткото тържество, след няколко любезни речи, ми подариха един много хубав чадър. После Пим ме откара тъжно и съчувствено до гарата със старата болнична кола. Бях отново бездомен и сам, изследванията си бих могъл да продължа на улицата. А първото нещо, което сторих, когато слязох на уинтънската гара, бе да забравя във влака новия си чадър.

ЧАСТ ТРЕТА

I

В хотел „Глоб комершъл“, който се намираше в шумния център на града, в една уличка отвъд Тронгейт, си намерих задушна, непроветрявана стая с голи дъски, избелели тапети и изгоряла от угарки дървена стойка за умивалник. Стаята не ми хареса, изглеждаше чужда, замърсена от безбройните пътници, които я бяха заемали. Но беше евтина.

След чаша чай в мръсното кафене долу тръгнах към Парксайд Кресънт, в най-отдалечения край на Уинтън. Когато стигнах до този тих жилищен квартал, узнах с облекчение, че професор Чалис е у дома си и ще ме приеме.

Той дойде почти веднага в полутъмния кабинет с кафяви завеси и закрити от книги стени, вървейки малко неуверено, протегнал треперещата си слаба ръка със сини вени, вдигнал в сериозно приветствие своите ясни, но хлътнали от старост сивопепеляви очи.

— Ето едно неочаквано удоволствие, Робърт. Идвал сте преди няколко месеца. Съжалявам, че не съм бил тук.

Минал вече седемдесетте, Уилфред Чалис беше слаб, дребен, прегърбен, облечен в старомоден редингот, тесни черни панталони и обуща с копчета, които му придаваха едновременно трогателния и смешен вид на човек от друга епоха. Поради слабото си здраве той бе напуснал университета, където го бе заместил професор Ъшер, и извън ограничения кръг специалисти във Франция и Швейцария, където бе правил най-добрите си проучвания, името му беше почти неизвестно. А при това беше истински учен, който по най-чисти подбуди и душевно благородство бе внесъл без никакво материално възмездие светъл лъч в мрака по света. Беше станал мой идеал по време на студентството ми и ми бе доказал по различни начини вниманието си. Старческото му лице с високо чело, спокойна изтънченост и топла човечност беше кротко и ведро.

Той дръпна едно кресло до мене, последван от своето старо кафяво куче Гъливер, което се простря веднага в краката му; после изслуша разказа ми с най-голямо внимание и растящо съчувствие.

След кратко мълчание ми зададе няколко технически въпроса, прекарвайки замислено тънките си чувствителни пръсти през рядката бяла коса.

— Интересно — каза той. — Много интересно. Аз знаех, Робърт, че никога няма да ме разочаровате.

Почувствах внезапно, че се просълзявам.

— Ако можех да получа субсидия, сър — казах настойчиво аз. — Навярно имам право? Не искам да се обвържа с нова служба. Виждате каква пречка е за мене липсата на пари.

— Милото момче… — Той се усмихна кротко. — Дългият житейски опит ме е научил, че най-мъчното нещо при научни изследвания е да се намерят пари за тях.

— Но, сър, предполагам, че Изследователският институт е именно за това… Ще ми трябва само лаборатория и стотина лири. Ако се обадите там… вие имате такова влияние.

Той поклати глава и се усмихна едва уловимо, с явно съжаление.

— Аз съм вече овехтяла, забравена на лавицата старина. А това, което искате, е мъчно нещо. Уверявам ви все пак, че ще направя опит. Не само да получите субсидия, но да ви помогна с всичко, което ми е възможно. — Той помълча. — Много бих се радвал, Робърт, ако успея да ви намеря някой ден назначение на континента. Тук ние сме още сковани от нашите островни предразсъдъци. В Париж или Стокхолм бихте имали повече свобода за работа.

Той не ми позволи да му благодаря, а се върна с топло внимание към предмета на изследванията ми. Докато аз говорех, Гъливер ближеше ръката му, огънят пламтеше, от горния етаж чувах веселото бъбрене на внуците му. Чувствах как сърцето ми се изпълва с любов към тоя мил старец, който изглеждаше все още млад поради омразата си към външния блясък и излъчваше добродушна духовитост. Когато си тръгнах след половин час, той записа грижливо адреса ми и обеща скоро да ми се обади.

Върнах се през града ободрен и насърчен. Беше ясен следобед, с високи, огрени от слънцето облаци, а тротоарите на Менфийлд стрийт, главната търговска улица, бяха препълнени с хора, които използваха мекото време, за да разгледат изложените за пролетта стоки. Близо до главната поща минах по южната страна на улицата.

И изведнъж трепнах, разсеяността ми изчезна, цялото ми същество се оживи. Точно пред мен, спряла с майка си, с пакети в ръце и загледана във витрината на един от големите универсални магазини, стоеше Джин.

Макар и да знаех, че ще трябва да се върне за изпитите, до които оставаха само две седмици, тази неочаквана поява просто секна дъха ми. Сърцето ми затупти като лудо. Тръгнах към нея, но се овладях. Полузакрит от тълпата, все още с бучащи уши, продължих да я следя с напрегнат поглед. Тя изглеждаше по-възрастна, по-сериозна и при все че изражението й не беше тъжно, интересът й към думите на майката, които явно се отнасяха за тъмното палто, изложено на витрината, беше безучастен и покорен. Вниманието й всъщност се отвличаше от време на време и тя се оглеждаше със замислено търсене, което още повече ме измъчи. Защо, защо не беше сама?

След малко, клатейки замислено глава, мисис Лоу улови Джин под ръка и двете жени се отдалечиха от витрината. Разбрах, че са свършили покупките и тръгват към централната гара, за да си заминат. Проследих ги като крадец, с пламнало от нетърпение сърце, като копнеех да ги спра, но не смеех да го сторя, представяйки си смущението, което щеше за причини появата ми.

Пред една млекарничка мисис Лоу спря и погледна часовника си. След минутно съвещание те влязоха и седнаха до една мраморна масичка. Разкъсван от любов и нерешителност, аз наблюдавах отвън как си поръчаха и изпиха по една чаша топло мляко. Когато излязоха, продължих да вървя след тях към шумната гара. До вестникарския павилион, където се бяхме срещали толкова пъти, бях толкова близо до тях сред тълпата, че бих могъл почти да докосна Джин. Защо не се обърна и не ме видя? Така отчаяно желаех да го стори! Но не! Под ръка с майка си тя мина бавно през бариерата на перона, влезе в чакащия влак и се изгуби.

Щом си замина, аз се укорих, че изпуснах така глупаво този удобен случай, върнах се набързо в бедната си стая и след нервно измерване на тесния й простор взех лист хартия и перо и седнах на скърцащия креват. Исках да излея в словесен порой дълго сдържаните си чувства, но се въздържах, като помислих, че писмото може да бъде заловено. Най-после, под прикритието на плик, адресиран до Люк, изпратих следното писмо:

Скъпа Джин, видях те днес в Уинтън, без да мога да поговоря с тебе. Разбирам, че скоро ще се явяваш на изпит и нямам желание да те безпокоя преди и по време на това събитие. Но когато то мине, искам непременно да те видя. Ужасно ми липсваше и имам много неща да ти кажа. Отговори ми моля на дадения адрес. Най-добър успех в изпитите.

Твой Робърт

През следващите няколко дни наблюдавах трескаво таблото за писма в хотела, очаквайки отговор на писмото си с отново бликнала любов. Сигурно ще ми отговори! Копнежът ми да я видя беше неудържим.

В същото време, тъй като средствата ми се стопяваха така застрашително, че трябваше да взема бързо решение за бъдещето, чаках с нетърпение и вест от професор Чалис. Не исках да се обвържа с друга длъжност, като се надявах, че мечтата ми за субсидия от Изследователския институт може да се осъществи. Но когато започнах да правя икономии от храната, като обядвах само с една баничка с месо, а по-късно изобщо престанах да вечерям, съжалих, че не бях изтъкнал по-настойчиво пред стария професор тежкото си положение. Възможно ли беше да е забравил, главната цел на посещението ми да се е изплъзнала от изневеряващата му памет? Отидох за всеки случай в службата за настаняване на лекари и оставих името си, но се спречках с дежурния чиновник, а това увеличаваше твърде малко изгледите да ми се намери място. Не обаждането на Чалис, упоритото мълчание на Джин, оскъдните средства и на всичко отгоре застоят в изследователската ми работа започнаха нетърпимо да ме мъчат.

В отчаянието си извадих едно стъкло от струпаните на пода до леглото ми и реших да направя върху себе си опити с кожни реакции, като одрасквах ръката си и натривах драскотината с разреден разтвор от убити при висока температура бацили. За моя радост се развиха скоро цяла редица типични язвички, които ми дадоха възможност да проследя важния процес на кожната реакция. Наблюдавах ги внимателно и като не можех да сторя нищо повече, правех записвания и рисунки за развитието им.

През останалото време скитах непрекъснато из улиците, главно около централната уинтънска гара, с надежда да зърна Джин при пристигането й с блерхилския влак. Много пъти сред тълпата ми се мяркаше някоя девойка, която приличаше толкова много на нея, че сърцето ми замираше. Но когато забързвах с нетърпение и трепет, чисто и просто се озовавах пред съвсем непознато лице.

В една влажна нощ, когато висях напразно около гарата след особено мъчителен ден, усетих нечия ръка на рамото си.

— Как сте, Робърт?

Обърнах се със светнало от надежда лице. Но видях само Спенс, загърнат в шлифера си, мушнал под мишница току-що купения вечерен вестник. Наведох бързо глава, зарадван, разбира се, да го видя, но малко смутен, че ме намери в такова положение тук.

Настъпи мълчание. Нейл изобщо не умееше да говори, но след минута неловкост запита с пресекливия си говор:

— Какво търсите в Уинтън? Имате почивен ден ли?

Продължих да гледам настрана, защото не исках да ме съжалява.

— Да — казах аз. — Току-що пристигнах от Далнейр.

Той ме изгледа косо и съчувствено.

— Елате да вечеряте у нас.

Подвоумих се. Нямах друга перспектива освен една загубена, мрачна вечер в хотела, където — ако не исках да слушам шумните разговори на търговските пътници в изложения на течение салон — трябваше да се затворя в стаята си. Бях измокрен, изстинал и гладен. Главата ми бучеше от цял ден скитане из улиците, ръката ми болезнено пулсираше. Не бях се хранил както трябва от една седмица насам, не бях хапвал всъщност нищо от двадесет и четири часа. Чувствах се отпаднал и болен. Изкушението беше голямо.

— Значи решено — каза той преди да успея да му откажа.

Взехме автобуса за Маунт Плезънт, предградието, където Спенс и жена му живееха под наем, откакто се бяха оженили, в малка полудървена къщица — една от многото покрай тихото извънградско шосе. По време на пътуването не разговаряхме. Преструвайки се, че чете вестник, Спенс не ми заговори, но веднъж-дваж почувствах, че ме гледа, а когато слязохме и наближихме къщата му каза, сякаш искаше да ме успокои:

— Мюриел ще се радва много да ви види.

Макар и не просторна, къщата беше ярко осветена и затоплена. Когато влязохме от студената улица в топлия хол, почти политнах от замайване и трябваше да се задържа о стената, за да не падна. Още преди да съблече шлифера си, Спенс ме въведе през хола в кабинета, настани ме пред камината и ме накара да изпия чаша шери с бисквит. Честното му лице изразяваше загриженост, която ме накара да се почувствам съвсем неудобно.

— Наистина ли сте съвсем добре?

Постарах се да се засмея.

— Защо не?

Той се повъртя още миг-два, като се преструваше, че не ме наблюдава, после излезе от стаята с думите:

— Чувствайте се у дома си… Мюриел ей сега ще слезе.

Облегнах се и затворих очи, все още отпаднал, правейки усилие да не се разплача от добротата на Спенс. Но скоро се поуспокоих; чашката шери ме съживи, а удобното кресло почти ме приспа. След десет минути се събудих внезапно и видях мисис Спенс застанала на прага.

— Не ставайте — махна тя с ръка, докато влизаше.

Въпреки уверението на Нейл и собствената й учтива усмивка, тя не изглеждаше особено доволна, че ме вижда. Беше привлекателна както винаги, дори повече от друг път, казах си аз, в младежката дълбоко деколтирана розова рокля със стегнат корсаж, украсен с пайети. Косата й, току-що фризирана, имаше червеникави отблясъци, които не бях забелязал досега. Беше силно гримирана, яркото червило придаваше изкуствена пламенност на тънките й устни.

— Надявам се, че не ви безпокоя — казах стеснително аз.

— О, не. — Тя поклати отрицателно глава и запали цигара с леки, превзети движения. — И мистър Ломекс ще дойде. Ще бъдете пак тримата, както едно време.

Настъпи мълчание, което започваше да става неловко, когато Спенс влезе измит и преоблечен. Сложил си бе черна връзка и смокинг.

— Извинявам се за тия труфила, Шенън. — Той се усмихна примирително на жена си. — Но Мюриел настоява.

— Ние не приемаме много — каза рязко мисис Спенс. — Да го правим поне както трябва.

Спенс се поизчерви, но се зае веднага да пълни каните и не каза нищо. Недоволна и намръщена, поглеждайки с едно око часовника, Мюриел започна да пренарежда върху плочата на камината цяла редица миниатюрни слончета от слонова кост.

— Да ви помогна ли, мила? — каза Спенс. — Тези дреболийки никога не се задържат прави.

Тя поклати отрицателно глава.

— Добре би било да имаме по-прилични украшения.

Почувствах се някак оскърбен, като виждах прекаленото усърдие, с което Спенс се стараеше да угоди на жена си… Забелязах също, че си бе налял за втори път уиски, и то много повече от обикновено.

Към осем часа, почти половин час след съобщението, че вечерята е готова, навън се чу шум от такси и Ломекс пристигна, извинявайки се за закъснението си още преди да влезе вътре. Той имаше все същото безукорно облекло и държане, беше очарователен, непринуден, спокоен и — както каза — много радостен, че ме вижда пак.

На масата в трапезарията имаше покривка с дантела и зелени восъчни свещи, засенчени с абажурчета от крепова хартия. При по-раншните обеди у Спенс се поднасяше обикновено, просто, хранително ядене; сега вечерята беше претенциозна, с разнообразни, но малки по количество ястия. Нямах нищо против това, защото макар преди един час да бях гладен като вълк, сега вече не ми се ядеше, нито ми се искаше да погледна храна. Научена от господарката си на „добро държане“, домашната прислужница заставаше до вратата след подаването на поредното ястие, дишаше с отворена уста и ни гледаше как ядем. Спенс говореше много малко, но Мюриел разговаряше почти непрестанно, главно с Ломекс, весела и оживена, като разискваше вещо светските новини, научени сигурно от модните журнали, които тя така жадно кълвеше, и прикриваше бавенето на прислужницата с прекалено светска любезност, от която започна да ми прилошава.

Най-после вечерята свърши, тракането на съдовете в кухнята престана, прислужницата изчезна и мисис Спенс се обърна мило към нас:

— Вие можете да отидете и тримата в кабинета да пушите. А след половин час елате при мене в гостната. — Когато бяхме вече до

вратата, тя задържа Ломекс с превзет смях: — Но вие трябва най-напред да ми помогнете да загася свещите.

Когато отидохме в кабинета, Спенс разрови мълчаливо огъня, наля уиски и ми подаде цигара. След това погледна плочата върху камината и потърси из джобовете си.

— Имате ли кибрит, Робърт?

— Ей сега ще донеса — казах аз.

Върнах се в хола и там, през отворената врата на трапезарията, видях Ломекс и мисис Спекс. Той я бе прегърнал, а тя, притисната до него, сложила ръце на раменете му, го гледаше влюбено в очите. Смая ме не толкова позата, колкото израза на безкрайно обожание, озарил лицето й. Постоях за миг, после, когато устните им се сляха, се обърнах, намерих кутията кибрит в джоба на палтото си и се върнах в кабинета.

Спенс се бе свил в креслото си и гледаше огъня. Той запали бавно лулата си.

— Тези вечери съживяват Мюриел — каза той, без да ме поглежда. — Мисля, че Ломекс я развлича.

— Разбира се — съгласих се аз.

— Понякога съжалявам, че съм толкова скучен, Робърт. Опитвам се да бъда весел, но не мога. Никак не умея да разговарям.

— Благодарете на Бога за това, Нейл.

Той ми отправи признателен поглед.

След миг при нас дойде и Ломекс. Появата му бе последвана от кратко мълчание, но това не го смути; нищо, както изглежда, не можеше да постави в неудобно положение Адриан Ломекс. Той извади цигара от табакерата си, застана пред камината и започна да ни описва разговора си с шофьора, който го бе довел. Беше мил, забавен и не след много Спенс, който го гледаше отначало разсеяно, го заслуша с усмивка. Но аз не можех да се усмихна. Не бях дребнав, отдавна вече подозирах Ломекс, но при все това усещах, че в мене се надига мъчително отвращение. Ако се отнасяше до когото и да е другиго, само не до Спенс… мислех аз.

Не можех повече да издържа. Докато Ломекс продължаваше да говори, аз станах, смънках някакво извинение, излязох от кабинета и минах през хола в гостната.

Мисис Спенс бе застанала пред камината, сложила единия си крак върху месинговата преграда, облакътила се на плочата и загледала унесено отражението си в огледалото. Изглеждаше развълнувана, самодоволна, но изпълнена с тръпно безпокойство. Когато влязох и затворих вратата, тя се обърна бързо към мене.

— О, вие ли сте? Къде са другите?

— В кабинета.

Изглежда, тя отгатна по тона ми, че нещо не е в ред. Премига внезапно и ме погледна.

— Мисис Спенс — започнах най-после студено аз, — видях ви преди малко с Ломекс.

Тя пребледня леко, след това силно и гневно се изчерви.

— Следил сте ни значи?

— Не. Видях ви съвсем случайно.

Безмълвна, с пламнали от досада страни, тя търсеше напразно какво да каже. Аз продължих:

— Вашият съпруг е най-добрият ми приятел. И най-добрият човек на тоя свят. Не мога да ви наложа мнението си. Но моля ви да помислите за него.

— Да помисля за него ли? — извика тя. — А защо никой не помисли за мене? — Тя се задъха от внезапен изблик на дълбоко огорчение. — Имате ли представа какво съм преживяла през последните пет години?

— Бяхте достатъчно щастлива, преди да се появи Ломекс.

— Така ви се струва. Бях толкова нещастна.

— Защо се омъжихте за Нейл?

— Защото бях истинска глупачка, увлечена от чувства, състрадание и всеобщо одобрение… Такава мила девойка, такава прекрасна постъпка, така невероятно благородна! — Тя прехапа устни. — Понятие нямах на какво се обричам. О, отначало, докато траеше войната, всичко вървеше добре. Какви ли не развлечения. Музики, знамена, ставаха дори да ръкопляскат, когато влизахме в театър. Но всичко се свърши и забрави. Той не е вече герой, а плашило. Хората го зяпат. Децата крещят по улиците след него. Можете ли да си представите какво изпитвам аз? Някаква компания се смееше завчера зад гърба му на съседна маса в ресторанта, а аз просто потъвах в земята.

Смразен от дребнавостта й, аз я гледах като вкаменен, но все пак не отстъпих.

— Хората са понякога ужасно лоши. Няма защо да излизате. Вие имате прекрасен дом.

— Една къщурка в предградията! — отвърна презрително тя. — Не са ме отгледали за такъв дом. Дотегна ми, да, до смърт ми дотегна. Да стоя тук вечер след вечер — мога да викам от досада. Когато се сгодихме, смятахме, че ще остане на свободна практика. Представяте ли си го известен лекар с тази външност на инвалид? Повикаха го веднъж при едно болно момиченце по-надолу на нашата улица; когато се навел над леглото, детето щяло да припадне. Той ще си остане завинаги един лабораторен плъх.

— Именно затова вие трябва да бъдете много добра към него.

— О, млъкнете! — избухна тя. — Всички вие, недоизпечени идеалисти, сте еднакви. Предостатъчно се жертвах за него. Дотегна ми да му варя супи и мармалади. Не мога да пропилявам и занапред най-хубавите години от живота си.

— Той ви обича — казах аз. — А това е нещо ценно и за двама ви. Не го захвърляйте.

Очите й стрелнаха жестоко моите. Очаквах избухване. Но тя отвърна поглед и загледа камината. Бавното цъкане на часовника отекваше в стаята като удари от сърцето на механична кукла. Когато ме погледна отново, изражението й беше спокойно, погледът открит и примамващ.

— Слушайте, Робърт. Вие създадохте много шум за нищо. Между мене и Адриан съществува само флирт. Кълна ви се, че няма нищо друго.

Тя пристъпи и сложи леко ръка на ръкава ми.

— Животът в това омразно предградие е наистина скучен. Човек се нуждае понякога от малко развлечение. Всяка жена обича да я ласкаят и да я накарат да… да повярва, че все още има обаяние. Това е всичко. Няма да кажете на Нейл, нали?

Поклатих отрицателно глава и я погледнах внимателно, като се питах доколко казва истината.

— Аз се старая да му правя живота по-лек. И наистина съм добра към него. — Тя се усмихна с желание да ме убеди и продължи да милва ръкава ми. — Обещайте, че няма да му кажете.

— Не — казах аз, — няма да му кажа. А сега си отивам. Лека нощ, мисис Спенс.

В кабинета съобщих, че трябва да си тръгна, за да взема влака за Далнейр в десет часа, и се сбогувах с Ломекс. Спенс дойде да ме изпрати до вратата, малко изненадан от внезапното ми тръгване. Пред входа той обгърна с ръка плещите ми.

— Иска ми се да не бягате така, Робърт. — Тъмните му очи срещнаха моите. — Всъщност… щях да ви помоля да останете няколко дни у нас… ако сте в затруднение.

— В затруднение ли? — повторих аз.

Той отвърна поглед.

— Миналата седмица позвъних в Далнейр. Казаха ми, че сте напуснал. — Той потърси думи, идващи сякаш от глъбините на благородното му сърце. — Виждате ли, иска ми се да ви помогна… Аз съм толкова добре устроен… мъчно ми е да мисля, че вие скитате като изоставен по света.

— Благодаря, Спенс, благодаря. Но и аз съм добре. — Вълнението ми надделя, не можах да продължа. Стиснах му ръка и изтичах по стъпалата във влажния нощен мрак.

През целия път до града се мъчех да се овладея. Усещах, че ръката ми гори и се е подула, но тази болка беше по-слаба от мъката, която изгаряше сърцето ми. Гневеше ме чувството, че животът е много жесток.

Стигнах до „Глоб“ в единадесет часа и щом влязох в студения хол, зърнах на таблото писмо за мене. Взех го веднага.

> Драги Шенън, със съжаление трябва да ви съобщя, че въпреки най-твърдите ми настоявания Изследователският институт отказа да отпусне субсидия за проучванията ви. Страхувам се, че решението им е окончателно. Но аз ще имам все пак предвид нуждите ви. Ако междувременно ви е потребно помещение за апаратурата ви, уредих да се настаните в старото Аптечно отделение на Сент Андрюс лейн. Не се обезсърчавайте.
>
> Искрено ваш,
>
> Уилфред Чалис

Не можех да го препрочета, просто не виждах буквите. Трябваше да стисна зъби, за да не позволя на сълзите да бликнат от очите ми.

II

На другата сутрин, като някой несръчен боксьор, който трябва да се изправи, макар и повален, тръгнах без особена надежда към Аптечното отделение. То се намираше в рухващо старо здание близо до Уелгейт и беше клон от фармацевтичния факултет, където следваха бъдещите аптекари. Това заведение беше във всяко отношение по-нисше от университета.

Вратарят беше предизвестен за идването ми и щом му казах името си, ме заведе в дълга, ниска и тъмна стая в партера, с маса, кожена кушетка, ахатови везни под стъклен похлупак, статив с епруветки и две малки лавици с най-обикновени химически реактиви. Стаята се оказа точно такава, каквато се страхувах, че ще бъде — напълно подходяща за студент по фармация. Докато разглеждах тази примитивна обстановка, се питах дали ще успея да намеря някога подходящи условия за работа. С непрестанни приспособявания и напрягане на всички нерви бих могъл, разбира се, да работя и тук. Но сам, без пари и съответна подкрепа бих напредвал много бавно.

На излизане дадох на вратаря един шилинг и го помолих да дойде до „Глоб“ с ръчна количка, за да пренесе съоръженията ми. Щях да имам поне безплатно помещение за вещите си. А това беше все пак изгода, щом не знаех докога ще мога да остана в хотела. Но засега не можех още да реша дали ще се опитам да продължа работата си тук. Когато минавах по обвитата с бръшлян колонада на сградата, дълбоко в душата си изпитах леко огорчение към професор Чалис. Макар и да не допусках, че съзнателно ще ме изостави.

Обзет от тия мисли, на път за хотела минах по Тронгейтския кръстопът. Това беше шумен, многолюден триъгълник в бедняшката част на града, при пресечката на три тесни, оживени улички в евтино устроени дюкянчета и високи жилищни сгради. Оттук минаваше цялото движение откъм корабостроителниците — непрекъснат поток от товарни коли и камиони, който се сливаше и пресрещаше с трамваите и автобусите от Олд Хай стрийт.

Тъкмо се канех да свия по ъгъла към самата Тронгейт стрийт, когато се стреснах в унеса си от странно предчувствие за някаква беда. Сред тълпата на отсрещния тротоар една около четиринадесетгодишна ученичка с чанта под мишница чакаше с другарката си да пресече улицата. Като реши, че пътят е свободен, тя се сбогува със смях с приятелката си и слезе от бордюра. В същия миг един автофургон долетя с неочаквана скорост откъм Олд Хай стрийт. Девойчето го видя и изтича напред. Изглеждаше, че се спаси. Но сега откъм другата улица се втурна тежък камион. Разстоянието между двете превозни средства намаляваше. Девойката се спря замаяна, видя, че няма как да избяга, направи несръчно усилие да се върне, подхлъзна се и се простря на мокрия асфалт. Чантата й отхвръкна насред улицата, книгите се разпиляха пред краката ми. Скръцнаха спирачки, чу се изплашен писък и колелата на камиона, натоварен с грамадни късове чугун от корабостроителниците, минаха със скърцане върху нея.

Чу се ужасен вик, всички се втурнаха към средата на улицата и заобиколиха веднага жертвата. Не можах да се стърпя. При все че се стараех да не показвам никога пред хората професията си, промъкнах се през гъстото множество и коленичих до раненото девойче. То лежеше неподвижно с изкаляно смъртно бледо лице и стенеше тихо. Един полицай придържаше главата, притискан от доброжелатели, които се трупаха около него и даваха съвети.

— Внесете я някъде — казах. — Аз съм лекар.

Зачервеното му сърдито лице се проясни веднага. Няколко услужливи ръце измъкнаха една дъска от спрелия камион. С нови викове и безредие вдигнаха девойката на тази набързо приготвена носилка и я занесоха и положиха на кушетка в задното отделение на една малка амбулатория, която се намираше между магазините отсреща. Двадесетина любопитни нахълтаха вътре след нас. Полицаят телефонира веднага за бърза помощ. Но когато дойде при мене до кушетката, каза:

— При това движение може да се забавят и десет минути.

— Отстранете тия хора оттук, моля ви — казах аз.

Докато той освобождаваше бедния кабинет, аз се наведох да разкопчая изцапаната и скъсана блуза на девойчето. Скъсаната риза се смъкна и откри плоските гърдички. Видях, че е повредено лявото рамо: сложно счупване на костта. Счупената ръка висеше отпусната и

обезобразена, но най-лошото беше голямата и все по-разширяваща се синя подутина под лявата мишница. Докато мерех пулса с пръст на китката й, аз погледнах тревожно лицето на девойчето, вече съвсем побеляло, с неподвижен и почти угасващ поглед.

Полицаят бе застанал пак до мене. Към нас се присъедини и аптекарят на амбулаторията, възрастен мъж в бяло сако.

— Чия е тази амбулатория? — запитах аз.

— На доктор Мейтърс. Жалко, че го няма.

— Болното изглежда зле — каза тихо полицаят.

Без да отделям поглед от пулсиращата подутина, аз премислях бързо. Явно беше, че е скъсана артерия, и то толкова високо, че беше невъзможно да поставя бандаж за спиране на кръвотечението, а то беше толкова силно, че можеше да се окаже непоправимо още преди пристигането на бързата помощ.

Нямаше време за колебание. Без да продумам, завлякох кушетката до прозореца, отидох до малкия емайлиран шкаф с инструменти в ъгъла, извадих един скалпел, спенсерови щипци и стъкленица с кетгут за зашиване. Стъклото с етера беше на най-долната лавица. Сипах малко на парче марля и я сложих върху ноздрите на девойчето. То простена тихо, после притихна.

Нямаше време за обичайната антисепсия. Намокрих ръцете си с йод и изтрих със същата парлива течност подутата мишница. Двамата мъже ме наблюдаваха слисани. Пред прага бе застанала група мълчаливи зрители. Без да им обръщам внимание, взех ножчето и направих разрез в подутата ръка.

Веднага бликна поток кръв. През нея се мярна струящия отвор на разкъсаната артерия. Стиснах я веднага с щипците. След това внимателно и спокойно вързах кръвоносния съд. Всичко стана много лесно, за не повече от пет минути. Свалих етерната маска, извадих щипците, покрих леко раната и я превързах накръст, за по-сигурно предпазване от замърсяване. Пулсът беше вече по-добър, дишането по-дълбоко и редовно. Взех грубото сиво одеяло откъм краката на болната и завих добре с него слабото телце. В болницата можеха да й прелеят кръв или физиологичен серум, но истинската опасност вече бе отстранена.

— Спасена е — казах кратко аз.

Полицаят въздъхна облекчено, а откъм вратата се дочу одобрителен шепот. Но когато се обърнах, забелязах един нисък, набит, силен мъж със сурово лице и рошави къдрави коси, който ме гледаше неприязнено.

Тази неприятна личност ме раздразни.

— Казал бях, струва ми се, да опразнят помещението.

— Добре — отвърна рязко той. — Махайте се тогава.

— Вие ще се махнете — избухнах аз.

— Отгде накъде? Амбулаторията е моя.

Разбрах, че пред мене е д-р Мейтърс.

В това време пристигна колата за бърза помощ, предизвиквайки ново вълнение. Когато най-после настаниха удобно малката пациентка и потеглиха внимателно, полицаят затвори бележника си, стисна ми тържествено ръка и си тръгна. Аптекарят отиде в предното помещение и последните зрители се пръснаха, уличното движение отново затрещя. Доктор Мейтърс и аз останахме сами.

— Не ви липсва дързост — заговори отново той. — Влизате в кабинета ми. Изпоцапвате го с кръв. А на всичко отгоре няма да получа и хонорар за това.

Спуснах запретнатите ръкави на ризата и облякох сакото си.

— Щом имам възможност, ще ви изпратя чек за десет гвинеи.

Той загриза нокътя на палеца си, сякаш предъвкваше отговора ми. Всичките му нокти бяха прегризани.

— Как се казвате?

— Шенън.

— Вероятно сте нещо като доктор?

Погледнах дипломата му, окачена в рамка на стената зад него. Беше удостоверение за завършване на общия курс по медицина — най-ниската квалификация, даваща някому правото на медицинска практика.

— Да — казах аз. — А вие?

Той се поизчерви, после отиде бързо към бюрото си с изражението на човек, решен да открие измама, и взе „Медицинския указател“. Прелиствайки го с енергията, присъща на всичките му движения, той намери бързо името ми.

— Шенън — каза той. — Робърт Шенън. Ей сега ще видим. — Но докато четеше списъка на квалификациите и наградите ми, лицето

му посърна. Той затвори книгата, седна на въртящия се кожен стол, бутна на темето си бомбето, което още не бе свалил и започна да ме разглежда по-другояче.

— Трябва да сте чувал за мене — каза най-после той.

— Никога.

— Трябва да сте чувал. Джеймс Мейтърс. Имам най-голямата клиентела в града. Чисти три хиляди. Най-много от всички. Всички други лекари ме мразят. Отнемам им хляба. Народът много ме обича.

Продължавайки да ме наблюдава, той си сви умело цигара с лявата ръка и я захапа нехайно. Беше удивително самонадеян. Облечен беше крещящо, в обичайното лекарско облекло: широки панталони на райе, късо черно сако, пречупена колосана яка и връзка с диамантена карфица. Но брадичката му беше синкава; имаше нужда от бръснене.

— Без работа сте, значи? — запита внезапно той. — Защо… пиянство или жени?

— И двете — казах аз. — Морфинист съм.

Той не отговори — само се изправи рязко.

— А бихте ли работил при мене? Три пъти седмично. Прегледи в амбулаторията и нощни посещения по домовете. Нуждая се от почивка. Практиката ще ме убие.

Изненадан от предложението, аз се позамислих.

— Колко ще ми плащате?

— Три гвинеи седмично.

Замислих се отново. Предложението беше щедро, можех да остана в „Глоб“, да се спася от унижението да чакам пред агенцията за назначаване на лекари. Щях да имам време и за изследванията си, ако мога, разбира се, да се наредя в Аптечното отделение.

— Добре.

— Свършено, значи. Елате довечера точно в шест. Предупреждавам ви, че съм имал и други помощници. Но всички, дявол да го вземе, бяха негодни за работа. И бързо изхвръкваха.

— Благодаря за предупреждението.

Тръгнал бях вече към вратата, когато той ме върна с мрачна усмивка:

— Почакайте. Ако се съди по вида ви, имате нужда от аванс.

Той извади от задния джоб на панталона си претъпкан кожен портфейл, избра внимателно потребните пари и бутна на масата към

мене три лири и три шилинга.

Бях се повразумил вече. Без да продумам, прибрах парите също така внимателно, както той ги бе оставил.

III

Същата вечер в шест часа, а след това три пъти седмично, аз приемах болни в амбулаторията на Тронгейт крос. Чакалнята беше винаги препълнена с пациенти при пристигането ми — жени в шалове, дрипави деца, работници от корабостроителниците, изнурителната работа продължаваше често до единадесет часа през нощта. После имаше обикновено по едно-две спешни повиквания, които аптекарят Томсън ми предаваше, преди да затвори. Работата беше тежка. Д-р Мейтърс не бе преувеличил, когато ми каза, че има огромна клиентела. Скоро открих, че е извънредно популярен сред бедните жители на този краен квартал.

Допадаха им грубата му личност, рязкото му, властно държане. Той имаше усет да поставя диагнози и изказваше без колебание мнението си, обикновено на грубо местно наречие. Не се щадеше, работеше сам като каторжник, а немалко хокаше и пациентите си. Но те го обичаха именно за това. Рецептите му винаги бяха със силно действащи лекарства, той предписваше максимална доза и след някое силно очистително или обилно изпотяване пациентът забелязваше, клатейки одобрително глава: „Бива си го церчето на доктора“.

Мейтърс страдаше от ниския си ръст, но беше суетен като всички дребни хора и се радваше дълбоко на своя успех. Приятно му беше да чувства, че е победил там, където съседните лекари са пропаднали, и да се посмее за някой случай, когато е „прескочил“ колегата си. Но най-голямо удоволствие изпитваше от факта, че само с една малка амбулаторийка в беден квартал и една диплома за завършване на общия курс по медицина той можеше да живее нашироко в просторна вила в предградията, да се вози в кола Сънбийм, да дава отлично възпитание и образование на единствената си дъщеря, да подари на жена си прекрасно кожено палто — с една дума, да живее, както сам се изразяваше, като лорд. Той изпитваше необикновено голяма почит към парите. При все че вземаше малки хонорари, от един шилинг до половин лира, държеше да му се плаща винаги в брой.

— Научат ли се веднъж, докторе, че могат да получат услугите ви безплатно — предупреждаваше ме той, — свършено е с вас.

В едно чекмедже на бюрото си държеше дълга кожена кесия, където някога са се пазили акушерски щипци, а сега се прибираха всичките му хонорари. Към края на приемния ден кесията се надуваше с пари. Първата вечер д-р Мейтърс пристигна ненадейно към края на работното ми време, вдигна кесията и я претегли на ръка с изражение на познавач. Погледна ме, но не каза нищо. Стараеше се да не се издаде, но аз разбрах, че е доволен.

На втората седмица, влизайки в понеделник вечерта да започна прегледите, пъхнах ръка в джоба си и извадих оттам банкнота от една лира.

— Заповядайте. — И тъй като той ме погледна втренчено, продължих: — Прегазеното девойче се поправя чудесно. Миналия петък дойде баща й и настоя да плати този хонорар. Прекрасен и крайно признателен човек.

Лицето на Мейтърс придоби странно изражение. Той си сви цигара, отхапа останалите отвън влакънца тютюн и го изплю на пода.

— Задръжте я — каза най-после той.

Отказах раздразнено.

— Вие ми плащате заплата. А всичко, което печеля, е ваше.

Последва мълчание. Той отиде до прозореца и се върна, забравил да запали цигарата си.

— Да ви кажа ли нещо, Шенън? — започна бавно той. — Вие сте първият честен помощник, който съм имал. Да изпратим на девойчето малко грозде и цветя за тия пари.

Интересен беше все пак този дребен човек — той обичаше парите, но не беше скъперник и ги харчеше за себе си и за другите с широки пръсти.

След тази случка държането на д-р Мейтърс стана много по-сърдечно, дори приятелско. Той започна да ми показва с гордост снимки на съпругата и на седемнадесетгодишната си дъщеря Ада, която завършваше тази година курса на труднодостъпния и много скъп пансион при манастира Сакре-кьор в Грентли. Показа ми снимка и на великолепната си вила с голямата лека кола пред входа и намекна, че скоро ще ме покани у дома си. От време на време ми даваше съвети как се печели клиентела, а един ден в особено откровено настроение

ми призна, че печели наистина по три хиляди лири годишно. Крайно любопитен да узнае как прекарвам свободното си време, той се опитваше често да се осведоми някак по този въпрос, но аз пазех винаги сдържана потайност. При все че работата не ми се нравеше, настроението ми беше добро, защото имах странното предчувствие, че съдбата най-после ми се усмихва. Така изглеждаше наистина.

В четвъртък през същата седмица, когато се връщах късно следобед в „Глоб“, забелязах в падащия полумрак на отсрещния тротоар фигура на мъж, която ми се стори позната. Щом ме видя, той прекъсна търпеливото си чакане и тръгна бавно към мене. Припомняйки си обстоятелствата, при които се разделихме, аз се задъхах, като познах Алекс Дюти.

Застанали един срещу друг, ние дълго мълчахме и за най-голяма моя изненада забелязах, че неговото колебание и вълнение са по-големи от моите. Най-после той започна бавно:

— Бих искал да ви кажа една дума, Робърт. Можем ли да влезем?

Въведох го през летящите врати, качихме се в стаята ми, той остави на пода кутията, която носеше под мишница, и седна на крайчеца на един стол. После, мачкайки коравата кръгла шапка в трудовите си ръце, втренчи в мене своя смутен чистосърдечен поглед.

— Роб… дойдох да ви поискам извинение.

Трябваше да направи усилие, за да изрече тия думи, но след като го стори, си отдъхна.

— Миналата седмица отидох в Далнейр. Бяхме прибрали всички играчки на Сайм и на жената хрумна да ги занесем на децата в болницата. Там разговаряхме надълго с управителката. Тя ни разказа поверително всичко. Много съжалявам, че ви укорих тогава, Робърт. Бих отрязал сега езика си за ония думи.

Просто не знаех какво да кажа. Всяка признателност ме е смущавала невероятно много. Но прекъсването на приятелството ми с Дюти ме бе огорчило и аз изпитвах облекчение, че той ме е разбрал. Подадох му ръка, без да продумам. Той я стисна като в клещи и по зачервеното му лице се разля бавно сериозна усмивка.

— Оправихме се значи, момко?

— Разбира се, Алекс.

— И ще дойдете да ловим заедно риба наесен, нали?

— Ако няма да ви бъде неприятно.

— Няма да ми бъде неприятно — отвърна бавно той. — Нали знаете, Роб, с време всичко се изглажда.

Настъпи кратко мълчание. Той потърка ръце и огледа изпитателно стаята.

— Продължавате ли изследванията си?

— Да.

— Добре тогава. Помните ли, че ви трябваха проби от мляко? Донесох ви няколко днес.

Аз се изправих на стола си, като че ме бе ударил електрически ток.

— Нова епидемия ли има сред животните?

Той кимна.

— Тежка ли е?

— Доста тежка, Роб. Пет крави престанаха да кърмят телетата си и умряха въпреки всичките ни грижи.

— И вие успяхте да ми вземете проби от млякото им? — Бях ужасно възбуден.

— И от петте. В стерилни съдове. — Той кимна към пакета, който бе оставил на пода. — В онова цинково сандъче.

Погледнах го, преизпълнен с признателност. Толкова зле ми бе вървяло досега, че просто не можех да повярвам на тази блестяща сполука.

— Алекс — извиках развълнувано аз, — нямате представа какво значи това за мене! Носите ми тъкмо това, което ми е необходимо…

— Тази работа не засяга само вас — отвърна сериозно той. — Ще ви кажа направо, Роб, че тя разтревожи ужасно всички ни в стопанството. Най-добрите стада изглеждат заболели. Управителят каза, че ако успеете някак да ни помогнете, непременно ще ви се отблагодари.

— Ще се опитам, Алекс. Обещавам ви, че ще се опитам. — Замълчах за миг, защото нямах сили да продължа. — Ако трябваше да търсите някакъв повод, за да се помирим… не бихте могли да намерите по-добър…

— Щом вие сте доволен, доволен съм и аз. — Той погледна големия си сребърен часовник. — А сега е време да тръгвам.

— Постойте още малко — настоях аз. — Да пийнем нещо.

С радост бих му дал всичко, каквото имах.

— Не, драги… трябва да хвана автобуса в шест и петнадесет. — Той ми се усмихна пак бавно и спокойно. — Повече от час чаках навън, докато дойдете.

Слязох заедно с него и с най-големи благодарности го изпратих. Почаках, докато едрата му фигура изчезна в тъмнината, и се върнах в хотела, изпълнен с бодрост и надежда.

Тъкмо се канех да побързам горе при сандъчето с проби от дриймските стопанства, когато видях на таблото писмо за мене. По почерка познах, че е от Джин. Грабнах го задъхан, изтичах горе, затворих вратата и скъсах с треперещи пръсти плика.

Драги Робърт,

Люк бе заминал за три седмици в Тайнкясъл. Затова получих писмото ви едва днес следобед и просто не зная как да ви отговоря сега. За да бъда откровена, не мога да отрека, че се зарадвах на писмото ви и че ми беше мъчно за вас. Може би не трябва да ви казвам това. Може би не трябва изобщо да ви пиша. Но около мене има новини, с които бих могла да се оправдая.

През последните няколко дни се явявам отново на изпити и при все че направих някои грешки, с радост ви съобщавам, че не изкарах много зле. Професор Кенерли беше като по чудо много добър. А вчера, след последния устен изпит ме отведе настрана и ми съобщи, че съм минала с отличие по всички предмети. Щастлива случайност, разбира се, но какво облекчение, все пак!

Раздаването на дипломите ще стане в края на семестъра, на 31 юли; дотогава смятам да изкарам един курс по тропическа медицина, който започва идната седмица в Сандерсъновия институт. Лекциите започват в 9 часа всяка сутрин и траят по един час.

Ваша

Джин Лоу

Издържала… издържала с отличие и й било мъчно… много мъчно за мене. Очите ми светнаха при тия думи, които се изляха като

божествен балсам върху самотното ми сърце след толкова месеци скръб и лишения. Жалката ми стая се преобрази. Искаше ми да скачам, да се смея, да пея. Четях и препрочитах тия редове, които ми се струваха изпълнени с неповторима, нежна красота, само защото бяха писани от Джин. В писмото се долавяше скрит копнеж, който ме хвърли в невероятна възбуда и ми внуши план за бъдещото ми държане, а при тази мисъл кръвта нахлу в главата ми от сладостен трепет. Взех хартията, до която тя се бе докосвала неотдавна, и я притиснах до устните си.

IV

Сандерсъновият институт се намираше на отсрещния бряг на реката, в една доста откъсната част на града, между старопиталището и старата църква „Сент Енок“. Кварталът беше тих, а градините на площада „Сент Енок“ му придаваха почти извънградски изглед. Предната нощ бе валял тих пролетен дъжд и докато вървях по тротоара на Олд Джордж стрийт, във въздуха се носеше мирис на млади листа и трева. Топъл ветрец подухваше откъм реката и разлюляваше вейките на високите брястове, сред които чуруликаха врабци. Студената зимна прегръдка се бе разтворила внезапно, а от влажната земя, поемаща жадно слънчевите лъчи, лъхаше упоителна сладост, която ме изпълни с неизразим, почти мъчителен копнеж.

Пред старопиталището бе застанала стара продавачка на цветя. Спрях се внезапно и купих за шест пенса китка кокичета, които се подаваха от кошницата й. Стеснявайки се да ги нося открити, аз завих крехките цветенца в носната си кърпа и ги прибрах в джоба си. Когато се втурнах в двора на института и застанах пред аудиторията, старият часовник на църквата „Сент Енок“, опиянен сякаш от уханния въздух, удари весело десет пъти.

След няколко минути аудиторията започна да се изпразва. Нямаше повече от пет-шест души. Последна излезе Джин — разсеяна и сама. Беше в сиво — този цвят винаги й отиваше, а свежият ветрец обвиваше по-плътно роклята о снагата й и очертаваше още по-добре стройната, тънка фигурка. Устните й бяха полуотворени. Ръцете с извехтелите ръкавици стискаха тетрадка. Кротките кестеняви очи гледаха надолу.

Тя ги вдигна ненадейно, погледите ни се срещнаха, аз пристъпих към нея и улових и двете й ръце.

— Джин… най-после.

— Робърт.

Тя изрече името ми задъхано, сякаш се бореше смутено с угризения на съвестта си. Но лицето й светна, ярка руменина заля

страните. Искаше ми се да я притисна в обятията си, но не посмях. Само заговорих дрезгаво.

— Колко е прекрасно, че те виждам пак!

Ние се гледахме в очите, без да продумваме, потънали в омагьосана забрава. Врабците цвъртяха в брястовете зад нас, далеко някъде покрай реката лаеше куче. Най-после, все още задъхан, аз промълвих:

— И тъй, ти издържа изпитите… и то с отличие. Поздравявам те.

— Не е нещо особено. — Тя се усмихна.

— Великолепно е. Това щеше да стане и по-рано, ако не беше моето пагубно влияние.

Тя се засмя стеснително. И двамата се засмяхме. Още държах ръцете й, като че изобщо нямах намерение да ги пусна.

— Напусна ли Далнейр? — запита тя.

— Да — отвърнах весело аз. — Изгониха ме. Виждаш какъв негодник съм. Сега работя през ден като помощник на един лекар в покрайнините на Тронгейт.

— А изследванията? — запита бързо тя.

— Ах — казах аз, — тъкмо за тях исках да си поговоря с теб.

Отведох я отсреща, до градинката на площада. Седнахме на една зелена пейка, опряна о ствола на чепато дърво. Гълъби прелитаха и се разхождаха пред нас, опиянени като всички птици от сладостния лъх на пролетта. Наоколо нямаше жива душа; само някакъв стар пенсионер с черна фуражка и алено палто се влачеше по една алея. Извадих от джоба си кокичетата и ги поднесох на Джин.

— О! — извика възхитено тя и млъкна веднага от страх да не се издаде с дума и поглед.

— Закичи си ги, Джин — промълвих аз. — Не е престъпление. Кажи, накараха ли те да обещаеш, че няма да се срещаш с мен?

Настъпи внезапно мълчание.

— Не — отвърна бавно тя. — Ако бях обещала, нямаше да съм тук сега.

Загледах я отново; леко натъжена, тя вдъхна дълбоко нежното ухание, после заболе на корсажа си, под бялата кожена якичка крехките бели цветчета, които толкова й прилягаха. Седях до нея и чувствах как от тази близост кръвта нахлу в цялата ми снага, а страните и челото ми пламнаха. Разбирах, че ако не изкажа по-скоро

това, което съм намислил, страшното вълнение ще сломи решителността ми.

— Джин — подех аз, стремейки се да се овладея. — Като изключим лекциите, ти си свободна сега… Искам да кажа, че след десет часа не си заета с нищо особено, нали?

— Да. — Очите й ме гледаха изпитателно и тъй като не продължих, тя запита: — Защо?

— Необходима ми е помощта ти — отвърнах твърдо и искрено, убеден, че казвам истината. И продължих, без да отделям поглед от нея: — Привърших наполовина изследванията си; сега трябва да започна втората стъпка и съм много неспокоен. Знаеш колко мъчнотии имах, като работех сам… О, не се оплаквам, но за новия етап ми е нужна помощ. Има опити, които в никакъв случай не мога да направя сам. Професор Чалис ми осигури помещение. — Помълчах. — Би ли желала… ще дойдеш ли да работиш с мен?

Тя се поизчерви, погледна ме за миг внимателно, после наведе бавно очи. Последва мълчание.

— О, Робърт! Бих искала. Но не мога. Сигурно знаеш при какви условия съм сега? Моите родители… Аз съм им толкова много задължена… Те разчитат само на мен… и аз ги обичам… Особено мама… по-добра от нея няма на света. А те… при все че не ме принудиха изрично — тя сякаш търсеше думи, за да смекчи удара, — не желаят да се срещам с теб. Така че и сега… върша нещо против волята им.

Прехапах устни. Въпреки всичката й кротост у нея имаше непреклонност, дълбока вярност, преданост — не към мене, уви! — и чувство за дълг, което я изпълваше с ужас към измамата.

— Те трябва наистина много да ме ненавиждат.

— Не, Робърт. Просто смятат, че пътищата ни са различни.

— Но въпросът не е личен — избухнах аз. — Ти си вече лекарка, а в случая става дума за научна работа.

— Много бих искала да го направя. И много се интересувам от този въпрос. Но не е възможно.

— Напълно възможно е — настоях аз. — Не е необходимо другите да знаят. Вашите могат да си мислят, че имаш практически занятия по тропическа медицина…

Тя ме погледна така измъчено, че веднага млъкнах.

— Не се страхувам от тях, Робърт.

— А от какво?

— От това, че ще бъдем заедно.

— Толкова ли е страшно?

Тя вдигна черните си ресници и ме погледна тъжно.

— Зная, че аз съм виновна… Не разбирах отначало колко… дълбоко е взаимното ни чувство. А ако продължаваме да се срещаме, то ще стане още по-дълбоко. И ще ни бъде още по-тежко накрая.

При това простичко признание сърцето ми отново пламна. Поех бързо дъх, решен на всяка цена да я убедя.

— Слушай, Джин. Ако обещая, ако се закълна, че никога няма да те ухажвам, нито дори да спомена думата любов, ще ми помагаш ли? Така ужасно се нуждая от помощ. Сам не ще мога да свърша нищо.

Продължително, пълно мълчание. Тя ме гледаше недоверчиво, ту поруменяваше, ту бледнееше, просто замаяна от нерешителност. Побързах да се възползвам от това и настоях:

— Случаят е изключителен. Аз съм пред прага на едно почти невероятно откритие. Ела да видиш сама.

Скочих с увлечение и й подадох ръка. След миг стана бавно и тя.

До фармацевтичния факултет не беше далеко. Стигнахме за десет минути. Заведох я право в моята лаборатория, извадих от малкия инкубатор една епруветка с култури от пробите на Дюти и нетърпеливо й я подадох.

— Ето — казах аз. — Имам вече бацила. Много бързо расте. Не го ли позна?

Явно заинтересована, тя поклати отрицателно глава и ме погледна въпросително с големите си тъмни зеници.

Поставих отново епруветката във водата. Погледнах регулатора и затворих цинковата вратичка. После съвсем простичко й обясних какво съм намислил.

Страните й поруменяха от възторг. Светналият, дълбоко развълнуван поглед блуждаеше из стаята, като се спираше ту на инкубатора, ту на мен. Сърцето ми туптеше неудържимо. За да прикрия вълнението си, отидох до прозореца и го вдигнах; в стаята нахлу поток от слънчева светлина. Къдрави облаци се гонеха навън по ясносиньото небе. Аз се обърнах към Джин.

— Робърт — каза бавно тя, — ако дойда да работя с теб… защото мисля, че работата ти е наистина от значение… обещаваш ли честно да удържиш на думата си?

— Да — казах аз.

Видях как гърдите й се повдигнаха във внезапна въздишка. Аз продължавах да я гледам, а тя остави книгата, свали шапката си и започна да сваля ръкавиците.

— Добре — каза тя. — Да почваме.

V

Всяка сутрин след десет часа Джин идваше направо от лекции в лабораторията, където аз вече работех, вземаше престилката си от закачалката зад вратата, навличаше я и се залавяше методично за работа в другия край на дългата маса. Разменяхме само по някоя дума или дори само усмивка при влизането й. Понякога, когато бивах зает с изчисления, аз се преструвах, че не съм я забелязал, като се надявах да я успокоя напълно с това безразличие. Но тя беше все пак тук и когато по-късно поглеждах предпазливо, можех да видя колко сериозно и съсредоточено мери и титрова разтвори зад натрупаните бюрети, а след това записва всичко в измачкания черен дневник.

Както и предвиждах, нейното старание и грижлива точност бяха извънредно полезни за мене, особено при приготвяне на стотиците предметни стъкла, които трябваше да изследвам. Работата беше трудна, уморителна и опасна, защото тези култури в бульон бяха крайно заразни. Но Джин работеше спокойно, уверено, всецяло погълната от работата си, без да вдига глава и нито веднъж не направи грешка. Когато усетеше, че я наблюдавам, тя прекъсваше работата и ми отправяше безмълвен, но красноречив поглед, който още повече ни свързваше в общите усилия. Свежият пролетен въздух нахлуваше през отворения прозорец в мрачната ни стаичка, донасяйки тихи отзвуци от външния свят — тътнеж на превозни средства, изсвирване на параходна сирена, звънка песен на далечна латерна. Присъствието на Джин, така сдържано и спокойно, ме вдъхновяваше към непознат досега устрем.

В един часа прекъсвахме работа, за да обядваме. При все че в съседство имаше едно-две добри кафенета, по-удобно, по-приятно и евтино беше да се храним в лабораторията. За тази цел всеки от нас внасяше известна сума и още на идване от гарата Джин минаваше през пазара, отгдето донасяше всеки ден най-различни провизии. След като потапяхме в продължение на три минути ръце в сублиматов разтвор — предпазна мярка, за която аз непоколебимо настоявах — сядахме върху дъската на прозореца, всеки с чиния на коленете, за да се храним на

чист въздух. В облачни и студени дни ядяхме супа, която стопляхме на бунсеновата лампа. Но пиршеството ни се състоеше обикновено от пресни пирожки, студен салам, дънлопско сирене и ябълки или череши за десерт. В двора пред прозореца имаше един дрозд, който идваше редовно всеки ден да сподели лакомствата ни. Когато видеше, че имаме череши, той кацваше на китката на Джин и неистово чуруликаше от радост.

В седмия следобед, докато работехме мълчаливо, чух стъпки и се обърнах. Прегърбен, в закопчан догоре избелял рединготт, втренчил поглед в нас, професор Чалис стоеше на прага и подръпваше сребристите си мустаци.

— Намислих да намина към вас, Робърт — каза той, — да видя как върви работата ви.

Станах веднага и го представих на Джин, на която той се поклони според някогашния обичай. При все че беше достатъчно учтив да не се издаде, видях, че ни гледа с изненада, любопитство и недоверчивост. Но скоро разбрах, че Джин му се понрави, защото ми смигна усмихнато, напълно успокоен.

— При научни изследвания, Робърт, половината битка е спечелена, щом имате подходящ помощник.

Той се засмя при тия думи, сякаш бе казал сполучлива шега, после обиколи помещението, като разклащаше леко епруветките с култури, преглеждаше предметните стъкла, надникваше в бележките ни без да продумва, но със спокойно одобрение, което ни вълнуваше повече от всякакви слова.

След като завърши прегледа, се обърна и ни погледна.

— Ще ви доставя нови проби, от други области… от континента… където все още ме уважават. — Той млъкна, после ни подаде и двете си ръце. — Продължавайте! Продължавайте! Не обръщайте внимание на такава старина като мене. Просто продължавайте!

Думите не бяха нищо особено, но в очите му съзрях живо пламъче, което не святкаше по-рано в тях.

Отсега нататък той идваше редовно да ни навестява, като донасяше не само обещаните проби, но неведнъж и някакъв принос към обеда ни. Седнал на стол, с бастун между коленете, облегнат с разтреперани ръце на кокалената дръжка, той ни наблюдаваше изпод

гъстите си вежди със светнали очи да си разделяме баница с месо или страсбургски пастет. Привързаността му към Джин се бе засилила, той се държеше към нея очарователно, с рицарска любезност и дяволито младежко добродушие. Не хапваше никога с нас, но приемаше да изпие чашка кафе, което тя му приготвяше, а след това й искаше с особена любезност разрешение да запуши, като подрязваше внимателно и запалваше малка пура, удоволствие, което си позволяваше твърде рядко. Докато сините спирали се извиваха и разсейваха, той ни разказваше спомени от студентските си години в Париж, където бе учил в Сорбоната под ръководството на великия Дюкло.

— Нямах пари по онова време. — Той се засмя, след като ни бе описал един неделен ден, прекаран в Барбизон. — Нямам и сега. Но винаги съм бил щастлив, защото се бях отдал на работа, с която не би могло да се сравни нищо на света.

Когато го изпратихме, Джин въздъхна дълбоко. Очите й блестяха.

— Колко е мил, Робърт. Голям човек. Толкова много го обичам.

— Ако съдя правилно, и той те обича. — Аз се позасмях лукаво. — Но дали семейството ти ще го хареса?

Тя наведе поглед.

— Да продължим работата си.

По това време бяхме успели вече да отделим от многобройните млечни проби в съвсем чисто състояние един грам-отрицателен организъм, бацила Банг, открит от датския учен Банг, който го смяташе за причинител на едно остро заболяване у добитъка, широко разпространено из целия свят. Този бацил беше следователно причина за заболяванията и на нашите крави. И наистина, от изчисленията, които направих, излизаше, че около 35 на сто от добитъка в нашия край, без да говорим за овце, кози и други домашни животни, бяха носители на този бацил, който ние отглеждахме в големи количества в специална бульонна среда.

Имахме вече в чист вид и Брюсовия бацил на малтийската треска. Получихме го от проби, които бях взел по време на престоя си в Далнейр от болни от така наречената инфлуенца, както и от пробите, донесени неотдавна от Чалис. По този начин бяхме в състояние да сравним двата бацила — намерения в кръвта на животните и

намерения в кръвта на хората, да анализираме различните им реакции и да открием дали има връзка между тях.

Опитите, които правехме, бяха извънредно сложни и отначало беше трудно да се установи значението им. Но след като положителните изводи започнаха да следват един след друг, у нас постепенно изникна предположението, основано отначало само на догадки, а по-късно и на солидни доказателства, което действително ни смая. Когато то ни се натрапи, ние се спогледахме недоверчиво.

— Не може да бъде — казах бавно аз. — Невъзможно е.

— Би могло — отвърна логично тя. — Напълно е възможно.

Аз притиснах с две ръце главата си, раздразнен от спокойната й едностранчивост. Д-р Мейтърс ме бе задържал до късно в амбулаторията предната вечер; той ми възлагаше напоследък все по-многобройни задължения и напрежението от двойната работа започваше да се проявява.

— За бога — казах аз, — да не избързваме със заключенията си. Предстоят ни още седмици работа, докато стигнем до опита с антиген.

Но доказателствата продължаваха да се трупат и в края на третия месец, когато наближавахме вече решителния опит, и двамата бяхме обзети от дълбока, растяща възбуда. Нервното напрежение през часовете, когато бяхме принудени да чакаме аглутинацията, беше почти непоносимо и тъй като не беше необходимо да стоим през това време в лабораторията, ние се измъквахме да се поразсеем за час-два из близката околност на Уинтън.

И дума не можеше да става за мотоциклета, защото и Люк дори не знаеше, че се виждаме, но трамваят ни беше под ръка и ни отвеждаше за двадесет минути до любимото ни кътче — Лонгкрег Хил, гориста, още незастроена височинка, отгдето имаше хубава гледка към реката. Тук сядахме на една обрасла с мъх скала да гледаме как фериботи и малки параходчета с гребни колела сновят нагоре-надолу по широката река, а градът се губи в златиста омара под нас, издаван само от някой проблясващ купол или островърха кула. Говорехме главно за задачите, които ни предстояха в работата, и разисквахме с вълнение и надежда изгледите за успех. Понякога, уморен и все пак омагьосан от чара на момента, аз лягах, затварях очи и започвах да мечтая на глас като провинциалист; да мечтая за

Сорбоната, която професор Чалис ни бе описвал така живо, да мечтая за живот, отдаден на чисто научни и от нищо неспъвани изследвания.

Верен на обещанието си, при все че не беше лесно да го спазвам, нито веднъж не заговорих на Джин за любов. Разбирайки угризенията, които трябваше да преодолее, за да се съгласи да ми помага, бях решен да й докажа колко погрешно е било подозрението й, че не трябва да ми има доверие. Само по този начин можех да се оправдая и в нейните, и в своите очи.

В решителния ден наредихме последните епруветки за аглутинация и излязохме. Беше прекрасен четвъртък — следобед, последният ден от юни, и почти изплашени от това, което ни очаква при завръщането ни, не бързахме да напуснем височинката. Докато седяхме там, едно параходче тръгна далеко под нас за вечерния си рейс към островите из устието на реката и ние можехме да различим на задната палуба едва забележимите фигури на немски музиканти. Свиреха Щраусов валс. С развети знамена и разпенващи водата гребни колела параходчето се носеше весело по реката, докато изчезна от погледа ни. Но зад него остана да трепти шепотът на мелодията, достигащ до нас едва уловимо, сладостен и нежен като ласка. Прекрасен миг! Не смеех да погледна съседката си, но почувствах в замайващ проблясък как вълненията на тия дни, прекарани в съвместен труд, бяха почти неусетно задълбочили и засилили близостта ни. Сега вече разбрах, че тя ми е станала жизнено необходима.

Станахме да се приберем. Тази вечер не бях зает в амбулаторията, а поради важността на очаквания изход Джин бе наредила някак да остане в Уинтън до осем часа вечерта.

Часовникът удари пет, когато влязохме в нашата малка лаборатория. Сега или никога! Отидох до инкубатора, отворих вратичката и дадох рязко знак на помощницата си да извади решетката с епруветките. Те бяха двадесет и четири, изпълнени допреди няколко часа със съвършено бистра течност, която, ако опитът е сполучлив, трябваше да даде мътна утайка. Без да си поема дъх, наблюдавах тревожно как Джин изважда решетката. И ахнах веднага.

Във всяка епруветка се виждаше гъста бяла утайка. Не можех да проговоря. Обзет от внезапна слабост, аз седнах на кожената кушетка,

а Джин продължаваше да държи решетката с епруветките и ме гледаше с преобразено лице.

Вярно беше значи: двата организма, смятани в продължение на двадесет и една години за два отделни и независими вида, се оказаха един и същ бацил. Да, аз доказах това. Тяхната идентичност бе доказана морфологически, чрез култури и аглутинации. Тази широко разпространена сред добитъка болест се предаваше много лесно на хората не само чрез пряк допир, но и чрез млякото, маслото, сиренето и всички видове млечни произведения. Банговата болест у животните, Брюсовата малтийска треска и епидемичната инфлуенца бяха едно и също страдание, причинено от един и същ бацил, който ние култивирахме в нашата лаборатория. Замаян, аз затворих очи. Ние бяхме установили фактически съществуването и причината на нова заразна болест у човека, и то не на някоя незначителна болест, засягаща само определена местност, но на тежко заболяване, което можеше да се превърне в епидемия, което предизвикваше продължително неразположение при своите по-леки и по-дълготрайни форми, и вземаше стотици хиляди жертви из всички страни в света. При тази мисъл гърлото ми се сви. Като Кортес на връх планината съзрях с удивителна яснота огромното значение на нашето откритие.

Мълчанието бе нарушено най-после от Джин.

— Чудесно — каза тихо тя. — О, Робърт, сега можеш да публикуваш всичко.

Аз поклатих отрицателно глава. Пред мене засия още по-величествено видение. Потискайки изблика на възторга си, правейки усилие да се държа скромно и достойно като истински учен, аз отговорих:

— Ние открихме болестта. И бацила, който я причинява. Сега трябва да намерим ваксина, която ще я лекува. Само когато намерим и нея, ще сме завършили напълно и окончателно задачата си.

Великолепна, замайваща мисъл. Очите на Джин заблестяха.

— Трябва да телефонираме на професор Чалис.

— Утре — казах аз. Изпитвах ревнивото чувство, че тържеството ни трябва да принадлежи засега само на нас.

Тя ме разбра навярно, а когато се усмихна, нов изблик на ликуване отнесе изведнъж и достойнството, и престорено ми спокойствие.

— Скъпа доктор Лоу — усмихнах се аз. — Това откритие ще мине в историята. И ние наистина трябва да го отпразнуваме. Ще вечеряме ли заедно тази вечер?

Все още поруменяла от възбуда, тя се поколеба и погледна часовника си.

— Ще ме чакат вкъщи.

— О, ела — настоях аз. — Рано е още. Няма да изпуснеш влака.

Когато ме погледна със светнали очи, в които се съзираше и едва уловима плахост, аз скочих, изпълнен със самоувереност и радост. И казах със смях, докато й помагах да си облече палтото:

— Работихме усърдно. Затова заслужаваме малко награда.

Улових я весело под ръка и тръгнахме.

VI

Недалеко от факултета, на Олд Джордж стрийт, се намираше малкият френски ресторант „Континентал“, където ходех понякога със Спенс; реших, че това заведение е най-подходящо за днешното ни забавление. Ресторантът, чиято съдържателка, елзаската мадам Бросар, беше вдовица на учителя по чужди езици в съседното средно училище, беше скромен, чист, с добра кухня, запазил дори в тукашната северна обстановка нещичко от духа на своята родина. Подът беше посипан с пясък, колосаните салфетки на квадрати бяха сгънати ветрилообразно и поставени в цветни чаши за вино; на всяка маса имаше свещници с червени абажури, които озаряваха с романтична светлина приборите с кокалени дръжки.

Когато влязохме, съдържателката ни се поклони от мястото си зад касата, а младият келнер в извехтял широк смокинг ни заведе до една маса в ъгъла. Бяхме подранили и като изключим някои редовни посетители, които вечеряха на дълга маса в средата на залата, заведението беше за наша радост почти празно. Прегледахме весело листа, на който менюто беше написано несръчно с виолетово мастило, и си поръчахме супа с кромид, телешко печено, портокалово суфле и кафе.

— Тук е чудесно — каза Джин, като огледа с любопитство помещението. — Все едно че сме в Париж — и се поправи с лека гримаса, — доколкото имам представа за него.

— Да си представим, че сме наистина там — отвърнах весело аз. — Идваме от Сорбоната… както ни я описа нашият приятел Чалис. Всеизвестни учени сме… не виждаш ли каква брада имам?… И току-що сме направили откритие, което ще смае света и ще ни покрие с безмерна слава.

— Направихме го всъщност — извика уверено тя.

Аз се разсмях. Развълнуван от чувството, че съм победител, измъкнал се от тежкия хомот на всекидневния труд, бях загубил обичайната си сдържаност, обзет от радостно опиянение. Когато келнерът ни донесе супата и едно дълго, тънко, хрускащо хлебче, аз му

заговорих на френски. А когато той поклати отрицателно глава с виновно изражение и заговори на чисто шотландско наречие, Джин също се разсмя.

— Какво каза на горкото момче? — запита тя, след като келнерът си отиде.

— Нещо, което не можеше да разбере, защото е още много млад. — Аз се наведох през масата към нея. — После ще ти кажа.

Започнахме да ядем супата, която беше превъзходна: с резенчета хрускав кромид, поръсена с настъргано сирене. Плувахме в ликуване и самозабрава по вълните на своя успех. Келнерът, с когото се бяхме вече сприятелили, ни донесе важно бутилка червено вино, включено във вечерята. Потръпващ от възбуда, с пеещо от щастие сърце аз налях две чаши от простичкото вино, още разпенено след наливането от бурето.

— Да пием за успеха си!

Джин наведе колебливо поглед, но само за миг; после, завладяна сякаш от съзнанието, че случаят е необикновен, отначало отпи само глътка, а след това изпразни чашата си наведнъж.

— Не е лошо — кимнах одобрително аз. — Щом сме в Париж, да се държим като парижани… Освен това… не забравяй, че сега си вече солидна, макар и все още привлекателна дама на средна възраст, която е аглутинирала цял ден бацили в Сорбоната. И, както казва самият свети Павел, имаш нужда от малко вино.

Джин ме погледна с укор, но сериозността й изчезна веднага; тя се усмихна, а след миг се разсмя отново, весело и игриво, без никакъв повод, само защото беше в радостно настроение.

— О, Робърт, не би трябвало… — извика тя, като си изтриваше очите. — Държим се като деца.

Седнала зад касата си, внушителната мадам Бросар ни гледаше съчувствено и добродушно.

Когато донесоха телешкото и налях отново чашите, ние заговорихме с неудържимо увлечение за преживелиците си през последните три месеца, шегувахме се със срещаните мъчнотии, наслаждавахме се отново на всяка подробност от великолепното постижение.

— Помниш ли как ми се разсърди един ден, Робърт?

— Решително отричам да съм се разсърдвал някога.

— О, разсърди се. Когато счупих центрофугата. Без малко щеше да ме напляскаш.

— Съжалявам тогава, че не съм те напляскал.

Това беше достатъчно, за да прихнем отново.

Когато се наведох към съседката си, така радостна и оживена, с порумeнели страни и засмени очи, видях по-ясно от всеки друг път двойствеността в нейната личност. Сериозната, набожна малка калвинистка бе изчезнала и изпод лустрото на строгото възпитание се подаваше пламенно, жизнерадостно същество, което бе свалило шапка, облакътило се бе свойски на масата и се бе отдало несъзнателно на своето влечение.

Приливът на вълнението завладя и мене. В съзнанието ми блесна споменът за нашите отношения и аз почувствах внезапно, че не ще мога да понасям вече непрекъснатите пристъпи на страдание и радост. Удържал бях думата си в това странно другарство, но дълбокият, измъчващ чар на нейното присъствие в лабораторията ме бе сломил, без сам да съзнавам това. Освободен от постоянната мисъл за моя труд, не можех вече да потискам естествените сърдечни вълнения. Изпих набързо последните глътки кафе, за да се отърва от камъка, който задушаваше гърлото ми.

— Джин — казах аз. — Ти ми помогна толкова много през изтеклите три месеца. Защо?

— От чувство за дълг — усмихна се тя.

— Нямаше нищо против, значи, да работиш с мене?

— Беше ми много приятно! — извика тя и добави унесено: — Тази практика ще ми бъде много полезна, когато отида в Кумаси.

Думите й, казани почти несъзнателно, прободоха като нож сърцето ми.

— Не говори това — казах аз. — За бога… поне тази вечер.

— Добре, Робърт. — Тя ме погледна бегло с просълзените си очи.

Последва мълчание. Изплашена, сякаш че се е издала, тя наведе поглед.

Тази вечер у нея се чувстваше топлота и жизненост, от които се задъхвах. Преизпълнен с любов, аз се борех да запазя разума си срещу пристъпа на тоя чар. Напразно: нищо не можеше да устои пред безумната сладост на тоя час. Сърцето ми се свиваше от почти

физическа болка поради нейната близост, от неизразим копнеж, който облекчих за миг, като взех неволно ръката й и я стиснах здраво.

Тя не се опита да освободи пленените си пръсти, само въздъхна, правейки като мен усилие да изглежда спокойна:

— Мисля, че трябва да си вървим.

През тези мигове на мълчание, които ни сближиха повече от всеки друг път, изпълнени само с копнежа, бушуващ в нас, аз бях загубил всяка представа за време. Когато повиках келнера за сметката, докато Джин слагаше бавно и унило шапката си, зърнах часовника над касата. Той показваше осем и пет.

— Не мислех, че е толкова късно — казах тихо аз. — Страхувам се, че си изпуснала влака.

Тя се обърна, погледна часовника, а след това и мен. Страните й се бяха зачервили още повече, очите светеха като звезди — толкова силно, че тя наведе отново ресници, за да прикрие блясъка им.

— Мисля, че не е толкова страшно.

— Кога е следващият?

— Едва в десет без четвърт.

Настъпи мълчание. От вълнение тя бе започнала да прави топче от трохите на масата. Неспокойните движения на пръстите, сведеният поглед, бързото туптене на вените по шията й накараха отново сърцето ми да замре.

— Да вървим тогава.

Платих сметката и излязохме. Улицата беше безлюдна, небето облачно, нощта топла и тиха.

— Какво ще правим сега? — запитах аз само за да кажа нещо. — Да се поразходим из градината?

— Не я ли затварят в осем?

— Забравих — промълвих аз. — Затварят я, струва ми се.

Спрели се бяхме под една лампа в пустата улица. Обзе ме безразсъден порив. Джин беше до мен, толкова близо, че всичките ми благоразумни решения бяха отнесени от безумния пристъп на желанието. Сърцето ми туптеше до пръсване. Почти не можех да говоря.

— Да се върнем за малко в лабораторията.

Когато тръгнахме отново, аз я улових под ръка. И двамата мълчахме. Стигнахме до фармацевтичния факултет и аз отключих

вратата на лабораторията ни. Тя беше тъмна, но от старинния фенер на двора се промъкваше слаб светлик, който озаряваше като плам на съдбовна и неотменна магия вдигнатото към мене личице на Джин. Притворила очи зад прозрачните клепачи, тя чакаше своята участ. Усетих до бузата си нежния й дъх. За да се задържи на треперещите си крака, тя се облегна на мен и двамата се озовахме прегърнати на малката кушетка.

Времето престана да съществува във вълшебния полумрак, топла вълна на щастлив унес ме заля. Миналото бе забравено, бъдещето изчезна — сегашният миг беше всичко. Отметнатата й глава откриваше тъничката шия, нежната извивка на гърдите. Очите й бяха все още затворени за призрачния светлик, някаква мъка проряза с дълбока бръчка бледото чело. И изведнъж, по ускореното, неспокойно дишане, по бързите удари на сърцето, което пърхаше като изплашено птиче под тънката деколтирана блузка, усетих как цялото й същество се устремява, слива и отлита в забрава заедно с мене. Нищо — никакви небесни или земни връзки не можеха да спрат този опиянен полет.

VII

След четири дни, в понеделник следобед, професор Чалис дойде да ме види. Прекарал бе съботата и неделята на баните в Бют, където отиваше от време на време да лекува артрита си, който го превръщаше постепенно в инвалид. Намерил при завръщането си моята бележка, той бе дошъл с файтон от дома си до лабораторията.

Като се ръкува с мене, остави шапката и изтърси дъждовните капки от чадъра си, той огледа някак въпросително стаята.

— А къде е нашата млада приятелка?

Макар и подготвен за въпроса, за най-голямо мое неудоволствие се поизчервих:

— Няма я днес.

Той се изправи до малката печка да си постопли пръстите и ме погледна някак странно изпитателно, сякаш се изненадваше, че ме намира сам и мълчалив.

— Значи всичко излезе успешно.

— Да.

Той поклати глава.

— Реакция след преумората, Робърт. Стойте си на мястото. Аз ще разгледам всичко сам.

След няколко минути той отиде към чина и в продължение на половин час чете внимателно доклада, който бях приготвил, като правеше с молив изчисления по белите полета. После разгледа най-старателно всички култури. Стоя дълго наведен над микроскопа и най-после се завъртя рязко на столчето. Изглеждаше остарял, изтощен, почти мрачен, с още по-хлътнали бузи. Видях, че е много развълнуван.

— Робърт… — каза най-после той, като ме погледна с кротките си очи, — не бива да се възгордявате. Никога. В науката няма място за тщеславие и самоизтъкване. Освен това, вие сте едва в началото на кариерата си. Този път имахте щастие. Но има още много да учите… почти всичко всъщност. Обаче това, което сте направил, стопля старото ми сърце.

След минутно мълчание продължи:

— Вие можете, разбира се, да оповестите веднага своето откритие. То е несъмнено от огромно значение. Но и аз съм съгласен, че ще бъде по-добре, по-цялостно и по-научно да почакате още три месеца, за да завършите напълно работата си, като откриете и ваксина с решително лечебно действие срещу новата болест. Нали тъкмо това искате да направите?

— Да.

— Ще го направите тогава. Но — той огледа бързо стаята — не е възможно да го сторите тук.

Забелязвайки изненадата ми, той потвърди с кимване.

— Невъзможно ще бъде да завършите последните извънредно сложни етапи на издирванията си при такива несъвършени технически условия. Не се оправдавам, Робърт; това помещение беше най-доброто, което можах да ви намеря на времето. Сега трябва да направя нещо повече. Вие се нуждаете непременно от модерна, добре обзаведена лаборатория. А има три възможности да я получите.

Въпреки мъката си, слушах внимателно.

— Първо, можете да отидете при някоя от големите фармацевтични фирми, например Уилсър или Харлет. С оглед на досегашните ви открития всяка от тях ще бъде безспорно възхитена да ви предостави всички възможни улеснения, добре подготвен персонал и голяма заплата, за да изготвите ваксина, която ще може да се произвежда масово, за продажба. — Той помълча и добави: — Това ще бъде твърде изгодно за всички заинтересовани.

Той млъкна отново. И тъй като продължавах да го гледам без намерение да отговоря, набръчканото му лице се озари от лека усмивка.

— Така-а — каза той. — Втората възможност е да отидете при професор Ъшер.

Този път трепнах неволно, но още преди да заговоря, той ме спря, вдигайки слабата си мургава ръка.

— Добрият професор започва да съжалява, че ви е оставил да го напуснете. — Той се позасмя, но без злорадство. — От време на време пробуждах у него любопитство… да не кажа огорчение… като му говорех за вашите занимания.

— Не — казах тихо аз и цялата ми скрита мъка намери отдушник в тази единствена дума.

— Защо не? Уверявам ви, че той ще ви посрещне с радост, ако се върнете в института.

— Той ме изгони от института — отвърнах през зъби аз. — Трябва да довърша делото си със собствени сили.

— Много добре — каза Чалис. — Тогава остава… Истършоус.

Забравяйки за миг бурята, която бушуваше в гърдите ми, аз го погледнах съвършено смаян. Шегуваше ли се? Или бе внезапно полудял?

— Знаете ли това място? — запита той.

— Разбира се.

Той се усмихна отново с лека, тъжна усмивка.

— Говоря съвсем сериозно, Робърт. Имат вакантна длъжност за ординатор, който да живее там. Направих постъпки пред управителя д-р Гудол и той се съгласи да ви вземе за няколко месеца. Институтът е стар, както знаете, но напоследък са обзавели една модерна лаборатория, където ще имате пълна и неограничена възможност да довършите докрай работата си.

Настъпи мълчание. Аз огледах импровизираната лаборатория, която отначало презирах, и към която сега бях привързан поради много основания. Пак местене, помислих аз; защо не ме оставят поне веднъж на мира?

— Не ми се напуска — казах бавно аз. — Свикнах вече тук.

Той поклати глава.

— Необходимо е, моето момче, и неизбежно. И Пастьор дори не би могъл да получи някаква ваксина при такава апаратура. Затова именно през цялото време търсех по-удобно място за вас. — Тъй като продължавах да се колебая, той запита внимателно: — Може би не ви се иска да живеете в място като Истършоус?

— Не — отвърнах след малко аз. — Предполагам, че ще мога да издържа.

— Помислете си тогава и ми съобщете довечера. Лабораторията е безспорно такава, за каквато човек може само да мечтае. — Той стана, потупа ме по рамото и сложи светлите си ръкавици. — А сега трябва да вървя. Още веднъж ви поздравявам. — Той взе чадъра си и ме погледна през рамо. — Не забравяйте да предадете почитанията ми на доктор Лоу.

Смънках някакъв неразбираем отговор, докато го изпращах до вратата.

Не можех да му кажа, че не съм виждал Джин цели четири дни, че в джоба ми пареше писмо от нея — тъжно, измокрено със сълзи писъмце, изпълнено със самообвинения, с дълбоко, отчаяно угризение и мъка.

Какъв глупак бях, боже мой! В пламенното безумие на тия непоправими мигове аз не помислих колко дълбоко чувството за извършения грях ще нарани нейната откровена, непокварена душа. Още я виждах такава, каквато си отиде късно през нощта, пребледняла и жалка, с трепереща устни, с изражение на ранено птиче, така измъчено, тъжно и отчаяно, че ми разкъса сърцето.

Добродетелта е нещо, за което никога не мислим, а понякога дори му се смеем. Но добродетелта беше самата същност на Джин.

Някога, като дете, счупих крехка кристална ваза. И сега изпитвах същото чувство на безутешна мъка, каквато изпитах тогава при вида на пръснатите по пода отломки. Знаех, че други девойки изживяват почти безгрижно подобни „романи“, но ние, така различни, уви, във всяко друго отношение, си приличахме в едно: не можехме да сложим върху раните си балсама на равнодушието. Един израз от писмото й прорязваше непрестанно мозъка ми:

> Сгрешихме, като мислехме, че можем да бъдем заедно. Не трябва да повторим тази грешка. Не мога и не трябва да те видя вече.

Дълбока въздишка се изтръгна от гърдите ми. Чувствах отчаян, че съм захвърлил и завинаги загубил един скъпоценен бисер. Изтощен, разстроен, изпълнен с изгаряща болка, аз се укорявах горчиво. Но ние бяхме прекрачили невидимата граница не толкова поради това, че бяхме заедно, колкото поради силите, които искаха да ни разделят. А сега… изчезнала ли бе магията… мъртво ли беше сърцето? Не. Аз копнеех за нея повече от всеки друг път. Стремях се към нея с цялата си душа.

Скочих изведнъж. При все че не мислех за нищо друго, откакто бях получил това писмо, сега се постарах да отхвърля унинието и да

съсредоточа мисълта си върху предложението на Чалис. Съзнанието ми не беше съгласно с този план, но трябваше да призная, че доводите на професора бяха правилни. И след като се разхождах унесено и неспокойно из стаята почти цял час, реших да приема. Тъй като наближаваше пет и половина, заключих и тръгнах за амбулаторията на Тронгейт.

Чакалнята беше както обикновено задушна, препълнена с хора, с миризми, нашепвани разговори, кашляне, тежко дишане и тътрузене на крака по голите дъски. Кафявите стени бяха овлажнели от изпарения. Още докато сядах пред масата си, доктор Мейтърс влезе в стаята с лист в ръка.

— Препълнена зала, Шенън. Работата върви добре. Бихте ли имал нещо против да отидете вместо мене на тия адреси, след като привършите тук?

На хартийката, която ми подаде, бяха записани пет адреса. Постепенно, безцеремонно и добродушно той увеличаваше работата ми, така че сега аз работех много повече, отколкото бяхме уговорили първоначално.

— Добре — отвърнах равнодушно аз. — Но бих искал да поговоря с вас.

— Казвайте.

— Съжалявам, но ще трябва да напусна.

Той бе започнал вече да прехвърля по обичая си цели шепи пари — получените следобед хонорари — от джобовете на панталоните си в кожената касия, но се спря изведнъж и остро ме изгледа. След миг се разсмя.

— Чудех се кога ще се опитате да ми изтръгнете увеличение. Колко искате?

— Нищо.

— Карайте, Шенън. Вие не сте лош младеж. Ще ви дам още една гвинея седмично.

— Не — казах аз, без да го поглеждам.

— Две тогава, дявол да го вземе.

Когато поклатих отрицателно глава, изражението му се промени и стана сериозно. Той бутна с крак вратата под носа на чакащите пациенти, седна на бюрото и ме загледа.

— Чудесен подарък за човек, който отива да се поразсее някъде. Тази вечер водя жена си и Ада в цирка Хеглер. Не можете да си представите колко им се понравихте, когато ви видяха оня ден. А сега кажете: колко искате наистина?

Едва смогвах да се владея. При сегашното ми настроение бях възмутен от начина, по който той свеждаше всичко към един общ знаменател — парите.

— Не става дума за пари.

Той не ми повярва — невъзможно беше този скъпоценен артикул да е без значение за мен. Гризейки нокътя на палеца си, той продължаваше да ме гледа, като пресмяташе нещо наум.

— Слушайте, Шенън — каза на един дъх той. — Аз се привързах към вас. Всички се привързахме всъщност. Не казвам, че сте вече опитен лекар, но ще се изучите при мене. Важното е, че човек може да ви се довери. Честен сте. Парите не се лепят по пръстите ви. Отдавна вече мислех да ви направя това предложение. Слушайте сега. Останете при мен като постоянен помощник с двеста и петдесет или да кажем с триста лири годишно. Ако работите добре, след дванадесет месеца ще ви направя съдружник и ще ви плащам според прихода. Разбирате ли? Тази амбулатория е истинска златна мина. Ще я разработваме заедно. А пък ако се харесате с Ада, можем да превърнем работата в семейно предприятие, което вие ще наследите изцяло след време.

— Вървете по дяволите! — нервите ми изменихa внезапно. — Не желая да ви наследя. Не желая парите ви. И изобщо нищо.

— Слушайте все пак — промълви смутено той. — Аз ви дадох работа, когато бяхте в безизходица, нали?

— Да — почти изкрещях аз. — Благодарен съм ви за това. И мълчах, когато ме отрупвахте до изнемога с работа през тия три месеца. Но стига вече. Дотегна ми да събирам по половин лира от хора, които живеят само в една стая, за да пълня коженатa ви кесия. Пазете златната мина за себе си. Не желая дял от нея.

— Невъзможно! — извика той, като ме гледаше втренчено. — Аз ви правя златно предложение, а вие ми го хвърляте в краката. Трябва да сте полудял.

— Добре — казах аз. — Така да бъде. А сега ме оставете да работя.

Натиснах звънеца на бюрото и първият пациент — един старец, който едва се влачеше — влезе в стаята. Започнах да го преглеждам, а д-р Мейтърс, бутнал шапка на темето си, продължаваше да ме гледа смаяно. Най-после взе торбичката с парите, заключи я в касата и си отиде, без да продума. Почти веднага съжалих за избухливостта си. Той не беше лош човек, обслужваше добре района, но не можех да понасям неуморния му стремеж да пълни кесията си.

Минаваше единадесет, когато излязох от последното посещение. Тръгнах към „Глоб“ уморен и все пак уверен, че няма да заспя. След като привърших работата, мъката се върна и започна да гризе сърцето ми като звяр. Но докато крачех из мокрите улици, се надсмивах на страданието си. Какъв образ на весел Дон Жуан! На млад Ромео… на Казанова… С такива имена се кичех аз в горчива насмешка.

Когато се прибрах в хотелската стая, съблякох гневно дрехите си и се хвърлих на леглото. Лежах в тъмнината като вдървен, със стиснати очи. Но докато се мъчех да заспя, в съзнанието ми продължаваха да пламтят думите: „не трябва да те видя никога вече… никога… никога…“.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА

I

След една седмица, към девет часа вечерта, вървях с пътническа чанта по безлюдното шосе и напрягах зрението си да зърна в мъгливия мрак института Истършоус, все още невидим в измамната нощна пустота. Бях пропуснал влака в Уинтън и пристигайки с един час закъснение на гара Шоус, която се намира на четиридесетина мили от града в самотните, заобиколени с гори пасбища на Лотиан, видях, че никой не ме чака. На спирката в селото ми дадоха указания, но почти сигурно бих се объркал в тази пустинна местност, ако не бях се озовал пред един висок, дебел зид, завършващ с железни шипове. От десет минути вече вървях покрай него, когато един внезапен завой ме отведе до входните врати, охранявани от каменна куличка с прозорче, в което светеше фенер.

Оставих чантата си и почуках на тежката, обкована с гвоздеи врата. След малко някой откачи фенера от прозореца, излезе от куличката и една невидима личност надникна през вратата.

— Кой е?

Казах името си и добавих:

— Предполагам, че ме чакате.

— Нищо не зная. Къде е пропускът ви?

— Нямам пропуск. Но сигурно са ви казали, че ще пристигна?

— Не са.

Вратарят се готвеше вече да се върне в стаичката си и да ме остави в тъмнината. Но в същия миг светна друг фенер и един пискливъ, превзето изискан женски глас с ирландско произношение се чу зад гърба на вратаря.

— Доктор Шенън ли е? Добре, Гън, отворете и го пуснете да влезе.

Вратарят отвори с ръмжене железните врати. Взех пътническата си чанта и влязох.

— Носите и вещите си. Много добре. Заповядайте.

Доколкото можах да забележа при слабата светлина на фенера, моята водачка беше около четиридесетгодишна, гологлава, със сини

очила и широко палто от груб вълнен плат. Когато вратата се хлопна и тръгнахме по дългата тъмна пътека, тя се представи.

— Аз съм доктор Мейтланд. Завеждам женското отделение. — Аз се препънах от някакъв храст и без малко не паднах. — Доктор Полфри щеше да ви посрещне… Той завежда източното и западното крило на мъжкото отделение, но днес е полудневната му почивка и той отиде до Уинтън. — След известно мълчание тя добави: — Точно насреща е главното ни здание.

Вдигнах поглед. На една малка височинка недалеко от нас се съзираше неясно нещо, наподобяващо замък — безброй светлинки, които прозираха като през сито във влажния полумрак. Смекчени от мъглата, те блещукаха с призрачен светлик. Докато вървяхме към тях, едни угасваха, други светваха — съзвездието трептеше и танцуваше.

Но алеята най-после се свърши и ни доведе пред високата фасада; Мейтланд тръгна към каменната площадка, осветена от висяща лампа в метална мрежа. Тя се спря с ключ в ръка на най-горното широко и поизтъркано гранитно стъпало и обясни:

— Това е южното крило на мъжкото отделение. Тук е и вашето жилище.

Влязохме в просторен висок хол с под от бели и черни мраморни плочки, с гипсова статуя в дъното и три огромни пейзажа с маслени бои в тежки позлатени рамки. Два украсени с мозайка скрина, с наредени край тях разкошни кресла в зелено и златно завършваха наредбата, която поразяваше със своето великолепие в стил рококо.

— Надявам се, че ви харесва. — Мейтланд като че се стараеше да скрие усмивката си. — Преддверие към Валхала, нали?

Без да дочака отговор, тя продължи по постланата с пътека стълба до третия етаж. Тук, използвайки необикновено сръчно същия ключ, който висеше на закрепената за колана й тънка желязна верижка, тя отвори вратата на едно отделно жилище.

— Дойдохме. И виждате най-лошото. Спалня, всекидневна и баня. Изцяло във викторианска готика.

Въпреки тази студена насмешка, стаите, макар и старомодно мебелирани, бяха необикновено приятни. Във всекидневната, където завесите с кадифени кордони бяха вече спуснати, огънят от камината хвърляше топли отблясъци върху месинговата решетка и пухкавия червен килим. В стаята имаше две кресла, един диван, настолна лампа

до библиотека с книги в кожена подвързия. В спалнята се виждаше удобно махагоново легло, ваната в банята беше от дебел бял порцелан. Все още огорчен, аз едва се сдържах да не кажа на високомерната си колежка, че в сравнение с преживените в „Глоб“ неудобства тукашното жилище е разкошно.

— Смятате да разопаковате вещите си? — запита тя, застанала дискретно на прага. — Или може би желаете да ви донесат вечеря?

— Да, бих желал. Ако това не ще предизвика особено безпокойство.

Оставих пътническата си чанта зад дивана и докато д-р Мейтланд натисна звънеца до камината, за да ми поръча вечеря, можах да я разгледам по-добре. Тя беше необикновено грозна, с червено, осеяно с лунички лъскаво лице и светлоруси коси, прибрани небрежно на тила. Зрението й беше очевидно слабо, защото и зад сините очила личеше, че клепачите са зачервени и подпухнали. И сякаш за да подчертае още повече некрасивата си фигура, тя беше облечена крайно безвкусно: под вълненото палто се виждаше бархетна блуза на червени черти и широка карирана пола от прост вълнен плат.

След пет минути една прислужница в широка черна рокля и колосана бяла престилка влезе мълчаливо с табла в ръце. Беше ниска, набита, почти джудже, със сиво безизразно лице и дебели крака, обути в черни чорапи.

— Благодаря, Сара — каза любезно Мейтланд. — Всичко изглежда чудесно. А сега да ви запозная с доктор Шенън. Сигурна съм, че ще се грижите добре за него.

Прислужницата не вдигна от килима тъпия си поглед. Само преви машинално крак в малък реверанс. После излезе, без да продума.

Проследих я с очи, след това погледнах многозначително и въпросително колежката си.

— Да — кимна нехайно Мейтланд. После загледа със своята предизвикателна, полунасмешлива усмивка как си наливам чаша кафе и започвам да ям сандвич. — Човек се чувства тук сравнително добре. Мис Индр, икономката ни, е много на място. Не възнамерявам впрочем да ви запозная с всички. Най-много ще се срещате с Полфри; всяка сутрин ще закусвате с него в източното крило на мъжкото отделение.

Тук е и доктор Гудол… управителят… Негово жилище е къщата с червените капаци на прозорците, вляво от вашия вход.

— Не трябва ли да му се представя още тази вечер? — вдигнах глава аз.

— Ще му съобщя, че сте пристигнал — отвърна Мейтланд.

— Какви ще бъдат моите служебни задължения?

— Да правите утринна и вечерна визитация. Да замествате Полфри и мен през почивните ни дни. Да дежурите в столовата. От време на време в аптеката. Да бъдете полезен и приятен за добрите жители на нашия малък свят. Всичко това е твърде просто. Доколкото разбрах, вие правите някакви изследвания. Ще имате предостатъчно време за тях. Ето ви ключа.

Тя извади от джоба на палтото си един ключ, съвършено еднакъв с нейния, на също такава желязна верижка.

— Скоро ще свикнете да го използвате. Предупреждавам ви, че без него сте загубен в Истършоус. Пазете го.

Мейтланд ми подаде без насмешка големия старинен ключ, невероятно гладък и излъскан като сребро от дългогодишната употреба.

— Предполагам, че свършихме засега. Отивам да видя херцогинята. Много буйстваше, та има нужда от мъмрене и хероин.

След излизането й аз довърших вечерята си, която не приличаше никак на обичайната болнична храна и напълно съответстваше на това разкошно заведение. Чудех се дали да направя една обиколка, като използвам новия незаменим ключ. Когато се качвах с Мейтланд, забелязах на всяка площадка по стълбището по една махагонова врата с избледнял надпис и дебели стъкла, през които се виждаха дълги, слабо осветени коридори, стигащи тайнствено до друга врата и нови коридори.

Въпреки потвърдените вече уверения от страна на професор Чалис, че заведението е най-доброто от този род, все още ме смущаваше смътно безпокойство. Лекарите са склонни да се отнасят винаги малко недоверчиво към службата в приютите за душевноболни, като към нещо извън нормалния ред на нещата. И между психиатрите има, разбира се, великолепни хора, но има и явни чудаци, които стават все по-странни с течение на времето. Животът в тези заведения е лек и немалко отломки измежду лекарите попадат в него. Освен това,

веднъж влязъл, човек не може лесно да се измъкне. Направо казано, някои душевни заболявания са „заразителни“ като инфекциозни болести.

Но аз трябваше да приема тези рискове. Станах рязко. Леглото ми, старателно приготвено за спане, разкриваше тънко и чисто бельо, каквото не бях имал досега. Взех чантата иззад дивана, извадих всичко и наредих колкото се може по-добре донесените учебници, книжа и малобройни жалки вещи. От неизвестния ми предшественик, който не бе си дал труда да изнесе цялото си имущество, бяха останали половин кутия цигари, овехтяла хавлия на червени черти, няколко романа и разни нехайно разхвърлени непотребни вещи.

Аз притежавах само една малка снимка в евтина рамка с паспарту — моментална снимка, направена в слънчев ден из блатата край Гаури: едно простодушно, откровено, загоряло личице, с развени от вятъра къдри и дръзко вирната брадичка… с тъмни засмени очи… Можеше ли да повярва човек?… Наистина засмени от странно, непринудено щастие. Дали се смееха и сега? Във всеки случай, когато оставих снимката на камината до часовника, те не ми отвърнаха с усмивка. Тогава отидох до библиотеката и със странно, втренчено изражение отбелязах на календара датата 31 юли.

В същия миг бързо почукване на вратата ме накара да трепна неволно и щом видях високата изправена фигура на прага, разбрах, че този посетител е управителят на болницата.

— Добър вечер, доктор Шенън. — Гласът беше мек, леко задъхан. — Добре дошли в Истършоус.

Висок и тромав, доктор Гудол изглеждаше уморен и отпуснат; отдавна нестриганите му посивели коси падаха в безредие върху яката. Лицето му беше продълговато, оловносиво, с доста голям нос и издадена брадичка, с пожълтели от жълтеница очи под натежали клепачи; макар и отвисоко, тези очи гледаха с дълбоко човечен, топъл, разбиращ поглед и разкриваха странна хипнотична мощ.

— Много съм слушал за вас от професор Чалис. — Той се усмихна замислено. — Сетих се, че може би бързате да видите лабораторията си.

И ме покани с ръка да го последвам. Слязохме. По един постлан с плочи коридор, осветен с електрически лампи в матови глобуси, стигнахме доста далеко от главната сграда, после се изкачихме по един

наклон в малък вътрешен двор, ограден с високи зидове. Доктор Гудол отключи мълчаливо някаква врата и завъртя електрическия ключ.

— Пристигнахме, доктор Шенън. Надявам се, че ще ви задоволи.

Не можех да заговоря. Можех само да се оглеждам около себе си, онемял от изумление. Надявал се бях, разбира се, да намеря една сносна лаборатория, при все че поради досегашните си опити не смеех много да разчитам на такова нещо. Но това, което виждах, надвишаваше и най-смелите ми очаквания. Това беше най-прекрасната малка лаборатория, която бях виждал досега, по-хубава дори от тази в института; полица над полица с всякакви реактиви, Икстонов скопометър, термостати, електрическа мелничка, стерилизационен автоклав — всичко подредено без оглед на средствата — като се почне от облицованите с полички стени и се свърши с последната градуирана стъклена епруветка.

— Страхувам се — забеляза меко Гудол, сякаш искаше да се извини, — че не е била използвана често. И някои апарати се нуждаят може би от поправка.

— Но тя е съвършена. — Гласът ми измени.

Той се усмихна вяло.

— Скорошно нововъведение. Когато я обзавеждахме, взехме най-добри специалисти. Радвам се, че някой ще я използва.

После все така вяло и съчувствено добави:

— Ние очакваме големи дела от вас. Аз съм самотен ерген, доктор Шенън. Истършоус ми е детето. Ще ме ощастливите, ако го прославите.

Тръгнахме обратно. В хола, пред стълбището, което водеше към моите стаи, той се спря и ме погледна отново изпод тежко отпуснатите клепачи.

— Надявам се, че сте доволен от това, което Истършоус може да направи за вас. Удобно ли е жилището ви?

— Повече от удобно.

Ново замълчаване.

— Лека нощ тогава, доктор Шенън.

— Лека нощ.

Когато си отиде, аз се прибрах в стаята си, замаян от срещата с тази странна, привлекателна личност.

Съблякох се бавно, взех една топла баня и си легнах. Заспивах вече, когато внезапен страдалчески вик прониза потискащата тишина. Напомняше зловещия, отчаян вик на кукумявка. Знаех, че не е кукумявка, но все пак не се разтревожих. В съзнанието ми нямаше вече място за страх.

Викът се повтори и заглъхна бавно във външния мрак.

II

На другата сутрин от желязното балконче, което прегражда прозореца ми, можах да огледам внушителния вид на Истършоус.

Светналата в утринния въздух огромна сграда от сив гранит приличаше на замък със зъбчатите си стени и четирите масивни кули. Отпред имаше широка тераса с парапет, с фонтан в средата и с красиво изработена ограда от чемширово дърво. Зад терасата се простираше полянка, затворена с лехи от рози, откъдето започваше игрище с тиролска хижичка за почивка. Зелената площ беше прорязана по всички направления от пътеки, а високият каменен зид, който ограждаше просторен кът, му придаваше уютната самотност на благородническо имение.

Обръснах се, облякох се и когато часовникът удари осем, отидох да закуся с доктор Полфри. В гостната на горния етаж от източното крило на мъжкото отделение намерих нисък, пълничък, червендалест плешив мъж на петдесетина години, който ядеше усърдно зад утринния вестник. Погледите ни се срещнаха.

— Заповядайте, драги колега. — Продължавайки да яде, той ми махна с ръка и завърши поздрава, като пъхна в устата си хапка препечен хляб с масло. — Вие сте Шенън, то се знае. Аз съм Полфри — единбургец, завършил в деветдесет и девета. Там има кеджери[1], бекон и яйца… А тук… кафе. Прекрасна сутрин… синьо небе и прозрачен въздух… Истински истършоуски ден, както казваме тук.

Полфри изглеждаше сърдечен, безобиден и малко занесен, с гладки надути бузи, които се тресяха като желе при всяко негово движение. Беше чистоплътен, с добре гледани ръце, с колосани ръкавели и позлатено пенсне, което висеше на провесена от шията невидима верижка. Няколко светли, леко къносани кичури, бяха грижливо причесани през темето откъм редките ивици коса, останала зад ушите. Той изтриваше постоянно със салфетката своите розови устни и бели мустаци.

— Трябваше да се запозная с вас снощи, но не бях тук. Бях по света, както казваме тук. На опера. Кармен. Ах, чудният, нещастен

Бизе! Като помисли човек, че е умрял с разбито сърце след провалянето на премиерата в Опера комик, без да си представи дори какъв блестящ успех ще има по-късно творбата му! Слушах Бреслер-Джианоли, Леман, Мери Гардън, Дестин… Де Решке в ролята на дон Хосе, Амато в ролята на Ескамильо. Имаме шанс, че Карл Роза ще бъде цял сезон в Уинтън. — Той затананика няколко такта от песента на тореадора, като удряше в такт с пръстите си по оставения пред него „Хералд“. — Критиците казват, че Скоти пяла добре. Разбира се! Ах, какъв миг, когато Микаела, олицетворение на нежността, влиза в дивата скалиста клисура, където е лагерът на контрабандистите! „Мъча се да вярвам, че не треперя!“ Вълшебно… мелодично… великолепно! Обичате ли музиката?

Смънках нещо неразбираемо.

— Ах, трябва да идвате при мен в залата с пианото. Почти всяка вечер съм там да подрънкам нещо. Трябва да ви призная, че музиката е най-голямото ми удоволствие. В живота си наброявам три велики момента… когато чух Пати в „Сицилианска вечерня“, Гали-Курчи в „Бразилски бисер“ и Мелба в „Севиляна“ от Масне.

Той продължи да говори, докато довърших закуската; тогава вдигна с женствено движение ръка, за да погледне часовника си.

— Управителят ми каза да ви разведа из института. Да вървим.

Той тръгна пъргаво, понесен неочаквано бързо от късите си дебелички крака по подземния коридор, после свихме вляво по един наклон и се озовахме като с магия в светлия коридор под моето жилище. Тук един дебел петдесетинагодишен мъж с тъпо изражение, в изцапана с мазни петна сива униформа и обувки с гумени подметки се разхождаше важно нагоре-надолу. При появата на Полфри той изпъчи корем и го поздрави тържествено и раболепно.

— Добро утро, Скемън. Доктор Шенън… това е Семюел Скемън, нашият главен надзирател… а освен това, ако позволите да добавя, и ценен диригент на истършоуския духов оркестър.

Заедно с помощника на Скемън, надзирателят Броган, приятен младеж с дръзки сини очи, ние тръгнахме към първия коридор, над който видях избледнял позлатен надпис: „Балаклава“. Скемън завъртя ключа като заговорник. Влязохме в коридора.

Той беше дълъг, просторен, тих и светъл, с редица високи прозорци от едната страна и десетки врати за отделните спални — от

другата. Мебелите бяха и тук, както долу, в хола, с мозаична украса, килимите и завесите разкошни, макар и по-избелели. Много кресла, лавици с книги и списания, в един ъгъл въртящо се земно кълбо. Обстановката напомняше удобен, малко старинен клуб, където се носеше лъх на изминали години, сапун, мебелна политура и леко ухание на сашета за бельо.

Двадесетина мъже се наслаждаваха спокойно на тия удобства. Най-близо до входа двама души играеха шах. Друг въртеше замислено с пръст земното кълбо. Неколцина четяха утринни вестници. Трети просто седяха, спокойно изправени в креслата си.

Полфри прегледа набързо подадения от Скемън доклад и се понесе весело напред.

— Добро утро, джентълмени. Добре ли върви играта! — Той сложи усмихнато и дружелюбно ръце върху раменете на двамата шахматисти. — Навън е великолепен ден. Обещавам ви, че разходката ще бъде много приятна. Ей сега ще се върна… и ще излезем.

Той продължи по коридора, като се спираше тук-там, шегуваше се и раздаваше любезни съвети. Макар и малко еднообразна, словоохотливостта му не престана нито за миг. Оплакванията изслушваше съчувствено и снизходително. От време на време си тананикаше тихо. Но не пропиляваше нито минута в тази бърза обиколка.

Следващият коридор се наричаше „Алма“, след него дойде „Инкерман“; бяха всичко шест и когато излязохме най-после в хола на приземния етаж, след като бяхме приключили обиколката си, часът наближаваше един. Полфри ме изведе незабавно на чист въздух, а след това отидохме през терасата в западното крило, където ни чакаше обедът.

— Да не пропусна, Шенън. Може би трябва да ви предупредя… Мейтланд и икономката ни мис Индр образуват едно здраво обединено дружество за взаимно възхищение. И не ме обичат много. — Изявлението бе направено безгрижно. — Това никак не ме трогва. Но то е още едно основание да се поддържаме и ние.

В малка добре мебелирана приемна до хола на западното крило от женското отделение, която служеше и за трапезария, мис Индр и Мейтланд чакаха вече до четвъртита маса с прекрасна покривка и сребърни прибори за четирима. Икономката, слаба, повехнала

петдесетинагодишна жена с аристократична външност, безукорна и нежна, в синя униформена рокля от воалаж с бели маншети и яка — ме поздрави с леко, равнодушно кимване.

Когато седнахме, двете жени размениха бегло многозначителни погледи и прошепнати забележки. Обедът мина в напрегната и неприятна обстановка. След супата донесоха печено, оставиха го пред Полфри, който го разряза несръчно и го разпредели с глухо тананикане в чиниите. Мейтланд казваше от време на време с чисто мъжка безцеремонност някоя парлива забележка по мой адрес. Запита дори дали не бих приготвил следобед лекарствата за обща употреба на дежурната й сестра. Веднъж-дваж, когато Полфри заговорваше, тя поглеждаше насмешливо към мис Индр.

Угнетен от утринните впечатления и от неочакваната трудност да се приспособя към тази странна обстановка, аз мълчах. Щом Полфри стана след десерта, като смънка някакво извинение, аз го последвах на терасата.

— Тия жени! — извика той. — Нали ви казах! Не мога да ги понасям, Шенън. Мразя всъщност всички жени. Благодаря на Бога, че никога в живота си не съм имал нищо общо с тях.

Той хукна да поеме дежурството в общата трапезария, а аз тръгнах със смесени чувства към аптеката.

Тук ме чакаха официално сестра Шед и още една по-млада. Шед беше възгруба жена на средна възраст, с огромен бюст и добродушен поглед. Когато влязох, тя поглеждаше часовника си, забоден на престилката й.

— Добър ден, докторе. Това е сестра Стенуей. Можем ли да получим лекарствата!

Докато Шед оставяше на масата празната кошница, другата сестра ме погледна крадешком и по бледото, сериозно, плоско лице пробягна лека усмивка. Тя беше към двадесет и пет годишна, тъмнокоса, равнодушна, с венчална халка на дясната ръка.

— Позволете да ви покажа кое къде е — каза Шед. — Приятел в нужна се познава.

Скоро открих, че сестра Шед има голям запас от поговорки от рода на „Не по врат, а по шия“, „Не гърми, а трещи“, „Покрито мляко котка го не лочи“, които непрестанно и дълбокомислено изричаше. Тя ми помогна да напълним кошницата с общоприетите, главно

сънотворни специалитети; после погледна отново забодения часовник и си тръгна, казвайки през рамо на Стенуей с дружески благосклонния тон, който имаше към нея:

— Вземете от доктор Шенън превързочни материали за източното крило, сестро. После елате да ми помогнете в стаята за бельото.

Щом останахме със сестра Стенуей насаме, атмосферата се промени, придобивайки едва уловимо по-неофициален тон. Тя подаде мълчаливо кошницата си и ме погледна бегло.

— Имате ли нещо против, ако седна?

Казах, че нямам. Предположих, че иска да поговори с мене, а и въпреки правилото ми да не се заглеждам в сестрите, тукашната обстановка ме бе дотолкова разстроила, та чувствах нужда от малко разговор.

Седнала на масата, тя ме погледна с безразлично, малко насмешливо изражение. Не можеше да се каже, че е хубава: беше много бледа, с плътни, безкръвни устни, широки плоски скули и сплеснат нос. Но беше все пак привлекателна. Под очите й имаше синкави сенки, кожата беше гладка и опъната. Черният бретон имаше синкави отблясъци.

— И така — запита студено тя, — какво ви доведе в Истършоус?

Отвърнах в същия тон:

— Желанието да си почина.

— И ще успеете. Това място е истинска морга.

— При това доста старомодна.

— Построена е преди едно столетие. Не мисля, че се е изменила особено много оттогава.

— Не прилагат ли съвременни методи на лечение?

— О, да. Но не и горкият Полфри. Той само яде, спи и тананика. А Мейтланд се поти да прилага и водолечение, и шокова терапия, и психоанализа. Тя е много трудолюбива, добронамерена, изобщо почтена жена. Разбирането на Гудол е най-правилно. Той не се меси в работата на никой. Но иска болните да бъдат лекувани и един вид помага в това, като се преструва, че ги смята за нормални.

— Гудол ми се хареса. Видях го снощи.

— Той е добър. Но сам е малко смахнат. — Тя ме погледна насмешливо. — На всички дъската ни хлопа по малко.

Дадох й всичко изписано за източното крило — марля, бинтове и гутаперка, валериан, бром и хлоралхидрат. Никога досега не бях имал работа с паралдехид, и когато отпуших стъклото, миризмата на етера ме замая.

— Силно лекарство.

— Да. Може да ви раздруса. Не е лошо за изтрезняване.

Тя се засмя кратко на моето изненадано изражение и пъхна под ръка дръжката на кошницата. Когато тръгна към вратата, ме погледна все така косо със своята особена, предизвикателна полуусмивка.

— Тук не е много лошо, когато човек свикне. Някои дори прекарват много добре. Прескочете към нашата приемна, когато ви стане скучно.

Когато си отиде, усетих, че съм се намръщил. Тя не ме учуди. При все че беше съвсем млада, свободното й държане, сините кръгове под очите, чипото безизразно лице, което не издаваше нищо, подсказваше един пълен с приключения живот.

В три часа бях свършил вече задълженията си в аптеката и можех да започна собствената си работа. Въздъхнах с облекчение и излязох навън. Но се спрях изведнъж, стреснат от гледката, която се разкри пред мене.

Група джентълмени, строени от главния надзирател Скемън, играеха на кегли на полянката пред терасата и ако се съди по честите им възклицания, играта им беше много занимателна. Игрищата за тенис зад тиролската хижичка бяха също оживени; там Полфри беше съдия на мача. От самия павилион долитаха звуци от духова музика: приятни малки откъслеци, рулади и ралентанди из някакъв марш от Суза, които сочеха, че истършоуският оркестър има репетиция. Гледката се освежаваше от група дами, които се разхождаха превзето — някои дори със слънчобрани — заедно със сестра Шед из овощната градина. Но не всички тук се забавляваха. Застанали на равни разстояния един от друг, голяма група мъже от източното крило прекопаваха усърдно и умело новозасадени лехи в задния двор.

Дълго наблюдавах тази гледка, докато най-после усетих, че ме обзема страшна уплаха. Повторение и засилване на чувството, което ме бе смутило още щом стъпих в това място. Тук беше приятно, чисто и все пак непоносимо. Възможно е нервите ми да не бяха в ред, но аз не можех вече да понасям Истършоус, коридорите с имена от

Кримската война, джентълмените из тях, Полфри, закачения на желязна верижка ключ, вратите без дръжки, миризмата на дезинфекционни средства и така нататък. Усещах странно, неясно замайване в тила. Обърнах се рязко, отидох право в лабораторията и заключих вратата. Когато затварях прозореца, за да не чувам далечните викове на играчите на кегли, почувствах се смазан от ужасния гнет на изоставеност и самота. Обзе ме внезапен, отчаян, непобедим копнеж по Джин. Какво търсех в това прокълнато място! Би трябвало да съм при нея. Би трябвало да сме заедно, не бих издържал тук… сам.

Но най-после се овладях и се залових за последния етап от работата си.

---

[1] Индийско ястие, приготвено от лук, ориз, счукани зърна от бобови растения и яйца. — Бел.пр. ↑

III

Рано сутринта на тридесет и първи юли, дата, която така нетърпеливо си записах и очаквах, поисках разрешение от доктор Гудол и тръгнах за тържественото раздаване на дипломите в университета. При все че Полфри се бе опитвал от време на време да ме завлече на някоя от любимите си опери, а Мейтланд неведнъж намекваше, че трябва да „поизляза“, погълнат от работата си в лабораторията, не бях напускал ни веднъж заведението, откакто бях дошъл. Започнал бях да свиквам с него. Стори ми се дори невероятно, че съм отново в трамвай, а коли и хора се движат свободно из улиците.

Когато стигнах към единадесет часа до върха на Фенър Хил, залата Морей, вече препълнена със студенти и техни роднини, шумеше от обичайните в такъв случай нетърпеливи гласове; плесенясалата й тържественост се нарушаваше от време на време от проявите на по-млади и буйни студенти, които пееха студентски песни, ревяха, мяукаха, обсипваха се с конфети. Всичко това ми се стори глупава детинщина. Не влязох вътре, а се сврях сред струпаното до вратата множество с надежда да видя Спенс или Ломекс, а същевременно оглеждах напрегнато и неспокойно балконите и залата.

Джин не се виждаше. Но внезапно зърнах сред това море от хора семейството й — бащата, майката и Люк, седнали на втория ред от балкона вляво, заедно с Малкълм Ходн. Всички бяха в празнично облекло и се навеждаха така нетърпеливо, с такова оживление, радост, гордост и очакване, че трябваше да направя усилие да потисна неволно изникналото чувство на омраза към тях. Скрих се зад най-близкия стълб.

В това време някакъв едър зрител използва сръчно дъждобрана си, настани се до мене, после ахна победоносно и ме побутна.

— Здравейте, драги доктор Робърт Шенън.

Озовал се бях пред неизчерпаемия извор на бъбривост и добродушие, вечно сияещия Лал Чатърджи.

— Какво рядко удоволствие да ви видя, сър! В „Ротсей“ чувстваме непрестанно отсъствието ви. Но следим, разбира се, с

интерес кариерата ви. Какво блестящо събрание днес, нали?

— Да, наистина блестящо — съгласих се без въодушевление.

— Моля, моля, сър! Без пренебрежение към нашата Алма матер. — Забележките му се прекъсваха от кратки изръмжавания, когато някой от напиращото множество го блъснеше с лакът в корема. — При все че сам не се дипломирам днес — надявам се и това да стане скоро — това блестящо тържество много ме радва. Ни веднъж не съм го пропуснал през последните десет години. Елате, сър. Да се промъкнем ли напред и да си намерим две съседни места в първите редици?

— Аз мисля да почакам тук. Търся Спенс и Ломекс.

В това време огромният орган над нас гръмна и заглуши всички останали звуци; разбрала, че тържеството вече започва, нова вълна зрители нахлу в залата и ни раздели, повличайки Бабу към централната пътека.

Успях да запазя мястото си, докато ректорът произнесе краткото си слово и започна да „увенчава“ с докторска титла дългото шествие завършващи, подпомогнат от професор Ъшер, застанал до него с пергаментовите дипломи. Но тълпата не ми позволяваше да видя зрелището; всъщност и не исках да го видя изцяло, а само поглеждах към балкона, където седяха Ходн и семейство Лоу, които се усмихваха и ръкопляскаха, докато най-после почувствах, че не мога повече да ги понасям. Въпреки недоволството и съпротивата на хората около мен, аз се измъкнах от залата. В един ъгъл на покритата колонна галерия имаше телефонна кабинка; подчинявайки се на внезапен порив, влязох и позвъних в Института по патология. Спенс не беше там. Не можах да го намеря и у дома му. Телефонът звънеше, но никой не отговаряше.

След тази несполука излязох от кабинката и тръгнах полека по изтърканата каменна стълба към гардеробната на горния етаж. Оттук, срещу такса от половин гвинея, студентите вземаха под наем мантиите и шапчиците си и аз знаех, че след тържеството Джин ще дойде да върне заетите вещи. Това беше единственото място, където можех да се надявам, че ще я видя насаме, затова седнах да я чакам в един ъгъл до дългия дървен парапет.

Угнетен и разстроен от неизбежните ръкопляскания, които избухваха долу всеки тридесет секунди, аз потънах в още по-горчива мъка. Втурването на група студенти ме накара да вдигна внезапно глава и почти веднага зърнах между тях Джин, която тичаше по

коридора с мантия върху новия кафяв костюм, с нови кафяви чорапи и обувки. Поруменяла от възбуда, тя разговаряше така оживено с друга девойка, че това моментно настроение прониза сърцето ми след няколкоседмичната раздяла. Защото аз я обичах и ми се щеше да я видя обляна в сълзи.

Тя не ме забеляза. Станах бавно, предпазливо и се спрях недалеко от нея. Бях до лакътя й, но тя не подозираше присъствието ми, а пък и аз не продумвах.

Това продължи няколко минути; после, както подаваше мантията си, тя се сепна изведнъж. Не бе ме видяла, но кръвта все пак се отдръпна бавно от лицето и шията й, които пребледняха. Стоя дълго време неподвижна, после, налагайки си сякаш невероятно, почти свръхчовешко усилие, обърна глава.

Погледнах я право в очите. Тя изглеждаше вкаменена.

— Не бях поканен, но все пак дойдох.

Дълго мълчание. Бледите й устни може би помръднаха за отговор, но тя не можа да го изговори. Аз продължих:

— Разполагаш ли поне с една свободна минутка? Бих искал да поговорим насаме.

— Сега съм сама.

— Но тук непременно ще прекъснат разговора ни. Не може ли да отидем някъде за малко? Струва ми се, че това е ставало и друг път.

— Моите близки ме чакат долу. Трябва да се върна веднага при тях.

При все че се разтапях цял от копнеж по нея, отговорих горчиво:

— Цели четири седмици бях далеч от пътя ти, не ти досаждах с присъствието си. Струва ми се, че имам право сега да поговорим малко.

Тя овлажни бледите си изсъхнали устни.

— Има ли смисъл?

Погледнах я безмилостно. Копнеех да я видя, а сега, когато бяхме най-после заедно, единственото ми желание беше да я нараня колкото е възможно по-дълбоко, търсех най-тежки и жестоки думи.

— Ще имаме поне възможност да си кажем сбогом. Сега, след като се дипломира, не се съмнявам, че ще бъдеш много доволна да се отървеш от мен. Знаеш навярно, че работя в Истършоус. Да. В приюта за душевноболни. Още по-ниско паднах в обществото.

Докато продължавах да говоря и да наблюдавам как мъката в погледа й се засилва, зърнах един едър мъж, който идваше към нас. Тогава се наведох бързо и казах със съвършено друг тон:

— Джин, ела ми на гости в Истършоус… някой следобед… само веднъж… заради някогашното приятелство.

Съзирах каква борба бушува зад бледото измъчено чело и тъкмо в минутата, когато разбрах какво й е струвало това, тя продължи едва чуто:

— Тогава идния четвъртък… може би ще дойда.

Едва бе изрекла тия думи, когато Малкълм Ходн се спря до нас, малко задъхан от бързото изкачване на стълбите; той обгърна с ръка плещите на Джин, за да я защити сякаш от блъскането на тълпата, а в същото време спря спокойно върху мен сериозните си сини очи, за да подчертае, че ме е познал.

— Джин, мила, да вървим — заговори убедително, но без упрек той. — Всички се чудехме защо се бавиш.

— Закъснях ли? — запита неспокойно тя.

— О, не. — Той се усмихна успокоително и я поведе към стълбите. — Запазих маса за един часа — имаме достатъчно време. Но професор Кенерли е при баща ти и пита за теб.

В подножието на стълбището, когато без дори да ме погледне Джин тръгна към родителите си, застанали недалеко от четириъгълния двор, Малкълм ме погледна без усмивка, но и без вражда.

— Не ме гледайте така, Шенън. Ние не сме врагове. Тъй като имаме на разположение няколко минути, нека поговорим разумно.

Той тръгна пред мен по каменната галерия към терасата пред фасадата на зданието, където на полянката на върха на хълма, до самата флаг мачта на университета имаше полукръгла желязна пейка. Малкълм се настани на нея и ми направи знак да седна. Спокойствието му беше възхитително. Той беше във всяко отношение такъв, какъвто аз не бях. Силен, практичен, вдъхващ доверие, със светъл поглед и прекрасна външност, съзнаващ вътрешното си равновесие, той не знаеше какво е колебание. В душата му нямаше скрити съмнения и тъмни страни. Завиждах му с цялото си несъвършено измъчено сърце.

— Поне в едно нещо си приличаме — започна той, сякаш бе прочел мисълта ми. — И двамата желаем щастието на Джин.

— Да — казах аз със стиснати устни.

— В такъв случай, Шенън, помислете — продължи логично той. — Не виждате ли, че то ще бъде невъзможно при вас? Вие сте съвсем неподходящи един за друг.

— Щом я обичам — казах упорито аз.

— Но любовта не е брак — отвърна бързо той. — Бракът е нещо сериозно. Човек не може да се втурне слепешката в него. И двамата ще бъдете нещастни, ако се ожените.

— Как можете да предричате това? Ще опитаме съдбата си. Бракът е нещо неизбежно… може би нещастие, от което човек не може да се опази… но не е щампа за нов мисионерски салон.

— Не, не, Шенън — отвърна нетърпеливо той на подигравката ми. — Бракът трябва да затвърди, а не да разруши два живота. Преди да срещнете Джин, всичко беше уредено — и работата, и животът й. Тя беше спокойна и доволна. А вие искате сега от нея да се откаже от всичко, да се отчужди от семейството си, да се откъсне от самите корени на своето съществуване.

— Няма защо да става такова нещо.

— О, така мислите вие. Позволете да ви задам само един въпрос. Бихте ли се съгласил да ходите на богослужение в храма, където ходи Джин?

— Не.

— Разбира се. Как можете да очаквате тогава, че тя ще отиде във вашия?

— Работата е, че аз не очаквам такова нещо. Нямам намерение да й налагам каквото и да е. Всеки от нас ще има пълна свобода на мисъл и действие.

Той поклати глава, явно неубеден.

— Хубава теория, Шенън. Но на практика няма да излезе нищо. Има безброй поводи за търкания. Ами децата? Попитайте вашия свещеник. И той ще ви каже, че съм прав. Вашата църква е гледала всякога с лошо око на смесените бракове.

— Някои от тях са били сполучливи — настоявах упорито аз. — Ние ще бъдем щастливи.

— За кратко време, може би — каза почти съчувствено той. — А след пет години, помислете само… някой случайно чут химн, някоя процесия по улицата, някой спомен от детинството й, съзнанието за това, което е пожертвала… и тя ще ви погледне с омраза.

Думите му кънтяха в ушите ми като погребален звън. В настъпилото мълчание чух тежкото плющене на знамето, предадено чрез мачтата, която трептеше и се огъваше, сякаш се бореше за живот.

— Вярвайте ми, Шенън, аз се старая да мисля само за Джин. Днес тя отново се чувстваше почти щастлива, преди да се появите вие. Нима искате вечно да й причинявате страдание? О, аз зная, че сте много добър! Казвам ви го като мъж на мъж, Шенън, уверен съм, че доброто у вас ще надделее.

Той извади часовника си от роговото му калъфче, погледна го и заяви по-меко:

— Устроихме едно малко празненство в чест на Джин. Обед в хотел Уиндзор. — Той помълча. — При по-други обстоятелства бих се радвал да бъдете заедно с нас. Имате ли да ме запитате нещо?

— Не — казах аз.

Той стана, стисна крепко и снизходително ръката ми над лакътя и се отдалечи с уверена, твърда стъпка. Останах на същото място, заслушан в напевното плющене на знамето, усамотен поради собствените си постъпки, стремейки се да не мразя Малкълм, потиснат все повече и повече от чувството, че съм отхвърлен от всички. Група добре облечени гости ме погледнаха любопитно, минавайки край мене, после отвърнаха учтиво глава.

IV

След продължителния чар на хубавото време в четвъртък осъмнахме с влага и мъгла. Очаквах с трепет да се изясни, но слънцето остана скрито в облаци дори по пладне и макар да не валеше силен дъжд, полянките бяха мокри, а по пътеките се отцеждаха капки от дърветата.

Развълнуван и нетърпелив, аз отидох в къщата на вратаря още щом се наобядвах. Дошъл бях рано, но Джин ме бе изпреварила и седеше самотна и разстроена в чакалнята, която близките на пациентите от източното крило бяха изпълнили с глъч и изпарения, защото днес беше ден за свиждания.

Бързайки да я изведа по-скоро оттук, аз тръгнах към нея и щях да я уловя за ръка, ако тя не бе станала веднага.

— Защо не каза на вратаря да ми телефонира?

— Вината е само моя. — Тя ми се усмихна с едва уловима, неуверена усмивка. — Дойдох с влак, който тръгваше по-рано. Малко мъчно беше да се измъкна от къщи, а като нямах никаква друга работа, дойдох направо тук.

— Да бях знаел…

— Няма значение. Не исках да те безпокоя. Но биха могли да ми позволят поне да се поразходя из градината.

— Как да ти кажа — запънах да обяснявам аз, — тук са длъжни да вземат известни предпазни мерки. Все едно че влизаш от една държава в друга. Ние сме една особена пасмина. Но ако бе казала на Гън, че си лекарка, той щеше да те пусне веднага.

Въпреки всичките ми старания да я измъкна от унинието, тя си оставаше мълчалива и далечна, съвсем дребничка и самотна в своя шлифер и мека шапчица със сиво перо, оросено с дъждовни капчици. Изпитвах мъчителен копнеж по нея. Но се стараех да придам спокойно изражение на напрегнатите си черти.

— Както и да е… — промених разговора аз. — Важното е, че дойде… че сме заедно.

— Да — потвърди покорно тя. — Жалко само, че е толкова влажно.

Тръгнахме мълчаливо по пътеката в южното крило, покрай тиролската хижичка с измокрения покрив, под оцеждащите се дървета, приведени безгласно към мократа алея, сякаш се бяха изплашили от дъжда.

Лошото време тежеше угнетително над нас и замъгляваше всички очертания в нашия самотен и безшумен град. Нямаше ли най-после тя да проговори?

Наближавахме вече главното здание, когато тя вдигна бавно поглед, после — забелязала нещо зад мене — изписка уплашено.

Група мъже от източното крило, водени от Скемън и помощника му Броган, изникнаха из мъглата и се насочиха в строй към нас. Бяха излезли просто да се поразходят, но когато мрачните фигури ни наближиха в гъсти редици, удряйки в такт по ситния чакъл, Джин затвори очи, спря се и не мръдна, докато звукът на тежките им стъпки не заглъхна в сивата мъгла.

— Извинявай — каза най-после измъчено тя. — Зная, че е глупаво, но нервите ми никак не са в ред.

Всичко вървеше наопаки. Аз се изругах полугласно. Дъждът заваля по-силно.

— Да влезем — предложих аз. — Искам да ти покажа лабораторията.

След студената влага на двора в лабораторията беше приятно, но при все че свали ръкавиците, Джин не разкопча шлифера си. Бяхме седнали един до друг на чина ми и след като огледа цялото помещение, тя започна да разглежда замислено културите, като нещо отдавнашно, забравено, което никога няма да се повтори.

— Внимателно! — промълвих аз, когато докосна запушалката на най-силната култура.

Тя се обърна към мен и тъмните разширени зеници погледнаха малко по-меко, но не продума. Никого нямаше при нас, бяхме заедно, но не бяхме сами.

— Приготвих ваксина — казах тихо аз. — Но сега ми хрумна нещо по-интересно. Да извлека и да кондензирам нуклеопротеин. И Чалис смята, че това ще бъде много по-ефикасно.

— Вижда ли го напоследък?

— Не. За съжаление той е пак на лечение в Бют.

Настъпи мълчание. Привидното й спокойствие, желанието да си даде вид, че нищо особено не се е случило, превръщаха срещата ни в нещо нереално. Седяхме и се гледахме като хипнотизирани. Внезапно захладя.

— Студено ти е — казах аз.

Отидохме в кабинета ми, където Сара бе запалила вече приятен огън. Позвънних и тя внесе почти веднага претоварената табла, която я бях помолил предварително да приготви.

Седнала в дълбоко кресло, откъдето грееше ръцете си на огъня, Джин изпи с благодарност чаша чай и изяде една от сухите пасти, които бях донесъл нарочно от Грант. Тя ставаше все по-унила, като че предстоящият живот беше бреме, от което би предпочела да избяга. Просто не можех да прогоня студената отчужденост, която тегнеше върху ни. Но когато видях как руменината се връща по хлътналите й страни, започнах да се надявам, че студенината ще се стопи. Джин изглеждаше трогателно мъничка и крехка. Щом видях, че си възвръща свежестта и нежността, сърцето ми пламна. Но гордостта не ми позволи да се издам. Само казах официално:

— Надявам се, че вече се чувстваш по-добре.

— Да, благодаря.

— Необходимо е време, за да се свикне с това място.

— Съжалявам, че се държах така глупаво навън. Но тук… като че някой непрекъснато ни наблюдава.

Последва ново мълчание, през което бавните удари на часовника прозвучаваха като глас на съдбата. В стаята започна да притъмнява. Единственото осветление идваше от блещукането на огъня в камината и аз едва можех да видя лицето й, така неподвижно, като че бе заспала. Почувствах, че потрепервам.

— Ти почти не проговори през целия следобед. Не можеш да ми простиш… станалото…

Тя не вдигна глава.

— Срамувам се — казах аз. — Но не можех да постъпя другояче.

— Ужасно е да се влюби човек въпреки волята си — каза най-после тя. — Когато съм с тебе, не принадлежа на себе си.

Това признание ми вдъхна надежда, която прерасна постепенно в странно съзнание за власт. Погледнах я в полумрака.

— Искам да те помоля за нещо.

— Така ли? — учуди се тя. Изражението й беше напрегнато, като на човек, очакващ удар.

— Ела да се оженим. Още сега. В общината.

Тя като че не чу, а само почувства думите ми и остана все така мълчалива, сломена, отвърнала глава, сякаш искаше съвсем да се махне оттук.

Внезапна радост ме обзе пред нейната безпомощност.

— Защо да не отидем? — попитах меко и настойчиво аз. — Кажи, че ще се омъжиш за мене. Още днес.

Очаквах със затаен дъх отговора й. Клепките й бяха спуснати, лицето унесено, сякаш светът се сгромолясваше край нея и щеше да я погуби.

— Кажи *да*.

— О, не мога! — прошепна тя измъчено и едва чуто с гласа на умиращ.

— Можеш.

— Не! — извика тя, като се обърна истерично към мене: — Невъзможно!

Продължително, тягостно мълчание. Този внезапен вик ме превърна във враг — и на нея, и на близките й. Опитах се да се овладея.

— За бога, Джин, не бъди толкова неумолима.

— Трябва да бъда. Достатъчно страдахме. И други покрай нас. Мама се влачи из къщи, поглежда ме и не продумва. Просто се разболя. Трябва да ти кажа, Робърт, че наистина заминавам.

Непреклонността в гласа й ме порази.

— Всичко е уредено. Заминаваме цяла група за Западна Африка с „Алгоа“, новия параход на компанията Клен. Ще отплуваме след три месеца.

— Три месеца — повторих аз. — Добре поне, че не е утре.

Но тя поклати глава с тъжно и пресилено спокойствие.

— Не, Робърт… през цялото време ще бъда заета… с временната си служба.

— Къде?

Тя се поизчерви, но не отвърна поглед.

— В Далнейр.

— В селската болница ли? — Изненадата надделя над отчаянието.

— Да.

Седях занемял и сломен.

Тя продължи:

— Пак имат свободно място. И решили да вземат за разнообразие лекарка… за кратковременен опит. Препоръчана бях на управителния съвет от управителката.

Макар и сразен от вестта за заминаването й, аз се опитвах все пак да си я представя в познатата обстановка, из болничните зали и коридори, в същото жилище, което бях заемал сам. Най-после промълвих сломено:

— Сприятелила си се с управителката. Сприятеляваш се с всички, освен с мене.

Тя въздъхна тежко. И ми отправи странна, неестествена усмивка.

— Ако не бяхме се срещали изобщо… щеше да е много по-добре. За нас всичко се превръща в наказание.

Отгатнах какво има предвид. Но при все че очите ми бяха пълни със сълзи и сърцето ми щеше да се пръсне от мъка, отвърнах с последно отчаяно усилие:

— Аз няма да се откажа от теб.

Тя беше привидно спокойна, но по страните й се стичаха сълзи.

— Робърт… аз ще се омъжа за Малкълм Ходн.

Погледнах я смразен. И едва можах да промълвя:

— О, не… не… та ти не го обичаш.

— Не, обичам го. — Бледа и трепереща, тя се защитаваше с тръпнещо отчаяние. — Той е достоен и почтен човек. Израснали сме заедно, заедно сме ходили на училище, в неделното училище. Ходим в една и съща църква. Имаме едни и същи цели и задачи, той е във всяко отношение подходящ за мене. Ще се оженим и ще заминем заедно с „Алгоа“, аз като лекарка, а Малкълм като главен учител в училището на колонията.

Преглътнах огромния камък, който бе застанал в гърлото ми.

— Това не може да бъде — промълвих едва чуто аз. — То е просто сън.

— Сън е днешният ден, Робърт. Трябва да се върнем в действителността.

Притиснах безпомощно с пестници челото си, а Джин наистина се разплака.

Това бе вече непоносимо. Аз скочих. В същия миг стана и тя, без да вижда нещо от плач, подтикната сякаш от подсъзнателно желание да избяга. Сблъскахме се. Тя остана за миг в обятията ми, продължавайки да плаче сърцераздирателно, докато моето сърце се задушаваше от безумно опиянение и радост. Но когато я притиснах по-близо до себе си, тя събра изведнъж всичките си сили и се отскубна рязко.

— Не… Робърт… не.

Тревогата в лицето и във всяко очертание на крехкото й, огъващо се тяло, ме приковаха на място.

— Джин.

— Не, не… никога вече… никога.

Тя не можеше да овладее риданията, които я задушаваха, разкъсваха сърцето ми и пробуждаха безумно желание да я утеша в обятията си. Но сломеният, измъчен и все пак непреклонен поглед, бликнал от глъбините на душата й в блестящите от сълзи очи, изсмука полека всичките ми надежди. Пламенните любовни слова, които възнамерявах да кажа, замряха на устните ми. Ръцете, протегнати към нея, се отпуснаха. Главата ми забуча глухо и тежко.

Тя изтри най-сетне рязко сълзите с опакото на ръката си, после прекара кърпичка по устните си. Помогнах й с окаменяло лице да облече шлифера си.

— Ще те изпратя до вратата.

Стигнахме до къщичката на вратаря, без да проговорим. Ручеите, които се стичаха по алеята, шепнеха като живи, а нашите стъпки замираха в мократа пръст. Спряхме се пред входа. Взех пръстите й, измокрени от дъжда и сълзите, но тя побърза да ги освободи.

— Сбогом, Робърт.

Погледнах я сякаш за последен път. Някаква кола профуча по шосето отвън.

— Сбогом.

Тя политна при тия думи, но се съвзе с леко потреперване и тръгна бързо, без да се обърне, като се мръщеше, за да не се разплаче. В следния миг тежката врата се затвори с трясък; Джин си бе отишла.

Тръгнах назад, намръщен и отчаян. Мръкваше, дъждът най-после бе престанал. Небето над западния кръгозор беше синьо-червеникаво, като че залязващото слънце бе извършило убийство в облаците. Вечерният рог прозвуча внезапно над притихналия приют и знамето започна да се спуска бавно, бавно по високата флаг мачта на хълма, а изправената самотна фигура на натоварения с тази длъжност болен, застанал неподвижно „за почест“, се очерта на върха.

„Да живее Истършоус!“, помислих горчиво аз.

Когато се върнах в стаята си, огънят в камината бе почти угаснал. И аз загледах тъмносивата пепел.

V

Беше неделя, въздухът на Истършоус се огласяше от камбанния звън на обвитата в бръшлян черква. За да утежни сякаш още повече мрачното ми настроение, утрото беше светло и топло. А в каменните вази на оградената с парапет тераса гераниуми и бегонии чертаеха пъстри арабески.

Докато се обличах, намусен и полусънен, гледах през прозореца как обитателите на Истършоус се насочват отвред към храма, голяма готическа сграда от червени тухли, засенчена от няколко високи бряста.

Първи минаха мъжете от източното крило, придружени от Броган и още трима помощници на Скемън, внушителна група в сиви работнически дрехи, тежки обувки и леки кепета, защото повечето работеха из полето или в работилниците. Едни бяха весели и усмихнати, други мълчаливи, неколцина бяха мрачни — защото между „не опасните“ имаше и „опасни“, които често отказваха да се подчиняват на персонала. Една група изглеждаше съставена от по-отбрани, макар и не така яки мъже в тъмни костюми и бели колосани яки — те стояха една степен по-високо и изпълняваха специални задачи: да карат колите с въглища и дърва до кантара или да записват с мастило изпращаното в пералнята бельо. Застанал вече пред входа, Полфри ги въвеждаше с добродушна усмивка и кимаше приветливо с плешивата си глава.

След малко се показаха жените от северното крило в черни празнични рокли; между тях познах няколко камериерки и прислужнички в трапезарията. И те бяха от една и съща категория с мъжете.

След това се явиха високопоставените господа, придружени от Скемън, който се бе нагиздил с най-новата си униформа и даваше тон на другите. Най-малко дванадесетина души от тази група се бяха докарали със смокинги и цилиндри. Това беше, ако желаете, „висшето общество“ на Истършоус.

След влизането на джентълмените в свещената сграда настъпи кратка почивка… Един дилетант засвири на органа; в същия миг, смятайки, че тържеството ще бъде незавършено без тях, се появиха дамите от западното крило, но не наведнъж, като безлична тълпа, а една по една или най-много по две заедно, водени от сестра Шед. Те вървяха бавно, в най-хубавите си дрехи и внимаваха да не влачат роклите си в праха. Заобиколена от раболепна свита, една дама пристъпваше важно и тържествено сред тази група. Дребна, слаба, с посивели коси, остро носле и светли стрелкащи очи сред сухо като пергамент лице, тя беше в светлолилава рокля с дантелена украса на гърдите и голяма шапка с щраусово перо.

Всички бяха вече влезли, камбаните бяха престанали да звънят, когато Гудол се показа във всекидневния си костюм и забърза към черквата, където го чакаха, за да започнат богослужението. Когато влезе и той, аз се отдалечих намръщено от прозореца, взех ключа си и слязох.

Беше третият неделен ден от месеца, аз бух дежурен през целия ден или поне до шест часа, но отидох най-напред в лабораторията, откъдето бях излязъл само преди шест часа, за да прегледам колодиевата торбичка, която ми служеше за диалузивна мембрана. Да, тя изпълняваше отлично предназначението си. Работата ми вървеше сега както трябва. Взех статив с десет стерилни парафинови епруветки и налях във всяка по един кубичен сантиметър диализирана течност, после ги запуших грижливо, номерирах ги и ги поставих в инкубатора.

Постоях още малко, мрачен и замислен, усещайки в тила си острата болка, която се появяваше при преумора. Пиеше ми се кафе, но не можех да си наложа да отида на закуска. Да, този път вече нямаше грешка. Не след много щях да отделя нуклеопротеин, който ще се окаже сигурно много по-ефикасен от първоначалната ми ваксина. Тогава ще мога да кажа, че съм завършил делото си. Изцяло. Всичките ми нерви се свиха при тази мисъл. Но не изпитах никакъв възторг. Само някакво мрачно, горчиво задоволство.

В стаята за закуска в северното крило на мъжкото отделение изядох филия препечен хляб и изпих три чаши черно кафе. Приятно ми беше, че съм сам — при все че нямах нищо против Полфри, едно добродушно и безобидно същество. Двустишието, съчинено от сестра Стенуей, му подхождаше напълно:

Обичам аз нашия Полфри, сърцето му е добро,
и щом не го дразните, не ще ви стори зло.

Запалих цигара и вдъхнах дълбоко дима, за да заглуша сякаш непрестанната болка в сърцето. Всичко бе свършено вече, но Джин пак изникваше понякога ненадейно до мене и аз трябваше да я прогонвам безмилостно, с мъчителна тръпка. Отначало скърбях и изпитвах съжаление към себе си. Сега към мъката се бе прибавило парливо огорчение, което я превърна в стомана. Дълбок, разяждащ гняв против живота бушуваше в мене.

Станах, слязох в аптеката и започнах да приготвям бром и хлорал за обща употреба. Аптеката беше тиха, мрачна, с тъмни махагонови ламперии и приятна миризма на лекарства, старо дърво и червен восък, която успокояваше разбунтуваните ми нерви. Истършоус бе почнал напоследък да ми се нрави. Първоначалното неприятно чувство бе изчезнало. Помирил се бях с ключа, топлите коридори в стил „рококо“ и обществените класи в този усамотен малък свят.

В коридора се чуха стъпки, след миг прозорчето се вдигна и в него се показаха главата и раменете на сестра Стенуей.

— Готово ли е? — запита тя.

— Една минутка — отвърнах кратко аз.

Тя остана да чака, докато изпълнявах последните поръчки по списъка за западното крило.

— Не ходите ли в черква?

— Не — отвърнах аз. — А вие?

— Денят е премного хубав. Освен това, нямам този навик.

Погледнах я. Тя срещна погледа ми без каквато и да е видима промяна в безизразното лице. Лъскавият черен бретон със синкави отблясъци се спускаше под формената шапчица върху бялото чело. Научил бях, че през време на войната е била омъжена за летец, който по-късно се развел с нея. Но това не я вълнуваше, както изглежда. Човек не можеше никога да разбере какви са чувствата й, нищо като че ли не можеше да наруши безразличното държане и пълното й равнодушие, сякаш животът не струваше ни пукната пара и трябваше да се изживее безгрижно или просто да се захвърли.

— Не сте идвал нито веднъж в нашата гостна. — Тя говореше преднамерено бавно, сякаш се подиграваше. — Сестра Шед се чувства много засегната от това.

— Нямах време.

Извинението би ме изказано малко рязко.

— Защо не наминете тази вечер? Откъде знаете — може пък да ви хареса.

В гласа й прозвуча леко предизвикателство, което раздразни веднага изтощените ми нерви. Погледнах я намръщено и настойчиво. Големите й очи гледаха не само насмешливо, но и многозначително.

— Добре — казах неочаквано аз. — Ще дойда.

Тя се усмихна леко и продължи да ме гледа, докато прибираше лекарствата, които бях наредил на гишето. После си тръгна, без да продума. Бавните й движения бяха нехайни, изпълнени с чувствена нега.

През целия ден бях неспокоен и разстроен. След обеда записах състоянието на болните от източното крило на мъжкото отделение, а в три часа занесох дневника в жилището на доктор Гудол, в предното крило на главната сграда.

Отвори ми възрастна прислужница, която се върна да съобщи за идването ми и след миг дойде да каже, че управителят си почива, но въпреки това ще ме приеме. Последвах я в кабинета му, просторна неподредена стая с лamперии от някакво кафяво дърво, осветявана само чрез едно готическо прозорче с жълтеникави стъкла в оловни рамки и нарисувани гербове. Завит с карирано одеяло, доктор Гудол лежеше на диван до голямата камина.

— Трябва да ме извините, доктор Шенън. Почувствах се недобре след богослужението и взех здрава доза морфин. — Той изказа това съвсем просто, с натежал поглед в свитото от болки жълтеникаво лице. — Монтен ли сравняваше жлъчните колики с мъките на осъдените грешници? И аз съм от тия страдалци.

Той остави книгата, която му подадох, и ме погледна втренчено изпод натежалите клепачи.

— Изглежда, че се чувствате добре у нас. Радвам се. Не обичам да сменям персонала си. Ние имаме тук големи възможности, доктор Шенън… в нашата малка планета. — Той замълча със замечтано, странно унесено изражение. — Не ви ли е минало през ум, че сме

някакво особено племе, със собствени закони и обичаи, добродетели и пороци, обществени и интелектуални класи, със собствено реагиране срещу трудностите в живота? Хората от другия свят не ни разбират, присмиват ни се, може би се страхуват от нас. Но ние сме въпреки това граждани на вселената, символ на човешката несъкрушимост пред силите на природата и съдбата.

Сърцето ми замря неволно, когато той се наведе към мене и продължи с все същия унесен блясък в тъмните, мънички зеници.

— Моята задача, доктор Шенън, целта на живота ми е да създам едно ново общество от тия болни, загубени хора. Трудно… О, да! Но не и непостижимо. А какви възможности, докторе!… Когато привършите сегашните си изследвания, мога да ви представя невероятно широко поле за научна дейност. Ние едва започваме да разбираме болестите, от които страдат нашите пациенти. Мозъкът, доктор Шенън, човешкият мозък, с цялата своя тайнственост и величие, розов и прозрачен, който блести като прекрасен плод в тъничките си обвивки, в черепната кухина… Какъв сюжет за проучвания… каква омагьосваща тайна за разгадаване!

В гласа му звучеше възторг. За миг помислих, че ще отлети в още по-замайващи висини, но макар и може би с усилие, той се овладя. Погледна ме бързо, помълча за миг и ме освободи с мрачна, подкупваща усмивка.

— Не работете прекалено, докторе. Човек трябва да отдава от време на време заслуженото и на чувствата си.

Излязох от дома му още по-объркан, очарован, възбуден и смутен. Той упражняваше винаги такова въздействие върху ми. Но тази вечер то беше по-силно от всеки друг път.

Просто не можех да си намеря покой. Кръвта ми кипеше така, като че ще пръсне жилите ми. *Човек трябва да отдава от време на време заслуженото и на чувствата си*, каза доктор Гудол.

Макар и да си казах няколко пъти, че няма да отида, към осем часа почуках на вратата на сестринската гостна и влязох. Трябваше да намеря някакъв отдушник за тези трескави, мъчителни мисли.

В края на дългата трапеза, където имаше още остатъци, от които личеше, че почти целият персонал се бе навечерял и напуснал стаята, седяха сестра Шед в униформена рокля, диетичката мис Петън и сестра Стенуей, облечена „неслужебно“, в тъмносиня пола и бяла

копринена блуза. Разговаряха приятелски; първа ме забеляза сестра Шед, която вдигна глава като наперен гълъб.

— О, значи Мохамед дойде при планината! — Тя изрече радостно поговорката. — Много сме поласкани, разбира се.

Мис Петън, възрастна жена с червено лице, ме поздрави с кимване. Изражението на сестра Стенуей беше спокойно и равнодушно. За пръв път я виждах в неформено облекло. Лъскавият бретон се очертаваше по-ярко на челото, а мекият плат на блузата се спускаше свободно върху плоските гърди.

— Не сте ли привършили? — запитах аз.

— Не сме започнали всъщност. — Шед посрещна с гръмогласен смях въпросителния ми поглед. — Ще трябва да ви кажем впрочем… щом станахте наш човек. Понякога ни дотяга общото меню. Но да се оплакваме би значело да проявим недисциплинираност. Затова чакаме другите да се нахранят и после вечеряме само трите в кухнята.

— О, така ли?

Дебелата кожа на Шед се поизчерви от тона ми. Тя стана.

— Ако ни издадете, няма да ви проговоря вече.

Кухнята, до която се отиваше през подземен коридор, се намираше в сутерена, но беше просторна, хладна, осветена от множество матови глобуси на тавана. Покрай една от облицованите с плочки стени имаше няколко старомодни готварски печки, на другата бяха закачени поредица медни тенджери, а в третата имаше няколко бели врати, водещи към хладилниците. Три нощви, една хлеборезачка и машина за рязане на шунка с тежко стоманено колело се виждаха в дъното на стаята до измита работна маса, върху която имаше голяма паница с овесени ядки, накиснати за утринната каша. Под безукорно белия свод бръмчеше тихо вентилатор.

Щом се озова в своя среда, мис Петън се оживи. Приближи се към хладилника с надпис „Западно крило на женското отделение“, завъртя никеловата дръжка и отвори тежката врата, която разкри веднага разнообразни студени закуски — език, шунка, сардели в стъклен съд, бланманже, мармалади и консервирани плодове.

Сестра Шед се облиза.

— Огладнях — каза тя.

Раздадоха ни чинии и прибори и ние започнахме да ядем като на екскурзия. Видях с крайчеца на окото си как Стенуей седна на

дървената маса с небрежност и самоувереност, които засилиха още повече мрачното ми раздразнение. Кръстосала крак върху крак, тя полюшваше единия, за да изтъкне сякаш стройността му под копринения чорап. Наклонила се бе малко назад, от което бедрата, талията и гърдите се очертаваха по-ясно.

Гърлото ми засъхна. Обзе ме трескаво желание да я покоря, да разбия преградите, които ме задържаха, да я смажа и оскверня. Без да й обръщам внимание, аз останах при сестра Шед, като пълнех от време на време чинията й и се стараех да поддържам глупав разговор. Но докато си давах вид, че я слушам, виждах как Стенуей люшкаше чиния със салата и ме поглеждаше с лукава, скрита насмешка.

Когато изяде най-после десерта си, Шед въздъхна със съжаление.

— Да-а! Всяко удоволствие има край. Сега трябва да проверя какво става в омразната стая за бельото. Бъдете добра да дойдете с мен, Петън. Ако ми помогнете, ще свърша за половин час.

Когато излизахме през подземния коридор, двете по-възрастни жени тръгнаха към западното крило. Аз продължих със сестра Стенуей към хола в северното крило. Там се спряхме.

— А сега?

— Мисля да се поразходя — каза небрежно Стенуей.

— Ще ви придружа.

Тя изказа безразличието си с леко свиване на рамене — с вродена жестокост, но все пак поласкана като котка от вниманието ми.

Нощта беше тъмна, безлунна, с редки мигащи звезди. Щом излязохме от зданието, Стенуей се спря да запали цигара. Прикрит в шепата й, пламъкът озари за миг нейното бледо, безстрастно лице с широки скули и сплеснат нос. Защо върша това? — запитах се аз. Не я познавах и не искам да я зная. Една услужлива непозната, която ще ми помогне да се проваля, да забравя. Още по-ожесточен, запитах сдържано:

— Накъде?

— Надолу, към фермата… — Стори ми се, че се усмихва. — И обратно.

— Както желаете.

Когато тръгнахме по западната алея, аз изравних стъпките си с нейните, но се държах на разстояние и гледах право пред себе си. Нейният усет за разстояние обаче не беше толкова верен в тъмнината и

тя се сблъскваше от време на време с мене. Лекото докосване на бедрата й до моите засилваше още повече мъчителното ожесточение в душата ми.

— Защо не говорите? — запита тя и се засмя тихо. Приличаше на котка, възбудена и придобила нови сили от нощта.

— За какво?

— За каквото и да е. Все едно. Коя е тази звезда над нас?

— Полярната. Потърсете я, когато се залутате в гора.

Тя се засмя отново, не така презрително както досега.

— Има ли изгледи да се залутаме? А не виждате ли случайно Венера?

— Още не.

— Значи… — тя продължаваше да се смее, — все има надежда да я видите.

Не казах нищо. Чувствах се все по-ожесточен, презирах и себе си, и нея, не исках да зная никого и нищо. Този прекалено звънък, неуверен смях я издаде и разкри, че привидното й равнодушие е било от самото начало една срамна, прикрита подмамка.

При завоя на пътеката до самите брястове имаше решетъчна вратичка във висока кирпичена стена. Аз се спрях.

— Дотук ли искахте да дойдете?

Тя загаси цигарата си о вратичката. Аз я улових за раменете и казах:

— Бих искал да ви счупя врата.

— Защо не опитате?

Облегнала глава о зида, тя беше мъртвобледа, а опънатата кожа под очите — още по-синя. Ноздрите й се разтвориха леко. Застиналата усмивка напомняше гримаса. Вълна от отвращение ме заля, но желанието за забрава беше толкова силно, че не можех да го преодолея.

Устните, сухи и нагарчащи от цигарата, се разтвориха по навик. На езика й усетих влакно от тютюн. Дишането й беше по-ускорено от моето.

Лицето на Джин изплува за миг пред мене, после луната залезе зад облак и в притъмнелия кът под брястовете се възцари само разочарование и безнадеждност.

VI

Целият август мина в задушна горещина. При все че поливачката минаваше всяка сутрин, по алеите се вдигаха облаци прах, а листата висяха безжизнено по дърветата. Прониквайки през стъклата на прозорците, по които бръмчеше тихо някоя муха, слънцето придаваше на полутъмните коридори лек и тъжен чар.

Последната вечер на този горещ месец беше толкова задушна, че оставих вратата на лабораторията си полуотворена. Изпотен, със запретнати ръкави и разкопчана яка, аз се бях навел пред дюбосковия колориметър, когато чух зад себе си стъпки.

— Добър вечер, Шенън. — Познах с изненада гласа на Мейтланд. — Не, няма да ви отвлека от работата.

Тя не бе идвала никога тук. Ако се съди по претъпканата с вълна ръкоделна чанта, сигурно се връщаше от обичайните си посещения при мис Индр, по време на които двете жени плетяха и разглеждаха тайно злободневните въпроси на Истършоус. Тя дръпна стол и седна до мене.

— Как върви работата ви?

Оставих писалката и потърках уморените си, леко зачервени очи. Усещах как лявата ми вежда играе. И отвърнах кратко:

— След няколко часа ще я завърша.

— Много се радвам. Предполагах, че сте вече към края.

Тя не се засегна от неразговорчивостта ми. Не мога да кажа, че Мейтланд ми беше неприятна, но присъствието й тъкмо сега ми досаждаше. Когато я погледнах по-внимателно, забелязах, че луничавото й лице е сериозно, очите зад виолетовите очила ме гледат втренчено и тя явно се чуди как да заговори.

— Не обичам да се меся в чуждите работи, Шенън… Въпреки дръзката си външност, аз съм по-скоро слабо, жалко същество. И се чудя да се осмеля ли да ви дам един съвет.

Загледах я наистина изумен. Тя продължи с официална важност, която само засили раздразнението ми:

— Много е важно, Шенън, човек да намери мястото си в живота. Да вземем например мене — при все че съм съвсем безинтересен случай. Аз съм ирландка, както знаете, но сега съм англичанка, защото родът ми се е заселил някога в Уексфорд, в имение, което е било подарено на прадедите ми от Кромуел. От триста години насам ние, Мейтландовци, живеем там усамотени, чужди, отделени с прегради от кръв и сълзи от останалите жители, два пъти през живота на пет поколения имотът ни е бил изгарян и ние чезнем неусетно, бавно, неотвратимо, поглъщани сякаш от морска мъгла, която разяжда душата.

Последва мълчание. Аз я погледнах студено.

— Но вие, както изглежда, сте избягнала тази злополучна съдба.

— Да, Шенън. Избягнах я. Само защото се измъкнах оттам.

Тя ме изгледа така многозначително, че аз се размърдах нетърпеливо.

— Признавам, че не разбирам какво искате да кажете.

— Не си ли спомняте Фройдовото определение на психозата? Бягство от живота в царството на болестта.

— Какво общо има това с мене?

— Не можете ли да отгатнете?

— Не, не мога. — Аз престанах изведнъж да се владея; гласът ми беше обезпокоително рязък. — За какво намеквате?

Тя свали очилата си и започна бавно да ги изтрива. После ги остави разсеяно в скута си и ме погледна със слабите си очи.

— Шенън… трябва да напуснете Истършоус.

Бях наистина смаян.

— Какво? Да напусна ли?

— Да — повтори тя. — Щом завършите изследванията си.

Усетих, че се изчервявам силно. Погледнах я сърдито и недоверчиво.

— Чудесна шега! А пък аз помислих за миг, че говорите сериозно.

— Напълно сериозно… Това именно е моят съвет.

— Тогава ще почакате да ви го поискам. И на мен това място се нрави, както и на вас. Имам и приятели тук.

— Сестра Стенуей ли? — Тя сви едва уловимо устни. — Тя имаше и други поклонници на времето. Надзирателят Броган,

например… и предшественикът ви…

— Това не е ваша работа. Доста неприятности съм имал вън от тук. Нямам намерение да напусна една добра длъжност и една първокласна лаборатория за това, че ви е хрумнала някаква глупава мисъл.

Тия думи я накараха да млъкне.

Тя поседя още няколко минути, без да продума, после стана.

— Добре, Шенън. Да забравим казаното. Лека нощ. — Усмихна се и излезе бързо.

Върнах се ядосан на чина си. Чувствах смътно в подсъзнанието си колко съм се изтощил при това последно усилие в работата. Бях отслабнал, бузите ми бяха хлътнали; когато се поглеждах в огледалото, струваше ми се, че виждам непознат човек. В миналото ми стигаха три-четири часа сън. Но сега изобщо не можех да спя. Пълно безсъние. За да успокоявам нервите си през време на дългите нощни бдения, пушех толкова много, че езикът и гърлото ми пресъхваха. При това растящо напрежение придобих странни навици и хрумвания — всъщност истински фетиши. Щом станех от чина си, трябваше да се върна три пъти, за да се уверя, че съм затворил крана на бюретката. Свикнах да затварям лявото си око, докато чета и пиша цифрите в обратен ред. Всеки ден, преди да почна работа, прочитах всички плочки на стената над инкубатора. В съзнанието ми се загнезди думата „абракадабра“, която си повтарях едва чуто като някакво заклинание, за да се подтиквам към работа, или като тихо, ликуващо възклицание, когато завършвах нов етап от опитите си. Продължавах да работя като автомат, правех и записвах опитите, вървях напред и все напред… Трябваше да продължавам. Отишъл бях толкова далеко, че не можех вече да отстъпя, сега ми оставаше само всичко или нищо. Да, всичко или нищо.

В осем часа поставих ваксината да се филтрира и тъй като този процес щеше да трае около един час, станах, загасих лампата и напуснах лабораторията, решен да отпочина малко в стаята си.

Когато излязох, чух предварителното настройване на инструментите в залата, където в края на всеки месец Полфри уреждаше музикално танцувална вечеринка уж за развлечение на болните, а главно, за да даде възможност на дребничкия маестро да

изпее с ръка на сърцето „И най-храброто сърце може да се развълнува…“ от Гуно.

Нарядко посещавах тези забавления, а тази вечер положително нямаше да отида.

Бързах да се изтегна на кушетката си, но когато влязох в стаята, видях, че ме чака гост. Свит до отворения прозорец, загледан със странно втренчен поглед, седеше Нейл Спенс.

— О, Спенс! — извиках аз. — Колко се радвам, че ви виждам пак.

Той ми отвърна с лека усмивка в широко разкритите неподвижни очи и след като се ръкувахме, се отпусна отново в креслото, така че лицето му остана засенчено от завесата.

— Не мога да остана за дълго, Робърт. Но ми хрумна да намина. Нямате нищо против, нали?

— Не, разбира се. — Често бях настоявал да ми дойде на гости, а все пак се чудех защо е дошъл. — Ще пийнете ли нещо?

Той ме погледна унесено, с все същата блуждаеща усмивка в тъмните зеници.

— С удоволствие.

Едва сега забелязах, че е изпил вече не една чашка, но това нямаше значение, пък и аз имах нужда от нещо ободрително. Лесно беше да се получи добро настроение от подкрепителния бюфет и напоследък аз използвах доста усърдно неговите запаси. Не ядях почти нищо, като се поддържах само с турско кафе, уиски и цигари. Налях две чашки неразредено уиски.

— За вашите успехи, Робърт.

— Наздраве.

Той държеше в ръце чашката, а погледът му блуждаеше из стаята. В спокойствието му имаше нещо, което ме плашеше.

— Как е Мюриел? — запитах аз.

— Надявам се, че е добре.

— Трябваше да доведете и нея.

Той не мръдна; в тази неподвижност имаше нещо ужасяващо.

— Мюриел ме напусна миналата седмица. Сега е с Ломекс… в Лондон.

Той изрече това така безразлично, че аз просто се задъхах. Настъпи мълчание. Не предполагах, че работите са се развили така зле.

— Каква отвратителна постъпка! — промълвих най-после.

— О, не зная. — Той говореше разумно, с все същото свръхчовешко самообладание. — Ломекс е красив младеж, а Мюриел е все още твърде привлекателна. Освен това никак не е приятно да се живее с мене.

Вдигнах бързо поглед към него. Той продължи унесено, с все същия равен глас:

— Струва ми се, че тя търпя, докато й беше възможно, преди да се влюби в Ломекс.

Чувствах, че трябва да кажа нещо.

— Каква свиня е все пак той!

Спенс поклати глава. Въпреки изпитото уиски беше напълно трезвен.

— Не по-лош навярно от всеки друг. — Той не можа да сдържи дълга, дълбока въздишка. — Преди всичко не трябваше да се женя за нея. Но така отчаяно я обичах! И само Бог знае как се стараех да направя живота й щастлив. Излизахме всеки петък вечер. — Той повтори, като че тия думи му носеха утеха: — Всеки петък вечер.

— Тя ще се върне при вас — казах аз. — И животът ви ще започне отново.

Той ме погледна право в лицето, а усмивката в тъмните му очи беше наистина трагична.

— Не бъдете наивник, Робърт. Всичко е свършено. — Той помълча замислено. — Тя е поискала развод. Желае да бъде свободна. Ще се погрижа да я улесня. Странно, нали… разбирам, че е куха и недостойна… но не мога да я намразя.

Налях още по една чашка и на него, и на себе си. Просто не знаех какво да кажа. И запитах, в напразно усилие да отклоня разговора:

— Ходите ли в института?

— Да. Виждате ли, никой още не знае. Ломекс е в отпуск… а за Мюриел предполагат, че е у сестра си. Но каква полза — работата вече не ме привлича. Аз не съм като вас, Робърт. Не съм създаден да се отдам на научна дейност. — И добави с безразличие: — Не би било толкова лошо, ако не бе ми казала, когато забелязах всичко и се опитах да се обясним: „Остави ме на мира. Противно ми е да те гледам“.

Последва продължително мълчание. После през отворения прозорец долетяха в нощта тихите звуци на тустеп. Спенс обърна въпросително към мене безстрастното си лице.

— Това е месечната вечеринка — казах аз. — За персонала и някои пациенти.

Той се замисли за миг.

— Това би се харесала на Мюриел… Ние танцувахме понякога в петък вечер. Предполагам, че Ломекс ще я извежда.

Той замълча, докато тустепът заглъхна. После остави празната си чашка.

— Време е да си ходя, Робърт.

— О, глупости. Рано е още.

— Трябва да си ходя. Имам среща. В девет часа има много удобен влак.

— Още една чашка тогава?

— Не, благодаря. Искам да не закъснея за срещата.

Предположих, че иска да види адвоката си във връзка с развода. Жал ми беше за него, но не намирах какво да кажа, за да го утеша. Беше девет без двадесет.

Изпратих го до стаичката на вратаря и отворих вратата. Гън бе отишъл на вечеринката.

— Ще дойда до гарата с вас.

Той поклати глава.

— Ако изобщо разбирам нещо на тоя свят, трябва да кажа, че вашето място е в лабораторията.

Хлътналите му страни бяха леко поруменели, а изражението в прекрасните му тъмни очи ме накара да трепна.

— Здрав ли сте, Спенс?

— Напълно. — В гласа му прозвуча едва уловима насмешка.

Мълчание.

Стиснахме си ръце. Когато го погледнах недоверчиво, той се усмихна с някогашната обезобразена усмивка.

— Добра сполука, Робърт… и Бог да ви пази.

Тръгнах бавно назад по алеята. Това, което каза, беше съвсем вярно. Трябваше на всяка цена да свърша работата си, иначе тя щеше да ме довърши. Докато вървях в тъмнината към лабораторията, все

още чувах глухите звуци на музиката. Спускаше се обичайната нощна мъгла.

Когато влязох, в бялата прохладна стая беше съвсем тихо, чуваха се само далечните звуци на музиката. Изгоних от съзнанието си всичко, освен работата. Въпреки решетъчните двойни прозорци с матови стъкла мъглата беше проникнала и витаеше като безплътен дух по кръглия таван. Точно под купола, насред покрития с плочи под, на чина стоеше филтърният апарат. Видях, че стъклото беше почти запълнено със светла и прозрачна течност. След миг вече бях захвърлил сакото си, запретнал ръкави и облякъл зацапаната работна блуза. Дойдох до чина, взех колбата и я погледнах със странно, трепетно вълнение. След това се залових усърдно за работа.

Не беше необходимо много време за измерване и затваряне в ампули на полутечната смес. В десет без четвърт привърших. Най-после, въпреки всичко, стигнах до върха на безкрайния хълм и сега поглеждах надолу към разкритите пред мен царства.

Бях толкова замаян, че трябваше да се задържа за края на чина. Бученето в ушите ми преобрази далечната музика. Отначало едва уловимо, след това по-ясно аз долавях звуците й като божествена симфония със звънки, нежни и чисти ангелски гласове, с приглас на камбани и звучен контрапункт от барабани. Докато тези възторжени съзвучия се засилваха, аз си повтарях развълнувано: „Аз извърших това… О, велики Боже… завърших го най-после“.

Успях с усилие да се съвзема, поставих внимателно ампулите в сандъка с лед, заключих лабораторията и излязох.

Тръгнах с уморени стъпки към стаята си. Когато влязох в хола, чух, че някой ме вика; обърнах се и видях надзирателя Броган, който тичаше след мене.

Спрях се да го дочакам. Беше пребледнял и запъхтян.

— Доктор Шенън, навсякъде ви търсих. — Той си пое дъх. — Случила се е злополука, сър.

Гледах го втренчено, без да мръдна.

— Виждате ли, сър… — Въпреки голямата си опитност, той трепереше. — За вашия приятел… току-що ни съобщиха от гарата.

Спенс! Почувствах, че ми прилошава. По челото ми изби студена пот. Преглътнах с мъка.

— Подхлъзнал се и паднал, сър. Тъкмо когато влизал влакът от девет часа. Всичко станало мигновено.

VII

Следващите няколко дни бяха влажни и мъгливи, с хладния лъх на ранна есен — тъжен предвестник на настъпващата зима, и аз работех под гнета на мрачно като времето настроение. Спенс бе погребан в родния му град Улапул в далечното графство Рос, така че не можах да присъствам. Но в писмо до родителите му се опитах да смекча удара, като отдадох станалото само на една трагична случайност. Не бях чул нищо за Ломекс и Мюриел.

Лабораторията беше заключена, ключът беше в джоба ми, но колкото и да изглеждаше странно, аз не отивах там. Професор Чалис щеше да се върне в Уинтън към края на седмицата и аз бях решил да оставя в негови ръце всички подробности около оповестяването на откритието ми. Вестта за него се разнесе неизбежно в Истършоус, така че трябваше да изживея стеснителното положение да приемам поздравления — сдържани от Мейтланд и мис Индр, възторжени от Полфри, сърдечно сериозни от доктор Гудол. Потърсиха ме дори по телефона от голямата фармацевтична фирма Уилсън от Лондон, на която не пожелах да дам никакъв отговор, преди да се посъветвам с Чалис.

Но в четвъртък ме посети човек, когото най-малко бях очаквал. След вечеря, докато се разхождах из стаята си и пушех цигара след цигара, като се мъчех да съсредоточа разсеяните си мисли и да овладея все още разстроените си нерви, вратата се отвори и на прага застана професор Ъшер.

Погледнах тъпо високата му, изискана фигура, а той пристъпи към мене и, сърдечно усмихнат, ми стисна ръка.

— Как сте, драги Шенън? Надявам се, че не съм дошъл в неудобно време?

— Не… — отвърнах сухо аз. — Ни най-малко.

— Мога ли да седна? — Той седна на стол и преметна крак върху крак. — Би трябвало навярно да ви предупредя, че ще дойда, но аз предпочитам да действам спонтанно. А исках да бъда измежду първите, който ще ви поздравят.

— Благодаря.

— Бях в кабинета си, когато професор Чалис ми телефонира от Бют и ми предложи една своя идея. — Той се усмихна и поглади своята грижливо вчесана брадичка. — Въпреки тежките административни задължения опитвам се да намеря малко време и за истинска научна работа. Затова не се поколебах нито за миг.

Не можах да намеря подходящ отговор и не казах нищо.

— Аз знаех, разбира се, че това ще стане. Не би било самохвалство, ако кажа, че не съм пропуснал нищо от научните събития. Пък и главната цел на моя институт всъщност е да подкрепя развитието на всичко ценно в съвременната наука; а въпреки нашето малко недоразумение, аз бях убеден, че вие ще оправдаете един ден вярата, която имах във вас.

Прехапах устни пред тази явна неискреност.

— Много неприятности бихте ми спестили, ако действахте в съгласие с това убеждение.

— Да — съгласи се любезно той. — Готов съм откровено да призная, че прибързах. А сега след това мое признание, надявам се, че ще ми помогнете да се разберем и като забравите миналото.

Главата ме заболя още повече. Не можех да отгатна целта му.

Той заговори още по-доверително:

— Слушайте, Шенън. Ще бъда съвсем откровен пред вас. Страшно не ни върви в института напоследък. Нямаме никакви задоволителни постижения. Накратко казано, желая да се върнете.

Махнах инстинктивно с ръка в знак на отказ, но той ме спря с повелителен поглед.

— Не ме разбирайте погрешно. Имам намерение да ви предложа нещо много по-значително от по-раншната ви длъжност. В университета се очертават големи промени. Аз възприех най-после разбирането да се създаде биохимична лаборатория към института и управителният съвет реши да открие катедра за изследвания в тази област. Заплатата бе определена на седемстотин лири годишно, а длъжността на новия директор — който ще работи, естествено, в най-тясно сътрудничество с мен — ще бъде да организира и ръководи работата в лабораторията. Ще има звание младши професор и привилегията да чете по един курс лекции всеки семестър. Така че, Шенън… — той си пое дълбоко и многозначително дъх, — искам да

размислите какви изгледи се разкриват при това положение за един блестящо надарен младеж, подпомогнат от подготвен технически персонал и усърдни млади студенти. — Той се наведе напред и ме потупа по коляното: — Какво ще кажете, ако тази възможност бъде предложена на вас?

Постарах се да се задържа здраво на стола си. Предложението просто ме задъха — то беше възможност, за каквото не бях дръзнал дори да мечтая. Виждах, че подбудите на Ъшер са напълно егоистични, че той желае да се върна само заради негови и на института изгоди. Интересът, който откритието ми щеше да предизвика сред научните кръгове и широката публика, похвалите в печата, новите здравни закони, които щяха да бъдат внесени в парламента, всичко това бяха предимства, които той не можеше да пропусне. Но нима държането му не беше напълно човешко? Смутен и огорчен, аз притиснах с ръка челото си, без да зная какво да отговоря.

— Нищо, нищо — каза любезно Ъшер. — Много добре разбирам колко ви е изморил този труд. Няма да ви досаждам повече засега. Искам само да ви предложа още нещо. Елате на вечеря у нас в понеделник. Ще бъде ректорът и някои колеги, членове на академичния съвет, който имат голямо желание да ви видят и поздравят. Ще дойдат може би, само че не съобщавайте за това — рязкото му изражение стана явно насмешливо — и един-двама редактори, видни представители на печата. Струва ми се, че мога да ви обещая привлекателна вечер.

Опитах се да му благодаря, но той ме прекъсна с усмивка.

— Нито дума, драги. Трябва да приемете поканата като моя amende honorable[1]. И така, в понеделник, точно в осем, у нас. Великолепно. Още веднъж ви поздравявам с надежда, че в бъдеще ще можем да работим заедно за напредъка на науката.

Той стана, стисна ми ръка, стрелна ме с насмешливата си усмивка и си отиде.

Отпуснах се отново в креслото. Този блестящ обрат беше прекалено силно изпитание за уморения ми мозък и аз трудно можех да го проумея. Възбудата от първия миг бе минала, не изпитвах вече никаква радост, само странно душевно напрежение. Това беше наградата за моето трудолюбие, постоянство и неуморност. Бях отличникът, първият от списъка. Всички ми изказваха приятелски

чувства, бързаха да ми стиснат ръка; дори членовете на управителния съвет на Далнейрската болница ще се хвалят, че се познават с мене. А всички до един бяха против мене, когато се борех, затънал в тресавището на неприязънта.

И все пак знаех, че не ще проявя героизма да се откажа от успеха. Много време бях изживявал жестоките страдания и сломяващите усилия на самостоятелния труд. Ъшер вече нямаше да се меси много. А парите… седемстотин лири годишно… Никога не бях мислил за това, но сега, въпреки волята си, щях да забогатея, да се обличам като охолен лекар на частна практика, като джентълмен… Всичко най-после щеше да се нареди.

Огорчението, което продължавах да изпитвам, беше неуместно, но не можех да го прогоня, бъдещето ми не бе изглеждало никога така блестящо, но аз все пак не изпитвах радост. Само един човек би се радвал наистина искрено на моя успех. Виждах в този миг лицето му. Седмици подред бях погребвал този образ в глъбините на съзнанието си, но сега не можех да се освободя от него. И внезапно през ожесточението, от което бях обзет, проникна лек и нежен копнеж. Тя бе скъсала окончателно с мен. Продължителното й мълчание доказваше това. Пък и аз й бях изневерил. Но исках да поговоря с нея поне за миг, да й кажа, че съм завършил изследванията си, да чуя поне за миг гласа й.

Затова, въпреки здравия разум, въпреки гордостта, въпреки всичко аз станах, отидох бавно до телефона и след кратко колебание повиках селската болница в Далнейр.

Разговорът беше междуградски, затова трябваше да почакам известно време, но най-после успях да се свържа. Гласът ми прозвуча дрезгаво и с мъка.

— Бих искал да говоря с доктор Лоу.

— Съжалявам, сър, но не е възможно.

Неочакваният отказ ме изненада и смути.

— Няма ли я? — запитах аз.

— О, не, сър, тук е.

— Да не е дежурна?

— О, не, сър, не е дежурна.

— А какво има тогава? Идете в стаята й, моля, и кажете, че я чакам на телефона.

— Тя не е в стаята си, сър. А в отделението.

Кой говореше отсреща? Опитах се да позная гласа, но не можах. Освен това междуградската връзка беше в обичайното си състояние — апаратът започна да бръмчи и пука. Сдържайки нетърпението си, преместих слушалката на другото си ухо.

— Ало, ало… с кого разговарям?

— С прислужницата, сър.

— Кети ли?

— Не, сър. Помощницата. Аз съм тук отскоро, сър.

Нервите ми бяха толкова изпънати, че трябваше да затворя очи.

— Повикайте управителката, моля ви. Кажете й, че доктор Шенън иска да говори с нея.

— Добре, сър. Почакайте, моля.

Обзет от растящо раздразнение и тревога, стори ми се, че чаках много дълго. Най-после чух с облекчение бързи стъпки, последвани от познатия глас на мис Труджън.

— Кажете, доктор Шенън!

— Мис Труджън — извиках аз, — съжалявам, че ви безпокоя, но желая да поговоря с доктор Лоу. Можете ли да я повикате?

— Страхувам се, че не ще можете да говорите с нея, докторе. Не знаете ли какво се случи у нас?

— Не.

Подчертано мълчание. След това:

— Доктор Лоу беше болна, много болна през последните три седмици.

Сърцето ми се преобърна, а в същия миг апаратът изпука и връзката се прекъсна. Чул бях все пак достатъчно, за да превърна в увереност бързото си подозрение. Закачих слушалката. Аз имах недостатъка да правя всякога прибързани изводи; това именно сторих и сега.

---

[1] Amende honorable (фр.) — публично признаване на грешка. — Б.пр. ↑

VIII

На другата сутрин отидох рано в лабораторията, а след това в дома на доктор Гудол. Той не бе станал, но когато изпратих бележка, че ми се налага да използвам днес почивния си ден, получих разрешението му.

Небето беше все още сиво, когато слязох по алеята и излязох през главния вход. След продължителния непрекъснат престой зад високите зидове това пътуване до Далнейр беше истинско мъчение за мен. В Уинтън стигнах в десет часа. В града беше влажно и топло под плътната димна завеса. Шумът и врявата из улиците, тълпите пътници с багажи, които се блъскаха към перона на централната гара, бяха странно уморителни след реда и спокойствието в Истършоус. Но аз трябваше да видя Джин… Да, трябваше да я видя, на всяка цена.

И все пак, докато седях замислен в люшкащия се влак, покрай който летяха опушени ниви и сгради, аз изпитвах не толкова състрадание, колкото стаен, тлеещ гняв. Все по-ясно и по-настойчиво виждах как пръстите й докосват културите… а след това поднасят към устните разчупена бисквита.

На гарата в Далнейр не можах да си намеря файтон, затова тръгнах пеша под влажното сиво небе по стръмната пътека, която бях свикнал да изминавам почти бегом. Но сега я изкачвах бавно и дори съжалявах, че не се спрях да изпия нещо в бюфета на гарата. Стигнах запъхтян до върха на хълма, тръгнах по алеята и позвъних на главния вход.

Отговорът не се забави. Отвори ми Кети. Не бях ги предупредил, че ще дойда, и тя ме погледна смаяно. Но тъй като имаше винаги добро чувство към мен, се усмихна дружелюбно и ме въведе в приемната. След една минута се яви мис Труджън.

— Е добре! — извика тя, като се втурна с жизнерадостна, енергична усмивка. — Ето ви изненада! Много се радвам да ви видя пак.

Погледнах я втренчено и разбрах, че говори искрено, но макар и признателен за приятелското посрещане, аз не бях измамен от нейното

оживление — обикновена професионална измама, маска, която бях виждал да си слага често при разговор с разтревожените роднини на пациентите.

— Но трябва да кажа — продължи тя, като ме поглеждаше отстрана, — че видът ви не говори добре за вашата нова длъжност. Отслабнал сте като вейка. Какво правят с вас? Човек би казал, като че камъни сте мъкнал!

— О, много съм добре.

— А не ви ли хранят?

— Да… и храната е отлична.

Тя поклати леко глава, сякаш се съмняваше в истинността на думите ми.

— Трябва да ви поохраня аз с моите питателни гозби.

Настъпи неловко мълчание, през което и двамата останахме прави, защото тя не бе ме поканила да седна. Веселата, или по-скоро насърчителна усмивка, която твърдите й лицеви мускули бяха свикнали да поддържат до безкрайност, малко помръкна.

Аз овлажних устните си.

— Как е болната?

— Добре, доколкото е възможно. От три седмици вече е болна. — Управителката се поколеба, после, забелязвайки, че искам да бъда по-подробно осведомен, продължи със същия насърчителен тон, като избираше думите, за да не се издаде: — Отначало се държеше. Но през последните няколко дни малко позагуби сили.

Усетих, че сърцето ми се сви. Много добре знаех какво значат тия думи.

— Кой се грижи за нея?

— Доктор Фрейзър, военен лекар.

Представих си този възрастен мъж с оредели светли коси, гъсти руси вежди и некрасиво, четвъртито, набръчкано лице, зачервено и загрубяло от разширени кръвоносни съдове.

— Добър човек.

— Отлично. Кажете ми истината. Какво казва той?

Управителката помълча. После сви леко рамене.

— Тя е сериозно болна. Ако бе легнала веднага, щеше да е по-добре сега. Но тя продължи да работи цяла седмица с непрекъснато

главоболие и температура, преди да падне съвсем. Това се случва често при скарлатина.

— Скарлатина ли? — извиках с неизразим ужас аз.

— Да, разбира се — отвърна учудено управителката. — Казах ви снощи по телефона.

Разкъсващо мълчание. Въздъхнах бързо, с въздишка, която ме прониза цял. Предположението ми се бе дотолкова вкоренило у мене, че не можех да се отърва от него.

— Бих искал да я видя — казах аз.

Погледът на мис Труджън се плъзна над главата ми.

— Тя не е в съзнание.

— Все едно. Бих искал да я видя.

— Има ли смисъл?

— Все едно… — настоях аз.

Управителката бе вече явно смутена. И каза направо:

— Родителите и брат й са тук… в кабинета й. Както и годеникът. Без тяхно съгласие, докторе, не мога да поема такава отговорност.

Почувствах, че потъвам в мъката си. Не бе ми минало през ум, че ще трябва да преодолявам и тази мъчнотия, да изтърпя и тази мъка. И все пак не можех за нищо на света да изоставя целта, която ме бе довела тук. Въздъхнах.

— Ще отида да поговоря с тях.

Тя сви отново рамене.

— Добре. Това си е ваша работа. Ако ви потрябвам, ще бъда в отделението.

Мис Труджън се поклони леко без повече приказки, обърна се и излезе, а аз тръгнах сам по коридора към някогашния си кабинет. Пред вратата постоях цяла минута, заслушан в глухия бас, който се чуваше отвътре, после събрах всичката си смелост, натиснах дръжката на вратата и влязох.

Седнал до масата, Дейниел Лоу четеше глава от Библията; до него се бе настанил Люк. Под прозореца, с лице към мене, седяха мисис Лоу и Малкълм Ходн. Аз застанах на прага като пребито псе и зачаках, без да си поема дъх, края на четенето.

Настъпи мигновено мълчание. Дейниел свали очилата си, изтри ги с кърпичка и се полуобърна на стола. При все че не мръдваше, по

сериозното разтревожено лице нямаше ни следа от гняв или обвинение. Той просто ме гледаше с безмълвно достойнство.

Но Малкълм бе станал. И тръгна към мене. Глухият му глас прозвуча все пак ясно в тихата стая.

— Как можете да се вмъквате тук в такъв момент? — Той ме гледаше съвсем отблизо с големите си, налети с кръв очи. — Как можете да не уважавате нашето семейно… да ни се натрапвате…

— Недейте, Малкълм — обади се тихо майката на Джин.

Аз продължих да гледам упорито пода; всичко, което исках да кажа, се бе смразило на устните ми.

— Той няма право да стои тук! — извика внезапно Ходн с пресипнал глас.

— Млъкнете — промълви Люк.

— Тихо, сине — прошепна мисис Лоу. И стана, като ме погледна твърдо. — Аз отивам при дъщеря си. Искате ли да дойдете с мен в отделението?

Загубил сили да продумам, аз излязох заедно с нея и тръгнах по алеята към страничната стая в малкия павилион. Вълни от светлина заливаха покритото с чакъл чисто дворче, млада болногледачка мина пред нас, група оздравяващи деца в червени пижамки играеха на топка под верандата.

Сърцето ми биеше неудържимо, когато управителката отвори вратата и ние влязохме заедно с нея в бяло боядисаната стая. От трите легла само едно беше заето, полузакрито с параван; до него имаше бял стол, на който седеше сестра Пик, наведена загрижено напред. Последвах бавно управителката покрай паравана и застанах до краката на леглото, без да вдигна поглед. Потребно ми бе необикновено усилие на волята, за да вдигна постепенно глава, докато погледът ми, плъзгайки се по белия параван, се спря най-после върху лицето на Джин.

Тя лежеше по гръб с широко разтворени очи и шепнеше непрекъснато, движейки потрепващите си засъхнали устни и език, а тъничките й ръце дърпаха непрестанно завивките. Върху фона на ниската бяла възглавница, под вчесаните назад коси лицето й изглеждаше още по-заострено и изтъняло. По него се виждаха неярки петна като при треска, но с тъмна, плътна червенина; намръщеното

чело беше обезобразено от червеникави точици, от които някои бяха вече избледнели в дребни кафяви петна… типичен скарлатинен изрив.

Ушите ми забучаха, стори ми се, че политвам в пропаст.

Над леглото — далеко от блуждаещите пръсти и извиващите се ръце на болната — висеше листа с температурата, върху който бяха отбелязани острите линии на спаданията и покачванията й. Погледът ми се насочи напрегнато към тях. Да, помислих след един дълъг миг аз, няма никакво съмнение. Какъв глупак съм бил, какъв глупак продължавах да съм… Това беше положително скарлатина.

Мисис Лоу и управителката разговаряха шепнешком. Все едно че не бях тук. Те не ми обръщаха внимание, сякаш бях ненужна мебел. Просто не съществувах за тях. Разтревожен и смутен, наведох поглед към покритата с лечебни средства нощна масичка — шишета с лекарства, чаша с храна, спринцовка, етер, камфорово масло. Щом бе стигнало до камфор, положението на Джин беше наистина тежко.

Всичко тук сякаш висеше на безстрастна нишка от време, която се люлееше леко и все повече и повече изтъняваше, докато секундите отлитаха една след друга и изчезваха в незнайна пустота. Това не се понася до безкрайност. Излязох, минах през тесния коридор в отсрещната странична стая, където нямаше никого, седнах на края на едно легло и загледах избелялата жълта стена с втренчени, невиждащи очи. Надявах се да направя толкова много, а не можех да сторя нищо… никакъв драматичен, пламенен жест, с който да докажа, че съм способен на нещо, че имам право да съществувам… Не, нищо. Обзет от растящо презрение към себе си, извадих от джоба си голямата ампула, която бях обвил тази сутрин в памук. Лекият звън на стъклото, което стиснах несъзнателно, отекна в ушите ми гръмко, като камбанен звън. По пръстите ми се полепиха късчета мокър памук. Невъзможно е да се опише какъв плам изгаряше съзнанието ми, с какво чувство за отчаяна негодност, с какъв безнадежден гнет ме потискаше и ми се надсмиваше окръжаващата тишина.

А времето минаваше, секундите отлитаха неусетно като перца. Как се бе разболяла тя? Ох, когато човек е уморен или погълнат въпреки волята си от тъжни мисли, не е ли лесно да забрави и най-простите предпазни мерки, преграда между здравето и болестта? Пред смразяващата пустота на мислите до слуха ми долетяха гласове. Чух,

че мисис Лоу и управителката излязоха от стаята и тръгнаха по коридора. Мис Труджън се стараеше да успокои разтревожената майка.

— Бъдете спокойна, всичко се прави както трябва. След едно денонощие ще бъдем наясно. Доктор Фрейзър полага необикновени грижи. А сестра Пик е несравнима в предаността си. От три седмици вече не се отделя от болната; понякога дежури по два пъти подред. Не съм виждала досега такова себеотрицание.

Явно и тук бях сгрешил. По навик мислех лошо за всички. Погрешно бях оценил и управителката, борил се бях с нея, нямах й доверие. Това беше моя особеност — да виждам все лошото у хората, да постъпвам противно на общоприетите правила и приличия, да се опълчвам срещу целия свят, да нямам никъде никого освен себе си.

В далечното централно здание прозвуча гонг за обеда на сестрите — сигнал на всекидневния живот, който засили пустотата около мен. Двете жени бяха вече излезли, тъжните им отслабващи гласове заглъхнаха съвсем. Станах несъзнателно и като дърпана с конци кукла излязох от павилиона. Никой не се виждаше. Бавно, като спънат от окови, тръгнах по хълма към гарата. Когато се свих в празното купе на влака за Уинтън, продължавах да съм в болничната стая — горе, на тъмнеещия хълм.

IX

Когато се върнах в Истършоус, намерих бележка, че професор Ъшер ми е телефонирал два пъти и поръчал да му се обадя, щом се върна. Подвоумих се, после реших, че е по-добре да отложа разговора. Имах непоносимо главоболие, исках да бъда сам, да се затворя, да се отдам скришом на мъката и опасенията си.

В пет часа изпих чаша чай, и то с удоволствие. Всичките ми сетива изглеждаха притъпени. На табличката имаше нова бележка.

> Мистър Смит от Института по патология ви телефонира в 3 часа. По неотложна работа.

Въпреки обзелия ме гнет изпитах смътна досада и учудване от тази настойчивост, но след това си спомних намека на Ъшер да изпрати при мен някакъв кореспондент от „Хералд“. Навярно Смит е бил натоварен да уреди тази среща. Но аз не можех да понеса такова нещо именно сега. Достатъчно време щеше да има за целта на вечерята в понеделник. Смачках бележката и я хвърлих в огъня.

Гудол ми бе дал отпуск за през целия ден. Така че не ми се налагаше да напускам стаята си. Потънал в тежък размисъл, броях часовете до девет вечерта. Тогава станах и телефонирах в Далнейрската болница. В състоянието на Джин не бе настъпила промяна. Не можеха да ми кажат нищо повече.

Смъртно уморен, тръпнещ от тревога, смятах, че ще бъде най-добре да се прибера, но невралгията беше толкова мъчителна, та знаех, че не ще мога да заспя. Тубата с аспиринови таблетки в банята ми беше празна. Слязох в аптеката и взех пирамидон. Когато се връщах през централния подземен коридор, видях, че отсреща идва една от сестрите. Беше Стенуей.

Тя беше сама и вървеше полека към трапезарията. Когато ме забеляза, се спря, облегна се небрежно на стената и ме зачака.

— Къде сте бил?

— Всъщност никъде.

— Държите се някак особено.

При все че говореше с привидно равнодушие, тя ме наблюдаваше внимателно. И добави:

— Не предполагате, надявам се, че сте ми липсвали.

— Не — отвърнах аз.

— Има предостатъчно други, с които мога да се разхождам.

— Да.

Настъпи мълчание. Погледнах я и отвърнах глава, обзет от смразяващо отвращение. За всичко настъпва възмездие, помислих аз, съжалявайки горчиво за ония мъчителни нощи, когато се промъквах покрай стените като крадец, за да отида в стаята й. Жалка поквара… безсмислена… без капка любов. Матовите лампи свистяха над нас и пръскаха изкуствен, призрачен светлик. Аз й бях съвсем безразличен. А тя, о, боже, ми беше толкова противна!

— Какво има? — заговори рязко тя, продължавайки да наблюдава промените в изражението ми.

И този път не отговорих. Тя изтълкува погрешно това мълчание и се усмихна предизвикателно.

— Току-що завърших дежурството. — Тя ме погледна нехайно. — Можете да дойдете, ако желаете.

— Не — отвърнах мрачно аз, загледан право пред себе си.

Явно смаяна, тя трепна от наранено самолюбие и бледото й лице се обля за пръв път от ненадейна, гневна руменина. Ново мълчание.

— Добре. — Тя сви рамене. — Не мислете, че сте ме засегнали. Но не идвайте да ме безпокоите, когато се случи да сте в друго настроение.

Тя ме погледна втренчено, с явно презрение, докато сянката на малката й глава се очерта като череп на стената; после се обърна и изчезна в коридора, а тракането на токчетата й по мозайката заглъхна постепенно.

Слава богу, свърших с нея. Върнах се в стаята си и се хвърлих на леглото. След малко пирамидонът подейства. Потънах в дълбок сън.

Когато се събудих на другата сутрин, се почувствах още по-зле. Сънят ми помогна само да посрещна това, което ме очакваше през този ден.

До обед изпълнявах как да е служебните си задължения, без да се срещам с Мейтланд или Полфри — напоследък свикнах да отбягвам останалите членове от персонала.

След един часа, като не смогвах вече да понасям неизвестността, телефонирах отново в Далнейр с тежко предчувствие. Обади се сестра Кеймерон. Гласът й беше весел, но тя винаги беше весела. Отговорът й беше същият. Никаква промяна. Болната продължавала да се бори. Без никаква промяна.

В изблик на добро чувство сестрата се опита да ме успокои.

— Във всеки случай, най-лошото не е настъпило още. Докато има живот, има и надежда.

Навън валеше пороен дъжд, който помрачаваше небето и хвърляше тежка сянка върху земята. Изкачих се бавно в стаята си. Когато влязох в полутъмния кабинет, видях, че някой седи на дивана пред камината. Запалих засенчената лампа на библиотеката и познах с мрачна изненада, че гостът ми е Адриан Ломекс.

Той посрещна продължителния ми мрачен поглед без да мръдне, с държане, което напомняше обичайното му високомерно спокойствие, но същевременно издаваше, че не е много сигурен как ще го приема.

— Ломекс — казах най-после аз, говорейки сякаш съвсем отдалеко. — Най-малко вас очаквах да видя тук.

— И не изглеждате особено зарадван, че ме виждате.

Не отговорих. Настъпи мълчание. Той не бе се променил много, всъщност не бе се променил почти никак. Аз си въобразявах, че след това, което бе преживял, ще е сломен от чувство за отговорност и вина. А той беше, напротив, все така изискан, малко по-блед може би, и с малко отпуснати ъгли на устата, но напълно спокоен, готов да се защити.

— Не знаехте ли, че съм се върнал?

— Не.

При все че не бе имало особен скандал, виждах, че самолюбието му го е принудило да се върне. Той запали цигара, като се стараеше да се държи нехайно, както някога. Да, явно беше, че му е неудобно и се опитва да прикрие това с привидна дързост.

— Предполагам, че ми имате зъб, но вината не е само моя.

— Така ли?

— Разбира се. Още от самото начало Мюриел тичаше подир мене. Не ме оставяше на мира. О, предполагам, че съм постъпил глупаво, но просто не можех да се отърва от нея.

— Къде е тя сега?

— Предложих й да се оженим. Исках да постъпя почтено. Но имахме отвратителна разправия. Тя се върна при своите. Не съжалявам. Щях да бъда ужасно нещастен.

— Отървал сте се много добре. Много по-добре от Спенс.

— Вие знаете, че случаят се дължи на злополука. Нощта била мъглива. Той се подхлъзнал на перона. Всичко се разкри при разследването.

— Не се оправдавайте, за бога. Говорите така, сякаш чувствате, че сам сте го бутнал под влака.

Той пребледня.

— Не мислите ли, че казахте нещо неуместно? Аз възнамерявам във всеки случай да докажа, че не съм такъв негодник, за какъвто ме представят. Ще се заловя за работа, ще работя сериозно в института и ще постигна нещо, от което всички ще подскочат.

Той оставяше впечатление, че е бил жертва на непреодолими обстоятелства и бъдещето ще го оправдае напълно. Знаех, че не ще постигне никога нищо, че под своята външност на блестящо превъзходство е слаб, безволев и самолюбив. Беше ми неприятно, че е тук. Станах да разровя огъня с надежда, че ще разбере намека и ще си отиде.

Но той не си отиде, а продължи да ме гледа някак странно.

— Свършили сте добра работа напоследък.

Застанал настрана от него, махнах с ръка.

— В института всички бяха във възторг.

Вдигнах бавно поглед. Въпреки замъгленото ми съзнание забелязах, че изрече глагола в минало време и това ме учуди. Последва минутно мълчание.

Той се поизправи, после се наклони към мен със странна, леко съчувствена усмивка.

— Ъшер ме натовари да ви посетя, Шенън… за да ви съобщя новината. Изпреварили са ви. Някой е обнародвал вече същото постижение.

Погледнах го тъпо, без да разбирам накъде клони; после трепнах внезапно.

— Какво искате да кажете? — едва успях да изрека аз. — Прегледах всичко писано по тоя въпрос, преди да започна. И не намерих нищо.

— Да, Шенън. Не е имало тогава. Но сега има. Една американска научна деятелка, доктор Еванс, току-що е обнародвала в този месечния брой на списание „Медицински преглед“ пълен доклад за опитите си. Работила две години. Заключенията й са точно като вашите. Тя успяла да изолира бацила, да докаже разпространението на болестта из целия свят… Цифрите са поразителни… Установила е същото заболяване у млекодайния добитък, с една дума, постигнала е всичко, до което сте стигнал и вие.

Продължително мълчание. Стаята се въртеше около мене.

Ломекс заговори отново с прекалено внимание.

— Вестта ни бе съобщена най-напред от Смит. Той следил от месеци работата на доктор Еванс. Имал доклада й още преди да излезе от печат. Вчера го донесе в института.

— Ясно.

Устните ми бяха сухи и студени, чувствах се вкаменен. Осемнадесет месеца непрестанни усилия, денонощен трескав труд при най-големи мъчнотии и всичко пропаднало без смисъл. Щом резултатите бяха вече известни на научните среди, доказани и оповестени, никаква полза от това, което бях извършил, като бях разрешил с толкова усилия същите въпроси. Такива неща са се случвали, разбира се, и друг път; по някаква странна телепатия двама научни работници от различни континенти са започвали, без да се познават, едни и същи изследвания. А несъмнено щеше да се случва и занапред. Но това не намаляваше ужасната мъка да видя, че друг е постигнал целта преди мене, не притъпяваше смъртната болка от поражението.

— Проклета несполука. — Ломекс говореше, без да ме поглежда. — Излишно е да казвам колко съжалявам.

Това престорено съчувствие беше по-тежко от равнодушие. Той стана.

— Между другото, донесох ви статията, в случай че искате да я прочетете. — Той извади от джоба на сакото си няколко печатни листа

и ги остави на масата. — А сега да вървя. Лека нощ, Шенън.

— Лека нощ.

Когато си отиде, аз седнах, зареял поглед, без да виждам нещо, обзет от пусто, безнадеждно спокойствие. После, с дълбока въздишка, изтръгната сякаш от глъбините на душата ми, станах, взех доклада и се насилих да го прочета.

Както бе казал Ломекс, изследването на болестта, наречена по-късно бруцелоза, беше наистина блестящо и впоследствие бе сметнато за историческо постижение. След като го прочетох най-внимателно два пъти, трябваше да призная с внезапен изблик на завист, че доктор Еванс е блестящ, изобретателен учен, чийто труд беше може би по-ценен от моя.

Сгънах с дълбоко спокойствие листовете и станах. Колкото неистинско и да беше, това ново спокойствие беше внезапно опиянение, което проясни съзнанието ми и ми даде сили. Часът беше три — време да позвъня отново в Далнейр. Тръгнах без трепет към телефона. Но преди да вдигна слушалката, някой почука на вратата, прислужницата влезе и ми подаде телеграма. Отворих я, без да трепна.

> Приемете искреното ми съчувствие за обнародваното в „Прегледа“, което ни най-малко не намалява заслугата на вашия труд. Още не мога да пътувам, но се надявам да ви видя скоро за уреждане на бъдещата ви работа. Почитания.
>
> Уилфред Чалис

Вълнението, сдържано досега, ме сломи с удвоена сила. В упованието си на професор Чалис аз забравях възрастта и растящата му слабост. Тази съболезнователна телеграма разруши последната опора и докато гледах замъглените слова, почувствах изведнъж как нещо буквално се скъса зад челото ми, като прекалено опънат ластик. В същия миг престанах да се владея, стаята се завъртя около мене и в някакво внезапно просветление аз видях колко е смешно всичко това. Усмихнах се отначало едва уловимо, после все по-ясно и най-сетне се разсмях… на себе си, на сегашното си положение… След това, като бързо превъплъщаващ се цирков артист, комуто са наложили нова роля, станах отново спокоен, сериозен и изпълнен със сили.

Погледнах решително часовника си, като забравих, че бях сторил това само преди няколко минути. Беше едва три и четвърт и това ме успокои, защото изпитах внезапно настойчиво желание да върша нещо. Разочарованието бе изчезнало напълно и през обзелата ме безчувственост усетих настъпването на някакво смътно успокоение, някакво съзнание, че това, което става вън оттук — в института или в Далнейр — има твърде малко значение за общото течение на моя живот. Нима не бях тук в пълна сигурност, добре настанен и хранен, запазен от ударите и скърбите на външния свит в това великолепно, добре защитено убежище? И тъй като ми харесваше, не трябваше да го напускам никога.

Ободрен от тази мисъл, тръгнах бързо към западното крило, където трябваше да направя вечерната визитация, защото Мейтланд имаше почивен ден. В последно време бях малко небрежен към това задължение, може би защото не отдавах цялото си внимание на пряката си работа. Така не биваше, не беше почтено по отношение на доктор Гудол, не отговаряше на принципите в Истършоус. Упрекнах се и си казах, че трябва да дам съответно възмездие. Много нещо можех да сторя до края на деня.

В хола на западното крило се присъединих към сестра Шед и обиколих внимателно заедно с нея шестте коридора. Не бързах и не вършех работата как да е, бях старателен и грижлив. Тишината в коридорите беше странно успокоителна. Разговарях надълго с мнозина пациенти, а с херцогинята дори изпих чашка чай в стаята й, просторно жилище с избелели зелени завеси, меча кожа пред камината и бронзов полилей. Тя беше в морава кадифена рокля с много скъпоценни накити и няколко огърлици от съвсем пресни пъпешови семки. Отначало ме гледаше изпитателно с малките си като мъниста очи, но аз се постарах да й се харесам и тя постепенно се отпусна, а когато си тръгнах, дори ми подаде кокетно своята жълта като пергамент ръка.

Малко поразвеселен от този успех, аз се обърнах към Шед, с която бяхме застанали пред външната врата.

— Не е ли забележително, сестро… как херцогинята, въпреки странностите си, обобщава някои прояви, които се наблюдават и у другите дами тук.

— Забележително наистина. — През цялото време на визитацията сестрата беше сдържана и мълчалива. Сега ме погледна

някак особено, остро и неодобрително.

— Искам да кажа — усмихнах се аз, — че всички се грижат за облеклото си. И най-старите дори се стараят да излязат с нещо ново, добавяйки някоя панделка, променяйки някоя джуфка от желание да надминат останалите. Тези хрумвания са често пъти смешни, но ако са по-особени, веднага стават модни. Богатият гардероб на херцогинята й дава, разбира се, възможност да царства безрезервно.

Без да отделя поглед от мен, сестра Шед отвори уста, после ги стисна с явно неудоволствие.

— Интересно е държането им към другия пол… — продължих аз. — Вземете например безстрастните девици, които пребледняват само като видят мъж… или другите, романтично настроени, които поглеждат свенливо към избраника си, докато се разхождат… или нещастниците, които ту се стремят, ту се оплакват от забременяване от светкавица, мълния, електрически вълни, слънчеви и лунни лъчи или дори от свръхестествено посещение на самия Гудол.

— Извинете, докторе — прекъсна ме рязко Шед. — Мис Индр ме чака. Трябва да вървя. — Когато си тръгна с намръщено чело, добави: — Вие наистина ме изненадвате. Защо не отидете да си полегнете?

Тя бе помислила, дявол да я вземе, че съм пиян. Напразно беше да се умува в разговор с нея. Тръгването й ме ядоса, но не позволих в никакъв случай да ме разстрои. И продължих с възобновена бодрост към аптеката.

Запасът от лекарства за обща употреба беше много намалял. Нужен ми бе цял час да го допълня. Докато претеглях кристалите на хлоралхидрата и ги затварях в ниските шишета, несъзнателно затананиках — любимия мотив на Полфри от „Кармен“… на бедния нещастен Бизе. Така приятна и мелодична. Ако главата ми не беше замаяна, като че я бяха удряли с чук, бих се чувствал съвсем добре.

Неочаквано зазвъня вътрешният телефон. Трепнах от непоносима мъка при резкия му звук. Но вдигнах все пак спокойно слушалката.

— Доктор Шенън ли е? — говореше вратарят от къщичката си пред входа.

— Да.

— Търся ви из цялото здание. Един младеж иска да говори с вас.

— С мене ли? — загледал се бях тъпо в отсрещната стена. — Как се казва?

— Лоу… казва, Люк Лоу.

Да, разбира се, припомних си Люк, моя млад приятел с мотоциклета. Защо ме търсеше по това време?

Започнах отново да тананикам, когато Люк се обади радостно и възбудено, задъхан от бързане:

— Вие ли сте, Робърт… елате веднага… искам да ви видя.

— Какво има?

— Нищо… не, има нещо… добри новини… Джин е много по-добре.

— Моля?

— Опасността премина вече. В два часа следобед беше кризата. Сега е в съзнание. Поговори с нас. Чудесно, нали?

— Разбира се. Много се радвам.

— Веднага скочих на мотора и долетях да ви кажа. Елате при входа. Искам да ви видя.

— Много съжалявам, моето момче. — В гласа ми звучеше вежливо съжаление на презает човек. — Невъзможно ми е в този момент.

— Какво?… — Замълчаване. — След като идвам толкова отдалеко?… Робърт… ало… ало…

При все че страдах в душата си, прекъснах разговора и закачих със спокойна усмивка слушалката. Колкото и да обичах Люк, нямах време за безполезни разговори! Успокоително беше да зная, разбира се, че мис Лоу е по-добре, а за близките й това беше и много радостно. Кротка девойка беше тя, с кестеняви очи и коси. Припомних си песента… „Джени с пухкавите кестеняви коси“… Чудна мелодия, трябва да я изпея на Полфри. Припомнях си я смътно като студентка в моя курс, умна, но малко досадна. Не изпитвах, разбира се, никаква неприязън или зложелателство към нея.

И пак Бизе… бедният, нещастен Бизе… „мъча се да вярвам, че не треперя“… Довърших приготвянето на разтворите, поставих в ред аптеката и погледнах отново бързо, с мътен поглед колко е часът.

Седем. Дежурството в трапезарията ми беше винаги неприятно, но сега, въпреки главоболието, то ми се стори една приятна и разумна неизбежност.

Когато влязох в трапезарията, вечерята беше почнала и прислужниците носеха на табли храната към дългите маси, където сред тракане на чинии, тътрузене на столове и глъч от гласове всички почваха да ядат.

Постоях една минута; после, вместо да се кача на катедрата за дежурния, започнах да се разхождам из залата и да наблюдавам с благосклонен, властен интерес. Поради безсънието, надигащите се облаци от пара и миризмата на ястията замаяха съзнанието ми и гледката пред мен се превърна в богато пиршество във феодален замък, където зад крепостния зид са се събрали простолюдие и дворяни и сновеше непрекъснато прислуга — картина от Брьогел по живот и багри, по чудновато разнообразие на човешки образи, по богатство, движение и суета…

След малко вървях отново по подземния коридор, връщайки се с отмерени стъпки към стаята си. Пред входа на коридора „Балаклава“ нощният надзирател започваше дежурството си и си приготвяше какао за вечеря.

— Донесох пощата, докторе. Има писмо за вас.

— Благодаря, драги.

На минаване взех коравия плик, подпечатан с университетския кръст. Усмивката бе застинала на лицето ми като маска, която прикриваше бушуващия зад нея хаос. Тежките чукове удряха още по-ожесточено главата ми, обля ме студена пот и във внезапен проблясък на съзнание аз разбрах, че се разболявам. Но този проблясък угасна веднага и бързайки да продължа, съзнаващ, че ме чака работа, аз влязох в хола с още по-вкаменена усмивка и отворих писмото.

Институт по патология, Уинтънски университет. От Ъшер. От професор Ъшер, шеф на това висше учебно заведение. Любезно, всъщност дори очарователно писмо. Добрият професор съжаляваше дълбоко, че при дадените обстоятелства не е възможно да се надявам за новата длъжност. Ако резултатите бяха обнародвани по-рано. Закъснението беше трагично, разочарованието дълбоко, чувствата му напълно разбираеми. В края на страницата имаше послепис. О, да, и вечерята се отменяше. За съжаление, когато ми отправил поканата за понеделник, бил забравил едно предварително поето задължение. Хиляди извинения. Отлага се за друг път. Всичко това беше напълно любезно и коректно. Върнете се на работа в лабораторията. Ще

работите при мен като подчинен, като сътрудник под мое наблюдение. Великодушно предложение. Но благодаря — не.

Под високото осветление в хола, пред статуята на Деметра и високите шкафове в стил „Бул“ скъсах грижливо писмото на четири. Изпитах внезапно желание да крещя. Но устните ми бяха сякаш залепени, главоболието се бе засилило, главата ми се бе надула, изпълнена с трясък и грохот, като че някой цепеше с тъпа брава дърва в тила ми. Въпреки това разбрах все пак с потъмнелия си, бълнуващ ум какво искам да направя. Да продължавам… да не спирам… да не губя нито миг.

Излязох и тръгнах бързо към лабораторията. Беше се стъмнило вече, духаше вятър, който превиваше дърветата и храстите, изпълвайки нощта със странен шепот. Един лист докосна лицето ми като призрачни пръсти и ме накара да затичам с препъващи се крака.

Влязох в лабораторията. Обхванах мястото на моя труд с безизразни, измъчени очи, тръгнах въпреки волята си и отворих шкафа. Наредените там кръгли, обвити в памук стъкълца, блещукаха неясно, като замъглени слънца. Зави ми се свят, политнах и едва се задържах. Но тази слабост трая само миг. Събрах отново сили, взех скъпоценните стъкълца и ги изпочупих със спокойно старание в порцелановия умивалник. Отворих и двата крана. Когато и последната капка от течността изтече в канала, взех от масата свитъка листове, изпълнени с изчисленията и заключенията ми, всичкия труд на толкова среднощни часове. И с все същото спокойно старание драснах клечка кибрит да ги изгоря в умивалника, да унищожа и последното смачкано късче хартия. Но преди да направя това, бързи стъпки ме накараха да се обърна бавно, удържайки с мъка непоносимо натежалата си глава. На прага стоеше Мейтланд.

— Недейте, Шенън — извика тя и изтича към мене.

Кибритът опари пръстите ми и угасна. Чукът заблъска още по-силно по главата. Улових с две ръце челото си. И всичко изчезна пред мене.

X

Тих и златист, октомврийският следобед беше изпълнен с покой и необятност. В някогашната ми стаичка в Ломонд вю косите слънчеви лъчи падаха в светла ивица по тапета и съживяваха пожълтелите повехнали рози или светваха в месинговите топки на кревата, които бях набраздил преди години, когато се опитах да изправя о тях една изкривена кънка. През прозореца виждах първите багри на есента по червените накъдрени листа на буките отвъд шосето, а далеко нейде, над модрата мараня съзирах изгърбените сини плещи на Бен Ломонд. Често бях гледал като момче от същата стая този далечен планински пейзаж. Гледах го и сега.

Легнал удобно на една страна, аз си почивах спокойно, със съзнанието, че това безгрижие е оправдано, защото доктор Галбрейт, подкрепян от баба Леки, настояваше постоянно, че трябва да почивам. Но красотата на този следобед беше непреодолима — и аз реших, че трябва да стана. Нима не бях вече добре и не можех да излизам всеки ден по няколко часа следобед? Отхвърлих завивките и започнах да се обличам, все още твърде внимателно, защото краката ми не държаха и доказваха колко мъчно човек се поправя след пълно изтощение. Сам си бях заслужил това. Всичко бе станало по моя безразсъдна вина.

Слязох, без да се държа за парапета, за да си докажа, че се поправям. Не бях свикнал още със странното чувство, че живея отново в къщата, която бе за мене роден дом през детството ми в Ливънфорд. Останала сега собственост на баба ми, тази къща беше съвсем непроменена и при все че я населяваха само сенките на някогашните й обитатели, бе запазила миналата си оскъдна, но почтена обстановка. Пренесли ме бяха тук след припадъка и старицата се бе грижила за мене с намусена преданост, която ме караше да се срамувам за глупавите приказки по неин адрес.

Книжният параван беше вдигнат от гостната, зад желязната решетка на камината гореше приятен огън. Баба ми го бе запалила заради мен, преди да тръгне за обичайното пътешествие в града, откъдето се връщаше бавно, натоварена с пакети с разнообразни

лакомства за мене. Тя ме хранеше щедро, според собствените си разбирания, с утвърдени от селската традиция най-укрепителни средства. Само преди десет минути, на излизане, ми бе прошепнала многозначително обещание:

— За тази вечер ще има чудесна варена кокошка, Робърт. — Тя беше непоколебима поклонница на варените кокошки. Поднасяни заедно с бульона, който беше според нея „сладостта“ на ястието.

Сам в къщата, в този тих дом, изпълнен със спомени от миналото, трябваше да се боря с мечтателността и непоносимата тиха скръб, която те пробуждаха в мене. Ето кушетката, на която Денди Гау ме накара да си почина, когато се върнах след сбиването в училище с Гевин Блер. Ето на камината старата дървена пародръжка, с която той преписваше разни юридически документи. На парапета на онзи прозорец бях учил прилежно и безуспешно за маршаловата стипендия. На същата тази маса ми бяха казали, че не ще мога да постъпя в медицинския факултет. Но аз постъпих. Да, вървял бях винаги упорито по собствения си самотен път, който ме бе върнал след толкова лъкатушения там, откъдето го бях поел.

Овладях се бързо, погледнах какво е времето и реших да се поразходя. Като си припомних, че съм с остригана коса, нахлупих кепето си, после скрих ключа под изтривалката — в случай че баба ми се върне преди мене — и излязох.

При все че въздухът беше свеж и прохладен, аз не вървях живо, а веднъж-дваж дори трябваше да се поспра по пътя към селцето Дръмбък. То си беше все същото спокойно селце, разположено под един склон сред блатата и пресечено от рекичка с два каменни моста. Няколко деца търкаляха обръчи към ковачницата и тънките им пискливи гласчета отекваха весело наоколо. На селската полянка седнах на пейка под грамадния шотландски бор, който растеше тук сигурно от стотина години. От пукнатините в сивосинкавата кора бяха протекли и застинали струйки смола. Остъргах една с нокътя си, разтрих в шепа сивия прах и вдъхнах свежия боров мирис. Стори ми се, че той ми възвръща силите, че животът ми все още има бъдеще.

Но докато обиколя Барлон Тол, разбрах, че съм се преуморил. Прибрах се с удоволствие, обух пантофите, седнах в креслото и прострях крака към огъня. На масата до мен беше сгънат сутрешният вестник „Хералд“, който четях винаги с удоволствие, като главно

развлечение в дните на оздравяването ми. Когато го взех и сложих на коленете си, чух, че входната врата се отвори и затвори. В хола се чуха стъпки, някой се движеше из задното отделение на къщата. След малко старицата влезе в гостната. Спогледахме се. Аз се усмихнах.

— Взехте ли кокошка?

— Дори две — отвърна тя. — Поканих на вечеря Мак Келър.

— Хм, на угощение мирише.

— Аха — кимна спокойно тя. — Ще бъде и доктор Галбрейт.

— Ясно.

Преди да поведа спор с нея, тя промени темата на разговора.

— Време е да пиете чаша топло мляко. И не припичайте така пантофите си, ще им изгорят подметките.

После се обърна и излезе, а аз останах покорно да размишлявам.

Предусещах от някое време какво ще се случи и разбрах, че то вече настъпва. Доктор Галбрейт застаряваше. Голямата му клиентела, която се простираше от града Ливънфорд до Уинтънската околност, вече го изморяваше. Той се нуждаеше от съдружник и за най-голямо мое неудоволствие ми бе намекнато, че е готов да вземе мен.

Да, клопката бе подготвяна дълго и търпеливо, ръцете, които я бяха поставили, бяха добри, приятелски ръце. Но уви, въпреки даденото обещание, аз се мъчех да я отбягна. Трогнат бях от факта, че упоритият Мак Келър беше готов да ми авансира необходимата сума — хиляда лири са много пари за един шотландски адвокат. Обичах и стария доктор със загорялото лице, посивяла козя брадичка и студено свити устни, държането му, някога рязко и раздразнително, сега смекчено от възрастта. Почивайки в унес край огъня, аз се опитвах да си представя как минавам с форд по провинциалните шосета, как подскачам лете из засъхнали коловози, а зиме затъвам в снега, за да посещавам далечни стопанства, отнасяйки черната си лекарска чанта и в приятни домове, и във варосани къщички, пръснати самотно из блатистата местност. Но сърцето ми не беше там. Аз се познавах много добре и разбирах, че такова бъдеще никога няма да ме привлече. Не бях създаден за лекарска практика и от досегашния опит знаех, че ще се хабя и затъпявам без интерес, посредствен, безразличен и сломен.

Потискайки въздишката си, вдигнах вестника и започнах да го прелиствам, за да се развлека. Прочетох всичко, което изглеждаше интересно. Нямаше особени новини. Готвех се да зачета уводната

статия, когато погледът ми бе привлечен от едно съобщение на последната страница. Малко съобщение, само от три реда, което ме накара мъчително да трепна, а след това да седя дълго неподвижен.

Под заглавие „Заминаващи параходи“ стоеше краткото съобщение:

> Пасажерският параход „Алгоа“ на компанията Клен отплува днес от Уинтън за Лагос и Златния бряг. С него заминава група труженици за колонията Кумаси.

Прочетох съобщението няколко пъти, като дете, което учи урок, сякаш не можех да се уверя дали съм го разбрал, а докато го четях, в топлата стая лъхна студ и лекото подсъзнателно оживление, което почувствах следобед под бора, внезапно се изпари. Но и това се свърши вече… завинаги се свърши. Откакто бях узнал, че Джин ще замине с този параход, очаквах с ужас вестта за отплуването му. Той бе заминал вече. А това заминаване, това отделяне на парахода от брега, това бавно отдалечаване към хоризонта беше символ на окончателна, безвъзвратна раздяла… на самотен фар, който претърсва пустинното море, на премигващ и угасващ лъч. Тя не бе дошла, не бе написала дори дума за сбогом. Това беше най-голямото мъчение, то ме засегна най-дълбоко.

Много време — може би цял час, при все че не зная точно колко — стоях така, загледан в огъня. Потънал в скръбните си и тежки мисли, чух някъде далеко стъпки и гласове. Не мръднах. Все едно дали беше Мак Келър или докторът, нямах сили да понеса сърдечното ръкостискане и любезното съчувствие, което и двамата щяха непременно да ми поднесат.

Докато седях така, безмълвен и неподвижен, вратата зад мен се отвори почти безшумно. В очакване да чуя нечий гръмък глас, аз не мръднах, но постепенно усетих как някой застана съвсем тихо зад гърба ми и това съзнание ме накара да обърна глава. После вдигнах бавно безучастния си поглед.

Отначало помислих, че пак се разболявам. Това беше сигурно някаква нова халюцинация, едно от ония трескави видения, които ме бяха измъчвали доскоро. После във внезапен проблясък разбрах, че е

тя, обясних си и защо е дошла. Забравил бях, че заминаващите параходи прекарват често нощта в устието, за да дочакат изостаналите пътници и благоприятния прилив. И тя бе дошла най-после да се сбогува.

Тежките ударя на нещастното ми сърце бучаха в ушите, пред очите ми се надигна мъгла, през която я гледах, без да продумам. Също тъй мълчаливо ме гледаше и тя. При все че беше още слаба и бледа, следите от боледуването почти не личаха в кестенявите очи, светлото лице и лъскавата коса. Неволно сравних собственото си състояние с нейната ведрина. Аз се бях свил тук изтощен и сломен, а тя заминаваше твърдо, съзнателно, почти напълно оздравяла. И роклята й дори, тъмносива с по-светла копринена украса, беше съвсем нова, купена без съмнение за пътешествието. Със свито от болка сърце забелязах също, че е сложила зелената огърлица, която й бях подарил.

Изправих се полека в креслото. Видях, че устните й се готвят да заговорят. Трябваше да се подготвя за този удар.

— Как си, Робърт?

— Никога не съм се чувствал по-добре. Не желаеш ли да седнеш?

— Благодаря. — Тя говореше тихо, но в пълно самообладание.

И седна срещу мен съвсем изправена, стиснала ръце в ръкавици, все още неотделяща поглед от мене. Като гипсова статуйка, казах си аз, огорчен от това спокойствие, което сам не можех да постигна. Стиснах зъби, за да сдържа неволния израз на чувствата си.

— Поправила си се напълно — казах аз.

— Да, имах щастие.

— А пътуването по море още повече ще те укрепи.

Тя не обърна внимание на този удар. Мълчанието й засили моята мъка. Сложих ръка върху вестника на коленете си.

— Току-що прочетох, че заминаваш. Много мило, че намина да ме видиш. Как е Малкълм? На парахода ли е?

— Да, Робърт, на парахода е.

Стрелата ми бе върната леко, без злоба, но все пак се заби дълбоко в сърцето. Постарах се да не трепна. Понеже беше с ръкавици, не виждах венчалния пръстен, но щом Малкълм заминаваше заедно с нея, сигурно бяха вече женени.

— Да… — опитах се да се усмихна равнодушно аз, но безкръвните ми устни се свиха от мъка. — Трябва да ви честитя. Той е славен момък. Надявам се, че пътуването ви ще бъде приятно.

Тя не отговори веднага; след малко запита сериозно:

— А твоите работи как вървят, Робърт?

— Много добре. Имам възможност да получа добра лекарска практика тук, в Ливънфорд.

— Не.

Тази единствена дума, изречена с необичайно вълнение, ме слиса.

— Какво искаш да кажеш? Та това е вече уредено.

— Не — повтори тя. — Не бива да правиш такова нещо.

Кратко, напрегнато мълчание. Тя не беше вече така спокойна, очите й станаха изведнъж бездънни.

— Робърт — каза настойчиво тя. — Не може и не бива да се погубваш с провинциална практика. О, не искам да принизя провинциалните лекари. Но твоето призвание е друго; ти преживя горчиво разочарование, ужасна несполука, но това все пак не е край. Ще се опиташ отново, ще извършиш по-ценно, по-велико дело. Не можеш да погребеш дарбите си. Длъжен си, да, длъжен си да продължиш.

— Къде? — запитах горчиво аз. — Пак в някоя забутана стаичка… в някой друг приют за душевноболни?

Дълбоко развълнувана, тя се наведе леко напред.

— Ти си огорчен от професор Чалис, нали? Грешка беше, че те изпрати в Истършоус. Но той е вече стар и наистина нямаше възможност да те настани на подходяща длъжност. — Тя се задъха. — Сега вече е намерил. Би ли искал, Робърт, да четеш лекции по бактериология в Лозанския университет?

Аз я гледах без да мръдна, почти без да си поема дъх, докато тя продължи по-бързо:

— Писали на професор Чалис да им препоръча най-подходящия млад лекар, който би могъл да им уреди лаборатория. Той им изпратил точен отчет за изследванията ти. Вчера ми показа отговора. Ако желаеш, назначението е готово.

Вдигнах ръка пред очите си, да ги закрия сякаш от прекалено силна светлина. Да започна отначало, далече от ограниченията в тази

скована от тесногръдие страна, в Лозана, прекрасното швейцарско градче, край блещукащите води на Леманското езеро. Но не… не… Аз нямах вече вяра в себе си… не смеех да започна отново.

— Не мога — промълвих аз. — Не съм годен за това.

Тя сви устни. Под студеното официално изражение почувствах изблика на решителност. Тя си пое бързо дъх.

— Длъжен си, Робърт. Касае се за бъдещето ти. Не може да се признаеш за победен.

Аз мълчах, втренчил в пода незрящи очи.

— Победен съм — отвърнах глухо. — Дадох вече дума. Хората ще дойдат тази вечер. Лесно е да се бори човек с врагове. Но с приятели… с добротата им… със собственото си обещание… не мога да споря… не мога вече да се боря.

— Аз ще ти помогна.

Изненадан, вдигнах бавно поглед.

— Ти ли?… Та ти ще бъдеш далеко.

Тя бе пребледняла, устните й затрепериха така силно, че за миг не можа да ми отговори нищо. Само гледаше стиснатите си ръце.

— Аз няма да замина.

— А Малкълм? — извиках аз.

— „Алгоа“ отплува тази сутрин в шест часа. Малкълм замина.

Настъпи гробна тишина. Смаян, неспособен да повярвам, чувствах, че се вцепенявам. Преди да заговоря, тя продължи с глас, задушаван от невероятно усилие:

— Докато бях болна, Робърт… както и след това, разбрах неща, които не съзирах дотогава. — Тя едва не заплака, но се насили да продължи. — Винаги съм признавала дълга към родителите си, към хората, с които имах намерение да работя. Но не съзнавах дълга си към теб… А тъй като те обичам повече от всичко друго на света, този дълг е по-голям от дълга ми към всички други. Ако беше успял, ако не беше сразен, може би не бих разбрала, че е така… но сега… разбирам.

Тя замълча, като дишаше с мъка и ме гледаше напрегнато и развълнувано, угнетена сякаш от изгаряща необходимост да сподели с мен трудните, още неоформени мисли, които я бяха обзели напоследък. Вълнението надделя и сълзите започнаха да се стичат по бузите й. Тя заговори бързо:

— През цялото време, докато лежах в полузабрава, се питах защо отказах да се омъжа за теб… Аз те обичах… Разболях се именно поради тази любов, като не обръщах внимание какво върша в болничните стаи… Но зад любовта ми имаше гордост, страх, предубеждение против твоята религия, която всъщност никак не познавах. Бог е наредил ти да се родиш католик, а аз протестантка. Нима поради това той обича единия и ненавижда другия… желае единият да живее в мрака на лъжата, а другият в светлината на истината? Ако е така, християнството е безсмислено. О, Робърт, ти се отнасяше към моята вяра с повече търпимост, отколкото аз към твоята. И така ужасно се срамувах от себе си, щото си казах, че ако оздравея, ще дойда да ти искам прошка.

Тя плачеше вече неудържимо и докато седях пребледнял и вцепенен, неспособен да мръдна вдървените си устни, промълви:

— Робърт, скъпи Робърт, ти трябва да ме смяташ за най-нетърпим… най-непоследователен човек. Но събитията са понякога по-силни от нас. О, скъпи, аз напуснах Блерхил, напуснах родителите си, напуснах завинаги всичко. И ако още желаеш, готова съм да се омъжа за теб, когато и където искаш… Ще отидем в Лозана: ще работим заедно… ще бъдем добри и внимателни един към друг.

В следния миг тя беше в обятията ми, притиснала сърце до моето, задушавана от ридания. Устните ми се движеха безмълвно. Сърцето ми, преизпълнено от безгранична радост, щеше сякаш да се пръсне.

Далеко някъде, като от друг свят, се чу ново отваряне на входната врата, чуха се стъпките на Мак Келър и доктор Галбрейт, предпазливия шепот на старицата, която ги посрещаше в хола.

Това нямаше значение сега. Аз не бях вече сам, мракът се бе превърнал в дневна светлина, животът започваше отново. Ние щяхме да си пробиваме заедно път в неизвестността. Да, в тайнствения плам на този миг всичко беше пак възможно, не можеше да има дори помисъл за неуспех и щастието изглеждаше вечно.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.